LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

galanē huynē en̄ gotē
verwan wromelikē mit
grotē stryde. hi was die
leyt na Julius. Doe dese
vrome keiser dat roem
sche rijch regierdē. doe
wart Augustinus geba
ren. En edel en̄ vroem
vromende bestrider
der vrāude der heligē
kerkē. Als der heretikē
en̄ alre gebreechlicheit
der kerstenre geloven.
En̄ een auerclaer hoge
Thelogus der kersten
te leringē. Hi wart ge
barē inder stat van Ta
gasten̄ inde kōmunitye
van Affrica. Syn vad'
hiet Patricius. Syn
moder hietē Monica.
Die vandē getruel der
hauelingē warē bloe
de te sin tijtliker haeuē.
en̄ claer schinende in
werliker erē. Dat kint
Augustinus was toe
mael gracioes en̄ myn
lick. en̄ die alders had
dē on wttermatē lief.
en̄ wart mit alre grot'
sorchuldicheit verwa
ert. en̄ gehaldē en̄ gue
det tierlick opgenoedt.
Want syt enichlick en̄
wttermatē suetelick
ombeuattē. En̄ want
dat kint Augustinus
bauē dē gemeinē loep
der natuerē seer sub
tijl en̄ aebel was. so sat
tent die alders ter scho
len so inwe alst spreke
kunde datment apelic
vōstnen mocht om die lit
terē te leren. En̄ alst
traich weer ter lermgē
na der kinder manieren
datmē on dan solde slaē
en̄ dar to dwingē. En̄
want hi alte node gesla
gē was so plach he tot
god syn toeluchte vlitelic
te maeliē dat hi hē in sol
ker noet te hulpē solde
comē. En̄ als was hi
cleyn hi en bat tot god
nochtant met mit groen
te cleinre mynen. dat hi
hē behuedē en̄ beschermē
dē. dat he in der scholē
niet geslaegē en worde.

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

ayer god en vhoer de hē
dan met m. op dattet hē
tot sinē archsten met en
queem. noch tot geenre
onwijsheit. En die lude
eñ oer syn eer sam alders
die lachtē dar om. ende
die oer sinē druck met
tē hulpē en wolde comen.
En dat hīt augustinus
dat plach mit genuechtē
vande ewigē leuē te hoe
tē dat ons behaeft is. V
mids der oetmodicheit
ons heren Ihu xpi. die ne
der clam tot ouser houer
nen. eñ wart thaut in
synre tedere hīt scheit
mdē huuck synre lieuer
moder getemperiert
mittē salte der wijsheit
xpi. die seer hapende
was mder ouerster got
liker mylticheit.
Op denē dach doe dē
hīt augustynus seer
sieck was van persē sin
tre maegē eñ grote her
uende heit leet. doe bat
he mit grotē begerten
synre hyneustē. In grotē
geloue van synre mod'
ayonca. dat se he vn
der moder der heliger
kerkē die heilige doope
ver weruē wolde. Doe
se dat mit geloeugen
temē hertē daer se in
baerdē die ewige sal
cheit synes vleisches. D
gruck se als om te beser
gē dingē op dat he ver
wiet mocht werdē ādē
doepsel. Aer do wart
thaut beter mit he eñ
so wart syn doepsel ver
lenget eñ vtagē. eñ dat
hynderdē syn vad' alre
meest. want die noch
niet geloeuich en was
noch weder barē in xpo.
In synre dat vnderde cap
hīt scheit hadde he al
te grote genuechte in
den latynschē lytteren.
die die meisters leren
die grammatica hieten.
He grondē under memo
rien. eñ he was seer sub
tyl eñ vtter matē scarp
van synne. eñ seer hoech
lich stheen he in aebelh'
des waelsprekens. eñ
in wijser besetheit der

reden. ¶ Doe hi een jon
gelinck was doe leerde
hi een wijlityts die konst
van grammatica. ¶ Do he
in sinē sestiendē iaer
was sō toech he weere
wander stat van tuchtē
tie. om meerre konst te
lerē. ¶ Hier dat was indē
lantschap van karta
gē. dair hē syn kost seer
vlitelickē ēn betemeli
hē van sinē vader was
bereit. ēn dair leerdē
he die bueke van waer
sprekē. ¶ ēn dair so qua
he in een boeck dat in
hē hielt to herdinge ēn
nodinge totter philo
sophien. ēn dat bueck
hiet hortencius. ¶ ēn
doe he dat gelesē had
doe wandeldē he sinē
moet ēn in necten syn
begerte al anders. ¶ al
so dat hē vlitterdē ēn
soedde wart alle idel
haep ēn mit ongeloef
lickē brant synre her
ten begerdē he die on
sterflicheit der wijs
heit. ¶ ēn he began te
hant op te staen dat hi
weder mocht kierē tot
gnade. ēn met syn tonge
te scherpē dat hi scheen
te wesē mit sinē moder
lickē kost. ¶ ēn doe he
alt was achtien of negē
tien iaer ēn syn vader
gestorue die twe iaer
voer synre doet gelo
uich was geweest in
ousē hiewē herē ihesum
xpm. vmmb der gracie
godes. ēn grote vlitich
synre heligē wijsē ra om
ta. die hē oec mit grotē
arbeide xpō dē warach
tigē man oer sielē we
derbaerde. ¶ Doe was
Augustinus vlitich in
dē buckē daer hi vor
van is gesecht. ¶ Hier
met om syn tonge toe
scharpē ēn achelheit
der facundie of sprā
kē vandē buckē. ¶ Hier
want dat bueke met
vander onsterflicheit
der wijsheit. Doe dat
hi sterflick ontsteken
wart ēn berende dat
hi die wijsheit mocht

mynnē en ſuckē en ver
trugē. en haldē en ſtur
lickē omuattē. ¶ Der dē
nus haeckdē hē alleen
ludē buckē dat die ſue
te naem Jhū xpi dan
niet in en was. ¶ Want
den ſuetē heligē naem
ſyn teder huttlike her
te onder ſynre moder
borſtē in gedrouchen
hadde. en oec dat gwet
wonder was hoecklikē
onchielta van doe he
noch ſynre mod borſt
ſoech. En wat buten
dē naem Jhū xpi was
woe ſeer dattet oeck
mit ſchriftē geciert
was en woe warach
tich dattet was dat en
greep hi altemael met
eñ dat en behaeckden
hē niet volkomelick.

Vand onderſuckinge der ſchriftuerē. v cap

Der na ſettē he
in ſinē gemode
die heluge ſchrift te on
derſuckē op dat hy ſe
ge woedaen dat ſe we
re. En ſiet hi ſach een
dmeck datte houdig
hedectus eñ verborge
was. noch datte kunde
tē niet onthloetet en
was. ¶ Der dē oetmo
digē mādē voertgange
eñ dat hedect was mit
gotlikē tborgentheide
En hi en was alſo niet
dat hi daer in mocht
gaen noch ſinē nach
bugē tot ſinē wegē va
ſynre ongeloue. ende

Der na viel in
gruſtynus ond
ongeloeuige menſchē
die homerdelick ende
onmuttelick kaldē eñ
in oerē monde waren
die ſtrickē des duuels
eñ haddē outemelicke
mengynge gemaect
vandē ſillabē des nae
men. Als des vaders
en ons herē xpūs. ende
ons troeſters des hel
igē geeſtes. Deſe dn
gen en gingē niet van
oeren monde mit ghe
luyt en getucht oere
tongē. op dat ſe die
hertē die vander war

ghe ydel ware bedrie
ghē mochtē. ¶ Ēn seidē alle
waer heit ēn waer heit
van oerē loegenē ēn ner
gent en was waer heit.
ēn voel seidē se den Jon
gelinge Augustijnus op
dat se hē bedriegē mocht
ten. ¶ Ēn sy en spraken oer
met allen valsche dyn
ghen vandē ghenē die die
ewige waer heit is. ¶ Oer
oer die elementen der
werlt den creaturē der
waer heit. Also dat Au
gustijnus ghebracht wart
totter ongeloue. Do dat
hi geloefden dat die vy
ghen schreidē als men se
aftoech ēn oer oer mod
die hoeme melckige tra
nen droepē. Der manu
cheusch gheloue was als
Augustijnus na vertelt
doe he daer van verloest
was. De seidē oet die
werlt gemaect was soe
was een volck ēn hiet
gens tenebrarū. dat is
dat volc der duysternis
sen. ēn dat volck wolde
tegens god stridē. ¶ Ēn
doe hadde god ontyt dat
se hē syn ryck af wynen
soldē. ¶ Daer om voerd he
m dat volck ēn vmengdē
hē daer mede. ēn voert
onder erdē ēn in allē crea
turē. ¶ Daer om seidē die
manicheusche dat een
wocken er beter weer dā
een houman. ¶ Want die
houman slyet god mitter
spaedē in syn lijf. ēn dar
om soldmē den vruchtē
der erdē meer eren an
doen dan den menschen
daer se om geschaepē syn.
¶ Ēn oer seidē se soe wie
dat yemant een stucke
broets geue dat geen ma
nicheusch en weer. die
weer wert dat mē hē syn
hoest afsloege. ¶ Want
deen slyt gauē die betru
op god als se op dat broet
beten. ¶ Ēn al sme hē vra
gedē woe se dan deden
als sy broet eten. De
antwordē se dat sy dā
rst mit woerdē benedi
dē dattet god met wee
en dede. ¶ Oer dit becla
get he alle na m synen

biecht boecke tot onsē he
ren god mit groten berou
wen secht oer al daer. ¶
Lieue here als dme vr tu
de dit lesē dat it aldus
geweest hyn. soe sōllen
se my helachē. mer et
was vmere waer. Hu
m is te merkē, alleen
hedde een menschē al
re menschē natuerlike
cloecheit hierde hi dat
niet tot god werts soe
moest he in dwalingē
comē. Vande grotē rou
sinre goddienstig mod
en syn ongelouch vij

DOe dat syn eer
sam goddienstige
moder hoerde ende
sach doe wart sē onspre
kelikē seer bedructen
schreidē alte bitterlikē
seer. en voel meer dan
ander moedere oer do
de kinder plegē to be
schreien. ¶ u alleen had
de sy hē mit onspreke
liker hefdē en moderlik
mynen besētē. Nochtā
want oer moderlicke
borst vol godliker myn
nen was. so en moest
he met mit oer an oer
re tafelē sittē hent
dattet oer god vtwendē
dat he weder ter rech
ter gelouē sōlde comē.
Doe liet sy hē doe wed'
tot oer comē en by oer
sitten. en doe quam he
gudertierlick weder
by oer. want he hadde
syn moder seer hef.
¶ u m al sinē leuē woe
wel verdriets dat sy
hē andede vmids oer
selfs of vmids andere
gelēerdē manne om
sinre ongelouicheit
wil. Do en gaf hi oer
nye smelick of scharp
of slecht of bitter woet
¶ u alsō voel te meer in
merdent oer dat alsō
edelē creatuer alsō la
merlick vmids ongelo
uē van smen schepper
verdwaelt was. ¶ ude
van desē grotē rouwe
sinre lieuer moder so
sprict he in den derdē
boecke sinre biecht tot
onsē heer aldus. ¶ hee

du hebst dyn hant ghe
sant vanden hogen ende
hebst my verlost vand'
nieper dusternissen.
O doe dyn trou ghelouge
dierne myn hene mod'
totty schreide voer my.
en voel meer dan and'
moederē die doet oer
kinder na den lichaem
beschreien. want se sach
den doet mynre sielen.
uitten gheloue en uttē
geest den sy totty hadde.
en gy verhoerden
oer gebet. O hene hoe
gy verhoerde se en en
versmade niet oer tra
ne. want se auerulode
licke vloiede mit oeren
ogen. en die erde naet
maectē m allē steden
oerre bedruge. Ku gy
verhoerdē se want se
sach oer selfs staende m
eenre holtenre tegulē.
Ku al dair tot oer comē
de een seer suuerlick
claer schinende Jonge
linck die wolick was
en lachtē oer vrmutelic
an en gueteliick spruec
hi oer an. Ku doe si seer
droeuich was en ghepijnt
mit ghrotē rouwe. vraig
de oer die Jongelinck
waer om dat sy also seer
droeuich weer en dage
lix soe voel tranē storte.
om oer te lerē en niet
van oer te lerē. O ant
wordē se. Ic beschreie
mijns soens Augustijnus
verdoemenisse. Ku die
Jongelinck antworden
oer dat se des seker solde
wesē dat Augustijnus
oer soen solde wesē dar
se weent. Ku se doe an
merckten so sach se Au
gustijnus oerē soen by
oer staen, mder seluer
lynien. Ku o hene here
waer af quam dat an
ders dan dat v ghebe
nedide otē by oeren be
ductē herten waren.
O du gueden almechtige
god die enē van ons be
sorgest als enen alleen.
Ku ons allē te gueder
als enē ygelikē by sunder.
Ku dair af wast oer dat
se my dat in sioen vtelde

en ic my vlitichde oer
dan to te trecke dat se
niet mishapē en solde
dat se noch wesē solde
daer ic was. Doe ant
wordē se my thant. Hee
soen so en is my niet ge
sacht dan he is sal stu
wesē. Wer dan du bist
sal he wesē. En O heer
ic bekie dy myn gedach
te also woel als my my
gheboeget. En des en
heb ic oer duc niet ver
swegē dat ic meer he
weget wart inder ant
wordē myn te moeder
doe se maectē dan doe
se was indē misoen en
dat se genē twiuel en
had indē misoen en so
suel sach datter te sien
was. In welkē misoen
den goddienstige wiue
die blytschap tot oerē
troest vandē tegen wor
digen sorchuoldigen
druck woer seget. wel
ke blytschap na soe lan
ger tyt to comende was.
Want omtrent negen
iaer geduerden myn
dwalinge. Als wast do
ic my duck pyndē op te
staen so bleef ick noch
tant altyt inder duis
termisse myn re dwalin
ge. En ic wart swaer
lick te stotē en bewyn
gelt mit dwalingen.
Noch tant bleef die
goddienstige saber aus
schie wedu we hene he
te als stu te myn en ple
gest also woel te wackē
te. In hapē in schreie.
in suchtē in vlitige ge
bede voer my te storte
totty. En sy en wart
des niet te trager wat
sy en hielt niet op tot
allē stondē oer bedin
ge voer my clagelick
te storte. En oer tranē
en bedinge die ginge
totty in dmē ansichte
en noch tant het stu my
myntelē en in myntelē
indē duisternisse. Wo
oer seē Ambrosius ant
wordē en se troestē mij

O lieue here hier
na so grue stu
oer noch een and' ant-

wort des my wael den
het vmmds ende deuote
priester die geuoedet
was in dynre kerken
en geoefent in dynen
boecken. Want doe se de
bat dat hi he gewerdi
gen wolde mit my te
spreke. en my myn dwa
linge misprise en ver
leede my dat quade en
leren my dat guede.
Want dit plach se al
wes te doen wanneer
dat se yemant vant de
oerdocht datter bequa
me toe was. Oer die
bisschop en woldes niet
doen. en dat bequeem
lichen en wyssliken
als ic oer na wael be
uoelde. want hi ant
worde oer dat ic noch
onleerlicke weer. wat
ic noch west opgeblase
weer mit myheit der
secten der ongeloue. En
dat ic oer corts oer te
sonich mit myne ques
tien gemoiet hed. Als
myn moder he oer ge
claeget hadde. mer hi
sei de tot oer laet he we
sen. mer allegn bidt
god voer he. Hi sal noch
self al lesende wael vm
den wat groter dwalm
gen dattet is en wat sot
heit. En hi vtelde oer
oer doe he self Jouck
was van synre moder
verleit was en den ma
nicheusche gegeuen. en
oec niet alleen oer boe
ke en las. Oer oer dit
hi se schreef en he noch
tant na m he self sond'
enige dispentacie be
uant woe seer dat die
secte te vhen weer en
dat hi se doe achterliet.
En doe hi oer dese dm
gen vertelt had. en myn
goddienstige mod niet
af en liet. mer bat om
noch alle meer an mit
nerulodigen tranen.
dat he my doch segge en
mit my spreke. Sodat
tet he verdroet en ant
worden oer. Manck hen
nen en weest wael te vre
den want het weer en
moegelick dat een soe
sulker trane verderue
solde. Dat woert plach

se duck te verhaele als se en ic te same sprake. Ende se seide my oec doch dattet oec vande hemel toe wart gesprake. Van suche heue gesel dar hi mede to schole ginc. te.

Dese spriet Augustijnus. Inde tide mynre iongerioget doe ic noch ter scholen ginck inder stat daer ic geba te was. Doe naem ick ene geselle tot my nen lieue vrient. en inder gesellschap des studie tens den ic alte seer lief hadde. myne ene alder mede bloiende inder bloeme der ioget. Wi ware kinder inginge te saeme to scholen. wij speelde te saeme. ende ten was geen vrient schap als warachtige vrientschap. Want o heer ten is geen warach tige vrientschap du en voegest se te saeme an hangende an di onder malcandere mit gothe ker myne. in ousen herte gestort inwids den heligen geest die ons gegeue is. Noch tant was my de vrient schap seer suet en mij ware te saeme gedwo gen mitter mueriche der gelycker studieri ge ende onderlinge mynn licheit. Ende siet heer du hebste de men sche myne vrient myn en geselle van my outna me en totti gehaelt van dese leue doe he nauwe een iaer ver uullet hadde in myn te vrientschappe. die my suet was hauen alle suetichcit myns leuens die ic doe had. O mit wo grote te wu we was myn hert doe verduistert. wat wat dat ic sach was my die doet. Dat vaderlike lantschap was my een pyne. myns vaders huus was my een wonderlike ousa licheit. Ende wat dat ic mit he te gebruke plach dat wart my bute he in alre groter

ons saluger hutter heat
gekiert. ¶ Tu myn ogen
begerde myne gesselle
alre wegen. mer ic en
vants nergent en hy
en wart he met gege
uen. Hoch trant en had
ic gene hape he wedert
to crigen. met alleen
was ic dreunch ende
schreide om he. Ic was
onsalich want ic had
myn blytschap vlare.
Vander ouuutter vrint
schap. X ca
Ochlich was ick en
onsalich is eens ygelix
gemoede dat gebonde
is mit vrientschappe
der sterflicheit ende
mit vfanclike dinge.
want alst vlare wort
so wert dat herte ge
stoert. ¶ En dan geuoelt
men woe onsalich dat
men was eer dat met
verloer. Siet myn
heer myn god siet va
byuen myne haep die
myn trentichst van al
sulker affectien die
niet puer noch oeck
met gothlike en syn.
¶ En syt schicken ende die
ogen des herte in dy
en totty. en witterste
myne voete vanden
stanck. Dael spreeck
daar een van synen
vrient. Dinndu aie
mee. Die helft van myn
te siele. want ic voel
de dat syn siel en die
myn een geweest wa
re in tween lichamen.
Daar om was my dat
verueerlick. want ick
mer half leue en voel
de. ¶ Sotte heft de en
grote onsuycheit niet
te kumme de menschę
menschelic heft hebbe.
¶ O dwase menschę on
matelick menschelike
dinge hidende. woda
nich ic doe was. Vand
gnder vrintschap. xj
Oheer wo salich
is he die di myn
net en sine vrient in
dy myn net. en sine vi
ant om dine wil myn
net. Die self en ver
heft gene gemynde

vrient. welke alle sijn
vriende in dij gemynt
sijn. en niet verlatē en
mocht werdē. ¶ Du die
daer best onse god die
gemacket hebt hemel
en erde en vermult se.
want die vervullende
hebstu se gemacket. ¶
heer en vheest niemant
dan die dy achter laet.
en die dy laet die geet
van dy den guder tiere
heer totte tor mge heer
¶ Dant soe werwerts
dat oer die siel des men
schē hiert anders dan
totty. so wort se gekiert
tot druck tot wume en
bitterheit en dar an
gevestet. ¶ Dant wort
se gekiert tot dese scho
nen dmge die butē dij
en butē hē self sijn. die
oer butē dy met wesē
en moegē. die opgnen
en ondergnen. en op
gnende schme se begō
nen te wesē en wassen
en werde volbracht.
¶ en als se volmaect sijn
soe begynen se alt we
werde. ¶ en se vergnen
en werdē se oer niet alt
mer alte gnedet vgnā
se. ¶ Dar om dan als se
opgnen soe tijdē se tot
ten weesē en als se mēe
snelluck wassen dan se
sijn. ¶ Also vel te meer
haestē se dat se met en
sijn. ¶ truch is die sijn
ne des vleisches en dā
om want die sijne des
vleisches is een gemē
gē mach se hebbē totte
dar se twe gemaect is
en anders wergent.
¶ Al hielt se oer alle wer
genclike dmgē vande
temchlike eynde. ¶ O god
nu dmē woerdē werde
alle dmge geschaepen
en dar hoeren se van
dar tot hiert toe. ¶ nu
wilt niet ydel wesen
myn siel en vdoemen
of verhardē mde ore
dijns hertē vmbs de
gerusch dijnre ydelh?
¶ Hoert nu O myn siel
dat self woert godes
wept totty. dattu we
derkierē salst tot hem.

Daut al daer is die
ouerste herbergede
der ruste. daer en wort
die myne niet gelaten.
des sy self met en laet.
Niet uw gueden desen dm
gen en mech ander dm
gen comen an. en in allen
oeren deelen soe te saemen
street die cranche men
tichuoldicheit. Hier
dat woert godes seget.
siet gae ickes oeck ye
mant af. O myn siel
vestiget al daer dyn wo
nunge in en heuelet al
daer weder allet dattu
van daer hebst. Die do
ch vmmoet hist van dese
onwaerachtigen dingen.
heuele der waerheit
alle dat vander waer
heit is. en du en salst
niets met vliesen en
dine verwilde dingen
sollen weder bloiende
werden. En dyn quale
sollen genesen. en dyn v
uloiede dingen sollen we
der vmmaect werden.
en vmiet. en sollen tsae
men an di gekumpt wer
den. En en sollen di niet
affetten daer se nederd
dy men. mer sollen mitty
staen. en bliuen altoes
mitty staende en bliuen
de by god. O myn siel
waer om vliert volges
tu dmen vleisch. want
dat vleisch soldc alle be
heert dy te mael volgen.
wat doetstu vmmids den
vleisch. woltstu dat is
al in ene deel. en bekes
tu die vol heelheit met
wes alle dese deelen syn.
en hebstu daer nochtat
genuechte in. Ist oer
saeke dat di die lichā
men behaegen soe laest
daer god wt en weder
liert die myne in oeren
scheppet. Op dattu god
uden behaegen niet en
bertoer uste noch en mis
haegest. Ist saeke datti
die sielen behaegen so sollen
se oer in god gemynt w
den. Daut se syn wandel
baer. mer in god genes
tet. en also werden se gthe
stediget. Anders solden
sy gruen en vgruen. Daer

om sollē se m hē gewīt
werdē. ēn alle die du
myn̄ste die trect tot hē
en segt. Dese onse sue
ten god sollē wy myn̄ē
want alle dese dingen
heuet he gemaect. wy
dat hi leerdē konst vā
rectorica tot kartagiē vy

Jnden iaren bleef Au
gustynus tot kartha
gien ēn leerdē al dar
die konst van Rectori
ca. ēn al dar schreef
hi oec die subtile bucke
die heten Depulchro
apta. tot Itherii den
meister vander stat vā
Romē. die die konst vā
Rectorica leerdē. Ēn
den en kenden he noch
tant niet van ansicht.
mer he myndē he noch
tant wttē clarē geruch
te styure lermgē. Ēn
doe he die bucke schreef
doe was he alt sesentwi
tich iarē. Doe he noch
was benedē smē twin
tich iarē ēn he doe so
much alte subtile bue
ke woer quamē die die
grote meister Aristo
telus gemaect had die
vōstont he alleen by hē
self. Ēn als he die ver
spraeck mitten groten
kunstelikē meisterē
Ēn dar schoen exem
pelē opbracht soe en
mochtē sy hē niet ant
wordē dar op dan dē
heby hē self dar op
alleen vōsten had. wat
sys he met geleert en
hadde. Ēn oec niet al
leen dar af met spre
kē en kundē. mer oec
met en vōstonden. Ēn
oec woert alle kunste
like bucke die men
van vryen kunstē liet.
ēn wat dat mē leert
van kunstē der spraken
ēn des onderscheits
van metrugē der fi
gurē. of van musica.
of die numeris. dat
las hi alle ēn verstont
al by he self sonder e
nich anwisinge enich
mensche. ēn sonder
grotē arbeit. Ēn doe
he was tusschen xx ēn

xx iare alt. Doquā
op een tyt tot kartha
gien een bisschop der
manicheusschē die faus
tus hiet. en was een gh
strick des duuels die
voel lude verleidē en
bestrictē. Dat gerucht
vandē bisschop quam
tot Augustijno wo dat
tet een alte wijsē man
weer wol eer samer hos
ten. Ende want Augustij
nus voel der philosophē
gelesē hadde en wael
in sijnre memorie ont
hielt. Ende alle die gene
die tot hē quamē smē
subtilen questien niet
antwordē en mochten.
Doe laefdē sij hem den
voerseidē Faustum toe
brengē. en Augustijnus
heddē oec te mael gern
gehadt. Want alle die
negen iaer lanc sijnre
dwalinge so had hē al
tes na hē verlanget.
Ende doe he tot om comē
was soe onderuant Au
gustijnus dattet een ge
nuechlick man was va
suetē woerden. Ende hij
behaechdē hē wal. mer
het vōdroet Augustinus
dat he niet mit hē mit
apenbaer disputieren
en wolde dan ment hoor
de auer al. Hier noch
tant in tegenwordicht
sōmich sijnre geselliker
vriendē soe onderscheyt
Augustinus desē Faus
tū. ende onderuant dat
om voel ontbraeck van
vrien kounstē. Ende woe
veer dattē Augustinus
baue gnuck dat was ge
noech apenbaer. Doe
dattet waer scheen dat
hē niemant gelijck en
was. in allē vrien kouns
ten ende in alre scharpheit
des sijnes. Ende dat hij
god daer doe niet danc
baer van en was. dan
duet he sijn biecht af
mit groter bewnne. in
dē vierdē boeke sijnre
biecht. Daer he aldus
af secht. O suete heer
wat haetent mij doe ic
noch beuedē mijnen xx
iarē was. ende mij doe ten

ten hande quame alle Aristotelus boecke. die myn meister van kartagien die groet en geleert was met en vstont. en oec ander noch meer grote geleerde meisters die ic alleen al las en vstont se. Ende o heue here wat mochte my baete dat my doch hinderlicke was. Want ictu my ne god die wonderlick en oubegripelick bist. vermoede begrepen te werde mide xpredien mete vanden boeken. en ic vluchde my dat ic di begripe mochte. Als recht ostu onderworpen hedst geweest enigher schoenheit als in ene lichaem. mer dy schoenheit en grocht bistu selue. Want o heue here dat was dwaesheit dat ic van dy dacht en geen waerheit en die gebreechelicheit onser onsalicheit ende met die vastichcheit dm te eniger salicheit.

Wanttu heue here hadst ons gehade en het geschiede oec also in myn. dat die erde sol baere distel en doerne en dat ic mit arbeide solde come tot my nen brode. Ende wat mocht tot my baete dat ic alle bucke vande vrien konste en so wat dat my voer quam te lese. alleen by my selfs verstont. doe ic noch een schulck knecht was vol quader begerten. Ic verblide my inden bucke en ic en wost met ween dattet was dat daer waer en sekm was. want ic hadde den rugge totte lichte gekiert. Ja totte gene die dat ansicht verlichte. en alle ander konste leerde ic sonder arbeit en sonder menschelike aenmisinge.

Vand' opblanscentheit der conste

O heer der conste myn god du xm metes dat die scharp

heit des vſtants en̄ ver
nemeſcheit des ſynes
dyn̄ gaue is. ¶Her ick
en̄ dede di dan̄ af ge
offer-hande dan̄ om ſo
wast my meer hynder
lick. ¶Dant ic my pyn
de alſo gu de deel myn
te ſubſtancie en̄ myne
eygene macht te heb
ben. en̄ en̄ myne eyge
ne ſtarcheit. die ic met
totty en bewaerden.
¶Her ic toech ſonder
di van dy en̄ een veer
kō en̄ tuych. dan̄ ick
die gude auerbracht
met ene̅ ouermen my
ne der quader begyr
licheide. ¶En̄ wat ſoe
mocht my dat gude
dmck dan̄ baete̅ als
ict met wal en gebruc
ten. ¶En̄ ic en wost oer
met dat die kouſt al
ſo ſwaer te vſtnen was
dan̄ als ic mitte̅ meiſ
tere̅ dar̄ van ſprac.
en̄ ſijs dan̄ met en ver
ſtonde̅. en̄ ſo me van
he̅ my dan̄ teſt volck
den en̄ vſtondet die
ſcheen die meeſte ond
he̅ te weſe̅. ¶Her wat
baete̅ my dat doe ic dy
myn̄en heer myn̄e̅ god
ver mode̅ te weſen een
ongemete̅ clar lich a
en̄ ic vſmoden my toe
weſen een ſtuck vande̅
lichaam. mer dat was
een alte grote̅ vnkiert
heit. ¶Dat baete̅ my
doe myn̄ grote ſubtyl
heit der ſyne die ſeer
wacker in my waren.
dat ic alſo voel ſwaer
te bucke ontbant ſond'
menſchelike ler inge.
¶Doe ic noch ontte in
der menſchelike leri
ge dy ture gudertiere̅
heit was bleue vblint.
¶En̄ o here wat moch
tet dme̅ trage̅ hyndere̅
dat ſe alſo voel trager
ſyne hadde̅. als ſe doch
van dy met en gingen.
op dat ſe mde̅ myſt der
heliger kerke̅ alſoe
voel ſchenne mochten
ver crige̅ oer plumen
en̄ die voegelen der
gothiker myn̄en opnoe

de mocht in gotliker
gelouen. O here onse
god onder die decken
se dinre vloegele sulle
wi hapē beschermt en
en draeget ons. Ende
du suete heer salst ons
draegē tot onsē alder
dom. wanttu bist onse
sterchet als wi vandi
gekiert syn. soe syn wi
verkiert. Och lieue hē
wy kierē weder totty
op dat wi met vkiert
en ongekiert en wer
dē. Want onse waer
achtige guet dattu self
bist dat leeft al toes
by dy. Hoe he to tomē
toech om te lerē. xvij

Hier dacht Au
gustinus toe
tomen te vaerē om
dat hi dar bet mocht
lerē dan tot kartagē.
En doe hi derwerts
toech so volgde hē syn
goddienstige moder
na mit alte outfarme
like bitterē trane tot
ter zee toe. En se hielt
hē sterckelick vol mod
liker myne. en sie
bat hē seer dat he die
reise weder triepe. of
dat se mit hē vaeren
mocht. En hi was oer
gudertiere en trien
delick mit woerden
als hi altoes plach en
sat se to vredē mit my
liker troestinge ende
seide dat he noch niet
reisen en wolde. a
er hi toech al heimelick
heimē dat des synen
dertierē moder niet
en woste en en hielt
oer niet dat hi oer ge
laeft hadde. a
er dat
beclaeget he na mit
alte grotē rouwe yut
tiste boeck synre brecht
en secht. O heer war
om dat ic doe van dan
der werts toech dat
wosstu doe wael. mer
my noch myne moder
en verwenstu des niet.
Die my alte bitterlike
beschreidē doe ic hen
nen getrecke was. want
se was my na gevolgt
bys totter zee to. En

se hielt my sterckelicke
mit groter moderlik
tzynen. enter dat se me
de mocht vaere of dat
ic die reise weder trope
wolde. Doer ic vinde
my dat ic de vrient de
ic by my hedde niet en
mocht late ter tyt toe
dat die wynt weer ge
legē. en wi dan te sae
mē vaerē solde. Ende ic
loech myne tueder
en alsulker guder mo
der. Doer o heue here
dat hebt gij my oeck
ontfarmelic vergeue.
Ende gij bewaerde my
oec guder tierlicken
vande watere die vol
ware ons saliger mulnis
se. al totte waetere der
graecie toe. Ende als ic
daer in gereinicht weer
dat dan die aueruloe
dige vloede der moder
liker oge gedreget
mochten werde. mit
welke vloeden dat se
dagelix die erde ond
ere ansicht nat ma
kede voer myn salicht
te verwerue. Doer doe
syt noch weder spraec.
en se alte noede sond'
my weder om thuis
gegaen hedde. so mocht
ic se naumelick daer
toe brengē dat se nd'
stat die den schepet
naeste was. daer see
Cyprianus memorie
was de nacht bleef.
Doer onder nacht toech
ic al heimelicken van
daer. mer se bleef daer
doe biddende en schrij
ende. Doer o hē myn
god wat hat se doe va
dy voer my mit alte
veel trane. dat dattuut
met hengē en soldest
dat ic auer die zee mue
te. Doer du O suete
here du bist hoge va
dende. en gij vhoerde
die meninge en an
dacht oes herte en oer
gebedes. Ende en achtes
niet te doen dat se dy
doe bat. op dattu my
verleents dat se altoe

bat en begerden voer my. ¶ Nu siet die wynt weiede en vervulde ons sesiele. en dat seuer ons toech van onsen oge en daer se des morgens op quam om my te sien. ¶ Nu se wart seer gemoiet van groten druck. en se vervulde ¶ O hee dyn ore mit suchte en mit claegē. ¶ Nu du nu mest my mit myne begerlicheide om die van my te neme en te ende. ¶ Nu du pynigest en castiest in myne moder oer natuerlike begerte na de vleisch mitter begerlicheide en recht uitdiger geiselen des wuwen. Want se myden alte seer myn tegewordicheit na moderliker maniere. Ja alte voel meer dan ander moedere. ¶ Nu sy en wost niet wat dattu oerblijtschappe doen wolst in myne afwese. ¶ Nu daer om schreide die gudertieve goddienstige moder alte ontfermelick. ¶ Nu inde crusinge wart in oer bisipet die achterlatinisse ons ser ierster mod ¶ Nua. so dat se dat mit wuwe socht. dat se mit suchte en mit wuwe gewonne had. Nochtant na deen dat se myn bedriechnisse en ongenade beschuldicht had voer dy. so kierde se weder tot oerre gewoenlicheit voer my mit moderliker trouwen te bidde. Wo hi to vomē sieck wart. xv.

Inde ic toech te vomē. ¶ Nu doe ic te vomen vome was so wart ic dan begrepē mitter geisselen alte swaerre lichamlicher siecten. ¶ Nu ick gruck totter helle en ic droech alle myne quade werke mit my die ic gedaen had in my en in andere men

schen. en die zaege ver
swaerde noch herde
seer. en ic gruck en v
gruck. ayer O heue
here hed ic doe gegae
van hier. waer solde
ic anders gegae hebben dan in dat ewige
vuer en inde tormen
ten der helle. die in
waerheit na dinre
ordenancie wer dich
ware minre werke.
Wer des en wost myn
gudertiere mod met.
wer nochtant bat se
vhtelick voer my die
van my was. Wer du
O alre liefste here wa
rest altoes teghen wor
dich by oer se waer
dat se oer was en ont
fermde oerre en ver
hoerde se. Op dat se
vertrighe mocht ghesot
heit mynre lichams.
doe ic noch ongesont
was in mynre ontwitti
gen hertē. O suete he
re du onthielts my twe
werf en en liets my
niet sterue. Want hed
de dat herte mynre mo
der mutter wonde ver
sericht geworden. soe
en hedde minermeer
moege genese. Dat
ic en machs met ghe
noech wtsprekē mit
woe voel moderliker
mynen dat se tot my
was gekiert. En mit
woe voel meerre sorch
uoldicheit dat se my
inde geest wan dan
se my inde lichame ge
wonne had. Daer om
en sie ic niet woe dat
tet herte vinder hed
moge genese hed die
doet. Ja sulke die hyn
nenste oer moderlike
borst doerslaege. En
O hef here waer solde
wese oer menich uol
dige gebede. altoes ste
delike sonder ophal
den totty gestort an
ders dan by dy. O ste
woe solde stu suete he

god alre barmhertich
ste vader ꝑ̄ maen moe
ge dat ꝑ̄ oetmodich de
te wreue herte eenre
oetmodiger ſoberre
kunſſcher wedumē die
ſtedelike oer almiſſe
gaf ēn diende dmen
lichte. ¶ ēn oer ſonder
outblue ēnichs dages
twerf oer offerhan
de bracht tot dmē al
tar des auents ēn des
morgens. ¶ ēn op dat
ſe di mocht hoeren m
dmē ſermone. ēn du
ſe verhoerde m oeren
gebede. ¶ ēn O ſuete
here woe ſoldeſtu des
wyfs tranē ꝑ̄ maen
van wes gruē ſe was
dat ſe ſoe da en was.
¶ ēn ſe doch mit oeren
tranē met van dy en
begerde ſiluerē noch
golt noch enich tytlick
gruet. ¶ Oer ſe begerde
die ſalicheit der ſiele
oers ſoens. ¶ Jude ihu
ſold ſtu deſe mogē ver
druē van dmre hulpe
geens ſyns ēn dede ſtu
dat lieue here. mer ꝑ̄
mers waerſtu altoes
hy oer ēn verhoerdes
oer. ¶ Oer tuſſer tyt doe
du dat voerſien hadſte
te doen m dmre ewigē
ordenantie. ¶ ēn dat
was oer alte veer van
dy dattu ſe bedriegen
ſoldeſt m dmē viſioen
ēn m dmē antworde
der ic thant een deel
vertelt heb Die ſe al
mit getrouwer geloe
uiger borſt outhielt.
¶ ēn plach ſe dy ſuete
here m oere gebede.
recht als een hantueſt
te toenē ēn te vermae
nē. ¶ O du ¶ heē maer
ten my weder geſont
den ſoen dmre dienē
vander ſwaerre ſiecte
des lichams. ¶ Op dat
tot meer een voertei
hē dattu een beter ſa
licheit mochtes gruē
der ſiele. ¶ Oer ¶ heē

alſo voel te ontgeneſen
hey was want it myſel
ue geen ſunder en rekē
den te weſē. ¶ Een anders
waer ſchryft hem den
ſelue boeke. ¶ Hi hadde
gemeynt dat een and
natuer in hē hedde ge
weeſt die die ſonde be
dreef ēn hi daer geen
ſcholt an en hedde. Van
hē vander ſiecheit we
der genas. xvij capittel

DE Auguſtinus
vander ſiecheit
geneſen was ſoe bleef
he noch een wyle inder
ongeloue. ¶ Hi was alſo
ſubtyl dat he met meer
en kunde toegenemen
inde dingē die he voer
hadde. ēn ſettent op in
hē ſelue dat hi te vredē
weſē wolde hent hi wat
ſekers beuonde. ¶ ēn hē
ducht dat die philozo
phē wyſer waren dan
ander philozophē die
ſeggen datmē van alle
dingē ſal twuelen. ēn
die ſeggē datmen niet
waers vandē menſche
en mocht vnemē. die
dan hiete Achademite.
¶ ēn der vmode Auguſti
nus datmē die dingen
met beſcherme en mocht
die die Achademite in
der heliger ſchryft be
grepē. ¶ ēn ſyn meynun
ge en was anders niet
in ſyure dwalinge dan
dat he die hoechſte
waerheit onderwindē
mocht. Mer dat en de
de he niet als hi ſolde.
mer hi wolder mit ſyn
te ydelre philoſophen
doen ēn mit ſmē eygē
nen vnſtande. Als hi oer
dat namaels oetmode
lick heliet in ſmē hecht
boeck ſeggende. Ic wol
de dat mit oplrdingen
der philozophē begryp
pē. dat dat goddienſti
ge herte mit vnachtheit
des geloue ēn gotlicher
vroetheit pynet te be
grijpen. ¶ ēn dair na ſtu
dierde he in die konſt
Rectthorica. ēn wart
doe alſo groteſ philozo
phus ēn rectthoer ſoe

dat he grote meesters
maecten van smen dis
cipulē. Ēn dar he woe
den vergaderde he hy
hē veel clerkē om kons
ten van he te lerē. ēn
oec ware die menschē
gern by hē om syn eer
sam gudertierenheit.

wo he te meylaen wedy

Hier xvij caput
na begerden
die van meylaen ene
grotē clerck van rectho
rica vande ypheet vā
rome. Doe begerden
die vrocht van Augus
tynus dat hi derwerts
trecke wolde want hi
een hoge wal gepweest
meister was in allen
natuerlikē konsten.
Dat hi gudertierlikē
dede ēn quam totten
heligē bisschop Ambro
sius te meylaen dat
een warachtich oeffe
ner godes was. Ēn hi
ontfienc Augustynus
vaderlick. ēn mynde
syn pelgrimaedse te
melick ēn suetelick.
Ēn Augustynus he
gan Ambrosius oec te
mynen. mer met noch
tant als ene leertre
warheit: mer als ene
wael geleerden man.
Ēn seer verustelick
plach he na he te hoerē
als hi onder dē volck
dispentierde. Noch
oec niet mit alsulker
meyninge als hi solde.
mer om te onderun
dē of he yet secgē wol
de dat sine gerucht
beteemde. Of wer hi
myn of meer vloie
dē in sine rede dan dē
los syns pryses was.
Want Ambrosius mē
geacht voer ene vroe
den prediker der war
heit. Ēn Augustynus
die hoerde gerne pre
dickē ēn had genuecht
in die suetichеit sinte
woerde. ēn oec meer
te genuechte dan hy
had inde voerseiden
Faustū dē bisscop van
den ongeloevigē ma
nicheen. Noch dat

warachtige heil en
was noch met mit Au
gustinus. want die ypo
te spruct in de psalme
Dat heil is vere vande
sundere. mer nochtan
soe genaecte he allen
tele totter salicheit al
en was hys niet. Ende
hi had gehoert woe
die heilige bisscop Am
brosius sommige boeke
hed geexponiert vande
manicheusche. Ende he
naemt op in sine sinne
of hi enich syns mit
warachtiger leer ver
wynne mocht die ongo
loue der manicheen.
He vermode mochte
hi een geestelike sub
stancie betrachte dat
dan al die lichamlike
dinge van sine gemoe
de solde ontbonde wer
de. Want die manichee
hadde oere geloue mit
tymerunge en makin
ge deser werlt en in
alle lichamlike dinge.
Want aachina be
dint in duitscher tale
tymerunge. dar
om hietese Manichee.
Hier Augustinus en
konde die geestelicke
substancie met begri
pen. dar om datht he
na der Achademiken
manier in alle dinge
te twiuele. Alsodat hi
die voer sechde secte
manicheuscher mit al
len niet en het tot dat
he wat sekers bevonde
daer he sine tokier toe
mocht maken. wo dat
he syn mod volgde xvm

Hier na volgden
he syn goddiens
tige moder na auer die
zee heut to vinden en va
vinden heut toe meylae.
Dar he deuotelic af
behet Int seste boeck
syner biecht secgende.
O myn god myn hope
van myner ioget. wat
waer stu by my. en wa
ghet stu van my. Ende
hadstu my niet gema
ket en onder sceide

vanden vruchtigen die
ren en vanden voegelen
des hemels. ¶ Her du
hadst my vmers wij
sen gemaect suete he
mer ic wanderden
doer die duysternisse
en socht dy al buten
my. en ic en vant dy
niet de god myns her
ten. ¶ En ic quam uut
diepe der zee. en ich
nis haepte dat waer
te vnde dattet seker
en guet is. ¶ De hants
quam myn mod tot
my die seer sterc was
in der goddienstiger
gudertierenheit. Die
my na volgden auer
die erde en auer dat
droege lant en auer
die zee. ¶ Want se was
seker van dy sc hee in
alle perikel. want se
plach die wise stheplu
de te troeste die noch
tant ander lude plege
te troeste mid onstuer
heit der zee. en se pla
ch he te belaue dat se
mit salicheit solden
auertomen te lande.
¶ Want o lieue heer
dat hadstu oer ghe
toent in dine visioe.
¶ En doe se tot my co
men was. soe vant se
my in swaerre wrese
in dat onder sueken
der waerheit. ¶ En do
ict oer seide dat ick
geen tyamicheus en
weer. noch dat ic oec
noch geen gewaer
hersten en weer. soe
sprancg oer siel van
vroude in oere hcha
¶ En dat se thant ver
seker was in enen
deel van myne sali
cheit. ¶ Daer se my gu
de Ihū in beschrede
als ene dode mer die
te verwecken weer.
¶ En sy wtdroech my
mutter hare oers her
ten en oere gedach
te. ¶ Op dattu totten
soen der weduwe sol
des seegē. Jongelinc
ic seege di stant op
en he dan leuendich
worde en begonde

te wandere en te spre
ken. en du he dan we
der greuest synre mo
der. Ende se was des se
ker. O suete hee dat
tu oer dat altemael
solts geue daer se da
gelix om schreide en
bat. Want ick noch
al der waerheit met
vertreste en was mer
vander valscheit vloest. Want o heer
du haddest oer dat
allet gelaeft. en se
antworden myn alre
mynlick mit vollen
betrouwe. Dat se u
pps geloefde dat se
met van dese leuen
scheiden en solde se
en segge myn ene geloe
uigen kerstene man.
Her o fontein alre
barmhertcheit dy
gaf se vnich gebet
mit trane die auer
uloedich ware. Op
dattu haeste wolste
u oer hulpe en ver
lucht te myn duyster
misse. Ende dat ic vli
telicke te kerke mocht
gaen en vhangse mocht
werde inden woerde
Ambrosius totter fon
teine des springende
waeters in dat ewige
leue. He myndende
inam als ene engel go
des. want se bekende
dat ic vmmits he daer
en by me dat se van
my geweest was tot
sulke waggehie tyn
uel gecome was. Ende
vmmat oer oec dat vi
uids he oer volcome
gesoutheit noch ver
trige solde. daer om
so had se he soe seer
lief om myn mre salicht.
Ende die eersame bis
schop die myndende se
oer weder om want
oer wander mge alre
eersam was en god
dienstich en alre geest
telick. Ende so vuerich
van geest en dat se
alsde stedelick inder
kerke was. Doe dat
he oec als he my sach
inder predicacie syn

stēme plach te vlyeffen. Ende seide my oec dat hyse hē mit my verblidē dat se al sulke guden moder hadde. mer hi en wiste niet wat soe sē an my hadde. Ende men seget dat sē Ambrosius gru welden voer die subtile kunstelicheit Augustinu. Ende had men een gedicht gemaect dat hi van sōnige kinderen mder-pfessie liet singen. dat gedicht helt aldus in. Dat he god onder sinē volc behue de wolde voer die subtyl logiken van Augustinu. Van sinē gesellen ende eerlickē discipulē. xiv

DO ware Augustinus gevolgt twe sonderlinge getrouwe gesellē wt Affrica tot meylaen. Als Alypius en Nebridius. Alypius die was vtter stat van tagaste. da Augustinus wt geboren was. Dese Alypius quam op een tyt tot Augustinus daer he mder-scholē sat by sinen clerkē ende bewees he grote haefscheit en eerwerdicheit en gruetē en vrmteliek. Ende Augustinus ontfiengen mit groter eerscheit en myneliker guder tierenheit. en syn siel wart vander tyt an Augustinus gheknupt en voer al syn leefdaegē. ende he wart syn discipel en namaels een werdich bisschop ende een groet dispentierre der warheit. Ende Augustinus myn de Alypiū alte seer. wattet een guet haefscheit doegentlick Jongelinck was. Ende all was Augustinus in dwalingē onbekenlic geualle. hi was noch tmit seer myneliek en guder tierē. ende hi en wolde geen ondoechdelike discipulē hebbē. Ende hi en wold oec sinē discipulen geen

honst leere daer se ye
mant mede derē moch
ten. Doer hi leerde he
wael kunst dat sij om
huedē mochte dat se
van tiemant bedrage
en worde. Ende wye sijn
dage en becommerden
hi he mitter kunst die
die zwarte kunst hie
tet. Ofte oec mit wiche
hen die doe alte voel was.
Het geviel onder tyt
sijnre dwalingē dat he
mit sine gesellen in een
speel was. en soe wie
dat speel wonne den
solde men croene. Dar
was oec een mychelen
mede die sach dat Au
gustinus te mael een
aebel Jongelinck was
en seide tot he. Wat wil
di my geuē dat ic v hel
pe dat gij die croen cri
get. Doer Augustinus
was ommert totten my
chelen en antworde he.
Niet een mugge en ge
ue ic v al weer die croe
van onuergenchlicken
golde. Doer god vheng

dent nochtmit dat Au
gustinus die croen opt
hoeft kreech en dat se
he gegeuē wart van e
nen grotē meister die
daer mede by was. He
brinus achter het sijn
vaderlick erue huis en
hof en sijn moder en
quam oec en woendē
mit Augustinu. Dese
was oec een warachtich
onderstieker des salighē
leuens. Dese twe ware
tsaemē mit Augustinu.
Alupius en Nebridius.
en se ware hongerich
na der waerheit. en se
ware verwachte dat
he god spise geue solde
in bequemer tyt en se
N gaue he tot onderstie
kinge der waerheit.
Op een tyt doe Ambro
sius mit Augustynus
spreeck so vermaende
hi he een woert dat hi
gerne te seggen plach.
Ende dat was dit dat me
mant he selue alte wal
en solde gelouē. mer
he solde sinē met alle

wat mede an enen an
dere setten. dat hi eer
dede. en daer luister de
hi eer na. Ende die dwa
linge gruck allen tele
van sine herte. Ende hy
las in sommige platoms
boeke die van griecsche
tale in latijnscher tale
ingesat ware. Daer
men in leert dattet
woert godes inden be
ginne hy gode was. en
woert alst in Johannes
ewangelio begrepen is.
Mer dattet woert is
vleisch geworde en he
uet in ons gewoent. dt
en is al daer met in ge
schreue. Die boeke hal
den oec dat die sone
mede ewich is mit
te vader. en dat hy ha
ue alle tyden oeck on
wandelbaer blijft. Ende
dat die siele van sinre
volheit ontfangen dat
se salich sijn. Ende dat se
vander deellachtheit
der wijsheit in oer selfs
bluende oer ver wet
werde dat se oec wijs
sijn. Mer dat die sel
ue enige soen mit tyt
voer onse sonde ge stor
uen is. des en hal de die
boeke met. Ende doe
Augustijnus die pla
toensche boeke gelese
hadde. daer wart he
in vermaent die oulich
amelike waerheit toe
suchen. Ende die ousienli
ke dinge merkte hy vin
nits die dinge die ge
maect sijn inde vsinn
de en begreep se. Ende
doe begreep hi alte be
gerlich den eerwerdi
ge sinne des heligen
geestes. Ende voer al de
andere de apostel pau
welin. Ende doe vp ingie
die questien in he. in
welke he gedocht had
de dat die texte des
sermoens twidracht
hadde mitte getuge
der wijtte en der sphe
ten. Hoe dat hi toech
tot simplicianen. xx cap.

Inde god sande
he in sine herte
dat he trecke solde tot

Simplicianū den alre getrouwste knecht xpi. in welke lichtende was die gotlike gracie. Dese was alt ende had lange in guder vrtrecheit een guet gelich leue geleit. Ende Augustinū docht oec dat he in veel dingē geleert ende wael besocht was. ende dat was watachtelick alsoe. Ende dā om toech hi tot alsulken man om tontfangen die gracie des bisscops Ambrosius den hy vader lick mynde als sijnen leuē vader. Ende doe Augustynus tot simpliciamus gecomē was. soe vtelde hē sijnen staet van sijnen leuē. ende den omloep vande negē iare sijre dwalingē. Ende seide hē oec woe dat hi platonis bucke gelesen hedde. die victorinus een groet meister va rome auer gesat had van griecscher tuelē in latijnscher tuelen. Ende dat behaechde simpliciamus seer wael dat hi die bucke gelesē had de voer ander boecke der philozophie. Dat in platonis bucke leert men god keimē ende twoert sime soen. Ende dan na op dat simpliciamus Augustynus mochte trecken totter oetmodicheit xpi. die den wysen verborgen is die na der werlt wijs sijn. ende den oetmodigē ende cleinē geapenbaert wort. Als Augustinus na seide. Doe vertelde hi hē oec vande selue victorinus den hi oec to rome gekent hadde in geselliker vrientschappe. ende hi vtelde hē woe dat die selue victorinus was een alte wyse meister in allen vrien konste. ende een alt man was geworde. Ende dat he in die stat van romē om sijn ve groter konste mil

een beelde had staen van
hē gemaket. ¶ En tot sij
nen alder tare een oefe
ner der afgoden had
geweest. ¶ Nochtant so
en schaemde hys hem
niet een kint xpi te
werdē weder verba
tē vnder fonteine des
heligē doopsels. ¶ Dese
victorinus plach seer
vlitelikē alle die strif
ten vanden kerstenen
geloue te overlesen.
¶ Op een tijt seide hi tot
simpliciano. weet dat
ic een kerstē man bin
dat seide hi al heime
lick. ¶ Do seide simplicia
anus des en sal ic niet
geloue. Jc en sie dy
erst apenbaerlicken
vnder kerkē niet eer
en teken ic di daer on
der. ¶ Doe suchte victo
rijn en seide. maekē
die wende ene kerstē.
want victorijn ontsa
ch hē noch al wat sijn
houerdige wrende te
vtoernē. ¶ En lesten
gruck die gude victo
rijn mitte gude sim
pliciano apenbaer
likē te kerkē. daer
die stat van tomen
seer af verwonderde.
en die kerke xpi af
vblide. ¶ Die houerdi
gē sagent en worde
tornich. en die gudē
laefdē god hoechlikē.
Victorijn spreect ut
apenbaer wt sijn va
chtige kerstē gelo
ue mit ganse betrou
we. ¶ Doe dit simpli
cianus Augustinus
vtelden. so was hy
noch een Jongelinck
en sijn hert brande
tē hē om dit na te vol
gen en wart ontfen
get mit groter beyer
tē. ¶ En daer om vtel
dent hē simpliciano.
¶ Daer na sō gruck Au
gustinus totter gelo
uger kerkē also voel
als hi mocht van on
leden sijnre discipulē
den hē die konsten
leerde. Jnde tide pla
gē die grote lude van

der werlt en die edelinge te hedēmere mit lermge der grōter kunstē. Ēn grote cerlike geleerde manē plage hier voermaels veel discipulē te hebbē om hem die kunsten te lere. Hoe he sijn schoel auergaf

Oorts xxj cap

dair na so het augustinus die schoel altemael achter en naem dit voer sijn en scholt. en dat was oec waerlick alsoe. Ende schreef de van mela nen dat hi also grote baugicheit m sijnre borst hedde. dat hi hē niet genoech gewesē en kunde. en sijn stēme niet genoech verheffen en kunde. soe dat sij hē om ene anderen meister verso ldē. Ēn dit schrift hoec apelat in libris confessionū. wo dat sijn hert van grotē trouwe persse en pīne en druck swaerlic was belast van rechte leetwesē sijnre sōdē. en dwalingē. en alte duc seer swaerlic moest bsuchtē. so dat he sijn stēme van alsulker swaermodicheit niet en konde bheffē. Ēn want hi also grotē bnoemdē mīsē meist was in rethorica des hadde hi oec te meer annullens van discipulē. Ēn als voer seit is soe ware die konstē hier voer maels seer wert. dat sē mē niet en plach te lerē dan die grote lude en edelinge. Inde tē stē boeke sijnre biecht bat he onsē lieuē heren en sēde. wat dat hi gheets geleert hadde dat he dat dienē moch te tē desē naolgendē woerdē. en seide ī dusdanē aldus. O god licht mijns hertē. broet mijns monts. tē wendich tē mijnre sielē sterckma

kende de schoet myne
herten en gedachten.
O heer vhoert myne be
de op dat myn siele
niet en ontbreke oud
dyne discaplne. Ende
dat ic oec niet en ont
breke te behen dyn
ontfermherticheit uut
welke dat gij my ver
loest hebt van allen
quade werke. Op dttu
my suet werdest ba
ue al myn verleden
ge die ic volgde. Ende
dat ic di alre stardc
ste mynen moet ende
onbeuaet dyn haut
uut alle myne vonder
telicheide. Ende my v
loest hebt van allen
temptacie tot inden
ende toe. Dicht du
bist myn heer myn
konnick. Ic bidi soe
wat dat ic orberlixt
geleert heb van myn
te kmt scheit hent tot
ny toe dattet di diene
moet. Ende so wat dat
ic schriue of spreke of
lese ende telle dat moet
ty altemael dienen.
Want hene he alsic
ydel dinge leerde soe
gaefstu my discipluen
ende du hebst my oec die
sonde der gemuechte
vergeue. inde idelhei
de. mer ic heb voel sa
liger mitte woerden
dar in geleert. ayer
wee di vloet der men
schelker sede ine sal
dy weder stroe moge.
Hoe lange en salstu
uet vdroeget werde.
Hoe lange salstu eua
kndere wentele in
deser anxtelker zee.
Die also groet is dat
se oec naume ouer
en gaen die opten
holt geclomen syn.
O heer men en geet
niet van dy mit voe
te of mit spacien der
stede. Oste alsde en
geet men oec met tot
ty. Of oec die ionge
ste soen en socht per
de noch waghe. noch
oec en vloech van dy
mit sienlike vlogele

Daer hy mē wreem
dē lande leefdē en ō
teerdē al syn guet
ontēlikē die du hē
der werts gaende me
de gaeft. Hy waert
hē een suet wad doe
dyt hē gaeft. mer dy
waert hē een alte
wel sueter doe hi ar
me en behoeuende
weder totty quam.
O heer m alle ons suue
ren duysterē begerte
soe gheet men van dy.
Hier danckt hi oer on
sen heuē here groete
lick dat hi hē also gu
dertierlick geropen
heuet en also mynlic
kē ontfangē. Do hi
dat guede deel syner
substantiē. als die
gauē syner claerre
subtylre ōstentemisse
also mē auer speel
der ongeloue en qua
der begerten toe ge
bracht hadde. wo dat
hē syn moder gelaefdē
ter echt te geue. xxij

Jnne eer same
goddienstige
moder plach hē te la
uē m syner dwalinge.
Wanneer dat hi een
kerstē man weer soe
wolde sy hē eerlicken
bestaedē totter echt
schap. dat se oer mdē
begaue syner bekie
rinnge beorchden te
doen. En die vriendē
tot beidē sydē quamē
by een en sekerdē hē
een alte eerlicken be
quamē Jonfer kē. En
want se na der lants
manierē noch twe ja
re te vouck was sō sōl
de hy der tyt verwach
tē. En syn vrundyne.
die he m syner dwa
linge hadde die moest
he oer na dē sede van
den lande van hē en
wech doen. En schei
dē van oer vnt alte
groter verwynnige
synes selfs. Dat hi oer
belydē alst mdē mer
dē boeke syner biecht

ten steet. dat hē dochte
dat sē dat bloets sijns hertē
mede wttoech doe sē va
he schiede. ¶ Nu segelaef
den hē en ons̄ heue he
ren te woerē. mit mer meē
andere man te bekenē
en sē toech weder te lan
de. ¶ Nu plach Augustijn
mus sijnre goddienstig
moder te bidde. dat se
van god bede dat hyt
oer wolde vtoenē wse
sijn staet mit echtschap
solde wesē. en wo ch hē
dar toe schicken solde.
om dat he bekende en
wael wiste. wat dat sē
ons̄ heue here te bidde
plach dat hi oer dat vt
toende. ¶ Nu se plach dē
oer om sijnre beden tru
welicke tedoen. ¶ Oer
se seide hē dat se van de
ser saeke met sekers
en houde mē. en dē
en mas met wreemde.
want dar en solde met
sekers an wesē. ¶ Dant
hi cort elick daer na al
le dinge vsmaen solde
en te grōnde achter la
te dat god met en weer.
¶ Nu sijn kint. ¶ Deo dat
dat he en sijnre ioegt
gewonnē had dat bleef
hy sijnre moder sante
¶ Monica. dat sijt tot
alle doech dē helt dar
oer selfmael to geschut
was. ¶ Nu et naem won
derlikē seer wael toe
in alre konstē en lerin
gen. ¶ Doe dat he na sij
re bekieringe to naem
in sinē gudē opsat dat

Her xxxiij cap

na vorderden
Augustijnus alle dage
meer en meer in der ge
louē xpi. ¶ Oer te mael
seer street he mit he sel
uē die olde gewoenten
te latē en die wpe rid
der schap der mynnen
godes star dicke en ma
nicken an te grijpē. ¶ Dat
he was seer seker in al
len puntē der kersteh
ker geloue. ¶ Nu hyr af
ner tele he mdē seuen
dē boecke sijnre bichten.

Daer hy alte begerlick
en myn lick tot onsē here
sprect in desē woerden.
O suete here dyn gedech
tenisse was in my en in
geenerwijs en twijuelde
ick dy en waerst die ge
ne daer ic altemael an
hangē solde. Noch ic en
was noch die gene met
die di anhangē mocht.
want dit lichaem dat
gebreeclick is beswaet
die siel. Ende noch behert
he voert mdē achtē boe
ke en seget. O myn god
ic auerden ke in werke
der danckbaerheit. ende
behe dyn groote wer ke
tot my werts. O suete
here alle myn crachte
die moetē auerstortet
werdē mit dynre myn
nen en moetē seggē. O
heer wie is dyns gelyck.
du hebst myn hande ge
schoert en ic sal di offe
ren die offerhande des
laues. Ende woe dattu
die geschoert hebst dat
sal ic di danckbaerlicke
betalle. en alle die gene
die dat hoerē moetē seg
gen. Hebenedyt sy die
here god in hemelryck
en in eertryck. groet en
wonderlike is syn naē.
O heer dyn woerde die
mijnengē mynen voer
hertelicheidē. mer noch
tant so wart ic alsyns
onbermget mit ydele
dingē van di getogen.
Ende van dmē eenigē le
uē was ic seker. al en sach
ic des met dan in donc
kerheidē. en als doer
enē spieghel. Ende alle tmi
uel van dynre eenigher
ongebreeclicheidē was
van my genamē. Ende ic
begerde starker ende
stantastiger in dite we
sen. Heer van myn en
tijtlickē leuē so waggel
den alle dingē. Ende myn
hert was noch toe verm
gen vander older heffe.
Ende die werch die die ge
sontmaker is behaegē
de my wael. mer my v
droet noch doer syn en

ticheit te wandere. ¶ Ende du here mi sandes in myn hertē dat ic tot sīn pluciamū trecken solde. dat myn oer guet ducht en ic wolde. als ic om hertelde mijn begerte dat he my dan tadē sol de een torte en een be queem manier des le uens. voer enē die m al sulken affectie outste ken was als ic doe was. Ic sach die gelsenige ker ke vol. die een gruck al dus die ander gruck al soe. ¶ Ende allet dat ic in deser werlt sach of dede dat mishaechden my. en ic was seer lastich in my self. ¶ Dant wte hant en outstrec myn herte met enich hape deser tytlicher eren hoe cheit of rycheit deser tyt die en gemechden my in niet. vermids dijnre suetichеit en der schoenheit dijns huses, dat ic myn mede. ¶ Dant die Apostel paulus die

Mer ic wart noch al wat gehaldē mitter genuechtē des mues. ¶ Dant die Apostel paulus die echtschap niet en verbiet. en om dat een wart ic becōmert mit voel anderre quel lingē en verdorreden en verg mckt mdē tyt likē sorgē. Sekerlick wttē quadē mille tont quade lust. en alsmen der quader lusten vol get. so wordet al qua der en het wort qua de gemoente. ¶ Ende als men der quader ghe moentē niet en weder steet soe wordet all noet. ¶ Ende mit desē dm gen recht als mit hene selen die een in die an der gehangē dan om hietet een ketten. Doe dat my die hettē mit alder dienstelicheit swaer lic gebondē hielt. ¶ Mer die mil die mit my in begonste te wesē dan ic dy te mchck m

solde oeffenē. O myn
god dar en wolde ick
dyus gebruckē die een
seker warachtelick se
mechlick heer bist. mer
die wil en was noch niet
bequeem genoech den
veraldē sterke wille
te mael te vernymmē.
Aldus warē by my twe
willē. die een alt. die
ander wye. Die een me
schelick die ander geest
telick. En dese twee
stredē tegens malcan
derē en warē tweydra
chtich tegen eens en se
verstoerdē myn siele.
En alsoe vstont ick mdē
onderuyndē dat ic ge
lesen had inder schrift.
Hoe dattet vleisch stryt
tegens dē geest en die
geest tegē dat vleisch.
O Her myn ōlde qua
de gewoentē warē al
te seer sterckē in my
stridende. En want ic
quam willende dar
ic nochtant met wesē
en wolde na dē gudē
wille. Ic was noch ver
hondē mitter endē en
wederspraec die gue
de ridderschap godes
te mierē. En ic ontsach
my ontkōmert te wer
dē van myne hinder
licheidē. Also alset toe
ontsien is becōmert
te wesē mit menichuol
dicheit der dingen.
O here also wart ick
mitte last deser werlt
neder gedruct en be
nallē als mit enē swa
ren slaep. en myn ge
dacht die in di waren.
die warē rechte. Als die
in enē suetē slape lig
gē en willē hē dan wer
ackerē. mer se werdē
nochtant al weder ver
wonnē vandē genuech
licheit des suetē sla
pens. En alstu dan sue
te heer tot my sprakes.
Stnet op die dar sla
pest so en was niet die
dy antwordē dan mit

slapen rigen lauwen
worden. Als siet ic sal
uw opdoen mer wacht
noch een wenich. Al
dat uw en dat wenich
tijts alte lange. wat
die witte der sunden
is die cracht der ghe
woenten dat dat gene
de oec onwillens uyge
tayt wort. en dat dar
om wauttet gemoede
dan al willens in te
ghlyden plach. Och wie
sal mij onsalige uyt
loesen vanden lichame
dis doets. Dan dijn
gracie vrunde xpm
ihm onse heere. Ghe
lo sal di oec stelle en
behen dinen naem wo
dattu mijn hulper en
mijn vloeser mij wt
toegest vanden ster-
ben vanden unture quader
begerlicheden die mij
also sterckelic hielden.

wo dat ponciamus tot
augustinus quam en se
to saemen spraken. xxxiij

Het geuel op
enen dach dat
augustynus met
mij
te saemen thuus sa
ten. en Nebridium
was wtgegaen. Doe
quam tot hem ponticia
nus een groet dadich
man in des keisers
pallas. En groeten
augustynus sinen gro
ten vrient en synen
medeborger wt Affri
ca. en oec mede om
andere saken wille
die hi van hem beger
den. En he gruck dan
by hem beiden sitten en
spraken mit ruhe te sa
men. En ponciamus
wart merken de dat
ter een boeck lach op
ter speeltafele dar se
ansaten. En ponticia
nus nam et boeck en lo
ket op. en vant dar
in ouer hoets den apostel
paulum. en hi had
gemeynt dattet een
ander boeck hedde ge

weest

Doe lachte ponciaen
Augustijnus vriendelicken an. en sach hē blidelicke an en hē verwonderde dat hi die schrift vluchts mede vant. Dese ponciaen was een guet geloouich man en plach sich selfs lange tijt vō god neder te slaen en vuichlicke te bidden. En doe hē Augustijn geantwort had dat hi nv ter tijt mutterschrift nv alre meest begomerde. dat hoerde hi gerne. En oer vēde was doe voert. en ponciaen vtelden hē van Anthonius de mōnick van egipten. wes naem onder den knechtē godes hoechlick scheen vmeerret. En om dat Augustijnus en Alipius daer noch met van gehoert en hadde. soe seide hē ponciaus voel dan van. en hē verwonderde dat se daer met meer van en wosten. noch gehoert en hadde. des verwonderde hē self oec. Want die dinge alsoe corts geschiet ware. tu wonderlike waraclitige mieracule onder den keiser Constantijnus. Dan na hierde se oer vēde weder totte kudde der cloesterē en den seden der mōnichē. die sue telick oerē weke wtgaue en totte horstē der dorre woestēe. En vtelden hē woe datter tse meylaen buten der stat een cloester was vol guedere broederen. onder de guedē hirde Ambrosius. en daer en wostē se oec met af. En doe ponciaus merkte dat se alsoe ernstelike dan na hoerde soe sprac he vtelike voert en vtelden hem

woe dat he mit drien ge
sellē die oec by dē keiser
warē op enē myddach mit
gingen spaciere. ēn vselle
dē hē twe ēn twe tsamē
ēn gingē wat witten we
ge. Ēn quamē ouerhoet
in een woninge. dā kne
chtē godes in woenden
arm van geest. dē wel
ken tobehoert dat rijcke
der hemelē. Ēn se von
den daer een boec dair
stē Anthonius leuen in
beschreuē stont. Ēn oer
te een began dat te lesē
ēn hē began alte seer i
hē selfs te verwonderen.
ēn wart van hymē ont
stekē. ēn he dacht syn
werlikē ridderschap te
latē. ēn sulkē leuen an te
nemē. Ēn hi wart ont
fengt in der myne godes
ēn mit merckliker schem
ten al tormich op hē selfs
te werdē. ēn he spraeck
sinē gesellē an ēn seide.
Ic bidde di wermerte
begerē in te tidē mit al
ousē arbeit ēn sorgē. om
wat sackē mueren in rid
derschap. mach ons
hier van enich meerre
haep mesē dan dat wij
des keisers vrienden in
den pallaes syn. Ende
wat is dair in dat met
gebreecht en is. ēn vol
perikels. ēn wants de
sen perikel comt men
noch tot vael meerre
periculē. Ēn woe lan
ge sal dat dan moegē
duerē. mer wil ick in
een vrient godes wesē
dat mach ic in deser
vrē werdē. Ēn hi sach
op sinē gesellē ēn seide
vrientlick. Ic heb my
in thants afgetasten
van desē onmuttē dyn
gē mynē haep. ēn hebt
in my opgesat god toe
dienē. Ēn dat gaeick
nu an in deser stedē ēn
in deser vrē. ēn en wil
stu my nu niet volgen
so en staet my doch niet
wederat. Ēn syn gesellē
antwordē hē bliedelikē
dat sy al sulcs werckes
ēn loens ēn ridderschaps
mede deelachtich

begerde te werde. Ende
pontianus wanderden
eē gruck mit sīē gesel
le voert mde anderen
kampē. eñ se sochte de
se twe eñ vonde se md
selver stede. eñ sidē hē
dat se weder kiere solde
ten pallaes wert. want
tot thants quent weer.
Eñ se ītelde dat oerē
opsat. eñ in wat maniē
ten dat se den vertregē
hadde. Eñ se baden hē.
weert dat se niet myt
hē bluē en wolde. dat
se hē doch dan niet moe
hck wese en solde. Sie
verblidē mit hē eñ be
ualē sich in oerē gebede
eñ toegen weder om tot
ten pallaes. Eñ se hadden
den beide geseker de
brutte. eñ als die ver
namē van oerē brude
goms so heluchde se oer
gade oer reynicheit.

Wo dat pōcianus wedr te huis toech. xxv cap

Dvertelt Au
gustinus mit
vīfte boeck syn
ve kiechte. wat dat dese
vedē pontianus in hem
vrachtē eñ secht aldus.
Wer du o suete heer
onder desē woerdē die
ic hoerde. so pp vichstu
eñ quellestu myn herte
tot my selue. Eñ af hae
lest eñ kierst my van my
nē rugge. Dant ic had
de my self achter myne
rugge gesat. eñ ick en
wolde my self niet aen
merkē. Wer du namest
my weder om eñ sattes
my self voer myn ange
sicht op dat ic sien solde.
woe lelick dat ic weer.
eñ woe kunstich eñ mul
eñ heulert vol swaren.
Eñ ic sach dat eñ my
grumelde voer my self
eñ ic en konde van my
selue niet gevlien. Alle
pīndē ic myn ansicht
af te kierē van my selue.
Pontiaen ītelde dat hi
vertelde. eñ du suete
heer settes my. my selue
in myn ansicht. eñ alle
myn my smaetheit vas
telick voer myn ogen.

op dat ic myn quaetheyt
mide solde sien en haeten. Ende woe voel toe
meer dat ic dy myn den
die alsoe mierige heete
begerte hadden totty.
en hē self altemael dy
gegeue hadde. Alsoe
voel te meer haeten ic
my self en verfmaden
my self. Want het wa
te nu thants geleden
twelf iaer. als van my
nē negentien voert dē
ic seer vermert wart
in vhtichcheit en ander
uindinge der myshedē.
doe ic dat boeck gelesē
had dat hortencius hiet.
Doe pontianus syn te
den geeindet had. en
die saeke daer he om
was comē tot my. doe
kierde he weder. Ende ic
kierdē my tot my self
mit groter onwerdicheyt
en mit strenger inwēdi
cheit geisselde ick myn
siel dat se my volgē sol
de. die hē vhtichdē na
di te gaen. Aer se we
derstant my en weder
straect. mer se en mo
cht oer mer ontschuldi
gen van di te bluē. mit
alle argumentē en twi
uelachtige dingē wa
tē te mael verwonnen.
en daer was gebleue
een stōme anxtuoldi
ge heininge. Want
myn siel ontsach oer
te gaen als voer den
doet vandē vloedē der
older gewoentē benau
wet te werdē. Ende doe
kierde ic my als mdē
inwendige stryt myn
inwendige huses den
ic sterchche verwert
had in myne siele. In
die slaepcamer myns
herte. Ende ic wart alte
mael gestoert van an
gesicht en van herten.
en angreep Lupum
en wtriep mit groter
hangicheit. Och wat
doen wy. en wat hōden
wy. en wat ist dat wy
gehoert hebbē. die on
geleerdē en simpelen
staen op en gripē den
hemel. Ende wy syn mit

al onsen konstē ēn le
ūgē als sonder herte.
Ē sict woe ūi gewen
telt werdē ū vleisch ēn
ū bloede totter hellen.
Hollen wi ons des scha
men dat wi se nauolgē
die ons voer syn gegnē.
Ēn laten ons met scha
men die salicheit nā te
volgē. Ēn die groete
heits ēn hangicheit
toech my weder van
Aluppū. Ēn Aluppus
sach hē an mit groten
verwonderē om der on
gewoenheit die he
an my merctē. Ēn noch
mit sō was die perse
myns hertē voel druc
kelker dan die woer
de die ic spraeck. Wo
dat hi hem had in den
hof xxvij
Bi den hof ende
huse daer Au
gustynus in woenden
toe meylaen daer was
een hof ēn daer en woē
den niemant in dan he
mit sinē gesel schap.
Daer ontoech hē die
grote perss synes hertē
van Aluppū. ēn hi gīc
alleen inde hof op dat
om niemant hinderen
en solde. Den hernen
dē stryt ēn den groten
kyf den he mit hē selue
hadde ter tyt toe dat
die wtgnge daer dat
die heer alleen wost.
Ēn hi en rustē met mer
salichlikē wart hi onge
sont. ēn sterf leuende.
ēn was onwetende wat
al gudes dat hē god
noch torteke doen wol
de. Ēn Aluppus volge
dē hē vast allentalen
nā. want hē ducht dat
he swaerlic gedruct wa
ēn en mocht hē met al
leen latē. Ēn se gnge
also veere van dē huse
als se mochtē. Ēn Au
gustynus gryndē in
den geest der onwerdi
cheit ēn der hitterre
droefheit tegens hem
selue. Om dat hyt al
dus lange vtoech ende
niet en gnge inde ver
bonde mittē heer. ēn
in synē maelbehagen

daer alle sijn cracht̃en
hē riepen dat he daer
toe gaen sōlde. Als hij
oec mit miste boeck sijn
te biechtē behiet en seit.
woe dat mē dan niet to
comē en mach mit schep
pē. noch mit waegē vae
ren en mach. noch mit
genē voeten to gaen en
mach. Hier alleen der
werts te to comē en is an
ders met dan wille we
sen. en dat sterckelich
te wille en al geheelic
en met mit halue wil.
Als den wil wy hier wy
daer te weynde en te
kierē. als mit een deel
op te staen. en mit enē
deel al vechtende ned'
te vallē. Heker secht
he mdē selue boeck. also
veel dede ic mder druc
kelicker bangicheit. als
onder wilē menschen
mit gebondenē leden
doen willē. mer met en
kūnen want se vanden
bandē gehyndert wer
dē. Hyr is te merken
dat sijn druck en ban
gicheit herde groet
was. Ende hē was als
enē die veel waelbeha
gens heeft en tot alle
enē gudē wil. en sich
noch beraet. welck he
van hē allē an nemen
wil. Alle die willē sijn
guet. mer noch tant stri
dē se mit hē selfs ter tyt
toe dat een guet wil p̄
tarē wort. Dan dan al
le die guede willē tsa
mē toe gekiert werdē.
Ende alsd ist oec secht hi
als die mensche genue
chte heeft mder eynch
hyr bauē. Noch tant
se wedertrect hē die
genuechte der tyt hick'
dmgē hyr benedē. Also
dat hi noch dat een of
dat ander mit ganse
wil an en gripet. Dar
om wort he vertagen
mit swaerte mopelich.
Ende nu beschuldicht hi
hē selfs veel wreetlicher
ende scharper dan hi ge
woen was. en wentel
dē he selfs in sinē bant
ter tyt toe dattet we

nacht schoer dē daer he
nocht at in wart gehal
dē. ¶ Ēn hyr af secht he
nochtat self hoech voert
tot onsē heuē heer. ¶ O
suete heer du trouwe ol
geest die trede geuselm
ge. als der wesen ēn d'
scheemtē. op dat ic ech
ter niet weder op en
hielt. ¶ Ēn dat self dat
my nocht hielt in my niet
sterker en worde ēn sch
uer hunde. ¶ Want ick
seide in wen delick tot
my self. ¶ Niet in salt
wesen ēn mittē woerdē
se gruge ic thant. ēn ic
gruck altehant. in dat
waelbehagē. ēn ic en
gruck niet weder in dē
alden der quader gewoe
ten. ¶ Hier ic stont van
naesten ēn vhaelde my.
ēn so was ic noch een
wenich daer. ēn thant
en was ic daer dā niet.
¶ Ēn aldus was ic wasf
gelende den dode toe
sterue. ēn den leuē te
leue. ¶ Het was een alte
cortē tyt dat ic thants
anders werden solde.
¶ Ēn woe dat die tyt naē
te was woe dat se meer
te gruwelmge in my i
wettē. ¶ Die loegen der
loegē. dat syn idelheidē
der ydelheidē. die wod'
hielde my ēn se stoeten
my op myn vleisch. ēn
seidē tot my al morme
rierende ymmuende
in myn herte. ¶ Al stu
ons nv latē ēn en sollen
wy van desē ogenblick
voer tmeer met mitty
wesē. ¶ Ēn voer tmeer
tot in ewicheit to en sal
dy dit ēn dit in mer meer
georloft syn. ¶ O heue
here dat my doe die idel
heidē tyedē dat moet
in ewicheit dyn grote
outfermherticheit hie
tē hander sielen dyns
knechtes. ¶ Ēn ic en hoer
de daer met seer na
mer al dese hie quamē
se summer sterende op my
nē ruggē. ēn woge my
an dat ic om sien solde.
¶ Dyn sterke gemeentē
seidē my. salstu huten

desen dingē mogē leuē.
mer het was al lauwe
lick. Dant my was op
gedaen die schoen kuys
schē werdicheit der out
haldinge. totte deel
dan myn ansicht toge
kiert had. Ende dar ic
my outsachte gaē en
se was sonder ontbon
denheit wrelick ende
eersamlick smeiken
de en wtreictē tot my
oer hande. dat ick to
mē solde en niet twi
uelē om my tontfangē
dat se my ombeuatte
solde. Ende sprack my
in guder tierlick dat
ic solde merkē. woe
vel datter werē van
ontellikē vgadermgē.
vel guder exempelē.
Daer sy alsō vel Jon
ger ionferken en ion
gelinge. Jonger wedu
wen alt en ionck. en
in hē allē so vegniert
die suuer kuysheit.
Ende geens syns en is
die suuer onthaldinge
onuruchtbaer. Sher
se is een vruchtbaer ma
der der soenē. dates
blytschappē. Ohēē van
dy oerē man. Ende se an
lachtē my mit eenre to
hertenre troestinghe
myn lick my bespotte
de. Recht of se gesacht
hedde en vmoetestu
niet. dat die en die vmo
getē. en vmoegent
die wt hē selfs en niet
bet wt oerē heer oerē
god. Die heer god der
gradē heuet om gege
uē dat syt vmoegen
wat straestu in di selfs.
Dant so en straestu
niet werpet di in hē
en en milt niet wesē.
Ende hi en sal hē selfs niet
ontreckē van dy. en
latē dy vallē. dar om
werpt dy sekerlic in
hē en he sal dy outfa
gen en geneseu. Ick
schaem dē my altesēr
dat ic noch dese rum
ghe mormieringe
in my hoerde en also
twiuelachtich hiengh
under ydelheit. Ende

noch hier de se weder
tot my als of se gesegget
hedde. Schaeme dit te
gen dyn ouergunlede
die opter erden syn. se
stellen dy al ouergune
gemuechte. mer niet
als die ewe dyns here
godes. Dese wederstoo
tende twidracht en wa
niet dan in my self en
tegens my self. Ende
Iluppus sat by myne
syden en verwachten
dat ende van de swa
re druckelike verzuch
tinge. en merige bewe
ginge daer he Augusty
nus in sach wesen. En
een grote storminghe
van trane stont op in
he recht als een groet
ouweder. En op dat
he den vege der trane
temaal wtstorte mochte
mit stemen ende mit
woerden wtbreke. Doe
stont he op en ginck en
van Iluppu. want die
enicheit was he bequa
mer tot synre groter
bangicheit en der oue
ulodicheit der tranen.
die he doe also auerulo
delick wtstorte. en hy
ginck also vere van Ilup
pio dat he syn tegen
wordicheit niet hmd
licke en was. En Augus
tynus seide doe vmers
wat doe hi van Ilippio
gegaen was dat hy
wael merkte. dat syn
steme druckelick en
swaermoedich was.
en lieten daer om al
leen van om gaen. en
Illippus bleef daer
alleen sittende daer se tze
saemen hadde geseten
en hi verwonderden
hem. wo dat stede Aug
stinus ende de vigeboem xxvij

Aldus Augusty
nus ginck van
hem. en sloech he sel
ue neder onder enen
vigeboem. en al daer
so gaf he synen ogen
vrien orloef te schreie
en geluen der tranen
vloiede ouerulodelick

wtter sm̃e te wreue
nẽ bedructẽ hoetmoe
dichdẽ hertẽ. sd dattet
onsen heer een ontfet
like sactificie was. Ẽn
al dan wtgaf hi oet
alte bermehkẽ stem
mẽ tot ousẽ heer. Ju
deser manieren dan
woerdẽ. Ẽn du O he
ue here. hoe langhe hẽ
hoe langhe salstu toet
mich mesẽ op my totte
ende toe. O gude hẽe
en weest niet gedech
tich myne ald' boes
heidẽ. en wt auerulo
dicheit en̄ auerulodi
gen wee syns bedruc
ten hertẽ spraeck he
tot onsen here. Och
woe langhe salic segẽ
morgẽ morgẽ. waer
om niet nv m deser
wẽ. Waer om en ist
niet nv m deser stont
een ende alle myne
mulheit en̄ trachteit.
Dit en̄ deser gelickẽ
spraet hi mit auerulo
digẽ tranẽ en̄ mit bit
teren touwe syns her
ten. en̄ si et die heer
was by dẽ bedructen.
Hi hoerde doe een stẽ
me als oftet van den
naestẽ huse hedde ge
weest. Tolle lege. Col
le lege. dats. hoert
op en̄ leset. hoert op
en̄ leset. Ter stont v̄
sat he syn druckelick
ansicht een wenich.
en̄ dacht m hẽ truste
lick. of die kinder m
enigẽ speel alsde te
smigẽ plegẽ. mer ten
dacht hẽ niet dat hyt
ye gehoert had. Ende
hi bedwanck dẽ grotẽ
storme der tranẽ en̄
en kundes anders
niet beduden dan dat
tet hẽ die guetheit go
des geboet. dat hi een
boeck solde nemẽ en̄
lesen. en̄ dat was oec
alsoe. Ẽn hi stont op
en̄ gruck haestelicken
totter stedẽ daer hy
Alippiũ had latẽ sittẽ.
Want dair had hi dt

Apostelike boec late
ligge. Hi naemt en
boec op en las al swi
gende dat capittel dt
sine ogen altre erst beie
gende. en dat was dit.
Niet in hauerrige.
of in dronkenschap.
Of in bysla pnige en
in ouerenicheit. Niet
in twistnige of in haet.
ayer antrect den here
Ihu xpm. en en wilt
met doen voersienich
des vleisches in begerl
licheide. Ende doe het
hi af en en las niet
meer. want ten was
geen noet. Ende doe vloe
ter stont van synre
herte alle duysternisse
altre twiuelachticheit.
als vande licht altre
sekerheit. gestort in
syne herte. Ende doe hi
een teken of de vrugen
mit boeck gelacht had
loeck hijt toe ende hij
was inwinlick en ge
saet van aensicht van
betrouwe der ont
fermherticheit godes
die op hem scheen. Ende
hi seit Alippius synen
getrouwen vrient wo
dattet mit hem gesthiet
was des Alippius niet
en wost. Ende Alippius
bat Augustinus dat
hi hem die stede wysen
wolde daer hi gelesen
hadde. Ende Alippium
lasst voert an vorder
datter naevolgede da
Augustinus gekiert
was en dat was dit.
Nu neemt den trauchen
tat geloue mit v. Ende
Augustinus en wosten
niet. dat dat daer na
volgede. ayer Alippius
toendent hem. en hi wat
oet mit alsulker ver
maeninge geneestet
in enen sterken gueden
opsat die betemelike
was sinen guden seden.
Ende toevoegede hem
mit Augustinus sonder
enige twiuelachtige
droeuicheit. Woe dat
se ingingen tot oerre mod

Een vteldent oer xxvm

Daer na stondē se toe saemē op mit groesteliker vrolicheit vnult. ēn gingē met huis totter heliger godsdienstiger moder ēn vtelden oer alle dingē. woe se by hē geschiet syn. ēn se verwrout oer in onbegripeliker vrolicheit. De se geuechtet ēn se benedē den here groeteliick mit alle oeren herten. Die oer nv alte voel meer gegeuē had. dan se te biddē plach mit oetē barmeliké süchten. ēn auerueedigē tramē die se alsd duck voer hē wtgestort had. De sach hē mynlick an mit moederliker gonstē. daer se oer met alleen mod na dē vleische en was inder naturē. Daer oer auernatuerlic na dē geest. Dan sy en andē suuerē tremen man oerre sielē mittē sade voelre tramē salichliké gewonnē hadde. Ēn alle oer droeuige tranē ēn stedige süchtinge ware nv omgekeerē in onspreekliker blytschappē. Ēn sach nv volcomelick dat he mit oer inder seluer tegulē stont dan hi oer auer negē iaer in vervremt was. Niet alleen in volcomentre gelouen. mer dat sy oer sach dat syn herte vandē gotlickē mer ontfenget was. so dattet hē alle bitter was wat dē god met en behaechdē. Ēn dat hi oer nv versmadē emich wyf toe hebbē ēn verdroech oer te mael die sorge vander echtschappen. Daer se alte voel meer genuechten ēn troest in had. dan sy vmer meer vandē kindere syns vleisches hed mogē trigen. Ēn van der tyt voert an als hi self tuget. so en hedde

hi milleus of wetens
een cleyn sonde met ge
dacu om een gulden
werlts. ¶ Ende dat hi gh e
waelt had en quaem
hē met so seer wt quant
willicheit. of om te wi
liker te sundigē of om
yemant te bedriegen.
Hier alleen wt quad
verleidinge synre ioe
get. ende het heuet oec
sōmige gēleerde mā
nē tot grotē verwon
derē gebracht. ¶ Dat al
soe cloeckē verstandelē
man alsd waeldē ende
dat dat god vhengdē
op hē. Daer meister
lordē prior ende rector
sinterū Augustijnū al
dus op antwort. Dat
hyt dair voer hielt. dat
tet ons heue here god
dair om op hē vhengē
dē. want hi alsō grotē
merigē leerre d' waer
heit noch werdē solde.
datter hē dienē solde
voert volck te lerē ende
te maernē. dat he in
voel dingē wael be
socht was. ¶ Wo dat he
van meilaē wedr to lande

Hier na toech xxix.
toech he mit sy
ne godtdienstiger mod'
ende mit Alippio ende mit
sinē anderen vriendē
weder tot sinē lande
tot Affrica. Inder gra
cien des heligē bisschops
Ambrosius. ende wolde
alsd langē Cathecumi
nus wesē hent dat he
wael geoeffent weer
inder heliger scheiftue
rē. ¶ Ende doe he weder to
lande gecomen was
toech he mit synre mod'
ende mit sinē sonderlin
gē vriendē ende discipu
len op synre houminge
butē witter menich
uoldicheit der menschē.
¶ Ende bereidē syn hert e
tottē heligē doepsel
mit voel vastens ende be
dens. ende he sneet af
van hē sōmige spise
die hē smackelic wa
rē. ¶ Ende schreef dē heli

gen bisschop Ambrosius
dat hi hē te weten dede
was schrift hē alre erbē
lichste weer te lesen van
dē boecke der heliger
schrift. daer hi bequa
mer af mocht werdē
alsoe grote gracie tont
fangen. ēn schreef hē
oec mede sijn olde dwa
linge ēn sijn nye begee
te. ¶ Ēn Ambrosius ont
boet hē Isaiam dē pro
pheet te lesē. ¶ Ēn dat
he meynt dat hijt daer
om dede. want hi een
apenbaer voerbaetsap
per der heiden weer
dat sij geropen weren
totten geloue des hel
ligē ewangeliums. ¶ Ēn
want die erste pass.
Primo tempore alle
uiata est. Also swaer
was. soe mendē hi dat
alle dat boeck alsoe
voert gewees hedde
soe vertoech hijt noch
ēn meyndē he wolde
voert lesē als hi noch
het geseffent weer in
der godliker schrifte.
Niet om dat hijs mit
allē niet en verstonde.
mer hi en kondes noch
tot gēne geestelikē sijn
ne gebrengē. Also gro
tē arbeit dede hi an hē
selfs om geheel rechte
puerheit sijns lichams
ēn sijns hertē te verri
gē dattet wonder was.
¶ Ēn sijn herte brande
in hē inder begerten
tot god ēn die ewighe
waerheit toe kennen.
alsoe voel alst hē moe
gelick weer. ¶ Ēn want
hi wael wost dat onse
here gerne is bi dē ver
oetmodighē te wesē
nē hertē so gaf hi hem
daer toe mit alle vlijt.
¶ Ēn beschreide sijn sōn
dē un selfs mit alre
voel meer ēn bitterre
trane. Die sijn god
dienstige moder also
lange voer he beschreit
had. ēn hi en gunde
om selfs geen trust. Hi
schreef hucke hi leer

de die ontfeerde en begerde alle menschē te trecke totte gude dat hi nv varegen had. En in desē tiden leet hi oec alte swaer geselscap van tanē zweer. die also bitterlicken scharp was dat hi niet gesprekē en konde ēē woert. En hi nam een tafel en schreef daer in dat se alle voor hē bidde wolde. En hi mel oec selfs setmodelikē op sijn knien. en alle die anderē mede. en bade gade ynichlikē mit groter begerte dat die gudertieren here synre ontfarmē wolde. En altehant alse die pine van hē. soe dat hi verueert wart. want hi des gelickē in alle sinē leuē niet besocht en hadde. In desē tiden maectē hi die bucke soliloquium. der twe in een was.

Daer men wael eens deels syn grote vlitich in mach merkē. En de die bucke syn spreken de recht als twe men sthē te saemē. Die reden vraget. Augustijn mus antwort. Want die bucke also lange en swaer syn. so wil ic daer sōmige punte wt schriuē al hier. op dat men syn vlitige meni cheit daer wt mach vnemē. die hi had om die waerheit te onderuindē. Dat begin vā den boecke is aldus.

Van sinen soliloquia.

Hi was xxx capi betrachtende en omkierende mēnigerhande dingē mit hem selfs lange en wael dagestedelickē my suckende my selfs en myn guet. En alle wat dat my te schuwē weer. Doe ant wordē my haestelick. wer ict weer of een an

der wan hute des en
weet ich niet. Augustinus dat ist dat ic tuit
alte groten hute begeer
te weten. Die vede seget.
Sich dattuut so maks
dattu wat geuonden
hebst den du wat be
taelst. op dattu tot
anderen dingen tyden
moegest. Augustynus
antwort der veden
Kaas is die veden se
daen. dat sy allet dat
mitten gedachten hear
heit en betrachtet al
let wael ontyalden
mach. Augustynus.
Dat weer swaer te
doen ya vmers ginno
gelick. Die vede. dar
om salment schriuen.
O heer wat doetstu. wat
dyn tracht krympt
voer den arbeit des
schriuens. En solle de
se dingen gedacht wer
den. so ~~en weet ic niet
te maal wat ic doen
sal.~~ Augustynus. Dat
~~is waer~~ suchten se gro
eneheit. Augustinus
Dat is waer so en we
te ic niet te maal
wat ic doen sal. Die
vede. bidt om sahcht
en om hulpe waer
by dattu tot dinen be
geerten comen moegest
en dat beuelet dan
den schriften. En dattu
vindste dat vgadert
in menich conclusien.
Augustynus. Also sal
ic dan doen syn bedin
gen. O God schepper alre menich
uoldicheit. geeft my
totten vrsten male dat
ic di wael bidden ma
ch. En dan dat ichs
my werdich make.
dattu my vloesen mo
gest. en oec tenlesten
dattu my verloesest.
O god vinds ween
dat alle dingen leuen
en ten weesen tyden
die vinds hen seluen
niet wesen en mochte.

O god die met en gehe
geest te ũderue dat ond
ingehe selfs verderft.
O god die dese werlt va
met geschapē hebst die
alle ogen voelē een alre
schoue werck te wesen.
O god die geen quaet
en doetste. en nochtant
gehengeste dattet ghe
schie. op dattet alre
quaetste niet en geschie.
O god die den deinen
getael. die vhen tot dee
die dar warachtich te
vhen is toenst dat qua
de niet te wese. O god
den die geheel mēnich
te oect mitte lutteren
deel volcomē. O god
van wien geen twidra
cht en is totte leste als
die ander dingē mitte
betere auer een draegē.
O god den mynt allet
dat mynē mach weten
desst onwetende. Gloſa.
Als wij genuecht hebbe
nder sonnē en nder
lucht en in enige ande
ren creaturē en mynē
die soe mynē wij godes
werke. Want wt he.
ũmits he. en in he. soe
syn alle dingē. Soe my
nen wij dan god als wij
god in al desen dingen
danckbaer syn. Als wi de
se dingē mynne soe myn
nen wi nochtant godes
werke all syn wij ondac
haer. En oec of wij niet
en bekennē. want al de
se dingē bygaen he selfs.
mer den schepper ver
gaen se niet. Alsdus soe
mynt alle creaturen
god. Na alsulker wijs.
die een bekennende. die
ander onbekennende.
wetende. of onwetende.
O god in ween dat alle
dingē syn. wes nochtā
alle creaturē syn. Noch
lelicheit lebt en is.
noch dwalende en dwa
lent. noch boesheit en
hyndert. O god die met
dan de reinē. dat wair
wolst te wetē doen. O
god vader der waer-h?
vader der wijsheit. va
der des warachste hoech
ste gudes. vader der sa

lichert. Vader der ghuet
heit ẽ der schoenheit.
vader des vstendelen
lichtes. vader ons ver
wackeringe. ẽ ons ẽr
vlichtinge. vader des
pants dair wy mede v̄
maent werde weder
totty te kierē. O ya amo
peit inwendelic. O god
der waerheit. In ween.
en van ween. en v̄mids
ween alle warachtige
dinge syn die waer lick
ghuet syn. O god die die
smaechlike wysheit hist.
O god vol salicheit. In
ween. en van ween. en
v̄mids alle dinge salich
heit die salich syn. O god
die dat waer ghuet en
schoen sijts. in ween en
van ween en v̄mids
ween schoen en ghuede
dingen syn. Al dingen
die schoen en ghuet syn.
O god onbegripelike
licht. In ween ende van
ween en v̄mids ween
vstendelike lichte alle
dinge die dair verstā
delick luchtē. O god
wes rycke oet alle de
se werlt is die die sy nie
niet en bekent. O god
van welcs tyck ewe oet
in dese tyck beschreue
wort. O god van ween
af gekiert te werden.
dat is te valle. ẽ in
ween te kierē. dat is
op te staen. ẽ in ween
te bliue. dat is vast te
staen. O god van ween
wt te gaen. dat is te
sterue. In ween weder
te kierē leuendich te
werdē is. In ween te wo
nē is te leue. O god die
niemant en vliest dan
die bedraghe is. ẽ nie
mant en suect dan die
v̄maent is. en niemat
en vynt dan die gerey
nicht is. O god ween
achter te latē is te ver
gaen en te verderuen.
en ween an te bedē is
te myrnen. en ween te
sien is te hebbē. O god
wes geloue ons ver
weert. wes hape ons op
richtet. wes myne ons
weuoeget. O god ver

mids ween wi dē mant
ver wijuen dy hdde ick.
℣ god vmids ween wy
ontfinge hebbē dat wi
altemael niet en vgin
gen. ℣ god van ween
wi vmaent werdē dat
wy wacke solle. ℣ god
vmids ween wi die gue
de dingē vandē quadē
onderscheidē. ℣ god
vmids ween wy vandē
quadē dingen vlien.
en die guede dingē vol
gen. ℣ god vmits wee
wi onsē wedersaecke
niet en wijcke. ℣ god
vmids ween dat wi wal
diene en regiere. ℣ god
vmids ween wy leren
die dingen vreemt voe
wesē die wi eens voer
ons hieldē. ℣ god ver
mids ween ons die dey
dingē niet en vmeyn
de. ℣ god vmids ween
onse heste dingē den
argere niet onderwor
pen en is. ℣ god over
mids ween die doet vi
sloudē wort onder ver
wijningē. ℣ god die
ons te saemē bekiert.

℣ god die ons ontkle
des van deen dat niet
en is. en andoets vandē
dat is. ℣ god die ons v
hoerlick mackest en ons
beschermest. ℣ god die
ons vleits in al waerh.
℣ god die al guet wtter
ons spreckst. noch ons
onspuuich en mackest.
noch in geenrewijs en
gehengest te werden.
℣ god die ons weder
wpest mdē wech. die ons
leits totter doetē des le
uens. ℣ god die duets
dattu cloppende op wis
gedaen. ℣ god die ons
geuest dat broet des le
uens. ℣ god vermids
ween dat wi dorst heb
bē na alsulkē dranck.
als wi den gedroncken
hebbē. ons dan niet en
sal meer dorstē. ℣ god
die ons repuicht totten
gotlikē loue. ℣ guede
god come in mijn hulpe
du die dair hist een ewi
ge waer substancie dair
geen twidracht in en
is. geen confusie. geen
ouervloedige. geen

behoef heyt. noch goe
doet. O Her die alre hoech
ste eendrachticheit. die
hoechste claerheit. die
hoechste stantastycheit.
die hoechste volheit.
O dat hoechste leue dat
niet men ontbrict
en niet men comt. dat
du die dat wynste en
gewonne mort een syn.
O den alle dinge dienen.
alle / guede sielen matich
en gehoorsam syn. O Ut
wes ewe die hemele om
lope. hane ween dat me
mant en is. buten ween
niet en is. sonder welke
niet en is. O nder welke
alle dinge is. mit welke
alle dinge is. O ie den
menschen na dme helde
en gelyckenisse hebst
gemaect. O ie oec die
geen wael bekent die
he selue bekent. vhoert
vhoert vhoert my. O
myn god myn hee myn
hoeranck myn vaeder.
myn sacke myner. my
te siele myn hape. ays
vaderlant. myn heil.
myn leue. vhoert vhoert
vhoert my. nder my
niere die wenich men
schen bekent is. Ic my ne
di thants alleen. Ic vol
ge dy alleen. Ic hyn be
veit dy alleen te diene.
want tu alleen rechtuer
delic heerschappe heb
ste. van dmen wechtebe
gert ic te mese. Ic bid
gebiet en gebiet wat
dattu wilst, mer maect
gesont en op doet myn
ore. mit welke dat ick
dyn stemme mach hoere.
O aket gesont en op
doet myn oge mitten
welke ic dme mil sien
mach. en seggt et my
werwerts dat ic anden
ke mach. en ic haep dat
ict al doen sal so wattu
gebiets. Ic bidde alre
gudertieren hee. An
siet den gene die totty
vlien. O hef hee laet
my cloppende die doer
opgedaen werde. ende
leert my woe dat men
totty come mach. Ic en
heb anders niet dan al
le verullende vloien
de vgenckedingen

die te ỹsmaen syn. ende dat seker en ewige dinc te sueke syn. ¶ Wad doe dat ic alleen heb behoeft mer waer me de dat me totty tomen mach dat en weet ick noch niet. ¶ O o suete here mocht myne sie le. du went my. dinge uest dat mech bewet. Ist dat se ỹmuds dē ge loue die totti vlien mu den. so geeft my geloue. ¶ En ỹmitme di ỹmuts doechdē. so geeft my die doechdē. ¶ Ymitme di ỹmuds kousten. so geeft my die kousten. ¶ Oect in my den haet. oect caritaet. ¶ O here dijn wonderlike ende sonderlinge gruetheit totti is alle myn begē te. ¶ Oer mit wat dinc gen dat me totti comt beger ic en ic sche ick echter. ¶ Want la et stu achter sō ỹgeet mē hyr. mer du en gruets niet achter. want tu bist dat hoechste goet dat niemant te recht ghe socht en heuet en niet geuondē en heft. ¶ Alle die geen heuet te recht gesocht. den du dat te recht hebst doen sueke. ¶ O vader myn die dy sueckende byn en moet anders niet begē lopē dan du. en begere ick anders niet dan di. so moet ic dy ỹmers vin dē. ¶ O vader ic bid v tin. of in myn is en ichs dinges auerulodige begerte. dattu die selfs teynichste voert vand salicheit myns sterfli chen lichams. ¶ Dat my en den myne dat af noet is dat en weet ic niet. ¶ O alre myldeste en alre beste vad dat beuele ic dy. en wat dat tu my dan ỹ an ỹmaest dan sal ic dy om bidde. ¶ Alleen bid ic dijne alre hoechster gruderlieren heit dattu my te saeme ỹ ier st totty. so en laet

my niet weder striden.
dat my hinder like is.
Inde wegte. en gebiet
oec hieuelere te wyle
dat ic dit lichaem drae
ge dat et puer moet
wesē en groet mo dich
en rechtuerdich. twee
en een volcomē mynner
en ontfanger dyner
myscheit moet wesen.
en werdich dinre in
woninge. en een woe
ner te wesē dyns alre
salichstē tyts. Augus
tijn. Siet nu heb ic ge
bedet. Die tedē wat
wilstu dan om wetē.
Augustijn. Al die din
gē die ic gebedē heb.
Die tedē. vergadert
al die dingē in corten
woerdē. Augustijnus.
God en myn siel bege
re ic te kennē. Die te
den en begerstu ander
niet te kennē. Augus
tijn. Ic en beger ander
niet. Die teden. Dan
om beg ic te gelouē
woe datty god beme
sen mocht werdē dat
tu secgē soltes. het is
genoech. Augustijnus
Ic en weet met woe
my dat bewesē mocht
werdē. dat ic secgen
solde. het is genoech.
Ic en vermoede my
geen dinck alsō te we
ten als ic god weten
solde. Die tedē. wat
sollē wy dan doen en
genoechstu niet datty
tst te wetē meer wo
dattu god wetē wolst
dattu mochtes secgē.
het is genoech. Ende
alstu dan to quecenste
dan niet meer en soch
tes. Augustijnus. In
wat manierē dat ge
schien mocht. Wat
is gode gelyck dat ic
secgē mocht so als ick
dat kenne so begere
ic god te kennē. Die
tedē. du die noch god
niet en kenst. waer af
bekenstu dattu niet
en kenst enich dinck
gode gelyck te wesē.

Augustijn. wat wost ic eenich dinck god gelijck. sonder tgenuegen dat solde ick mynē. en nyemen mynne ick anders met dan god en die siel. en oer te en geen en kenne ick. Die rede. en mynstu dan dijn vrienden niet. Aug. In wat maniere als ic die siel mynne. en solde ic mijn vrienden niet mynnen. Die redē. in sulker maniere mynstu oec mugge en vlieghē. Augustijn. Ic heb ghesacht dat ic die siel mynne en niet die dieren. Die reden. of die menschē en sijn dijn vrienden niet of du en mynst der niet een ygelick menschē is een dier. en du seits die dierē niet te mynnē. Aug. Het sijn oec menschē en ic en mynne se niet daer om dat se dierē sijn. mer daer om dattet menschen sijn en dat se redelike zielē hebbē. die ic oeck mdē mot den aer mynne. Hier dat se daer in misbruckē mit quade dat haet ic dan mit recht. Seker also veel te meer mynne ic oer mijn vriē de. also veel als se te beter oerē redelicken zielen gebruckē. of sekerlick also veel als se te bet beterē te gebruckē. Die redē. Ic hyn mden gedachtē der zielē als dē an sicht mdē oghē. wat oghen te hebbē dat en is niet an te sien. ende weder om dat dinck datmē ansiet dat en is niet dat sien. Daer om sijn der zielē drie dingē noet. Dat se oghen hebbē welker se wael gebruckē mach dat dinck dat se aensien mach. en dat se sie dat sijn oghen gesont sijn. Een puer reyn gedacht der zielē van allē vlecke des lichams.

en̄ verureemt en̄ gerey
ucht van allē sterflike
dinge. ¶ En dat wert te
erste dat geloue. en̄ dat
men oer niet bemisē en
mach te wyle dat die
ogen ongesont syn en̄
smetten hebbē. Want
se en mach niet sien dan
gesont. ¶ En en gelaeft
se des niet so en duet
se geen nerustycheit tot
oerre gesontheit. en̄ ge
loeft se anders niet te
vinoegē. en̄ en heft se
genē haep gesont toe
werdē. soe verworpt
se en̄ versmaet oer selfs
en̄ en matycht mit gee
re gehoersamheit den
gebadē des medicus
die se gesont make sōlde.
Augustijn. Het is alte
mael alsoe. want het
is noet dat dese suyct
smaer gebade des me
dicus beuoele. Die re
den. Daer om salmē
haep totter gelquen
brengē. Augustijn. dat
geloeue ic wael. Die
rede. wat sal geschie
als se dese dingen ge
loeft en̄ haept dat se
wael gesont mocht wer
dē. ¶ En nochtant niet
en tuynt dat licht dat
oer also seer gelaeft
en̄ gepresē wort. en̄ dē
se oer duysternisse der
se gewonen was behelt
en̄ daer in te vredē is.
Die also is en̄ vsmaet
hi also dan dē medicus
niet. Aug. Ja hi vmes
altemael. Die reden.
Daer om so is ten derdē
der hogher caritaten
noet. Aug. Geen dinc
en is soe orberlic en̄ so
noet als se is. Die redē.
Slechtes sonder desen
drien so en mach geen
siel gesont wesen. soe
dat se oerē god mach
sien en̄ vstaen. Augustijn.
Als die siel dan gesun
de ogē heuet wat steet
ser dan meer te doen.
Die redē. Dat se wat
ansie en̄ dat ansiendē
sielē dat is die reden

¶ dat ansien mden
drien trachtē daer soe
volget na dat gesicht
godes. ¶ heeft daer
dat ende oers ansichtō
en heuet dan daer
anders niet daer se op
sien mach. ¶ dat is
waerachtelikē tracht
¶ volcomē reden tot
sere eynde. daer dat
salige leuē naudget.
¶ dat gesicht dat is
dat ỹstant dat mder
sielē is. Alset der sielē
dan geuelt god te sien.
dat is te verstnē. Nu
laet ons dan sien of oet
dese drier noet is. wa
om solde dan der gelo
uē noet wesē. want se
nn siet. Dan om solde
oet dan der hapē noet
wesē. want se helt dat
se gehapet heuet. Mer
der caritatē en wort
niet ontagē mer voel
te meer to gedaen. wat
als die siele die wonde
like sinderlinge waer
achtige schoenheit siet.
soe sal sy se also voel te
meer vrymē. ¶ ten sy
saeke dat se oer ogen
dan erstelic nyet vestet.
¶ oer ner gent anders
to en neigt. anders wat
an te sien. so en kan oft
en mach se mdē saligen
gesicht niet bluē. ayer
te wyle dat die siel noch
mdē lichame is. alleen
siet se te mael mael. soe
syn oer gelouc en hacp
noet. ¶ caritate. Mer
na desē leuē so blyft al
leen die gotlike caritat
mit oer altoes. Ne also
als mder sonnē drie dn
gen syn te merkē. Als
dat se is. dat se schynt.
¶ dat se ner luchtet.
also syn oer mden alre
heimelichstē gnede drie
dingē. Dat he is. dat he
ỹstaen wort. ¶ dat he
al ander dingē dust ỹ
staen. Dese twe dingē

als dy ſelf en̄ god te ver
ſtaen doer ic dy wael le
ren. Aer antwort moe
dattu deſe dinge hebſt.
of als proeuelic. of als
waer. Auguſtijn. Dlech
tes als proeuelic en̄ dat
oec te behe̊ is. ſo byn ic
in meerre hapē op ghe
ſtaen. Die tede̊. Aer
wat ſtrecke wijt. Die
wech is nu an te gaen.
laet ons nu ſien. wat
voer alle geet. dat is of
wij oec geſont ſijn. Au
guſtijn. Daer ſie du oec
toe of in dy of in my alſo
wael alſtu anſien moe
geſt. en ic ſal de vrage̊
den antworde̊ wat dat
ic geuoele. Die tede̊.
mynſtu oec anders ver
dan te wete̊ god en dy
ſelf. Auguſtijn. Ic mocht
wael antworde̊ dat ick
anders niet en mynde̊
na de̊ ſinne daer ic nu
in byn. mer lichtelike
antworde ic daer op
dat ics met en weet.
want duc iſt my ghe
u alle̊. dat ic meynde̊
dat ic in anders gene̊
dinge̊ bemeget en ſal
de werde̊. ſo quaemt
my nochtant anders
inde̊ gedachte̊ dat my
anders prekelde̊ dan
ict vermoedet had. Ic
duck als my wat in
quam. niet dat my ſ
toech mit alle̊. mer al
ſet ſoe quam ſo ſtoer
dent my meer dan ic
vermoedet had. Aer my
dunct dat ic met dan
in dingen en mach be
meget werde̊. Als ver
mids verheſemſſe der
menſchē die ick hef
heb. en̄ om ons nuwe
lijc wee. en̄ vermids
anxt der doet. Auguſt
tijn. Ic beken dattet al
ſoe is. Die tede̊. want
dan dijn vriende niet
mytty en ſijn en̄ dat
dijn cracht myn geheel

is. en waect di dat gē
sericheit. Augustijn. dat
duecht my daer na vol
gen die rede. du segest
te recht. Augustijn. dat
en mach ic niet ontsaken.
Die rede. oftu di selfs
sterck van lichaem hais
tlick vondest. en oec
alle die du hest hebst
mittij segeste en herte
lickē in vrier ledicheit
gebruikende. en weer
dy dan dair niet mat
blijtschappē in. Augustijn.
Niet wat. mer voel
woe sold ic my moegen
onthalden van blijtschap
pen. queem haestelick
alstu segste. Die rede.
so wordstu noch angē
uochtē mit ōstoermoge
en stuctē des gemoets
welke ontemelicheis ist
dan sulker ogē dat se
die sonne willen sien.
Augustijn: Also hebstuut
beslaten dat ic te mael
niet en voel woe seer
myne gesontheit gevor
dert heeft. of wo voel
ongesontheit van oer
gegnen syn. of wo voel
gebleuē. dair duet my
toe antworde. Die rede.
Can siestu niet die lichā
lick ogen al syn se oer
gesont. vandē daren
licht der sonnē weder
slaegē werdē en tot oe
ren duisternisse te vlē.
Du dentst wattu ge
vordert hebst en niet
wattu sien milst en ic
salsalt mittij onder sue
ken wat dattu togena
mē hebst. Die rede. en
myn stu geen vrijheidē.
Augustijn. Dat en heb
ic nv niet vast bestaen.
die niet te myrnē of te
begerē. ajer auer voel
iarē in myne ioget be
halue vry kunst. en dat
totte dagelicschen ge
bruck hoerde. Dant
een boeck. Ciceroms riet
my dat ic geen vrijheit

begerē en ſolde. mer
queem ſe dat mē ſe wyſ
ſchick en̄ voer ſichtchick
an dienē ſolde. Die re
dē. wat woelſtu vander
begerte der ere. Aug.
Jc bche dat ic nv alre
erſt opgehalde heb in de
ſen tyde die met te nyn
nē. Die rede. wat ſech
ſtu vande echte wyuen.
en genuecht dy met ond
tyden een ſchoe ſchemel
wyſ vol guder ſede. en̄
mael geleert. of van gu
de verſtande. en̄ dat ſe
chtchick van dy geleert
mocht werde. en̄ dat ſe
oec dyn andachtchikele
dicheit niet moichc en
ſolde weſe. en̄ dattu ſe
ker weerſt dattu van
oer geen moichcheit
en ſolſt hde. en̄ alſde of
tu ſe malē ſolts en̄ vhoe
pen mit alle gude dm
gen. Aug. uſty. Geen
dmck en heb ick alſde
ſeer op geſat als te vhe
al ouſuuerheit en̄ ick
vuele dat geen dmck
dat menſchchike gemoe
de alſde germge daer
neder en̄ worpt als die
ſmuttchcheit des wyſs.
En̄ die alſo is dat hi de
wyſs alleen gebruct
tnder echt om kmder
te wynnē. die dunct
my te verwonderē ſy
mer niet na te volgen.
En̄ dat te temptieren
pikeloſer dant ſahge
weer te vmseggē. Om
wat ſacke dat ick oec
geloeue rechtuerdchck
en̄ oetmodchck en̄ om der
myldheit myner ſielen.
ſo heb ic my ſelf geha
dē noch te begerē noch
te nemē en ick wyſ. Jc
en vrage dy nv niet wat
dattu op geſat hebſte.
mer of tu oec noch dar
teggē ſtrydes of verwon
nen hebſt. a de ſpridt
hr van geſontheit der
oge. Aug. Jc en ſuche

maet alsulke dinge noch ic en begere niet. mer mit gro
melinge en onwerdicheit sal ic sulke dinge. Wat wolstu meer en dat gude vmeerret en wast oec dagelix in my. Alsoe vele als in my gesocht wort die hape te sien die schoenheit die ic begere. en soe crechtelike in berne. Alsoe vele te meer so wort al die myne en lustucheit myns hertē daer toe gekiert. Die vede. wat duet in di genuechlicheit der spisen en wat sorgen is dy daer in. Auct. Die dinge die ick opgesat heb niet tetē die en bewegē my met en die spise die ic noch met af gesnedē en heb van mynē gemoede. Als ic die tegenwordich heb so behoe ic my genuechte daer in te hebbē. noch tant als ic se gesien heb en my ontogē werden. dat ic dat hē solde sonder bewegnisse des gemoets. Oec als ic se niet tegenwordich en heb so en doer oec dese appetyt niet in dringē tot mynē gedachtē emich hinder te wesē. Oec al temael en dorfstu my niet vragē van spisen of van dranck. van baedē. of van enigē wallustichedē des vleisches. Soe vele alleen begere ic daer af als my sturcht myner natueren geuen mach. Die vede. Du hebst wael geuordert. mer noch tant sijn daer noch al meer dingē die di hinderē dat hecht te sien. Auct. Des consenteer ic. Die vede. Ick vrage di. die mensche die du hest hebst. waerom begerstu die te leuē of dat se mitty leuen. Auct. Op dat wij onse

siel en̄ god tsaeme een
drachtelic en̄ eenherte
lichē suekē mochte. en̄
ween dat die mndmge
m emch onser lichtelik̄
miel dat hi dat dan den
anderē voer tbrenge
sonder oerē arbeit. Die
tedē. wat sólde daer
wesē of se dese dmgen
niet vlitelikē suekē en
soldē. Aug̃. Hoe sal ict
hē mit allē vlijt leren.
op dat sijt willē suekē.
Die tedē. Ostu des niet
en vmoegest en̄ of se
meyndē se hebbē vnnde.
Also of sijt meyndē dat
sijt niet en sóldē mogē
vnndē. of dat se mit sór
gen en̄ mit begertē an
dere dmgē gehynderd
wordē. Aug̃. Do sal ic
se en̄ my hebbē als my
mogē. Die tedē. wat
salt wesen of di der lu
de tegen wordicheit an
dmen mwendigē sue
ken een hynder weer
en̄ dattet anders niet
weser en mocht. solstu
dan niet begere en̄
bearbeidē se het mett
niet te wesē dan mitt
te wesē. Aug̃. dat be
be ic oec also te wesen
alstu seggest. Die tedē.
daer om en mynstu der
lude leuē niet. om dy
of oec om hē selfs. of
oec oec tegen wordich
mer du begerst mit hē
die wysheit te vndē.
Aug̃. Dat belie ic en̄
consentier altemael
dattet so is. Die tedē.
wat woelstu van dmē
leuē. ofty dat scher
weer dattet di een hm
der sólde wesē die wys
heit te begripē. wolstu
dan al m dat self leuē
blauē. Aug̃. Neen ic
wolt altemael vhen.
Die tedē. wat sólt
wesē dattu dat lycha
achter laten en̄ mdē
lichaem sólst mogen tu
men totter wysheit.
wer dattet m desē le
uē weer. of mdē ande
rē leuē dattu mynste.

Augustijn. Ic en meet my niet quades te verbliue. dan dat niet te achtē achterwerts te gaen. daer tik in voorwarts gegaen hyn.
Die redē. Nu dan soe ontsietstu dan om te staruē. op dattu mit genē andere quaden hemen telt en werdest. mids welker dat dy die gotlike beheninge ontnommē mocht werdē. Aug. Ic en ontsie niet alleen dattet my outhaelt mocht werdē of ic yet begrepen heb. Oer op dat my die toegancke met geslaten en werde der dingē dat ic so ernstelīken an hange. noch tant dat ic thants halde dat mit my bliuē solde. Die redē. dan om en begerstu dat leuē om hē self niet. mer om der wijsheit begerestu dat. Aug. Dat is alsoe. Die redē. Nu is oer pijnlick wee des lichams. die di machsiche bewoget mit oere cracht. Augustijn. dat wee en ontsie ic om goē te sachē alsō seer dan dattet my hinderē sōl de vandē sinctē. al wast dat ic in desē dage mitten alre scharpstē wee der vandē gepijnt was. soe dat my iet gehengt wart / mittē gemoedē iet te vruemē dan dat ic voer vmanē had soe dat ic te mael gehinderd wart. Dan my alle die andacht mynes hertē noet toe was.
Nochtant ducht my hed oer dat schynsel mynē gedachten geaenbaert. ywer ic en solde dat wee niet geuoelt hebbē of ic solde voer niet geledē hebbē. Al en heb ic niet swaers geledē nochtant dunct ic dat noch swaerre dy

gen gen alle mochte.
Dat alre beste dat m
dē gemoede is. dat is
wijsheit. en dat alre
quaetste dat mdē lich
am is dats pme. Die
redē. wat mijnet der
wijsheit bistu. begers
tu te sien en te halden
mittē sinnē ansien en
te ommatte bloet sond'
mijddel of dercel. mse
daen sij oer oer niet
en gehengst te gebru
ken dan dē alre wenich
ste wtuer tauenste mij
ners. Heert oftu mij
ne dwegest tot enen
alte temelijken mijne.
en se dan tneem dat
tu anders yemant
hef hedde st dan oer.
mit recht sold se oer
liefde van di werpē.
Dan om die alre sun
liefste betemelijcste sch
oenheit der ewigher
wijsheit en sal di oer
niet gnuē du en sue
kest oer en begerst
oer alleen. Aug. wat
werde ic onsalich ic
noch vhangē en mit
trusingē vertagen.
du hebst mij thante
getoent anders niet
te mijnen. En so wat
om hē self niet ghe
mijnt en wort dat
en wort niet te recht
gemijnt. Heer ic mij
ne die wijsheit alleē
om oer self. en and'
dingē wil ic hy mij
wesen. en ontsiē van
mij te wesē om die mij
de. en een rustich leue
mdē heere. Wat ma
nier mach die mijne
der schoenheit wesen.
dan ic dē andere niet
m en benyde. Heer
dan ic oer noel toe
sueke. op dat se mit
mij begere en mit mij
anhangē. en mit mij
halde en gebruchen.
En sold se mij te he
uer en te nr mit liker
wesē als se mit mij

die gemeynde wysheit gemeynlicker wt wy
mynde. Ende tredē. Also sul
he myners beteemt der
hoger wysheit te hebbē
ēn sulke myners suert
se. wes toneigynge wan
neer sluer ēn kunsch is.
sonder enige beuleckin
ge. Aer men en tomt
tot der niet mit enen
wege. Een ygelick na
synre vlitycheit sde he
grypt he dat alre wa
chtichste sunder lmt
ste guet. Het is een on
wtsprekelic licht der
gedachtē der sielen.
dit gemeyn licht leert
ons woe hē dat onbegri
pelike licht heuet. Ex
empel. Het syn sōmich
ogen alsō wacker ēn al
sō gesont, alsō wee als
si se opdoen sien sē md
sonnē sonder beue. Ēn
die gesontheit of sterc
heit der ogē is hē dar
to een leitster. ēn en be
hoeue dar toe genen
leer te. Aer allee licht
der vmanungē dat tot
desē te geloeuē te hapē
ēn te mynē genoech is.
Dō mich andere begerē
trachtichē dar mte sie.
mer mittē sterkē licht
der sonnē werdē sy we
der slaegē ēn kierē wed'
tot oerē duysternissen
mit genuechtē ēn en heb
bē dat licht niet gesien.
ēn deen ist periculoes.
Aer dese syn noch te oef
fenē. ēn oer myne is mit
ten ūrstē orberlick wat
te vtreckē ēn te voeden.
Ēn ten ūrstē salmen den
sōmige dingē toenē die
vmdis hē selfs niet en
luchtē. Aer die men ver
mids dēn licht siē mach.
als een cleet. of ēē want.
of des gelycx. Ēn dar
na alleen. ist vmdis hē
selfs. mer vmdis dē licht
dat sluer-liker schynt.
als siluer ēn golt ēn des
gelycx. suer dat noch tot
sulkē radiē niet nan sich

en geeft. dattet die ge
queſt of wee duet. Ẽ
dan mach mẽ lichtelick
die ertſche tuer ſachte
lick toenẽ. ẽ dan die ſter
tẽ. dan die mutẽ. ende
dan dat ſchijnſel der
daegeraet. ẽ dan dat
ſchijnſel des claren he
mels. Jn welker ijewer
gerugger of laetet oſte
doer alle ordenerlike
ẽ een ygelick na ſijnre
crachtẽ dan in geweent
is te ſien ſonder beue of
anxt. Ẽ dan ſal he mit
grotẽ mille die ſonne ſie.
Die aldus ghetuich ſijn
totter wijſheit al en ſie
ſe nochtant met ſcharp
elick nochtant werdet
die beſte meiſters. wat
dat is dat officiu guder
diſciplinẽ of guder ſe
den. met eenrehande
ordenancie tot oer te
comẽ. mer ſonder orde
nancie tot oer te comẽ.
is nauwe van geloeflik
ſalicheit. Augiſtijn. Jck
hebbi ſegt wy die orde
nancie oftu moege ſt.
Ẽ leit ẽ merct ende
duet waer dattu miſt
ẽ wnnds welke dinge
dattu miſt. ẽ in wat
maniere dattu miſt.
ẽ gebiet wattu miſt.
Hoe hart wo hoge dat
ſe ſijn die nochtant in
dẽ vrede xpi ſijn. wer
nids den ic niet twiue
len en dar ſi te comẽ dã
ic beget. Die vrede. ee
nich is dat ic di gehe
dẽ mach en niet meer
en heb ic bekent. dan
dat deſe ſienlike dinge
altemael ſijn te nhen.
ẽ dat ons mit groter
ner ſticheit te hueden
is te wijle dat wy dich
cham hebbẽ. dat onſe
nloegele mit geneſte
uendẽ lyme gehyndert
en werde. Welke nloe
gele noet is dat ſe ge
heel ẽ volcomen ſijn.
dan in mede wtuliegẽ
moge wt deſe duſter

nisse totten ware lichte. welck licht oer met en gemer dicht te toene de die gheslate syn dese halen of cule. Dan als se dar wt gebraken syn en ontgaen mogen m oere lichtogen weder. Alstu alsdanich bist dat dy met van ertsche dinge en genuecht. geloeft my des inde selue ogenblick salstu sien dattu begeres. Iuge. Och wanneer sal dat geschien bid ic. Ic en wose de my totte volcomenste wsmaen al deser dinge niet te comen moegen. Ic en sie dat guet in mo gehkenisse my alle dese dinge sude werde. Die tede. Des gelycx mach oer dat lichamlike oge segge. Dan en sal ic my duysternisse niet wyne. als ic die sonne sie. Het schynt totter orden te hoere dat veer is. Die blint is myn die duysternisse om dat hi geen gesonde oge en heuet. die sone en mach niemant sien dan mit gesonde ogen. Nochtat wort dat gemoede duc dar in bedrage en worpet syn oge tege der sonnen. en wort te meergehyndert vander ongesontheit synre oge meer dan hi vmoedt hadde. Die schoenheit der myssheit der eenigher somme weet wael wanneer sy oer self woene sal. De gebruict des medicus wat se weet wael en het welc die gesonde oge syn da die se self genese. Dus dunct dat mi wael sien moe noel mi ontgae syn. en moe noel mi neder gesoncke ware. Moe noel dat mi voert tgegae waren. en en muelen dat niet te recht. En achte ons onderwile gesont als mi nochtant met volcome gesont en synt.

Cu sietstu niet wo seker
dat wy gistere voer thra
chte en beliede ons met
anders te mynē dan die
myscheit. en al aldō om
gen niet dan om oer te
sueckē en te vindē. Cu
woe vsmadeste my dat
was. doe du my na der
begerte der echtschap
mageden. Wer seker in
deser nacht als in dat
noch meer in ons vsuch
te dattu doe al anders
woldest dan gy v hadde
mete. Aug. Dat was
noch nere anders dan et
plach. Die rede. Et was
al anders dan du vmoe
det haddest. mer op dat
die alre heimelicste me
dicus di solde to enē woe
wel dattu genesē weerst
en wo wel du noch ta ge
nesē weerst bleuē. Aug.
Dwych swych des bid ic
di. wat creuestu my wat
ondergraefstu my. Nu
en onthalde ic my niet
langer van schreie. en
my en vermete ic my
niet meer. Cu mage
my niet meer van dese
dingē. seker du segeste
dat die geen dē ic mit
mueriger brande bege
te sien. mael weet woe
gesint dat ic hyn. He
doe alst oer grenegget.
en se toen oer selue alst
oer behaegget. Thants
beuele ic my altemael
syne sorge en suere gu
dertierenheit. Cens
heb ict hē belaeft. dat
he met ophaldē en sal
al myn begerlicheit tot
hē te trecke. Daer om
en sal ic nan myne ge
southeit met voerthre
gē ter tyt toe dat ick
syn schoenheit sie. Die
rede. du en salst toe
mael anders met doē.
mer bedwinget di va
den tranē en onthalt
dyn gemoede du hebst
te mael veel tranen ge
storte. Dyn horst ver
dreicht dese druckeli

he suct seer sinerlick.
Augustijn: Du mlst dat
te mate halde sal m̃ myne
vrome. als ic nochtant ge
te mate en sie m̃ myure
ensalicheit. Du gebiets
dat ic ansien sal die cra
cht mijns lichams en ic
doch te mael vervullet
bin mit vdriet. Het is
myn pijnlick myn ogen
tekiere tot myne dunst
missen die ic gelate heb.
Wer of se relijf of auer
blijf te noeme sijn die
myne blintheit an doe
ten verlyten. Die reden.
Laet ons den mechaigne
die m̃ dy is. In deser ma
nieren beserte en oer
mit geeme matiger
oeffeninge op te halde
Augustijn. Je en mach
noch niet ophalde du
en toenst my wat van
na by des lichtes daer
ic te mael mede becom
mert bin. Die reden.
Die guede medicus
sal dy helpe. En weetstu
niet wat mieriger schijn
sel dat dy noedet ende
vuert. dat ontsuct an
dachtelick. Je biddes dy
segt my neempt my gri
pet my waer dattu wilst.
Die rede. du segest dat
tu god en die siel wolst
kenne. Aug. Dat is all
myn salicheit en al my
sacke. Die rede. En an
ders niet. Augustijn: Je
mael anders niet. Die
rede. Staetstelic ge
loeue dy self gode en he
uelet he altemael en en
wilt niet wese als eigē
in dynes selfs macht.
Wer-belieft dy te wesen
een knecht des alre gue
dertierenste here. En
se en sal he niet aflate
dy tot he te trecke. En
hi en sal dy niet to laten
vrome dan dat dy or-ber
lick is en moetstu des
niet. Aug. Je hoer. Ich
geloefs. Je duet gerne.

ic bid he vlitelick dat
ic voel vmids he moet
vmoegē. ten meer dattu
pet meer van my beger
den. Die vedē. Haelt
di wael en onderuynt
watti dit gesicht meet.
Alle dit voerß spricht
Augustijn mit synre vede
vut ierste boeck van sme
soliloquorū. mer soe en
is niet to metē dattet
dat heel boeck is mer
vande hchste hier en
daer wtgename. Op
dat mē daer in merken
mach wse grote tracht
en vlitichcit dat he in
den begyn synre bekie
rūge he self an dede
doe he noch Catheczumi
nus was. Al quade toe
neigunge in he mit go
des hulpe te doede. En
en het he self gee rust
nachtes noch dages. op
dat als syn hert tegn
meet en vander al der
heffē gesiuert. Dat hi
dan mitte ogen der in
wendiger begerte die
schoen gotlike wijsheit
mocht sien. daer alle
syn andacht to stont.
Daer om spraeck he
int begyn des andere
boecks soliloquier mit
synre vedē aldus. xxxj

De my capittel

Dne is onlydsam
se en wort oec mit ge
nē trame gesaedet. d
mynen en wort geye
uē dat se mynt. O my
god hende ic my sō en
de ic dy. En in desen
boeck segget hi oec dat
he in dese leue nergets
om /en begert te leuen
dan om god te lere ken
nen altijt meer ende
meer. Ja al mocht hy
eneliek leue na alre
genuechte deser werlt.
en he daer niet meer
in tonemen en solde
god te kenne. dat wol
de hi alsoe seer bestrue

als oft geen leuen tuit allen en weet. Hyn te den spruet tot hē. sich tu hebbē god gebeden en tu bidde hē noch. tuet dat he ons geue tycheit of genuechte des vleisches. of gunst der lude. of eer der werlt. Aer om te sueke onse siel te kenne en hē. en dat he ons de wech apene wil so dat hi ons niet en lact. noch oeck van ons gelatē en werde. Het is een alte wrē dē dinck van hē dat hi die geen solde late die alduse daen dinge begeten. Daer om salt oec wreemt van ons wesen alduse danē her toch en leit sman te late. Daer spruct he noch tuit synre rede tot synre sielen. O myn siel du bist onsterflick geloeft dinē reden. Geloeft der waerheit se wept self dat se in dy woent. en onsterflike te wesē en tuit gerechtē doet en mach oerē stoel in dy verstoerē. Ist iert daer om van dinē schepper en wederkiert totter waerheit in dy selue. Deest guets modes want wy voelent dat god dē suekende by wesē sal. Also als wy hapē also motet geschien. Wo tuynlic en gudertierē dat he tuit sinē discipule ongine

Iden tide xxxij dat Augustinus noch Catechumenus was. also als hi doe seer vlitich was tot hē selue. Also was hi oeck tot sinē discipule en tot al sinē vriendē om die tuit hē totter ewigher waerheit te brengē tuit voel tuynlicker tedelikē onderwisinge. Daer sy goddienstige mōd tuit groter vrolicheit en tuit tuynliker danckbaerheit mede onder wanderde

Op een tyt gnack een
synne discipule die ly
tencius hiet op een hey
melijke stat en sanck
en weder sanck hymen
nents dat vers. Que
dam nr tute gserte nos.
Here god der doechde
beliert ons en toent
ons dyn an sicht. Doe
quam dar die goddes
tige moder en gnack
dar oer wandere en
hoerde wat lytencius
sanck. Doe seide se wt
guder andacht. dat is
een alte hehge sanck
al dar toe singe. Des
selue nachtes dar na
een luttel lach Augustyn
us op sine bedde ende
maecten en pynsede en
in sich selfe. soe hoerde
he hy den huse wat ge
russches. en en kunde
niet geppynse wat dat
was. Den leste hoerde
he dat synne discipule
een maecte en stont op
en stiet he an syn bed
de deet. dat hy e
sen mocht een net mit
ene holtenen tynge.
Doe seide Augustyn
tot he. wat was dat
geruusche buten den
huse. Doe antworde
lytencius een vande
tween die mit he opt
selue tamere schepe.
Dar weer truyt dar
gnge die hude doer
hemme en dat tuste
alsoe. Des verwon
derde Augustynus
dat die jongelingh
dat alsd gerne he
dacht hadde. en die
ander onstaeck een
kerse. Den lytencius
die quam na een wyl
tyts voer Augustynus
bedde staen en spraec
tot he en seide. Dat
woelt gy van my wat
noch van my werden
sal. Augustyn naem
den jongelingh mit
hant en spraec. wat
meynstu dat ic hmse

den sal. Ic gelooue ge
seick dattu gysteren
niet te vergeefs also
voel en also vroicken
en sontgest. Datty god
die heer bekiere solde
en syn ansicht di sol
de toene. op dattu be
halde mochtes werde
En he ontschuldichde
syn goddienstige mod
dat se hē daer in ge
straeft hadde. mer
dat se dat in guder
meyningē gedaen
hed. Daer na stont
Augustijn op en sat
voer syn bedde en be
den sich vruchtic lan
ge en voel. Des mor
gens hoerde he seggē
woe dat Nae mgiue
syn broeder en Alypi
nder stat waren ge
gaen en se hadde dat
geruscht gemaect.
Doe Augustijn syn
gebet had geeyndet.
doe riep he Lytencius
tot hē en sade dat he
mit hē solde gaen in
den acker. Doe se va
den huse wtgegaen
waren doe sagē se dar
enē haen mit enē cap
puyn staen vechten.
Daer merckte Augus
tijn op en toech daer
ene geestelike symme
wt. en sade hemelic
in he selfs. Wat en om
sien noch en doergae
die ogen der mynres
niet. ofter yet sy dar
die schoenheit der we
de mit lucht. die godt
like wysheit gebiet oer
gesocht te werde van
oere mynres in allen
dingē en in alle stede.
En he gync ned sitten
mit Lytencio op een be
quaem stat en spruc
ynentelike tot he. Ly

tentie weest altemael
by dy self vergadert
Doe dat Iustinus hoe
de doe wart he alsoe
seer verschrict. als of
he mit talde wacter
auergate hedgeweest.
Daer disputierde Iu
stustynus lange mit
he in philosophie. en
mit wedehker onder
wisinge begerde hi he
vander dwalingen te
trecke die Ichademite
hiete die van alle dm
gen twuele. En he te
leide totter stantastige
waerheit. en dat beg
de hi altoes te doe soe
wanneer dat he tyt
hadde. en van gehede
en mwendiger oefeny
ge truste. En siet mw
quam daer gaen syn
lieue goddienstage mo
der die om altyt wyl
com was. Der wt wat
se alsoe hoge dinge mit
philosophe disputier
den. so en wolde se hu
ten sine guetdunche
daer niet naerre gae
noch by blue. Der se
naegde oetmodehke
of daer oet die wou
we by moeste wesen
daer men inder philo
sophie disputierden.
Doe antwordehi oer
suetehck en sede. Ja
lieue moder gy moet
daer wael by wese.
want in voertide pla
ge daer oet wouwen
in te lere. Der die ge
ne die die wouwen
daer niet by hebbe en
wille. en denke met
wat se self sijn. mer
wat cleder sy andre
ge. Philosaphia is al
so veel te segen als
Amor sapiencia. Dats
mynne der wijsheit.
O lieue moder soe sy
di mieres een waracht

tige philosophia. dat
een warachtige wyser
sthe der eniger ousterf
licker wysheit die god
self is. en die wysheit
hebdi onbegripelikker
noel heuer dan gy wy
hebt. Nochtant dat
ic wael weet dat gy
wy seer hef hebt. Doe
behaechde ser het die
kerstelike antwerde
dan die kmtlike eer
die hi ser hoet.

Nde dese daegse op
een ander tyt so hadde
he de selue bytencius
en den andere Cryse
tius by he en disputie
de mit he heide mit
ter begerte. dat hy
ser gemoede mocht
leide mit tede totten
kerste gelouc. Dat
also suet en also vast
wi altrede in syntre sie
le was verclaert. Doe
dat he mde selue hoe
ke dan dit msteet en
hiet. Ordine veru.
aldus secht. Ic sold lich
tehker tmuele niet te
leue niet te wese. dan
dat ic dar an solde
twuele xpm die enige
waerheit niet te wese.
Dese twe disapule be
gonste sinder een wat
te twiste. en alst den e
ne quelicke gmt. so
lachte die ander. Doe
dat Augustynus dar
in bedruct was en ver
maende se dar in gu
der tierlick dat se dar
quelick an dede. En
syn guder tiere moder
en was dar ser niet
verue. en se merkte dat
he alte grote vlyt dede
om syntre disipule sah
cheit. en beserchde dat
he vermoet solde wer
den. in crancheit synes
lichames. en se quam
dar ser naerre en sei

de. Lieue kint spaert
v doch self want nun
mermeer en mocht sy
he bedruct sien sonder
merclick wee oers hert
ten. Ende doe was he
vluchtes synre godtdiest
tigher moder gheboren
en stont terchter oert
op en gruckt mit oer.
Ende syn discipule wa
re quellick te passe om
dat hi alsd gedruct wa
he was gegruen. en die
een spraec tot he vow
he beide en seide. Hy
solt sien dat wy ons
voert an betere wille
en puer halde. Hit
dus dangé dagen be
comerde hi om beide
dages en nachtes lan
ge tyt voer synre dope.

Op een ander tyt
als die dach synre ge
boerte was sd maecte
he syn godtdienstighe
ander drie festalicke
daege en se noedde
gaste totter werdich
oers soens de sy seer
wynde. Hier die god
dienstige soen die en
dede met mit synen
gaste. als dat volck
dair af geschreue steet.
dat volck had gegete
en stont op en speelde.
Hier he gaf he mit sy
nen gaste tot gotlike
disputacie. dair hi se
m mit rede begerden
te brenge totter mynne
godes. Ende nander sel
uer disputacie milic
hier oer im wat schri
ue als van noele een
luttel. Doe alst Aug
self beschreef en heit.
De beate vita. dat is
van de salugen leue en
he schreef tot enen he
ligen grote priester
die Theodrus hiete
op dat hi merke solde
syn tegenwordige stu

dnu en grote ghetucheit. Op dat hi he daer na tāde ſolde. na dēe dat he merctē ſijnē ſinne nder diſputacie. Da ſteet oec een lange ꝓlogus voer woe hi he oetmodechē te tade neemt. mer et is te mael ſwaer en diep te ūſtaen. daer om en ſcrijue ic daer niet voel van. Die ierſte dach der diſputacie daer ſchrijft he aldus van en ſeget. Een diſputacie vandē ſalighē leue.

Dē xxxvij cāpbus Houdbrs

So waſt die dach mijnre geboerten. na der ſoberre tijd dachs maeltijt. Op dē dach geeuwe auerulo e dicheit die ſubtijlheit des ſijnes gehinderd en worde. Als die geen die niet alleen op den dach. mer dagelix tſaemē te werſchappē plegen. Deſe riep ic te ſaemē hy mij te comen ſittende. Inde ierſte mijn goddienſtige mod van mes verdienſte ic geloue te weſen dat ſelf dat ic hijn en leue. Deugd mijnē broeder. en hitacus en Crifencius mijne diſcipulē. Ende ic wolde oec datter hy mij queme mijn twe neue mijnre ſuſter ſoene. Iortidanus en Euſtacius. Daer was oec mit ons die mijnſte van iaren van ons alle. Hier wes grote ſubtijlheit alte ſeer claer ſcheen. des ic van mijnen niet vdene gen en worde. Adeodatus mijn ſoen. Ende als ic de ſe aldus anmerctē ſoe began ict aldus en ſpē. Ende dunct v alle met een apenbaer duck we

sen dat wy te saemen syn gesat uut siel ende uut lichaem. des consentierde sy alle. Nauugt antwordde. dat hy des niet en wost. Den ic al dus antwordden. Ende weetstu niet uut alle. of tekentstu dit sonder sonige ander dingen die du niet en weetes. Nauugius sprack. Ick en meyne niet dat ic uut alle niet en wost. Ic antwordde hem. Ende moetestu ons dan niet wat segge vande dyngen die du weetes. Nauugius sprack. Ja dat mach ic wael doen op dat gy dat niet moye leken en nemet. Ende doe he wat twiuelde seide ic tot hem. en weetstu niet dattu leuest. Hy seide weder. Ja dat weet ic wael. Ende ick antwordde hem. so merct den mach niemant leuen dan inwendes den leuen. Doe seide Nauugius. Dat weet ic oec wael. Doe seide ic voert. weetstu oec dattu een lichaem hebste. des consentierde hem he. Daer om seide ic noch. so weetstu dat tu te saemen stuest van hue en van leuen. Hy antwordde. dat weet ic dat ic te saemen stae van hue en leuen. mer of dese alleen syn des bin ic onseker. Daer toe antwordde ic. daer om so en twiuelstu niet dese twe niet te wesen. Als hyse en siel. mer du biste onseker ofter iet meer toe hoert den menschen te volmaken. Doe sprac he. Ja alsoo ist. Daer to spraeck ic en seide. Dat sollen wy op een ander tyt voert ondersueken.

Wer my want in beh
en alle gnaden dē mē
schen niet mogē wesē
sonder lyf en siel. waer
om begere my dan spi
se to etē. Intentius ant
wordē. om des lichams
wil. Die andere my
welden en haddē men
nigerhande redē oud
om. hoe dat die spise
noettruftich weer om
des lichams wil. ende
datter schiēn dat die
spise het noet weer
om des leuens willen.
ēn dat leuē en hoert
niet dan totter sielen.
Doe seide ic tot hē al
len. Ēn dunct v niet
dat die spise hoert tot
ten deel daer wy den
menschē af sien wassē
ēn groien ēn starck
werdē. Des consentur
dēse alle behalue In
tentius. waer om en
byn ic dan niet gewas
sen na mynre spisen.
Daer to antwordē ick.
Alle lichamē hebbē oer
maet gesat vander na
tuere. daer se niet ha
uē gnoech en moegen.
Wer ontbreke hē die
spise so en soldē die li
chamē tot oere rechtē
matē niet mogē comē.
dat my oer lichtelic m
den beestē mogē mer
ken. Niemant en my
welt daer an. als men
den beestē oer noetsel
ontrect. dat se dan ver
maegere. Intentius
spraeck. Ja vmaegere
mer niet ontwassen.
Ic antwordē dat is my
my genoech totte dat
ic wil. Het is een vra
ge of die spise hoert
totten lichame. ēn of se
ontrugen wort dattet
lichame dan vmaegert.
Dat geuoelden se oer
alle mede. doe seide ic

wort. wat segge my van der sielen. en heuet die siel geen eygen voetsel. En dunct v niet. dat kunst en wetenheit oer voetsel is. Doe sede onse moder. Ic gelouue slechtes dat die siel mi gene dinge geuoedet en mach werde. dan mi den vinden en wetenheit. of kunst der dinge. En doe Trigenaus hē wende vande dingen te tenuele. Do sprack onse moder tot hē. en hebstu dat hude niet geleert. want van dat die siel geuoedet wort. want na een deel vand' maeltyt seitstu dattu oer niet en wost. wat dat dat mi gebrueten. en du daer noch tant wtates. en waer was doe dyn gemoede doe du inden eta des niet en merctes. Gelouestu my trigenti. mit alsulker spisen wort dat gemoede geuoedet. dats mit sinē sorge en gedachte en vmits deer mat hernemē mach. En doe se vande dingen tuelick sprake onder een. Doe sede ic tot hē allen. En dunct v niet die die gemoede der alre geleerster mense volre syn dan der sim pelre ongeleerd'. en dat men alsd tuierleye voetsel vynt. dat een heilber en mutte. dat ander totter quale en suyeten behoert. welke dingen dat alsde syn vermoede ic mide dat ge mynre geboerte he wesen mach werden. soe dattet ons hetwemet. En mi gelouē ond' ons twe dingē die m enen menschē mogen wesen. dats lyf en siel. Dats

gheenhaue ſpraken ſy:
Daer op antworden ick.
ſegge wt dien die gemoe
de niet hongerich ende
vaſtende te weſē. die
niet gheputtert en hebbē
vanden gudē kunſten.
of niet geleert en ſyn
vandē gudē ſedē en dif
aplinē. Daer to ſeide
Cryſenaus. Ic vmode
dat ſe vol ſyn va quaet
heiden en ſchanden.
Doe ſeide ic. gheloeue
my. dese ſyn dorre en
vruchtbaer en hongher
des gemoets. Want als
die ſpiſe den menſchē
altelange ontgaē wort.
ſo wort he wt ſuchten
verwult. Ic ſprac noch
tot hē. Ic en ſal v nv niet
alleen vdē dagē myne
gheboerte die maeltidē
wnt temelker vrwen
lichaem gheuē. mer oec
vwē gemoede ſal ick
ghuede maeltidē gheuen.
Die maeltyt wil ic vw
voert halde. ist datter
v na hongert. Oer ſyde
daer onwillich en ver
drietelick toe. ſo ſal ick
my te vergeues vhtgē
v te voedē. mer ick ſal
dat vhticheit to doen.
Ist dat gy die werſcap
der ſielē meer begert
dan der lichamē. Ende
dat ſal alſo geſchien ist
dat v gemoede geſont
ſyn. Oer ist ſache dat
ſe oer ſpiſe vſmaen ſoe
ist een teken dat ſe ſieck
ſyn. alſo wi oer vnden
ſuchtē des lichams ſien
geſchien. Doe antwor
den ſe alle te gaeder
mit ſtemen mit gemue
dichlichē angeſichte. wat
dat ic hē bereit hedde.
dat wolde ſe gerne ne
men. en mit groter be
gertē verſlinde. Doe
ſeide ic mit wſt aldus.
of wy oer wael wolden

salich wesen. Nauwe
had ic twoert wt. sy en
antwoerde al mit eenre
diger stemen. dat se dat
gerne wolde. Do vraegde
den ic voert. Dunct v
vet dat he salich is die
met en heuet dat he wil.
De spraeke des en ducht
hē niet. Ic vraegede noch.
die dan heft dat he wil
is die salich. Doe antwoe
de onse moder vae. ist
dat he wat quaets wil.
en̄ heft he dat soe is he
salich. mer ist dat he
wat quaets wil en̄ heft
hi dat so is hi onsalich.
Doe sach ic myn moder
gunstelick an en̄ seide
al lachende. O myn
heue moder gi hebt te
mael mael die kunst d'
philosophē onthaelde.
want dese woerde stae
moder philosophien die
Iulius gemaect heft en̄
heet hortensij. Noch
sprnect se. het is een
valsch onsalich dmck.
te wille dat met teme
lick en is. Een is oeck
met onsalich dat met
te vertrigē. en̄ oeck
meer onder and' woer
de sprnect sy alsoe vue
richlike dat wy oer wys
lake kūne te mael ver
graten. en̄ ons ducht oft
een groet geleert meis
ter by ons hed geseten.
Eñ dan en tusschē dat
se sprnect so betrachte
ic soe voel ic mocht wt
wat gotliker fonteme
dat oer woerde vloeide.
Eñ Intencius antwordē
oet. en̄ wy steet v voort
te segē wat een yghe
willen sal. en̄ wel ker
dmge begert te dat hy
helike sal. Eñ doe se
schemelike sweech. doe
seide ic. Het becomet
v allē mael dat memāt
salich en is die met en

heeft dat he wil. Ende
oec een ygelick die he
wet dat he wil altoes
met salich en is. En gij
consentiert oec dat al
die gene die niet salich
en syn die syn onsalich.
Doe en twuelde se dar-
met an. Doe seide ick
voert. wat guets hij
dan vertige mach dar-
hi salich van werden
mach. dat sal ons licht
in deser werschappen
angedient werde. Op
dat oec Lytencius gie
richeit niet vergeten
en worde die weten
wolde welker dingen
begert dat me hebben
solde. Dat duick dat
men begere sal so dat
men dair salich af wer
de. alsst ment heuet
dat sal altoes bluende
wesen. wt groeme aue
tuere hangende of te
sal gene geual onder
worpen wese. Want
so wat dat sterfhck
en geualhch is. dat
en mogen wy niet hebbe
wanneer wy wille of
also lange wy willen.
Des consentierde sij
altosaeme. mer Trige
cius sede. Het syn
veel guder geauentuer
der menschē die die
gebreechlike dingē die
der auentuere onder
worpē syn besitte mit
vroudē. en hē en ont
brict niet van alle dat
se begere. Doe antwor
de ic. O Trigenti duct
di dat he salich is die
ontsiet. doe seide he
des en duict my niet.
Doe sprack ic. alle aue
tuerlicke dingē moge
verlare werdē. dar-
om so en mach he in
greenre wys salich syn.
en hi en seide daer
niet tegē. Op dese

stat sprac onse moder
Al weer die mensche
des seker dat hy der
dinge nimer verhes
hebbe en solde nochtat
en kunde se den men
sche nimermeer ver
saede. daer om en wee
he niet salich. mer het
onsalich. want he be
hoeuch weet. Doe
antworde ic. of die
mensche in alle dinge
daer he so tyck en auer
ulsedich in weer he
self een mate setten
en dan dan in genue
chsam en te vreden
weer. en dunct di die
met salich wese. Hee
sprac se. Inde dinge
en mocht he met salich
wese. mer in vreed sa
mer satichcit synsge
moets. Doe antworde
ic. O moder dat is al
te wael geseget en de
ser vragen en solde an
ders niet wan vghe
antwort werde. en
daer om en tarnuelen
wy met daer an. die
opgesat heeft dat he
salich wil wese die
moet al dinge verlyse
dat altoes blyft. dat
mit groeuwe scharpht
der auentuere gena
men en mocht werde.
Origenius seide. des
hebbe wy lange gere
sentiert. God die is.
en dunct ons altoes
bliuende wese. Ysen
tius seide. dat is also
seker dattet groeuwe
vragen en behoeft. en
dat se alle met god
dienstiger deuscien.
Doe sprac ic weder.
is he dan salich die
god heeft. dat ontfie
gen se alte gern. En
ic seide. soe vmoede
ic dat ons anders niet
te vmoede of te sueke

en is dan so wie god
hebbē mach. want soe
wie hē heuet is sahich.
Nv vraghe ic. wat vdā
af dunct. Lytenius
seide. die wael leeft
die heeft god. Crysen
tius seide. so wie dat
duet dat god gheda en
wil hebbē die heeft
god. Jn welcs sijne dat
Iartidanus oec voelde.
Hier dat kmt Adeoda
tus dat die mynste en
die yongste van hē al
len mach seide aldus.
Hoe wie datte ontreme
geest niet en heft die
heft god. Die moder
seide. het weer al wal
gesacht. mer dattet
kmt seide laefden sy
et meest. Naungus
myn broeder sweech.
mer doe ic hē vraechde
wat sijn gevoelē weert.
antwordē he my dat
ter leste dattet kmt
seide he best behaech
den. Rusticus die ducht
my meer van scheemte
dan van herde sungē.
Doe ic ou geuraget
had die consentierdē
in Crysentius sijnne.
Daer na seide ic voert.
Jc halde al die senten
cie van enē ygelicken
in een wael behaegē
van enē grotē dinge.
en̄ ten is oec geen noet
meer geuraget en̄ ge
woudē te hebbē. Jst sae
ke dat my dat voert
abre puerlijc beuyndē
soe als wijt begonnen
hebbē. En̄ want dat
hudē te lange is te ver
trecke. want in dusda
nen wer schappen ge
schiet oec wael suer
vloedicheit. als men
te veel teffens nemen
wil. so dattet die aen
dacht der gedachten
niet al te saemē verdu

wen en kan. Daer om
ist dattet v guet dunct.
soe sal ons dese questie
morgē bet becomē als
my hongerich syn. maer
nu wil ic v noch wat ge
uen dat my mit uwen
dienres mē gedachte
nu is gerade. Ende dat
sal wesē als ick meyne
datmē opt lest hand'
maeltijt pleget voert
te brengē. te samē ge
menget mit derchgē
hönich. Doe sē dit ge
hoert hadde mē recte
sy on al als tot ene be
ger like gerichte. en
dwongē my dat ick
haestelic secgē solde.
Wat wermoedet gy
seide ic. of oec onsē dis
putacie contentē of mit
ten Ichedemittē wat
te doen heuet. Doe op
richtē sich die drie son
derlinge recht alsmē
dē dienres die die
spise brengē mit wt
gerectē hande plech
te helpē. Ende mit wat
woerde dat sē v moch
tē bewesē sē dat se
met wolickers en
mochte hoerē. Do set
ten ic dat dunc voert
en seide. Ist war dat
yemant salich en is
die niet en heeft dat
he wil. dat torts die
redē hē voer wal be
wiset heuet. Wer soe
en suect oec niemant
dat he met vnden en
wil. Ende sucke die ich a
demitte. en willen se
die vntdingē d' waer
heit hebbē. en vnden
sy se niet. so volget oec
dat se niet en hebben
dat se wille. wtter de
volget voert. dat se
niet salich en syn. Dar
om so en is oec niemat
recht wyse die niet sa
lich en is. Daer om so

en is die. Ich am̃ttes
niet wys. Hir wt tre
pen sy en̄ begrepē alte
mael. Der Lytenclus
ondacht ner ustelick
en̄ seide. Ic heb mit u
wtgetropē en̄ gegrepē.
mer onder conclusien
byn ic beweget. Der
ic en sal dair niet af
in mynē hynenstē trec
kē. mer ic sal my deel
Aluppo haldē. he salt
mit my etē of mit my
en wech doen. waer om
en ist geen mutte suete
dingē te trackē. Nau
tius solde hē meer ont
sien van onmuttichcit.
Doe sede Nautius
al lachende. Slechts
sulke dingē sollen my
geneset. want ic en we
te niet wo dat geknoe
st en̄ gescherpt dattu
se onwerdelikē geset
hebst. ten is vander ho
uch ymenē niet. die
suet en̄ suur onder een
is en̄ opdynt die hynen
sten. Nochtant so voel
als ic mach sal ict gern
in mynē hynenstē merch
trackē. Want ic en kan
niet gesien wo dat dese
conclusie en̄ich syns be
grepē of ūkiert mocht
werdē. Do seide Trutē
aus. te mael in geenre
wys en mach dese cōclu
sie begrepē werdē. dā
om vblide ic my dat ic
lange mantstap mittē
Achademittē opgena
mē heb. en̄ mit al mynē
gemoede sal ic hē gern
trie wesē. Lytenclus sei
de. Ic en later noch niet.
Do antworde Trutenū.
dair om sy di tuindracht
en̄ en wolt niet mit ou.
Do seide Lytenclus dair
om sy di oec tuindracht
tegens Aluppo wolende.
Do seide ic my en tuin
uelt dair niet an weer

Alypius hiet. hi en ſolde
deſer werlde wyckē hi en
mocht alſo dōmelick
niet voelē. dat die gee
ſalich weer die ſo groet
guet vuerichlic beger
dē en niet vinden en
mocht. of dat he niet
vindē en wolde die
waerheit. Of oec dat
die gene yet warach
tich wys weer die niet
ſalich en weert. O lite
ra dattu outſieſt te
ſmackē is te ſaemē ge
menget. van honich en
van mele en note. en
wat wilſtu anhangē
ander leer en Autori
taet die niet tegenwor
dich en is. Ēn wat iſt
dattu vandē met en
proefſt noch en vſtaeſt.
Of he ſalich is die met
en heft dat he wil. of
vſaecſtu dat ſe niet
en willē hebbē die ge
uondē waerheit. Of
dunckt yemant wys
weſē en niet ſalich.
Lytencius antwordē
als witter maegē lachē
de. Ja he is te mael ſa
lich die niet en heuet
dat he wil. do geboet
ic dat mē dat ſchriuē
ſolde. Do riep he dar
tegē. Ic en hebbes alſo
niet geſacht dat ic wil
dat mēt ſchriuē ſal. O
Litera ſeide ic. en heb
ic niet gehadē dat mē
geen woerde ſoude byt
tē der ſchrift ſtortē
en ſal. Ēn aldus ſe be
hielt ic dē Jongelingh
tuſſchē der ſcheemten
en ſtantaſtichēit. en
doe wi hē mit aldus da
nē woerdē noedē dat
he ſijn deel noch etē ſol
de. al hurdende myn
ht to herdende. ſo ſagē on
die andetē an ſonder
lachē mit verwonderē.
wat wi ſo genuechlike

onder een sprake. Ende want ic genoedt had eene eersame man die wael geleert was. Op dat ic die waerheit al uut segge. so schaemde ic my oec om die tuy dracht ende ongelycheit onser tafele. Ende ick lachte onse moey my u like an. ende se geboert mildelike voert te hae len uut onse kelre totte gaste behoef op dat se vrolick solden wesen. Ende die eerbaer man vraegde wat lude dat die achademitte we te. ende ic seide he apen baerlicke so datter een ygelick verstaen mochte. Ende he stont te saeme uut ons op ende alle gaeder vrolic ende lachende onder set te uut dat einde onser disputacie. Van der ander disputacie. xxx iij

Alle drien da ge nade mid dach doe wy te saemen waren gaen sitte. Do seide ic wat ons nu bereit is dat en weet ic nut u niet. et is een ander die niet op en helt onse ander gerichte te biede. Ist sacke dat my ymmer siecheit. of crancheit of ander ondede niet op en halde die te ete. Et laets doe ic die te de beweese hadde den gene salich te wesen die god hedde. Van welke dinge ist dattet my wael gedeuct drie sentencie gegeuen worde. Dmuch behaech de den goene god te hebbe die die dingen dede die god behaech den. Dmuch seiden die wael leefde. Den andere docht dat die

geen god heb die den
ontreme geest met en
hedde. Wer licht sij
hebt al eens geuoelt
in menigerhande woe
de. Al die gene die
wael leuet die duet
dat god wil. en die
duet dat god wil die
leeft wael. Dat wal
te leue en is anders
niet dan te doen dat
god wil. Wen dunct
dan anders. do voel
de sij alte same alsó.
Wer dat derde steet
ons noch wat plitelik
an te merke. Daer
om want die ontrein
geest in tween manie
re plecht genoemt te
werde. Als die van
buten des menschen
siele stoere en den
menschē te doen woe
den. Die men mit se
genunge en mit be
swernge wt plecht te
vdriue. Die ander
is een ontrein geest.
als die siel is besmet
tet mit doetsonden
en dwalinge. Daer
om du kyst ut te vra
ge van dij die licht
mit ener suuere pue
re geest desē synne
hebst voertgebracht.
Wie dunckt datten
ontreinē geest niet
en heeft. Desdatu
se wie dat kunsche
lick leeft die dunct
mij datte ontreinen
geest niet en heuet.
Ic vrage di ween hiet
stu kunsch te syn. wer
den genē die niet
en sundicht. of die
hē van ōsuuerheit
onthelt. en noch dant
besmet wort mit an
derē sonde. Desda
tus. die geen is war
achtelick kunsch die
god andenct en hē

alleen tot gode. helt
en bewaert. Welke
woerde des kindes doe
se my alsd wael behaegt
den schryue ic se en sei
de. soe me sodaen is
die moet van noede
wael leue. Noch om
ge ic moegen my yet
segē die god suecke
dat hi quelick leuet.
se seide neen. Nauwe
twiuelde een wenich.
mer na consentierde
hi oer mitte andere.
Doe seide ic. Ist sake
dat die geen die god
suect. duet dat god
wil en wael leeft. en
den onreme geest niet
en heeft salme geloe
uen dat die te recht
god heeft. Do lachten
se guetlick en he doch
te dat se in oere conse
tiere niet bedragē en
ware. En onse gode
moder die lange mit
ver wondere geswege
had begerden dat ict
wat apchker segen
wolde dat ic dair toe
voere gesacht hadde.
En doe ic dat gedaen
had antworde se. my
dunct dat niemant
sonder god en is. hi en
heuet god. die wael le
uet die heuet he gena
dich. die quelic leuet
heuet he tor uich. Dair
to antworde ic. Daer
om hebbe wi laets quel
lick geconsentiert. dat
die sahch is die god he
uet. want so heuet alle
mensche god. mer noch
tant en sijn alle men
sche niet sahch. Dair
om duet dair to gena
dich en gudertieren.
want so me dat god
genadich en gudertie
re heuet die is sahch.

Al dit vorschreuen is
genamē twtter ander
disputacie. Vand der
der disputacie. xxxv

Oer der der
disputacie oec
een wenich. want se is
lange en swaer te ver
staen. Dē Augustijn
schrijft hyr oec van tot
tē selue Theodrū. m
desen woerdē en ande
rē woerdē en secht.
Die yrste manerlike
maticheit des ghe
moets is die rechte
smaechlike wysheit die
vander matē des mo
des heit is vere af te
voele en te luttel. En
ist sacke dat mē ouer
ulodicheit wael on
der suect dat opulen
cia heit sulde vinden.
dat se anders niet en
helt dan maet. want
opulencia is geseget
van ope. dats hulpe.
want woe mocht dat
helpē dat te voel ween.
want te voel is duck
ongenuechliker en
onbequemer dan te
wenich. Daer om is
dan wysheit die be
quem manier ende
maet des gemoets.
En wysheit is contra
rie der sotheit. en vol
heit is contrarie der
behoeflicheit. Daer
om so is dan die rechte
wysheit volheit. En
in volheit is die oeyt
like maet. die oeynt
like maet des gemoets
is inder wysheit. Ist
sake dat gy vraghet
wat wysheit is. en
die sinweynt en leert
die redē inder tegen
wordicheit. Die wys
heit en is anders niet.
dan die maet des ge

moets. mit welkē dat
hē dat gemoede self
weget. op dattet niet
wt en loep tot alsō voel.
noch dat van hymmē
is en vol is niet benau
wet en werde. Dan lo
pet wt als dat gemoe
de onsuuerheit heer
licheit en ander lude
te verhere en hoge dy
gen begert en ander
mē die die sielē d'
onmatiger begeren.
daer se blijtschap en
macht mede vārige
moegē. En dan wor
det benauwet alst
mit anxtuldicheit
en rouwe en andere
sundigē vlecke bedō
mert wort. daer onsa
lige menschē hē mede
behen bedōmert toe
werdē. mer als se die
wijsheit beschouwen
en geuonden hebben.

Op dat ic des kynts
Ideodatus woerde ge
brucke. soe halden sij
hē daer toe. en en kie
rē hē dan niet totter
valscheit der afgodē.
welck gewicht van gue
de te sijnckē en te val
len plech. Hier mit
geeuwe ydelheit bedō
mert en mit geeuwe
onmaticheit onsalich
en ontsiet. so wie dan
salich is die heuet sijn
maet: dats wijsheit.
dat ons allen thants
wael behaechdē doe
wij nder werschappē
gingē. Hier wat ver
moet gij die wijsheit
anders te wesē dan
die waerheit. Op dē
die waerheit dat woert
sij vmids der hoechstē
maten daer se van
voert comt. en in wel
ker dat se wedō kiert.

der alre hoechster ma
ten en wort anders
geen mate gesat. Die
hoechste maet is noet.
dat die waerachtige
maet is. So wie dan
totter hoechster ma
te comet vermids d'
mate die is salich. dat
is een hande vmanun
ge die mit ons werct.
Op dat wi godes ge
dencke en god sucke.
op dat als vdrietelicht
verdreue is. dat wy
na he dorste moegen
die ons witter fonteme
der waerheit wtuloit.
Die heimelike sonne
mistortet dat schyn
sel ons mwen digen
lichte dat waer te we
sen dat wy spreken.
En oec te wyle dat
ouse oge noch myn ge
sont syn. en vschricke
alle dat an te sien en
ons te vsaemene en
daer to te kiere en
dat ons niet en duet
wese dan god. Item
dit is die vol sathey
der gemoede en dat
salige leue godiens
telick en volcomelick
te bekenne van ween
gry mgeleit solt wer
den m alre waerheit
en gry gebruke solt.
vmids welker gi ge
knupt en togenoget
werdet de hoechste
guede. Hyr was on
se goddienstage mod'
als verwackerende
in myer wrolicheit ver
herte westortende dt
vers. Ambrosij. Joue
pcates trinitas. O
helige drievoldicht.
weest gunstich den
gene die di bidden
de syn. En se sede
daer noch an. dit is

sonder twuel dat
salige leuē. welc dat
volcomē leuē is dan
in ons toe haestende
gebracht mogē wer
dē mit vaster gelo
uen. mit dapperre
hapē. en mit berue
der mynen. Ende ick
seide voert. want
ons die eyntlicke
maet vermaent is.
soe doe ic dancbar
likē lof dē alrē hoech
sten god. den heer
vader. en onsē vlo
ser. den heer heligē
geest. Ende voert alle
die geen die hyr een
hertelikē genoedet
synt. Gy hebt myn oec
verhoept mit uwē
gruē. en so voel hebt
gy v gegeuē tot onsē
sermoen. Doe dat
ic niet versacken
en mach ic en hyn oec
vsaedet vander mue
richeit der die ic hyr
genoedt hadde. Hyr
warē myn doe alle ver
blidende en god gro
telick lauende. Ende
Trigentius seide mit
vroliceit. Ic wolde
dat gy ons alleda
ge wolt voedē mit
dusdanē voetsel. Ic
seide weder. Dese
maet is altre weesen
te haldē altre weesen
te mynen. Ist ons ter
hertē dat al onse we
der kier altyt tot god
sy. Doe dit geseget
was doe was geeyn
det onse disputacie.
en wi stonden op en
gingē dan van dan.
Sanctus Augustyn
maectē alsō voel mer
kelker boeke doe he

noch Cathecuminus
was. Als mⁿ disputier
de he mit ſinē discipu
len eñ huysgenoten.
Eñ als mⁿ syn vriende
lerende. die he al mit
vueriger mynē godes
tot gnade begerden te
trecke. Suckende god
eñ godes gewyn in alle
menschē. mer sunder
linge alre vnlichcyt eñ
meest in sinē huysge
noten eñ vriendē dar
he alle syn verwege
wedde. Als mit sinē
ynigen gehede eñ mit
sinē redchke onderwi
sen. In wysen woerden
eñ mit sinē schriften.
op dat se alle godes
vriende mochtē werdē.
Eñ die gude Monica
syn lieue godsdienstige
moder verwandelde
in oer druckchke ge
bede eñ trane in volh
tehker blytschappe eñ
ynger danchbarheyt
tot gnade. Dant se oer
lieue soen Augustyn
alsoe ontsteken sach
mitte vuer godes eñ
mit synre claerre vla
men begerende alle
menschē tontfengen.
Dat hi oer oec mit gro
ter vlitcheyt eñ eer sa
cht mitē andere buc
kē. De ordine verū dat
is vanden ordenancien
der dingē seer suete
lick vmaendē in desē
woerdē. aldus seggen
de tot oer. O vrouwe lie
ue moder gy hebt ver
smaet alle tytlicke
begertē eñ alle vdelh
der werlt. eñ hebt he
kant die gotlicke an
cht eñ ewige waerh.
Also dat gy vanden

wroede wy sen menschē
alsoe geacht ēn angē
sien wart. als een die
syn lichaem gelatē he
uet. ēn die siel gehal
den heeft. ¶ Noch ver
maen ic v alsoe voel
als een soen synre mo
der schuldich is ēn al
soe voel als gy heue
moder dat gehenget.
Dat gy desen geloue
den gy ontfangē hebt
uutter gotliker verbor
genheit. dat gi die vast
lichē bewaert. ¶ ēn
mit goedē seden ēn
in dmē gude opsat stā
tastelich volherdet
totte ēynde toe. Den
genē die wael doen v
hoert god lichtelich.
daer om laet ons wal
doende bidde. ¶ Niet
om tytlicher rycheit.
of om eer deser werlt.
of om dese vygenlicke
dingē. of om dingē die
voer hy gaen. ¶ Der om
dingē die ons salich
ēn guet mogē maken.
Op dat dan van desē
begertē in ons alre de
ootmoedichst vervult mach
werdē. so beuelen wy
dat alre meest inwer
eer samer vhtricheit
voert te doen. ¶ Want
ic sonder twiuel gelo
ue dat ic vmmb uwen
vhtigē gebede totter be
kiermge hyn gecomē.
ēn myn hert ēn synne
altemael god gheue wil.
ēn dat ic geen dingen
en sette voer dat onder
wyndē der waerheit.
¶ ēn dat ic anders niet
en denck. noch anders
niet en begere. noch en
soecke noch en myne.
¶ Noch ic en ophalde niet
te geloeuē dat alsoe
groet dat wy vmmb

uwē gebede vertregē
hebbē. vmmds uwē ver
dienst ēn gebede behal
dē moegē. Dese vmae
ninge outfieuck die
goddienstige gude mo
der als mierige vlam
mē der myrnen godes.
witter borst ēn dē mon
de oers heuen soens
mit groter vrsch eit
ēn ynniger dauchaer
heit. Doe sprae Au
gustynus voert tot Al
lypio sīnē gesēlle ēn he
uē vrient ēn seide. O
Allypius waer to sal icty
uw voert vermaen en
ēn tolyerdende noedē.
want ic sie dattu alsōl
ke dingē myns. datty
nūmermeer dunckē
en sal dattu se genoech
myns. Aer altoes sal
dy duncke datter ge
noech is ofte veel. Ēn
des en hustu Allypius
niet te cleynre. Allypius
antwordē hē wed mit
eersamer dancsamheit
ēn seide. maer hkē du
hebst ons nu alsoe volc
mehck onderwesen.
dat die dingē die ons
om oerre groetheit on
gelofflickē dochtē we
sen. Nu daer niets
meer an en tumuelē.
weert voet dat vor
zweerē mochtē. ende
du hebst ons oer uu
ertehkē ēn apehkē
beduyt die hoge ver
borgē dingē der ewig
waerheit. Ēn waer se
syn ēn woe dat se wesē
sollen die se sōllē sieke.
Ēn al ist sacke dat
wy vmoedē ēn geloe
uē dattu noch al hey
mehker vborgentre dy
gen in di hebste. Noch
tant en moegē wy sōn
schempte met meer

van dy eyssche. Daer
toe antwoorde Augus
tynus. Alippio. dese
dinge ontfange ic ger
ne van di. mer dese
dinge woerde die niet
waer en syn en bewe
ge my niet also seer.
als my genueget ende
verwect dyn warachti
ge gemoede dattu heb
ste mde woerde godes.
Die wille godes woer
de mde gront des her
te Augustynus ont ste
ke. Ende he was dair m
verblidende. in enen
sterke vaste herste ge
loue. Oer want hem
die geloue noch niet se
ker en maecte van sy
ne voerleden e sonde.
die he doe noch vinde
den heligen doepsel niet
vergeue en ware. Ende
want he nv in alre vol
re seekerheit was ende
ontsteke mitte vier
godes. Soe het hi acht
synen acker een erfnisse.
een toech weder mer die
zee toe meylaen mit
synre godienstiger mod'
en Alippie. een se name
dat kint Adeodatus
mit sich. op dat se nv we
der hare mochte werde
inder heliger doepen.
Ende antrecke dat cleet
der oetmodicheit xpi.
dattet gotlike sacrament
beteemde en bequeem
weer. Ende als se to mey
lane come were sy gnc
Augustynus totte hei
gen bisschop see Ambro
sius een hat he oetmoe
dichede dat hi he vny
en wolde mde heligen
doepel. Ende he gaf sine
naeme Augustynus.
Ende die twe andere ga
ue oec oer naeme. A
lippius en Adeodatus.
Dant dat plach doe

die gewoente te weſen die men doepen ſolde dat ſe oer naemen gaeuen. daer men ſe herſtelicken mede ſolde noemen.

Sanctus Ambroſius wolde dat alte gerne doen en ontfiench he mit vaderliker mynne. Ende ſte Auguſtynus plach he altoes voert an in ſine ſchriften vader te noemen. **Wo dat Auguſtinus die heilige doep ontfinc. xxxvj**

Doe an quame die feſtelike paeſchelike hoechtiden. doe was Auguſtynus daer Ende mede paeſchelken daeghe doepte Ambroſius Auguſtynus mit groter volhertelikerblytſchappe ende vnmichſtyns herten. doe he alt was omtrent dertich iaer ende veyr mit de he doe mede heilgen bloede der heilger doepen. Ende he doepten oer mit he Alypius ende de ionge Adeodatus omtrent vyfthien iaer alt. Doe dan Auguſtynus wederbaren was ende gewaſſen mit heilger depe vyn. doe verblide ſick des Ambroſius meer dan me geloeue of ſeghe mach. Ende he laefde god mit volhertelikerblytſchappe ende mit vrolicker ſtemmen. Ende om ſte Auguſtyns bekiermige benedide ende laefden he die hoge onuerſchedelige drieuoldicheit Ende noemde oer dan mede toe Auguſtynus ſyne geloue te apenbaren. mede laue gode

¶ aldus te saemē la
uende seide stē Ambro
sius vnt wste. Te deū
laudamus. te dñm cō
fitemū. Dy god louen
wy di here behen wy.
Augustynus mede la
uende antworde. Te
eternū prem. Al ertrye
ert dy ewige vader.
¶ aldus maecten se
onder hē beide desen
ymenū. al mt totten
ende toe. Ambrosius
dat een vers en Augus
tynus dat ander vers.
¶ Mer Augustyn maec
ten dat leste vers see
gende. In te dñe speraui.
In di here heb ic gehā
pet en laet my niet
schandelick confun
deren in ewicheit. ¶ Al
soe mochte die gude god
dienstige moder Mo
nica wael seggē mit
Sara Abrahams wyf
die here heeft my een la
chen gemaect. ¶ Al alle
die gene die dit hoerē
sollē mit my lachē. mit
die heilige bisschop Am
brosius heuet mit oer
gelacht en seer vblyt.
¶ Namaels hebbē oec
alle die kinder der hei
ligen kerkē die sijn engel
sche wandermage sagē
en sijn heilicheit beken
dē. en die hē mt sijnen
schriftē leren kennē die
hebbē al mit oer gly
lacht. dats hoechlichen
midē heer vblyt. ¶ Al
was oec die gude mod
Monica. als dat wijf dā
onse here af sprict mder
ewangelie. Die vrouwe
heeft wan se baert. mer
als dat kint gebaren is
soe vergyt se dan oers
trouwē om der blytscap
mil. want dan een me

schedan is gebarē in die werlt. Jae waerhe ken se hadde lange tyt druck ēn persse gelede. mder wederbaerynge alsulcs soens. Der ny dat kint gebarē is mdē waeter der heliger doepen. ēn mdē vuer des heligē geestes. so vgat se ny van groter blytschappē al dē voerlede nē druck. Ēn ny so vloē te mael van Augustyn alle sorchuoldicheit synes voerledenē leuens. Ēn hi en mocht mden daegē van groter vuerigher begertē niet versaedet werdē. mdē wonderliker suetichcit godes. Aenmerkende die hoechtidē des gotliken rnetes op die salicheit des menschelikē geslechtes. Ēn he schreidē au ulsedelikē seer mden suetē lauessange ēn in ynnē die suetelic ludē mder stemē der kerkē. Ēn hi waert daer sterkelic in ontstekē ēn bewegē. ēn die stemen in vloidē in sinē orē. ende die waerheit smelten in sinē herten. Doe brā den syn begerten der goddienstichcit ende syn trane vloetē vt synē ogen ēn he was wael dar mede. Ny was alle verwandelt ēn vclaert in he dat he mdē hegynne synre bekiermge seide. soe he behet mdē negen dē boeke synre bechtē. dar he spraeck. Dat solde ic hebben vandē verborgenē sa cramentē want ic en mochtes niet vsynnē. dattet woert vleisch

geworde is. so als he dat onmoegelicken docht wtter onbegrepelicker hoger gotheit. Alsoe voel te gemoedelicker wast he in md' geloue. en et vloeden mde afgrout synes hertē als hemels vuer.

Van sinre groter ynnicheit die he had totte heligē sacramēt. xxxvij

Otten heligen sacrament had hi alsoe grote begerte en hi dede syn oge op. Doer dmers bet dede se he die here op en hi en dede noch en spreec daer met wedert. doe die geestelike steme als van hauē hudende was. Ic byn een spise der groter lichde. wast et en du salt my etē. en du en salst my niet wandelē in dy. als die spise unres lichaems. mer du salst werden gewandelt in my. Darom secht he op een and' stede so wie geestelikē groet syn en secht. dat syn die oetmoedigen. en die inder mynne gode des wasse. Tot desen brode dat hemels is en vande hemel neder comen is en he wart gebadē toe etē spreet hy aldus. in synen hantboeck. O suete xpi. gue de Ihū enige licht broet des leuens dat ons altoes vermacket. en in di mi mer meer en ontbrekes. Du werdest dagelix gegetē en bluest nochtan geheel. Ontsteect myn hert en verlichtet en heelicht dyn vat en verydelt dat van alre quanthet. en vervult dat mitty selfs en haldet al

toes vol. ¶ Op dat ic dy altoes tot salicheit myr te sielen die begerlicke spise dyn heilige vleisch ẽ̃ duerbaer bloet werdelicke̅ ontfangẽ mach. ¶ ẽ̃ dat ic di alsó machteten dat ic van di mach leuẽ̅. ẽ̃ vmmids di mach voertgaen ẽ̃ totti mach comẽ̅ ẽ̃ hy dy mach ruste̅. ¶ Du bist een spise der groter lude. doe myr massen in di. ¶ Op dattu myt enẽ̅ gesondẽ monde van myr mogest gegetẽ werdẽ̅. ¶ Te myle dat Augustynus noch was te meylaen soe vervolgde die quade ketserynne. Justina den heilige bisschop ste̅ Ambrosius om der heeresien wille daer se m verleit was vanden hereticaen. ¶ ẽ̃ die kerke wart omberynget mit gewapendẽ̅ vrid ders. ¶ Oer dat gue dertierẽ̅ gelocuge volck was alle bereyt te saemẽ̅ myt oeren lieuẽ̅ vader ẽ̃ god dienstigen bisschop Ambrosy. ¶ ẽ̃ se bleuẽ̅ al vnder kerken in vaste̅. in gebede. ẽ̃ in schreien. ¶ Oude daer was oec doe me de die goddienstige moder agomera. die al te kerstelicste vrouwe. die die ynnichste was ẽ̃ die alre vlitichste in dẽ̅ gebede. ẽ̃ die alre wackerste in dẽ̅ wackẽ̅ myt alre groter hefdẽ̅ ẽ̃ me dedoegẽ̅ op hẽ̅. ¶ Dat se myrnde den heilige̅ Ambrosius als enẽ̅ engel godes. ¶ Wo dat ste̅ Augustinus die mar telaers vant. xxxviij

Den tijde so vtoen den sich ons heue here god den heligē bisscop Ambrosius. die heligē lichamē der heliger martelaere Gerua sij ēn pthasij. daer oer alte grote vrolicht ēn fest mede was. Het geuiel oer te mij le dat Augustynus te meylaen bleef na deen dat hi gedoept was. datter een man was die enē sack mit gelde vloer. ēn den vant een alte armen derck. Ēn die arme derck maectē een pre tatum. dats een ma nier vandē sack ende gelde. op dattet een ijghick sien ēn wetē mocht. Ēn die man vandē gelde des et sijn was ēn diet ver lorē hadde. quaem totte derck om sijn gelt. ēn die derck on deruant dattet die rechte man was deent gelt sijn was. ēn hij gaft hē gern ēn guet licke weder. Ēn die guede man naem xx pēninge witten sack ēn gaf se den derck. ajer die derck en wol de des gelts met nemē greus sijns. Ēn die guede man bat hē dat he doch thien pēninge neme. ēn die derck weigerdens hē alte mael. Ēn die guede man bat hē seer ernste lick ēn hedde et gerne gehat. dat he wat vor sijn herucht doch ypets genamen hed. ēn bat hē dat hi doch vij of vij pēninge ne mē wolde. ēn des en wolde he oer niet doē.

Doe seide die man de
die sack mitte gelde te
hoerde. en wildy dan
niet hebbē soe en hebic
niet verlaret en werp
dē sack mitte gelde en
weech. Ende alsoe wart
die clerck gedwongen
dat he v. oft vj. pēninge
neme moest. op dat die
man syn gelt weder ne
me. Doer die clerck en
behielt des niet lange.
mer hi gmack ter stont
en deilde voert den
armē om die mynne go
des. Ende als Augustijn
dit vernaem. soe behaecht
dē hē die grote herucht
en die guetwilligē ar
moede alsō rechte wael
vandē clerck. soe dat
hi hē te mael an hē toech.
Want hē dochte dat he
sinē opsaet wael beque
me solde wesē. en he
naem hē mede in syn
lant. Ende maecten hē
mōnick in een synre
cloesterē die he daer
na tymerde. Hier na
soe bat hē syn moder
dat hi weder te lande
trecke wolde. dat hy
gern dede want sijs
begerde. Doer hi gme
urst totte heligen sim
pliciaen en bat hē mit
trenē. dat hi hē wat
getrouwer knechten
godes mede wolde ge
uē. dat simpliciaen
gern dede. Ende hi nae
mael twelf der knech
tē godes mit hē. Doer
so was hē simpliciaen
daer grimstich in want
he wael gehoert had
de dat he in Affrica
een cloester wolde ty
merē. Ende den voirsech
dē clerck die vitalus
hiet den naem hi oec
mede. en van gemoech
tē hietē hi hē dē armē
vitalus. Dese hebbe

man symphriane had
grote mynne tot Augus
tinus alle syn leef dae
ge. Aldus soe naem
doe Augustinus orlof
van sinen heuen geesteli
ken vader Ambrosius
den he oer alte seer
mynde. en toech met
synre goddienstiger mo
der. met Alippio ende
Deodatus. en voert
mette anderen voerspge
selschap weder om tot
synen lande wert. in
affrica. Die heilige bis
schop Ambrosius had
alte grote wroude en
genuecht synes herten
mde gotlicken vuer
dat he in Augustinus
mertre. Also dat hi met
volher telicker blytscap
pe tot onsen heuen here
spruer. O heue heer
dme knecht Augusti
ni die met dme vuer
is verwarmt. de hebstu
also heetelic ontsteken
en hebst he gemaect een
tempel. een priest. een
altaer. een sacrafie.
Doe Augustinus doe
met sinen gesellscap wed'
om tomen was tot hostien
daer ruste sy hen doe een
wyle en gmyen witten
scheppe. want se lange
spte waeter geuaeren
hadden. Oer he moest
al daer syn goddiensti
ge moder laten want se
wart daer sieck en starf
al daer. wo dat sc Au
gustinus syn moeder

Hoe en preest xxxix.

wolde oer synre
goddienstiger moder
doechden met genen swyge
voer by gaen. Alsoe als
he mden negenden boeke
synre biechten beschryft
en aldus seget. O heue
here ontfangt myn be
lyuge en die mer hen my
te danckbaerheit. O myn
here god vanden ontelbe
ren waeldaden. oeck in

een sinnige. ¶ Het ury en
willen in ghene sinnigen
voer hy gaen van uwen
heligē dienste uwe te v̄
tellen mit wat siele dat
se my genomen heeft.
¶ Als ic ist in desē tytlikē
licht. en oer mutter herte
op dat se my weder hae
tē mocht mdē ewigen
licht. ¶ O lieue here met
en segge ict oer grauen.
mer die dyne. want se
en had oer self niet ge
maect noch opgeuoedet.
¶ Oer du lieue here hadde
se gemaect. noch vader
noch moder en wisten
niet wat dat van oer
werdē solde. ¶ Oer die
wede dyns xpn̄ heuet se
gemaect. geleert en ge
regiert in dine heligē
anxt v̄mids dē regierre
dyns ewigē soens. ¶ Ende
wart huisschelic en so
berlicke en betamelike
opgeuoedet. ¶ Ende se was
meer van dyure genadē
onderdaen dy en oere
alders. dan se van oere
alders daer to gehaldē
was. dy onderdaen te
wesē. ¶ Doe se soe veel
iarē hadde dat men se
totter echtschap geue
mocht. so wart se gege
uē en ondertruwet
euē edelē strengē ma
daer se to gedwongen
wart van oerē oldere.
¶ Oer se diende patri
cii oerē man als oeren
heer. mer hi en was
niet gelouich in xpō.
¶ Oer daer om was sy
altoes vlitich dat sy hē
dy mocht winnē. ¶ Ende
du o suete here v̄oerde
se in schoenheit guder
sedē daer du oer mede
toe spruerste. en dar
mede maecten sy se
eer werdelick en wyn
lick oerē man. ¶ En sy
verwachtē dyure ont
fermherticheit. op
dat hi o heer in dy ge

loeuch mocht werden.
en dy gerey nicht mder
doepē. Ēn alsō als hy
sinder lange voldadich
was. sōe was he oec heet
in torne. Hier se wost
wael dat ine den tornī
gē man niet weder stue
en sōlde in toern. Niet
alleen mit werke mer
oec niet mit woerden.
Hier als se om dan ge
satich vant so onderwee
sy hē mit gudertieren
heit. of hi hē yet licht
sonder redelike saeke
getoernt mocht hebbē.
Ēn o du here myn god
du hadst oec oec alsoe
grote gnuē gegeuē de
ser dyure getrouwer
dienresche. Ja wes byn
nenstē dattu my gesine
pē hebst. Also dat sy al
len tweedrachtige sielē
of twistige naegebuerē
oec alsō weed samlick
hewees soe dat se se al
tyt ūswoendē waer se
mocht. Ēn al seiden se
oec dan die een vanden
anderē quade hitter dy
gen recht als die onuer
duwende tweedracht plech
op te werpē. Nochtant
en seide se des niet weert
tegens oerre enich. dan
alleen dat best dan sy
se m ūswoenen mocht.
Ēn dat sōlde my oec een
cleyn gnuē dunkē wesē.
en hedde us niet duck
droeflick onderuonden.
entellicke noel menschē
die mitter verueerliker
pestelencie deser smitte
liker suycte besmittet sy.
Die oec niet alleen den
tornigē wederseaken
niet alleen al die woer
de der geeuen daer sy
tornich op syn en secgē.
Hier oec dan noel meer
te doende dan waer
heit is. Dan en tegen
salt oec dē menschelike
gemoede cleyn dunkē
die mantschap niet te

vnnyme of te vermeten.
ten. Het sy dat me oer
die mantschap mit gu
de woerde nes' legge
en wt delige se als my
gude moder dede. also
alstu hes heer oer m
gaueste en leerde. O
alre gudertierenste m
wendichste meister m
der schoele oerte barst
en se mit oere stedige
trane en yrnige gebede
en doechdelike leuen.
wan se dy o heer oeren
man twe iaer voer syn
te doet. en sy en bestu
de oer nu m he niet doe
he geloeuich was dat
se nu he vdroech do he
noch ongeloeuich was.
De was een dienstma
get alle der dienre go
des. en so wie dat se be
kande die laefden en
mynde dy o hee m oer.
Want se genoelde dyn
tegenwordicheit m oe
re herte vmmb de ge
tuich oerre heliger
wanderinge en vmme
tgetuich en vruchten
oerte guder werken.
De was eens mans
wyf voer twen en na
wen se gene andere
man en bekende. De
gaf oere alderen also
als se schuldich was
te doen. se trattierde
en regierde oer hus
en huisgenote goddes
telicke. De hadde een
guet getuich heliger
werke. se voede oer
kinder wysselick en
eersamlick op. en also
duck als se die sach O
heer dwale van di soe
bedroefde se oer alre
seer en se baerde se m
oerre herte. Een leste
had se oer also groete
moderlike sorge vor
ons alle te saeme die
mit oer ware wonen
de na der ontfangen
re gracie des heligen

doepsels voer oerre
slapmuge dat se dit le
uē het. Als of se ons
allē tsaemē gewonnē
hedde. ēn also oetmo
dichē diendē se ons
allē als of se van ons
allē dair to gehuert
of gewonnē hedde ge
weest. wo dat syn lief
goddienstige moder

De sturf xl ēn

De dan was aen
staende dē dach dat
se van desē leuē sōlde
scheidē. welkē dach du
heer alleen bekenden
mer ic en wostes niet.
O suete heer so als ic
geloeue so beschicstu
dat alsoe m ȳborgenre
manierē. so dat sy en
ic alleen stondē te gad
der leuende op een ve
terē dair mē doer wt
wert sach m enē hof
by den huse by hoftu
ber ma. dair in wat
veer van dē luden ge
scheidē ware. ēn wy
trustē ons na dē arbeit
der langer schepuarm
ge. ēn dair sprakē wi
doe te saemē seer suete
lick en ȳgatē alre vou
ledenre dingē. en ware
wt gestreet totte ewige
tocomendē dingē. ēn
ȳsochtē ēn onder soch
ten onder ons by der
tegēwordiger waerheit
die du selfs bist o suete
heer woe dattet tocomē
de leuē weer datter e
wich is. Des geen oge
gesien en heft. noch ore
gehoert. noch in geens
menschē herte opgedo
mē en is. ēn seer be
gerlick gueptē wi mit
ten monde ons herten
na dē ewigen vloedē
der leuender fontenē
die by di is indē hemel.
soe dat wy na onsē be
gertē dair mede besprē
gen in ewiger manie
rē also grote dingen

mochte denckē. Ēn doe
ons tedē daer to quam
dat alle manieren ofte
ghenuechte der menschē
liker synne woe groet
se oec were die men in
dese lichamlicke lichte
besynen of begripen
mocht tegens die wrou
de des tocomendē leuens
Ayer oec te mael niet
werdich en weer enich
synes daer by te ghelikē.
Ēn ons docht dat alle
dese nederste dinghen
niet werdich en weren
enige ghedenckenisse dā
by te hebbē. Ēn wy op
hoerdē ons herte ogen
unt wieriger begerte
in dat selfs. ēn auer wā
derdē allentelkē alle
lichamlike dinghē ēn
oec de hemel. daer die
sonne ēn mane ēn alle
sternē af luchtende sijn
der erdē. Ēn noch
clomē wy opwert tsaē
me sprekende. ēn in
wendelick denkende.
ēn ons verwonderdē
o heer dyner wonder
liker werkē. Ēn wy
quamē oec in onsen
eygenē sielē ēn noch
auer clomē wy se doe
oec. Ēn op dat wy mer
kē mochtē die groete
vruchtbaerheit des on
uutbreeckelikē coninc
ryes daer du Ihesu
boedest mid enicheit
mittē woetsel der waer
heit. ēn daer is dat
waer leuē der wijsheit
ouermids weenal din
ghē bekent werdē die
geweest synt ēn die
noch tocomende synt.
Ayer sy en wort niet
meer re. se is als se ge
weest heuet. se sal al
toes alsoe wesē so se is.
tocomende wesē ēn ge
weest hebbē en is
oec niet. Ayer alleen
dat wesē wanneert
ewich is. Ēn doe wy

aldus wynbt tsaemē
sprakē ēn seer begher
lick graeptē mittē mō
de ons hertē totte to
komendē ewigē gue
de. Doe traecten wy
dair en wenich mittē
tokier ons hertē. Ēn
m vsuchtē der werts
ēn lietē al daer die
vorstelichedē ons geest
tes gebondē bliue. ēn
kierdē doe weder tot
ten getuchte ons mon
des daer dat woert
begint ēn eyndet. Ēn
O god wat is gelyc dy
nē woerde. onsē heer
onsē vloser die in hē
selue is bliuende sond
altheit ēn alle dingen
vuyet. Daer om seidē
wy oer onderlinge. dē
geruysschē des vleyschē
moet swigē. die fanta
sien der erdē ēn der
waeterē ēn al d lucht
moetē swigē. ēn oeck
moet die hemel swigē
die siel moet oer sylfs
swigē. ēn op oer selfs
niet dencke. Oer so mo
tē swigē alle beldinge
teikenē apenbaringen
ēn alle tongē ēn so wat
dat woer hy gnen mach.
Ēn weer yemant diet
hoerdē so secgē al dese
dingē. wy en hebbē ons
selue niet gemaect. mer
die inder ewicheit blyft
die heft ons gemaect.
Als dese dingē gesechte
syn. ist dat se thants
swigē. want se dat oer
opgericht hebbē in den
genē die alle dese dingē
gemaect heuet. ēn he
sprict alleen ēn niet doē
dese dingē. mer doer
hē selfs op dat wy syn
woert mogen hoeren.
Oer niet vmmds die
tongē des vleys. noch
vmmds die stēme des
engels. noch vermids
dat geluyt ewiger ha
zunē. of vmmts ewiger

vborgeuure gelikenisse.
Hoer aden genen den
wy m al dese dinge my
nen. den moge wt bute
al dese dinge self hoe
te. Ende also als wi ons
wtstrecte wt gryppe
den gedachte. so trec
te wy in die ewige wys
heit die hare alle din
ge is ewelick bluende.
Och of dat gestedicht
mocht werde. ende alle
and visione die were
van andere maniere
ontage mochte werde.
Ende dese alleen oeren
schouwer grepe en ver
stonde en vberchhe m
die inwendige blijtschap
so als die tot te stonde
onser vstentenisse is.
dar wi begerlic na v
suchtende syn. Ende is
dat oec met. Hauck
in die blijtschap dyns
here. Ende wanneer sal
dat geschien. salt dan
geschien als wi al sulle
vrisen en met meer
verwandelt en sullen
werde. Aldus daen te
de hadde wi tsamen
onderlinge se en ick
Och here god gy beket
alleen dat wy doe tw
tijt als wy aldus daen
dinge te samen vsprin
ken. dat ons al die dy
gen vbitterde die m
der werlt genuechlic
schene. dat ons die
seer onweert en suse
de voer stonde. Doe
sprac se tot my. O my
lieue sone. Alse voel
alst my thants angeet
so en heb ic nv geen ge
muechte in deser werlt
langer te blue. ende ic
en weet met wat ick
hier langer doen sal.
want die haep v werlt
is in my te mael vbert
ende wtgedae. Ende doe
wast dat ic om beg
de te leue md tijt. ende
dat was dat ic die ene

gelouige̅ herstenen
man sien mocht eer
ic storue. ¶ Ende dat heuet
my die here mi ouerulo
delick gegeue̅ en opge
hoept. Als dat ic doer
met alleen en sie ene̅
herstene̅ gelouige̅ ma.
Heer oec dat ic u sie als
godes eige̅ knecht. wat
gy om sijnre mynne̅ u̅
sinaet alle ertsche sak
heit. wat doe ic dan
langer hier. Heer wat
dat ic oec doe̅ dan op
antwordede des en denct
my mi niet wael. ¶ Ende
hier na bynne̅ vijf of
ses daege̅ wart se sieck
ande̅ zaege. en eens
dages te wile dat se
sieck was quam se va
oer self en wart geto
ge̅ vande̅ tegenwordi
gen dinge̅ en my qua
me̅ al haestelike̅ to loe
pen. mer se quam te
hants weder tot oer
self. ¶ Ende se sach my en
mynne̅ bruedere̅ by oer
staende. en se sprack
tot ons beide̅ waer mid
ic. Dan na sach se ons
seer ernstelick an en
sach dat my verueert
mate̅ mi grote̅ druck en
rouwe. en seide tot ons.
Hoe suldi u̅ mod laten
dat ic̄ in dese̅ vreemde̅
lande begraeue̅. Ick
sweech en bedwanc my
self van trane̅. mer my
broeder spruet na een
luttel tijts en seide dat
he meer begerde dat
se sakelick in oere̅ lan
de begraeue̅ worde
dan buten lants in pel
grimaedsen. ¶ Ende doe
he dat gesecht hadde
so beweec se en weder
sloech oer oge̅ wat druc
kelick op he̅ om dat he
noch alsoe menschelick
smaecte̅. ¶ Ende sach my
an en seide. hoert wat
hi segget. en vluchtes
mede seide se tot ons

heide. Legt dit lichaem
al hier onder erde daer
gy geen sorge voer heb
ben en dorft. ¶ Heer des
bid ic v alleen dat gy
myne siele gedenct
totte altaer des heren
soe waer dat gy sijt. en
als se dit gesecht had
de als se best vermocht
soe sweech se al stil en
wart geoeffent in oer
te siecheide die seer
vsw naerde. ¶ Heer o du
outsiende god ick ge
dacht uwer genade die
gy mi storte der herte
uwer godtdienstiger
dier ne daer oec wond
like vruchte af come.
Ic verbliden my en
gaf dy danckbaer lick
lof want ic auerdacht
dat ic oec langhe gewe
te hadde mit wo groter
sorge en vnlicheit dat
se oer hadde voersien
om een eerlick graf
dat se oer oec beneue
oers mans graf had
doen bereide. want
se seer eendrachtelick
geleeft hadde mit tyt.
dat was na de mensche
licke gemoede. dat se
dan oec by malcanden
truste solde mit grae
ue. ¶ Heer heue he dat
was na de mensche
lic voele dat noch men
sthelike dinge smaect.
en myn begripelic is
der gotliker dingen.
¶ Heer waneer dattet
mi oer vstoruen was
des en wost ic niet. mer
het ver wonderde my
dat se my des niet ge
sacht en hadde. ¶ Doch
tanet sthoent wael in
des die myt tsaeme by
den venster hadde do
se my seide. wat sal ic
mi langer hyr onder
erde doen. dat sem
oere lande met en be
gerde te sterue. En
oec soe hoerde ick na

segen dat doe my tot
hostie ware mit sonnich
vande onse moderlicker
tuynen spraeck.
Als vander vastmaende
misse dys tegenwordige
leuens en vande tocomende
gruede dan men mit-
ter doet toegenaect. mer
ic en wad dan doe met
hy. Ende doe die gene
dan se mede spraet ver-
wonderde vand doechde
des heligē wijfs die
du hebe here in ergestort haddest. Ende
die gene die mit oer
sprake vragede oer.
of syt met en ontsegge
als vere van oerē lan
de in vremde lande
begraeuē te werden.
Doe antwordē se god
dienstelick. God den
en is geen dinc vere.
noch dan en is geen
anxt voer te hebben
hi en sal wael weten
waer dat he my ten
yonste dage sal verwer
ken. Ende opte negende
dach oerre suntte mo
rē sesenvichsticstē iaer
en in myne diender
tichstē iaer so wart die
eersam goddienstige
siel ontbondē vanden
lichame des vijfdē dages
vander meymaent. en
ic loeck hoer oer ogen.
en een alte dweingen
druckelicheidē vloidē
tsaemē in myne voer
hertelicheidē en over
uloidē mit tranē. Aer
myn ogē ontfiel den
oēr tranē en stopten
en vsloudē die mittē
sterke gebade myns
gemoets. al totter drec
cheit. en my was seer
quelic te moede in
alsulkē yamer. Ende
als se dē leste Adem
tuck wtgaf en oeren
goddienstigē geest
opgaf so wtriep dat
kint Deogratias mit
enē ontfermelicken

schreie. en he wart wa
ons alle bedwonge dt
he moest swige. ayer
die steme syns herte
ontsmuck he noch wt
mit ionghelikers steme
en noch wart he van
ons gedwonge te swi
ge. Want wi en ver
moede oec niet dat
dese lichamlike doet
enige suchtinge of
clagynge of schreyn
ge noet was. Want
mit dusdanige kar
minge plecht men te
beschreien die onsalic
heit der sterfuen der
recht of se te male
gaen ware. Her se
en starf niet onsa
lichlic. se en sterf oec
niet te male. want
dat halde wi mit se
here rede om oec re
guder wanderinge
wille en ongeuinsd
gelouen. Dan synre
moder doet en synen
groten rouwe. Xij cap

Ende heue he
wat wasset dt
myn inwendelic als
swaerlic bedructen
oec affscheiden dan
om dat se also suet
en myn lick was en
ny van myr gename
was. En ic also suete
lick mit oec te leuen
plach. dan ic ny alde
haestelic af gescoert
en beroeft was. en
die wonde noch aldi
verschi in myr was.
Ic vbli de myr nochtat
in oere getuich dat
se van myr gaf in oer
re lester siecheit ond
den dienstastichede
die ic oec doe dede.
en bewees. Want se
myr suetelic to spraec
en noemde myr guder
tiere kint. en seide
oec mit ganser moder
liker begerte dat se
mitter myne monde
nye en gehoerde en
ge rede der bitterh

of enich sneht woet
tot oer. O ere o myn
lieue here god die on
alle hebst gemaect.
wat is te gelijken by
dat ic oer schuldich
was te doen. Ende wat
isset te telle tegē die
eer en dienste die
oer moederlike guder
tierenheit alte men
nichuoldelic an my
bewese hadde. en te
gens dat guet dat se
my menichuoldelick
dede. Ende want ic da
w berouet was van
alsō suetē solaes. soe
wart myn siel verse
richt en gewont. recht
of myn lieue gestoert
hedde geworde. wat
dat leuē metter oer en
my dat was een leuē.
Ende doe en dat kint
bedwongē hadden
vandē schreien. doe
sloech Euodius de
psalter op en began
de psalm. Misericor
diā et iudiciū cantabo
tibi dnē. Dats O he
ontfermherticheit
en ordel sal ic dy sin
gē. Ende doe men ver
nam dat se gestoruē
was so quamē daer
tsaemē by ons voel
eersamer geestelikeer
personē en heliger
broeders en geestelike
eersam vrouwē. Ende
den genēden dat toe
behoerde na de sedē
des lants besorchde
en beschicte mitte h
tham dat totter begr
uinge noet was soe
alst daer die gewoen
te was. Ende ic was by
sydē gegaen mitten
myneē die met van
my bliue en wolden.
Ic gaf my tot bedin
gen en disputierde
mit he vander heligē
schrift na dat doe be
queem was. Ende mit

ten voetsel der waer
heit begerde ic te ver
sachte myne rouwe en
die swaer cruysinge my
nes herte. Die dit o he
alleen bekent was.
die hy my daer ware
en wostens met. mer
se hoerde wtbreke toe
en wrus de dat ic sond
synre des drucs hedde
gheweest. Hier o lie
ue here ic berispede
in my die murmicht
myns herte in dmen
te daer dat niemat
anders en hoerde.
Hier ic bedwanck
die vloet der trane
en des swares drucs
en weeck my een we
nich. mer se quam
al weder met ouren
groter stor in. mer
nochtant met totte
wtwen dyse tranen
of verwandelinge
myns angesichtes.
Hier ic voelde my
swaerheit gepaest
van herte. En wat
et my seer mishaey
de dat die mensche
like dingen in my
noch soe veel wnsch
te die wmers ghe
schien moste na be
hoerliker ordinan
cien der natueren.
En ic wart also ge
quelt mitte twijfel
dyse druck. En sich
doe dat hcham op
wart genamen om
dattment te graeue
solde draegen so ginge
wi al een weder om
kierende so bleef ic
noch al sonder wtwe
dyse trane. Noch
oec inde gehede dat
men auer de doden
duet. En doe men
die sacrafician ons
logens auer oer offer
de hy de graeue da
dat hcham stont er
dattment af naem

vander hare als dan
die gemeente was. noch
eer mē̄ gebede der
groue en storten ick
al noch geen wtwen
dige trane. al was ic
hauē maet van hyne
bedruct. ¶ Hier in dat
hemelic myns hertē
bleef myn trume ver
borge. ¶ Ic bidde dij
here dattu myne gro
ten trume wolst mati
gen en myn druckeli
ke wee genesē. mer
du en deets niet. ¶ Ju
my ducht guet wesen
dat ic guck tē haede
want ic gehoert had
dattet die hantsicheit
des hertē verdreef.
¶ Ju dat bekē ick dij sue
te here vader der wee
sen dat doe ter tijt
als ic my gehaedt had
bleef ic al na als toe
voerē. ¶ Noch die bitt
heit des swarē druc
en swetē niet wt van
myne hertē. ¶ Hier dan
na doe ic wat geslapē
had en wedʳ ontsprunck
so en nam ic dē swarē
druck in genē clemen
deel gesacht. ¶ Ju dan
ic doe alleen in myne
bedde was so bedachte
ic dat machtige woert
dijns Ambrosius. Tu
es deus creator: Dat
du god bist schepper al
re dingē. een regierre
des hemels. dedende
den dach mittē schone
lichte. en dē nacht mit
gracie des slapens op
dat he den mōseden
ontbondene ledē rust
geue vandē arbeide.
en die belastige hertē
wat verlichte en ont
bynt die bangē bedruct
heit. ¶ Ju ic wederhael
dē mdē wrste syne my
moder dijns dienstin
nes oer goddienstige

guder tiere wandery
ge die helichlick vor
dy was. ¶ Ende alle men
schen stichtich suete
en sachte en seer te
melicke en eer samhc
in alle gude sede sond
linge ons oere huisge
note. en my alre meest.
dat ic nu aldus haes
telicke af ontsettet
en bereyt was. ¶ Ende
also luste my doe te
schreie in dyne ansicht
en in dyn tegenwor
dicheit voer oer. en
ic het die trane vloie.
¶ En die ic tot noch toe
onthalde had. en gaf
he oere milde wtgunc
te vloie also vael als
se wolde. en ic stroi de
se onder myne herten
en ruste dan in. ¶ Dat
al dat wane dyn ere
by my en geen 6 men
sche die myn tranen
spellick trecke mochte.
¶ En nu hebic ictij here
in dese schriften myn
trane. en so wie wyl
die macht dit lese en
bedudent wse he wil.
¶ Dynt he dat in ennige
sonde. dat ic myn lie
ue moder mit myne
trane een corte stonde
beschreit heb die vor
myne oge doet was.
¶ Welke moder alsoe
lange iare en tydege
schreit had vor my
doe ic voer dine oge
doet was. ¶ Op dat ic
voer di leuende moch
te werde hi en sal my
billix niet bespotten.
¶ Wer is he van guder
tierenre herte soe sal
he oer wt gracien der
caritate mit my schry
en en voer myn sonde
tottij ouse ewige vad
alle der bruedere dys
xpi. ¶ Noch vanden
schreien voer synre

moder sonden. xlij

Ende nu lieue heere want ic bin gheneset vander wonde des rouwe dat ic in beschuldiget mocht werde vander natuerliker of vleischeliker beweginge. Dorte ic nu totty myne heer myne god een an der manier der trane die dan vloie uitten oetmodige contrite herte en uitte te wtte ueneen geest. uitter aenmerkinge der swaere perikule eenre yghelker sielen die men dan sterft. Al wasset dat se leuendich gemaect was in xpo eer dat se ontbonden was vanden vleisch. Ende alsoo hadde geleuet dat u heilige naem in oere geloue en oere gudder wanderinge wart gelaest. Wer nochtant en doe ic niet secge dat se nader tyt dat se weder haren was in der dopen. nye woert uitter oeren monde gegaen en is dat tegens dynen geboden was. Want vander ewiger waerheit dinen is gesprake. soe wie dat synen bruedegom heet die is werdich de ewige vuers. Ende oec wee den lauchliken leuen des menschen. alstu darmede ynt gericht wol dest gaen en dyn barmherticheit daer niet by en weert. en du dat nauwe ondersochtes. Ende wanttu dan niet alte strengelike ondersuechen en wilst dat leuen der menschen die in dy betrouwen. so hapen wy betruwelicken dat se eenige stuet der vgifnisse by di vercrigen sal. Wer o lieue heer soe wie dat di vtelt oer

doechdē ēn verdienste
die vertelt dy dyn gnaē
Och of hē alle menschē
self wael bekendē. ēn
soe wie datter glorye
dē dat se mdē heer glo
ryerdē. O god myns hē
ten myn lof ēn myn le
uē. Ic sette hw tw een
wenich hyssydē die gue
de werkē myne mod
daer ic dy al vblidende
dancbaerheit lof van
geue. Ēn nv bidde ic
di oec begerlikē vor
die sundē myne mod.
Verhoert my heue hē
om dē medecijne on
ser wondē die hoer on
mdē cruce hangende
heuet dē doet geledē.
ēn sittet totter rechter
hant synes vaders. Ick
weet heer dat se barm
hertelickē gemeynt
heuet. ēn dat se van
gantsē hertē vgeuen
heuet oerē schuldenerē
oer scholt. Daer om o
heue here vgeest oer
oer scholt of se yet te
gens v misdaē heuet.
Jn also voel iarē oere
leuens na dē doepsel
mdē water der sal
cheit. O heue here ic
bidd vnichtc vgeest
oer hoer sundē ēn en
gaet niet mit oer mt
gericht. mer dy gnā
delose barmhertich
moet bauē dyn oedel
gaen. Dant dyn wt
sprake is warachtich
ēn du hebst gelaeft
ontfermhertcheit dē
barmhertigē. Oyer
ic haep ēn geloues oer
dattu dat altehants
gedaen hebst dat ictz
bidde. Oyer o heer ick
laue dme willige dn
gē dyns monts. wat
doe anstaende was
die tyt oerre ontbn
dn gē doe en was se
niet becōmert. woe
datmē oerē lichaem

costelicke̅ solde hedert
he̅ of dat ment begrue
ue̅ solde mit ornamē
te̅. Noch sij en beger
de̅ niet geen wtgesocht
graf. noch die gracue
oerre alderē. Wer sij
begerde̅ alleen dat me̅
oerre gedencke̅ solde
tot dme̅ heligē altare.
dat se vlitelike̅ te vsue
he̅ plach tot dmre erē
sonder voer hy gaen
enichs daeges. Daer
se wost dat me̅ dispen
cierde̅ die heilige offer
hande onser vloesin
ge. daer mede wtge
deliget is die hantues
tinge die ons contra
rie was. en̄ daer die
viant mede verwone̅
is. die onse sonde̅ alte
mauwe tellet. op dat
he ons die voer mocht
werpē. ayer niet en
vrut in deen dat wi on
verwyne̅. Wie sal on
se heer xpō wederset
te dat doen daer hi ons
mede getroest heuet. op
dat hi ons mit he̅ mo
cht brenge̅. Tot welke̅
sacrament dyns soens
ons loens dyn dienst
wijf oer siel gebonde̅
heuet. mitte̅ hande d'
vaster geloue̅. Ghene
here niemant en moet
se affscheidē van dmre
bescherme̅isse. noch
lewe noch dracke. en
moet sick oerre onder
winde̅ mit machte̅ of
mit lagē. He moet lie
ue here mit oerē man
in vrede̅ rustē. Voer
ween en̄ tu ween dat
se anders gene̅ man be
kent of getruwet en
heuet. en̄ de̅ se gedie
heeft. en̄ heuet dy vru
cht gebracht wt lyd sa
heit. Also dat sij oer he̅
dy wan. en̄ in geesten
he̅ o heer myne̅ brued'
dme̅ soen myne̅ heer
xpō. de̅ ic diene mit h'
ten mit stēme̅ en̄ mit
schrifte̅. En̄ wilt inge

1234
5 6 7
8 9 doet
11 12 13
14 15
16 17
18 19
20 21
22

uen alle de deuote priesterē dat se willē gedenkē tot dmē altmr dyns dienstwyfs Monica myn te heuer moder. ¶ En patricio oers mans myns heuē vaders. ver mits welcs vleisch du my m dit leue hebst gewonē en mgeleit. ¶ En dat se mit gudertierteme begerte gedenckē myns alders onder dy den vader en der mod der hebger kerkē. en my te begerte tē mdē hemelschen Ihrlm. ¶ Aer die pelgrimaedse dys volcs na vsuchtet. vā den wtgant dyns kerkers tottē wederkiert. ¶ Op dat. dat se vntlest van my begert he uet. dat oer dat auer ulodelick moet werdē gegeue. Jndē ge bede voelre menschē vmids myns helyngē. en vmids de dat ic begere en bidde.

¶ Wo dat he weder to sue landewech mit syn gesellē na syns moder doet. xliij ca

Dde der doet syn te goddiestiger moder so toech Augustyn mit ener groten gesellschap goddienstiger bruder weder in Affrica op syn eigē erfnisse. ¶ Aer niet lange en wasset syn. want he verrostat en gaft de armelange voer syns bekentnisse was hi alsde edel van herte dat he niet meer dan een eerlick hemencomē en begerden. van tytlikē dingen. ¶ Aer nv en begerde he niet dan nauwe noettrufft. en alle tytlicke eer vsmadē he. ¶ En hi schuwde wedē die stedē dar

men he sonderlinge
eer of vordel boet. en
wie wenich dat hi had
de het docht hem te
veel. en want hi gode
gemyne socht in alle
sacke. Soe en wast
he niet genoech dat
hi he selue tot gade
schicte mit allet dat
hi vermocht. mer oec
mede alle die geen die
he kende. die toech he
vlitechlicke daer toe. en
sinderlinge syn vrin
de en syn huysgenote.
Als wi mit schriften.
en als wi mit mueric
sprake. en hauen al
mit synre engelscher
wanderinge. en mit
sine ynigen gebede
daer om so was syn
wanderinge te mael
engels. En ons heue
here die sueet he oec
af allet daer syn na
tuer yet op mocht rus
te. Dat hi oec met al
leen hyd samer en leet.
mer oec dancbaerlick
ontfienck na der rede.
al wart syn natuer
daer alte swaerlick in
bedruct. Daer niet
alleen en onthaelde
hi he syn godsdienstige
heilige moder. der he
niet mede te lande en
mocht brenge. mer
moest se bute lants in
pelgrimaedsen laten.
Der hi en hadde met
lange to lande geweest
dat kint Ideodatus
en vuer oec na totten
lande der leuender.
daer die godsdienstige
moder Monica voer
was geuaere. en daer t
also grote wunne om
hadde gedreue. Dan
welke kinde Augustyn
us aldus self segete
Dat dat kint al sde
subtyl en vnuftich van
synne was dat hi hem
des verschricte mit gro
ten verwondere. soe
datter grote vroemde

meisters ontbraken
solde hebbē. Also hoge
subtyl dingen onder
uant he mden kūde.
soe dat hi hē tontsien
plach. als hi hē alsde
diepe questien vrage
dē. Ēn seide tot hem
datter geschreuē steet.
Ēn suect geen merre
dingē dan du en wyst.
Do dat hi hē ontsach
en en doerst met soe
veel vragē als hi gerne
hed gedaen. Ēn
oer om dat hi wael
sach dat Augustynus
syn vader beide nacht
en dach bekōmert was
en vonledicht in sine
gebede. en in orberlicke schriften en leryngen. ¶ Op een tyt do
merckte Adeodatus
dat hēt dat syn vad
wat ledyger was da
he gewoenlick plach
toe syn. Do gruck he
tot hē en spraeck hē
aldus an. Ēn want ic
sie dat gy nu wat rustich syt soe beger ick
van u dat gi my wilt
antwordē op die dyngen dair ic u om bin
ge die my bewegen.
en als ic vmode met
onbehoerlicke en is.
Ducwile solde ic u
gerne wat vragen.
mer ic en weet met
mit wat griexschen
sententiē gy my altoē
beruert vmoedt. Als
wy dair in verhadē
werdē te suckē te die
dingē die hauē ons
syn. Om wat sackē
als ic vander sielen
vrage al en hyn ics
niet werdich dat ic
dingē hoer die hauē
ons syn. so sal ic licht
werdich werdē te hoerē. wat dat my selfs
syn. Doe antwordē
Augustynus en seide
Die dingē die du va
der sielē begerst we
wetē. vtelle my erste

licken. ¶ Deodatus. ic
salt doen want se syn
mit langer betrachtyn
ge bereit. ¶ Aer om
trage ic ten ersten.
wen is die siel hoeda
nich is se. en̄ wo groet
is die siel. en̄ waer o
is se de lichaem gesge
uē. en̄ woe dat se wōt
als se totte lichaem
comt. en̄ woe se wert
als se vande lichaem
scheidt. ¶ Augustynus.
¶ Alstu vrages. ween
dat die siel is so wer
de ic gedwongē twe
dingē te verstaen. wat
als wy segge wen is
dese mensche. ¶ Dats
als wy beferē te we
te van wat lande dt
he is. Of een ander.
Ist dat wy vragē. wee
dat he is. dat is van
wat elementē. ende
wat dingē sy t saemē
syn. ¶ Dat wilstu wo
van desē tween wetē
alstu vander sielen
vrageste. ¶ Der wilstu
dan oer cōmunrycke
wetē of oer vaderlant.
wen si herwertz
gecomē is. Of begē
restu oer substancie
te wetē. ¶ Deodatus
spraect. Jeker ic wost
tet beide gerne. mer
wat dat my erst et
nuts is te wetē dat
beuele ic in uwen on
derscheide. ¶ Augustyn.
Ic geloeue dat god is
een sonderlinge wony
ge of een vaderlant.
daer die siel wt af ge
comē is. oer substancie
en mach ick dy met
noemē. want ic se met
en vmoede te wesen
wt desē gewoenlike
dingē der natueren.
die wi mit lichamlike
sinnē begripē. noch
witter erdē noch witter

lucht. noch wtte wate
noch witten mier. Wt
dese en wort die siele
niet te saemen gesat.
ayer als recht of stu my
vrageste. wt wat dinge
steet dese hoem tsaemē.
Ic solde dy antworden.
wt desē mer bekendē
elementē. Wer wat
wolstu dan voert vra
ge. waer wt et water
en lucht en erde te sae
mē stuen so en vinde
ics niet. als ic thante
seide. Wer vraget me
my waer af die meesche
steet. Soe mach ick ant
wordē wt hue en wt
siele. Eu vragestu noch
na dē lichaem sdelope
ic weder totten mer
elementē. Ayer vrages
tu na der sielē dat en
heb ic anders met da
of stu my vrages. ween
ic die erde. Ideodatus.
Dat en verstae ic met
wael dat gy segt dat
sy een eigē substancie
heeft van god gemae
ket. Augustinus. Also
voel als ict met myns
saekē en mach die er
de van god gemaectte
te wesē. mer wt wat
andere wtmatē sy te
saemē steet dat en
mach ic dy niet segē.
Die erde is een sym
pel lichaem. en inden
selue dat se erde is.
daer om so wort sege
seget een element.
Alle dese deser licha
mē die werdē witten
mier elementē. daer
en is dese symme niet
tegē dat wi segē dat
die siele van gode ge
maket is en over nat
uer heeft. en dese
natuer heeft god sel
uē gemaect. Als die
natuer des mers. d
lucht. der erdē en d

waeters. daer alle dinghe te saemē ghesat wer dē. Ideo datus. Ic hebt ontfanghē mēn dat die siele is. ēn dat is wt god. dat ic stedelick by my self betracht tē sal. ēn ist dat my daer yet meer af bewe ghet dat sal ic dy na het vraghē. mer segt my woedanich dat die siele is. Augustinus. Dy dunct dat se god ghelyc is werde ic niet bedra ghē du en meynste die menschelike siel. Ideo datus. dat self ist dat ic begere dattu my dat beduts. m dat mame tē dat die siel god ghelyck is ēn wi doch ghelo uē god ewich te wesen ēn van niemant gema bet als gy voer hebt ge seget. Augustijn: Dat vermoetstu datter god swaer meer dat hi hē wat ghelyck maecten. dat gy oec siet dattet ons verlenet is in soe voel beldchker dinghē ēn mēnghehande. Ideo datus. Hoer wy makē vghenchtke dinghē of sterf like dinghē. mer god he uet die siel onsterflikē ghemaect. als ic meyn v en dunct dan anders. Aug. Daer om dan wol tu sulke dinghē vanden menschē moghē ghedaen te werdē als god duet of ghedaen heuet. Ideo daty. Des en segge ick niet mer soe als god onsterflick is so heeft he oec wat onsterflics ghemaect tot syare ge likenisse. Soe als wy dan onsterflick ge maect syn dat wy dan tot onser ghelikenisse maectē solde oec onsterf lick syn. Aug. Du solts te recht segghē mochstu

dat m een tafel malen
dat m dy ouſterflic is.
mer nv en mogeſtu an
ders niet malē dan die
gelikenisse dijns lichams
die m di ſterflic is. Ideodatg. woe byn ic dā
god gelyck als ic geen
ouſterflike dingē mae
kē en mach als hi duet.
Iugg. Doe als dat belde
dijns lichams dat niet
en vmach dan dyn lich
am vmach. ſo en iſt oec
niet te verwondere dat
die ſiel alſulke macht
niet en heuet. Als die
geen na wolcs gelycke
nisse dat ſe is gemaect.
Ideodatus. dat is my
oec nv genoech. nv bid
ic voert. ſegt my woe
groet dat die ſiel is. Iugg
In wat maniere dattu
vrageſt woe groet dat
die ſiele is en vſtae ick
niet. wer dattu vrageſt
wo groet dat oer ſpacii.
m lanchcit en breetheit
is of van wat machten
en crachtē dat ſe is. Wi
plegē te vragē wo groet
dat die trueſe Eraules
was. Dat is woe mēn
gē voet dat he lanck
was. en oec plegē wy
te vragē van wo groter
crachtē en machtē dat
hi was. wat wilſtu nā
deſē tweē wetē. Ideo
datus. Alle beide beg'
ic te wetē vander ſielē.
Iugg. Want men dat
voer ſeget is vand' ſielē
niet ſeergē en mach n
ch te mael vſtaen wer
dē vand' ſielē. Want
in geenre maniere en
is die ſiel te vmseden
lanc of breet of hchā
like cracht te hebben.
want deſe dingen ſijn
lichamlick. Dar om ſo
wort mael gebadē in
den gotlicke dingen.
dat ſe wie dat hē ſelf

wil weder gegeuē wer
dē gnade. also als hi vā
gode gemaect is. dats
gelijck god. dat die alle
lichamlike dinge ūsmaē
sal. ¶ Dat is dat hi der
werlt ūsaeke sal die
mē sien dat lichamlick
is. ¶ Want anders en is
der sielē geen ūenigīge
of geen ūswoeninge
tot oerē scheppet. ¶ Om
wat saeke ic dy oeck
niet antwordē en ma
ch tot deser vragē en
onder suekinge woe
groet dat die siele is.
¶ Oer ic mach dy afre
mierē. dat se noch groet.
noch lanc. noch smael.
noch breet. en is. ¶ Ende
waer om dat ic dat ver
moede sal ic dy guede
redē geuē. ist dattet dy
genuegget of behaeget.
¶ Deodatus. dat behae
get my te mael wael.
en ic verwachtes begeer
likē. want my duect
ist dat die siel van geen
sulker dingē en is. dat se
dan oec bina niet en is.
¶ Aug. ¶ en ic ste of et dy
guet duect. so wil ic dy
sōnige dingē toenē die
du niet seggē en mogest
dat se niet en syn. daer
noch tant geen spacien
in vindē en mach alstu
onder sielē suekest dat
di daer om sal duncke
die siel niet wesē. ¶ Want
tu daer geen lengede of
des gelijckē wat in en
vyns. mer so voel toe
doerbarre en werdig
is te tehenē als se der
gelijckē met en heuet.
¶ Deodatus. ¶ Gebruict wat
ordenancie of manierē
dattu wilst ic hyn bereit
te hoerē en te lerē. ¶ Aug.
¶ Du doets te recht. mer
ic wil dattu my vragen
ste antwoerts. ic mocht
dy by auentuerē wat vn
tigē te lerē dattu wael
wostes. Ic meyne dattu

met en twijfelt dese bo
me en is vmers wat.
¶ Deodatg. wie solde dar
an twijfelē. ¶ Iustus. En
twijfelt tu met dat recht
uerdicheit beter is dan
dese boem. ¶ Deodatus.
dit is een hur dinge die
lachens weert is. dar
en is geen gelijkenisse.
¶ Iustꝰ. Ic bemerke doe stu
mit my. mer merct an
dese boem is veel arger
te achtē dan rechtuer di
cheit. en ten dunct dy
geen gelijkenisse mit al
lē wesē. en dat halt dat
tu hebst behet met te
wesē. behaget dy dat
wi gelouē solde recht
uerdicheit met te wesē.
¶ Deodatg. wie solde alsō
onsinnich wesē die dat
gelouē solde. ¶ Iustꝰ. Ic.
Du segest wael. mer
licht dese boem dunctg
wat wesē. want se langē
is na oerre maniere ēn
starck. ayer als die dinge
ontragē were. dats dā
met wesē en solde. ¶ Deo
datus. Ja sō dunct my.
¶ Iustꝰ. wat dunctg dan
rechtuerdicheit wesen.
die du behet hebst met.
mer wat te wesen ēn
veel gotliker ēn beter.
¶ Deodatg. In geenre
maniere ēn dunct sē
my lanck of breet wesē
of yet sulkes wat dat my
dunkende te gemoetē
comē mach. ¶ Iustꝰ. En
is dan rechtuerdicheit
met sulker dinge ēn
nochtant is sy. Dar
om dunctg dan die siel
dan met wesē sy en hed
die forme sulker din
ge als lengde of breide
¶ Deodatus. duer nu
als gy wilt. hier wt en
dunct my met die siel
wesē om wat se noch
lanck noch breet en is.
mer of dat wa achte
lick soe is. dat en is noch
met van ngesacht. Et

macht wael wesē dat
voel dinge groet te te
kenē sijn die deser din
gē derue. ¶Her wtter
maniere en vermode
ic met te recht te geloe
uē die siel soe te wesē.
¶Aug. Ic weet dat ons
dit noch ansteet tout
knoppē en di dit voert
te bedudē als ic gelaeft
heb. ¶Her waerlick ge
sprakē. wanttet een al
te subtylē druck is. en
et suect vere and ogē
des hertē dan die mē
schelike gewoent is ge
went. mdē werkē des
dagelicschē leuens. Jo
vmaene di dattu dage
lix en gern wanderste
dan ic dy deucke te lei
dē. en dattu daer in
niet vnsoet en werdē.
ofte swarlikē en vdrue
gest om dē orberlikē
omgange. ofte u wat lae
ter comest dan du be
gerst te wesen. ¶Her
ten irste mage ick van
dy oftu di yet vmodes
en ich licham te wesen.
dat na sijnre maniere
niet en heeft. lanckheit.
en breetheit. hoecheit.
¶Deodatus. Jc en vstue
niet wat hocheit dattu
meynst. ¶Aug. Die ho
cheit segic dan hy men
die ingewade des lich
ams hy deuct of gevoelt
werde. hyr umb ic dattu
my dinē synne toeuste.
¶Deodatus. Jc en twijuel
dar niet an dat die li
chamē al deser dingen
niet derue mogē. ¶Aug.
wat ist dan dattu moe
gest deuckē dese drie
niet te wesē anders dā
mdē licham. ¶Deodatus.
Jc en vstue niet. woe se
ergens anders mochtē
wesē. ¶Aug. Daer om en
vstuestu ~~niet~~ dan die siel
anders niet te wesē dan
die licham. ¶Deodatus.
bekē my dat die wynt
licham is so en kan icks
niet vsakē dat my die

siel lichaem dunct wesen.
¶ Want sulcs wat denck
ic se te wesē. ℣ Aug. Segt
my of die wynt dar du
af segest ofstu yet geuoe
lest of die wynt enige
lancheit of breetheit of
hocheit heuet na dmen
geuoelē. ¶ En dan sōlle
wi sien of yets wat sulcs
die siel is. ¶ En dat wi dā
in sulker maniere mogē
onderuyndē woe groet
die siel is. ℣ Deo dat⁹. Ic
woe mochtmē yets wat
vindē. dat langer bredē
of hoger is dā die lucht.
℣ Aug. ¶ Mo ed stu dy siel
oec ergent te wesē dan
in dmē lichaem. ℣ Deo dat⁹.
dat en vmoede ic ner
gent anders. ℣ Aug. ¶ Du
meynst dat se dat licha
vā hynē geuoelt als
een vat. en van buten
als een tente. ℣ Deo dat⁹.
dat geuoele ic. wat en
meer se van hynē niet.
so en hedde wy niet leue
dichs in onsē lichaem. ¶ En
en meer se van buten
niet so en sōldē wi met
prekels in onsē velleye
uoelē. ℣ Aug. wat suer
stu dan meer wy groet
dat die siel is. ¶ Alstuse
also groet sleest als die
spacie dyns lichams
veike. ℣ Deo dat⁹. leert
dat die redē so en sueke
ic niet vordet. ℣ Augustⁱ
¶ Du dueste recht dattu
niet meer sueke en wil
lest dan die redē en leet
mer en dunct dit met
een alte vastē redē we
se. ℣ Deo datus. ¶ Als ick
anders geen en vinde
so dunct et my op syne
stedē sal ic noch vragē
dat my alte seer heme
get. ¶ Of oec dese figue
re die selue bluet als
se vandē lichaem scheit.
want dat heb ic mit lest
myne vragen gesat.
¶ Her want it doe ick
vander sielē vragede
so ducht my dattet wt
ter groetheit hoerden

en dat en vmoede ick
oec met op dese stat
voer hy te gaen. Aug.
dat en vmoet stu oec
met ontemeken. Ick
bidd i segt my oft dy
die memorie yet duet
een ydel name wesen.
Adeodatus. wen solde
dat dunke mogē. Aug.
wer dunct dat die me
morie der sielē of dē
lcham to hoert. Adeo
datus. dar an te tmue
len meer een spotteliek
duck. want wat solde
een doet lcham denke
mogē of vstuen. Aug.
Heb stu enige gedencke
nisse der stat van mey
lane. Adeodatus. seer
wael gedenct my dese.
Aug. Dar om dan wa
du oetre gedenest denc
stu dan oec wael woda
nich en wo groet dat
se is. Adeodatus. slechte
dat denck ic alle wael.
want ic niet verssos
noch heelres en heb. Aug
Dar om wanttu die
stat nv mit dmen ogen
niet en siest. so siet stu
die mitte gemode. Adeo
datus. Ja dat is alsoe.
Aug. Ic vmoede dattu
oec wael denkste wat
groter spacie der erdē
dat se nv van ons is. Adeo
datus. dat denc ick alle
wael. Aug. Siet stu mit
te gemoede die spaciu
tusschē den stede. Adeo
datus. Ic siet also te wael
mitte gemode. Augustī.
want dyn siel daer is.
en lyt dar dyn lcham
is. also als di die teden
voer hewesē heuet. dat
oer die siel met en trect
hauē des lchams groet
heit. want af geschiedet
dat se al die dingē siet.
Adeodatus. Ic vmoede
dat se dat vtruts der
memorie siet. en met
dat se dar tegenwordich
is. Aug. Dar om wer
de die belde mder me
morien outhalde. Adeo
datus. Also gevoele ick
oec. mer watme dar

des en weet ic niet. ℣ Aug. Ic wil dattu een wenich andacht tehe bedenste woe groet en woe veel dinge die memorie ont helt. Welke memorie seker hi der siele ont halde wort. wat is dan oer gront. en wie is oer schat. of wie so mocht oer geheel menichuldicheit begripe. noch twijt dattij hir te woere dochte dat se also groet weer als dat lichaem. ℣ Deo datus. Ic en vinde oec niet dat ic antwor de mach. noch ick en mach oec des niet ge noech wt spreke. woe seer dat my dese dinge bewege. en helach my selfs dat ic also ghe ter voester tede con sentierde. dat ic witter manieren des lichaems ende wolde we groet die siel weer. ℣ Augustijn. Dunct se di oec wi iets wat mese als die wijnt is. ℣ Deo datus. Ghe sijns en dunct my dat. ℣ Aug. Dan om of iet beters is dan tegelo ue als ic voer secht had. noch lanck noch breet te wese. also als tu my vander rechtuur dicheit geconsentiert hebst. ℣ Also maecte ℣ Augustijnus een grus heel boeck mit ℣ Deo datus sine soen vand siele dat hir te lange te schriue is. en oec te swaer. en veel mense niet alleen de onge leerde. mer de geleer de onbegripelick. en alte veel groter aebel heit en scharper sub tijlheit bevaant. ℣ Augus tijnus mede vonde dat he dair seer van ver wonderde mit outsie als voer seget is.

Op een ander tijt antworde hi oer ℣ Au gustijnus sine vader in een boeck dat sij te saemen gemaect hadde en het. Demi

ghē. Welcs teeken is dat die menschē te v̄ geefs van hutē leert. als god van hyne met en leert. Doe hē Augustynus voel geuraget had en geleert. Deodatus seide aldus Ic heb nv v̄standē v̄mids vermaeninge uwer weerde dat mē mitte weerdē anders niet en duet. dan dat die menschē daer mede v̄maent wort dat hi leert. mer of die dinge die mē leer waraghtich gheseghe werdē. dat die geen dat allee leerde die hē v̄maende. Inwendelick van hynē te wonē. doe mē van hutē spraect. v̄mids wes ghunstelik hulpe ic hē selfs die inwendelick woent alsd voel te vuerich licker mynē sal. als ic te vrōmer en̄ toe meer voertgraende hyn inder leringhen. Nochtant der reden die ghy gebruict hebt. dair heb ic alre meest gratiē in vondē. wat al dinge die ic bereit was tegens te seggen. die heuet se outhom mert en̄ outbonden. En̄ niet en is van v achtergelatē dat my twiuel maectē. en̄ dat heimelic orakel of gesicht van hynē heuet my van allē alsde ghe antwort als ghi my dat mitte weerdē gheconfor miert hebt. Sanctus Augustinus vragede op een tyt synen soen Deodatus. welck die meeste vrede weer die die menschē hebn̄ mochte inder tyt. Hi antwordē dat weer een puer hutter consientie wael gereedent. Aug. Weer comt die puer

lutter consiencie. Ideodatus. van nauwer hueden der sondē. Augustynus. Ween comt die nauwe huede der sondē. Ideodatus wt eenre heliger wortelē. Augt. ween es met die heilige wortel. Ideodaty. witter gotlik̄ myn̄en. Augt. ween comt die gotlike myne. Ideodatus vander gracien godes. Augt. ween comt die gracie godes. Ideodaty. van ynicheit des gebedes. Augustus Augustyn secht in syn̄en liecht boeke van desen kinde. O hieue here woe ger ynge haelstu dat kint van myns desr̄ sterflikerdinge na der doet synre older moder. en ick he denck hē alsoe voel to se herre te wesē als wy ge nē mensche hy hē en lie ten wesen die syn euen alder was. en hieldenē mit ons in dynre gra cie op te voedē. O hier hieue here dat wy dat dedē dat was dyn gra cie en̄ genade en̄ met die onse. Ic en hadde niet an den kinde dan sunde. Dan sine hieue vrient en̄ geselle nebri

Ē dio xlvij en̄ bridius syns der lange hieue vrient woendē een wyltyts van Augustynus na sy te dopē by syn moder want hē die alte node ontberē wolde. Aher he mocht dat quelick verdregē en̄ hed om alte gerne weder by hē gehat dat he mit hem hedde gewoent. mer hi en mochtes niet ver krigē. Want hē syn moder en̄ syn ander niet ontberē en moch ten. Ē en̄ wy hier wy dan al dē dach te trecken auer wech dat en ver mocht he niet wael. Dat schreef hi hē guet lick weder woe he dat

met en vermochte. en
oec schreef hi hē twee
tehicke in alduse manē
woerdē. Augustijne.
Hebridius. Saluut
mdē heer. Al ist dat
gij sijt een bekenner
mijns gemoedes ende
mijns sijnes. Nochtā
en weetty hy auentue
ren niet woe gerne
dat ic uwer tegenwor
dicheit gebrukē solde.
Die heer salt hicht
noch enige tijt woegē
ēn die grote waldaet
verlenē. Ic heb dijn
alre wechste epistel ge
lesē daer gij in van
uwer enicheit becla
get. ēn dat af wesen
uwer gesellick vrm
de mit welkē y dat
leuē alre suetste en
genuechlicste weer.
mer wat mach ic y
anders segē. dan
dat ic daer niet an
en twijfel gi en doet
et doch vhtehlikē. Dat
is dit vergadert di sel
uē tot dinē vnwendigē
menschē in dmen ge
moede. en eprichtet
dat in gade alsō voel
alstu moegest. ēn daer
sulde ons oec sekerre
hebbē niet vmmds lichā
lickē lichām. mer ver
mids sulker gedencke
nisse daer du in ver
streets vmmds der stedē
ons niet waerachtelic
ken versaemēt te we
sen. Daer he meynt
dat ons die godlicke
mijne meer ēn het bij
een voeget. dan die
stedē van hutē. Daer
schreef hē Augustinus
voert op sijn vrage die
te mael subtijl was.
Alte duck plach hē He
bridio epistele to sen
dē. om antwort tout
finigē van geestelikē
diepē vragen. Daer
hi hē al weder op te

antwordē plach mit gā
ser mynnen. ¶ Op een
guder tyt schreef hem
Hebridius dat hē docht
dat hys met genoech
en bearbeidē dat he
mit hē wonen mochte.
Daer hē Augustynus
aldus op antworden.
onder anderē woerdē.
¶ Dy lesent tu uwē scrif
ten als woe gy ons be
straeft dat wy versu
mē daer toe te raden
dat wi t saemē comen
mochtē te wonē. dat
weer sunde ēn perike
les en weer dat met
tegens die waerheit.
¶ Hume Hebridio ick
hyrus te mael onsker
wat ic mitty doen sal
en sal men niet een alte
gemechelickē voere totti
sendē. of sal mē dy bet
een baster na semden
Item baster na comt vā
ster nere dat is spreiē.
want het is een voere
hegge
die men mit sachten
clederē bespreit ofte
mit sachtē gewade so
datter een sieck men
sche gemechelicken op
mach sēn twe mensē
die trudent voert. dā
mochstu dan onderli
ken op hyggē geuoert
werdē. ¶ Ēn onsē Iucia
nus is dair een tymer
meister af. ¶ Her ick
bedenck dat dyn mod
die dyn af wesē met
verdraegē en kan als
tu gesont bist. wo voel
te myn solde syt dau
mogē liden alstu comt
ēn teder bist. Of solde
ic self totty comē mer
die mit my syn die en
mogē niet alle mit my
comē. ēn ic en vmode
my dat met georloft
te wesē dat ic die solde
latē mogē. Du moe
gest wael by dynus sel
ues siel suetelic wonē
dair oec om gearbeit

wort dattet dese die
by my syn oec vmochte
te doen. Ofte wilstu
dat ic vaecke totti come.
en my mit hē weer. en
my mitty. Het en is
geen cort wech en oec
mēngerleie onlede on
der wegē tontfangen
dat en dient my niet
totter begerder truste
der ledicheit te comē.
Daer toe soe geet oeck
die cranckeit myns li
chams vmuts welken
alstu wael weetes ick
niet en vmach te doen.
al dat ic wael wil ten
weer saecke dat ick op
hielt te wile dat ic ver
mochte. Inder selver
epistelē schreef hi oec
tot Nebridiū sergende.
Ic spreke totty niet tot
enē ygelickē. mer totti
wes wege in dat ouer
ste hyr hauē is als ick
wael bekent heb. En
hebstu dat niet ducun
le onderuondē en ghe
smaect woe ruste het en
suetelick dat hi leuet.
wes gemoede deser ert
scheer dingē en der lich
amlicker myne gestoruē
is. Dese getruwe kers
ten man en lieue vrint
godes en syns knechts
Augustinus die gode
Nebridius sterf oec
cortelicke en wart tot
gode. In welcs auer
gunck scrē Augustinus
inde negenden boecke
synre biechtē aldus se
get. Inde schoet Abra
hams daer leuet myne
Nebride myn suete
vrient. O heer dyn v
cregē soen leuet al dar
mitty. Daer leeft he
seker daer he my enen
menschē die des niet
onderuondē en hadde
als he waerlick duet.
alte duck en voel nae
plach te vragē. Inde
hants en set he syn ore

niet an mynen mont.
O heer o heer myn god
he settet sine geestelic
ke mont tot dmire fon
teine ein drinct dan
ne die hemelsche sma
kende wijsheit na al
synre begerte altoes
sadich. Ic en wiste he
nochtant also dronke
niet te werde dat he
mijnre iet moge ber
geten. Wanttu o suete
here den he indrinct
oec seluer onser niet
en vergeets mer altoe
onser gedechtich sijts.
Dan synre groter dane
barheit dat he ons hie
ne here had bekiert.

Die gro[ss]e [ende] ma[n]ig vo[u]
te mierige dane
barheit die heilige leer
re Augustijn onsen hie
re heer mwendelike
in synre siele gaf van
synre bekiertinge. dat
machmen eens deels
merken wtter synen
woerde die hi tot god
spriet. Inde negende
boecke synre biechten
aldus segende. O hie
ue here ic heb dy be
kant. wanttu bist my
god. Ic hebdi bekant
alleen god te wese le
uendich ende waerach
tich. ende Ihm xpm den
du hebst gesant. O her
leider et was een tijt
dat ic dy oec niet en
kende. ende wee der tijt
dat ic dy niet in en
kende. wee der blint
heit mijns herte dat
ic dy niet en sach. wee
der doefheit dat ic di
niet en hoerde. O my
chte du hebst my ver
lichtet. ende ic hebdi ge
sien ende ic hebdi gemint.
Dekerlick niemant
en mynt di die di niet
en siet. Ende niemant
en siet di die dy niet
en mynet. O her och
my hieue here wo laet

heb ic di gemynt. O
ouerste schoenheit wo
laete heb ic dy bekent
en gemynt. Dee der
tyt dair en ic dy niet
en kende noch en myn
de. Jn dē seluen hoeck
spriet he noch alte my
neutlicke tot god. O
heer wie is dyns gly
lyck in dē gode. wie is
god alstu byst. Du byst
groet en groetmaken
de in heilicheit ontsich
telick en lauchic. doen
de wonderlike dinge.
Och wo laete heb ictij
bekant. O warachtige
licht. ayer dair was
een grote doncker wol
ke voer die oge myne
ydelheit gesat soe dat
ic dy niet sien en mocht
die claer sonne d' recht
uerdicheit en dat claer
licht der waerheit. Je
sone der duistermisse
wart gewentelt en my
ne duistermisse want
ic dat licht niet en kē
den. En wie heuet my
nu dair wtgebracht
dair ic arme blinde
man sat in der duister
misse en in schemeder
doet. Die wasset die
my by der hant naem
om my wt te leide en
wie is myn verlichter.
Jc en socht hē oec met.
mer he socht my. Jc en
antiep hē met. mer hi
antiep my. wie is dese
die my alle dit gedae
heuet. Dan du O heer
myn god ontfermher
tich en genadich vader
der ontfermherticheit.
en god alles troestes die
ons troestet in al onse
druck. Du myn heilige
god dē ic belie mit alle
myne herte en dancha
lick los' dse dine heilige
name. Du miluydes
van baue mit groter

ſtemen. In dat inwendi
ge ore mijns herten en
ſeit. Fiat lux. Het wer
de een licht. en een gt
licht clam neder ende
die duijſter wolke die
mijn oge bedect had
de die vſmelte. Ick op
hief mijn oge en ſach
dijn licht en ic beken
de dijn ſteme en ſeide.
Waer licke he du biſt
mijn god. en du hebſt
my wtgeleit vanden
ſchoem der doet. ende
hebſt my getope in dij
wonderlike licht. en
ſich heer ic ſie di. O hee
alte grote danckbar li
ke loff moetty daer va
weſe. O mijn god ick
danck en laue di mine
verlichter. Ic byn alte
ſaeme gekiert totti. en
ic heb mijn duijſternisſe
geſien daer ic in was.
en de duijſtere afgrot
daer ic in lach. En ick
vſchricten en outſach
my en ſeide tot my.
wee wee myne duiſt
nisſe daer ic in gelege
heb. Wee wee mijne
blintheit daer ic dat
licht des hemels niet
in ſien en mocht. wee
der voerledenre on
wetenheit daer ic dij
niet in en bekenden.
woe laete heb ic dy be
kant. O alde waerheit
du waerſt in de licht
en ic was in der duiſ
ternisſe en ic en ken
de dij niet. want bu
te dy en mocht ic niet
vlicht werde. het en
is oec geen licht bute
dy. Inde negenden
boecke ſijnre biechte
ſpricht hi alte ſuetelic
totte heer. in groter
danckbaerheit ſegge
de. Heer want ick
dijn knecht byn. Ick
byn inmers dy knecht

en een soen dyure der
ne. du hebst myn ban
de geschoert. ic sal dy
sacrafierē die offer ha
de dyns laues. O sue
te here myn hert moet
di lauē. en al myn be
ne en al myn cracht
moetē di benedie en
lauē en segē. O hee
wie is dyns gelyck.
Antwort my heer en
segt tot mynre sielē.
Ic byn dyn heil dyn sa
chtgeuer en wilt niet
ontsien. O myn lieue
here wo haestelicken
wart my dat suete en
licht te derue die sue
ticheit van mynē wor
ledenē leuē en va my
nē loegenē die my ont
sichtelick ware te late.
en dat ic die nu latē
mocht dat is my blyt
schap. wanttu O wa
chtige en alre hoech
ste suetichеit wt worp
ste die. en du grugest
weder in noer hē du
die dan suet bist ba
uē alle weeldē. mer
niet den vleesche en dē
bloede. Ende claerre bist
dan alle lichtē. mer in
wendiger dan alle ver
borgē dingē. Hoge ba
uē alle eer en hocheit
deser werlt. mer niet
dē hogē in hē selfs. O
heer wāneer sōlde ick
tyts genoech hebbē mo
gē. dat ic bedencken
mocht al dyn grote mē
nichuoldige waeldadē
tot ons werts. Ende sun
derlinge onder tyt doe
my tot meerre dingen
genegectē. want myn
duysternisse altegroet
ware dan ic nu lach.
Ende als dat myn gedech
nisse weder anerhaelt
dat wort my gemoech
lickē en suet dat ic dat
bekien mach mit wat

in wendiger prekelm
ge du my prekelst en
tende. Ende woe dattu
my slecht makedes inde
berge der oetmodicht
die hoeuele mijnre ge
dachte. ende woe dattu
my die krumme kruesti
ge dinge slecht ende
recht maecte. Ende die
scharpe dinge gesach
tet. Hier woe groter
vueriger ynicheit dat
he die psalme las. xlvij

O Hee wat cap
steme gaf ick
mit doe ic lass
dauids psalme die ge
trouwe lauelike sange
dijnre laue. die gelude
der goddienstichede
die wtsloete de opdu
dende geest. O heer
mit wat vlamen out
stack doe mijn hert tot
dy en in dy. Och of ick
dat al de onrynck der
werlt vtellen mocht
watter is dat me auer
al die werlt inde ker
he singet di te lauen.
Non est qui. se absconda
Dant ten is niemant
die he verberge mach
van synre heite. Ende O
heer doe ic las de vij
de psalm. Cui vocare
O god mijn recht uur
dicheit doe icti mwen
delicke aenriep vhoers
tu my. ende du hels my
gebreit of gewidet in
der dwesnisse. Out
fermt u mijns en ver
hoert mijn gebet. dar
vischtede ic al ontsien
de. ende verheite alle ha
pende. en ic verwou
de my O vader in dy
re ontfermherticheit.
Ende dit gruick al mede
doer mijnde ogen in ouer
ulsdicheit der tranen.
O here als dijn gude
geest tot ons is ghe
kiert en ons to segen.

Hy sone der menscē
wse langesuldi van
swarē hertē syn. waer
om mynt gy ydelheit
ēn suect loegē. Dant
ic heb vēwaer ydelheit
gemynt ēn loegen ge
socht. Ēn du here had
dēst thant dinē hel
gē groet gemaect ēn
hadst hē verwect van
der doet. Ēn hē gesat
tot dinre rechter hāt
daer he af sendē solde
dinē helaefdē den he
ligē troester dē geest
der waerheit. ēn ic en
wostes niet. Ēn hi had
dē gesant ēn he was
groet gemaect. Ēn hi
was vresē vand' doet
ēn opgeclomē totten
hemel. Ēn die geest
en was noch niet gege
uē. want ihs en was
doe oec noch niet glo
rificiert. Die .xpheet
riep wse langesuldi
van swarē hertē syn.
waer om mynt gi ydel
heit ēn suect loegē. Ēn
weet my dat die here sy
nē helgē groet gemaect
heeft. Die geest roept
dat hi roept. et sitote.
ēn weet ēn ic en wostē
niet. Der ic had also
langē ydelheit gesocht
ēn loegē gemynt. Daer
om hoerde ict. ēn doe
ict hoerde doe beuedē
al myn hynensē tsamē.
Dant ic dacht dattet
tot alsulkē menschen
gesprakē was als ick
getweest hadde. Dant
ic hadde die ydelheit
ēn die loegē voer die
waerheit gemynt. ēn
dat was hinders ydelh
ēn loegē. Ēn ic vsetic
tē in my self. wat ster
kehck luident my van
hynen in grotē rouwe
myns wederdenkens.
Och of syt alle gehoert
haddē die tot noch we
ydelheit ēn loegen ge

socht en gemmut hebbē.
De solden licht verstoer
der hebbē geworde en
solde dat quade wtge
spegē hebbē. Ēn du
heer solt se vhoert heb
bē. want se riepē totti.
want he is mdē wan
achtigē vleisch gestor
ue vor ons. Ēn ic las
voert an. Tor ut en
sundicht niet. en woe
wart ic doe bewegen
o myn god. die thants
geleert had op my self
tor ruch te wesē vā my
nē voer ledene stunden.
Doe dat ic voert an
niet mcer en solde son
digē. noch myn gude
dingē en warē nv te
hants niet van butē
noch sy en wordē oer
niet gesien mittē ogē
des vleischs. ntdē licht
der sonnē. Want die
hē van butē willē ver
blidē die vyd elē lichte
lickē en werden wtge
stort mdē dingē die
men siet en die tytte
lick syn. Ēn se lecken
oer ver beldinge mit
hongerigē gedachtē
Och of se vermoiet
wordē mit honger en
seidē. Wie sal ons gu
de dingē toenē. en dā
soldē wyt seegē en my
soldent hoerē. O heer
dat licht dyns ange
sichtes is getrikent op
ons. en du hebst gege
uē blyt schap myn en
herten. Want wy en
sien dat licht niet. mer
my werdē verlicht nā
dy. op dat wi die wyl
neer in duistermissen
warē dat wi nv licht
in dy syn. Och of se se
gē dat enige licht in
der ewicheit dat ick
sach. Want doe ics ge
sunect hadde was ic
herde droeuich dat
ics hē niet toenē en
mocht. O of se tot my

gebracht hedde oer
herte in oere oge en sei
de. wie sal ons gnede
dinge wene. ¶ Want o
heer dair so was ick op
my self tot mich inwen
dich in der slaep tae
mer mijns herte. dair
ic ontslape en ontsoet
was. dair ic mijn alt
heit dode en di die sa
crifierde. ¶ En daer
gaues tu blijtschap my
te herte. ¶ En ic wtriep
lesende van hute en
bekennende van hyne.
Noch ic en wolde niet
inmenichuoldicht wer
de mitte ertsichen din
ge als een die vsloude
is vande tytlike dinge.
want ic in der ewiger
simpelheit alle ander
ter we wyn en sie had.
¶ En ic wtriep mit gro
te trope mijns herten.
O in wede en in dat
self. O die gesecht he
uet in dat self sal ick
slapen en ruste. ¶ Dat
wie sal ons dan weder
staen. als die tede ge
schiet die dair geschre
ue steet. ¶ Die doet is in
der victorie verwone
en du bist dat self her
de seer wanttu en wer
dest niet verwandelt.
en in dy is die ruste
die allen arbeit vgete
duet. want niemant
anders en is mitty:
¶ Wanttu en hebst geen
te andere dingen te
doen dattu niet en bist.
O heer du bist alle in
alle. en du hebst my
sonder-linge gesat in
ene hape. ¶ En o hene
here ic las die psalme
en ic bramde inwende
licke mit dinen vuer.
Noch ic en want niet
dat ic doen mocht de
doue en de doden van
welcs getal ic oer erst
was gemeest. Ja een
weeet basser een ver

blint byter ẽ blocker
was it tegens der scrift
ten. die sueter ware ba
ue honich ẽ honichra
te van de hemelschen
douwe ver sueten ẽ
die van dme gotlicke
lichte verlichtet ware.

Van sinte gregorius verrijsenisse ẽ voertgane in heliger

Hier na opsat. xlv
was dese heilige
man al vol vuers dat
die gesontmaker in he
ontsteke had. ẽ na de
heilige ewangelio wol
de he dattet solde ber
nen. Ẽ et brande seer
ster kelicke in de suete
weke die die oge niet
en verdusterē. mer
al meer ẽ meer vlucy
te. Ẽ die vlame sinte
heiliger werke sinre
vuerigher lerringe ẽ
sueter schrifte wtsprei
de sich auer al wide ẽ
veere doer al die werlt.
also dat dan groet wo
der was van sinē heil
gen leue ẽ sinre lerin
ge. Hi verroste syn va
derlike ẽ moderlike
erue ẽ deilde tmal
delick de arme. Hi
wolde gerne mid woes
tenie emichlic gewoer
hebbē. mer et wart
he groetelick verbade
mit dese vers. Pōm
hō mortuꝰ xp̄s vt quic
Cristus is voer ons al
le gestoruē. op dat die
geen die nu leue thant
he self niet en leuen.
mer meer den genen
die voer he is gestoruē
ẽ opuer staen. Wer
hi toech mitte sielen
doer die wilder misse
daer he wel heliger
mensche vant die he
volgede. ẽ he sette se
alte saemē in een does
ter. soe als hi self ver
telt. woe dat hi dat de
de mit langer ẽ swar
re bangicheit. wande

rende doer die woeste
me wael twe iaer lanc.
Dat cloester daer hi se
mette stont oec inder
woestenie. dat hi da
tymerde mit houdert
volle ten mynste. ende
daer leerde hi he alle
leuē. ende oec die hi me
de hadde bracht van
auer die zee. ende den
arme vitalus na der
apostele manier. Als
alle dinge vnt gemeyn
te besitte. ende god ghe
boet he alle doer hem.
Hier van seget he inde
sermoen dat hi dede
totte seluē bruedere
aldus. Die manierē
en oerdē der heremite.
welker leuē alre claer
ste en alre hechste is.
dat heuet sine oersprot
gen ame inder tyt der
apostelker predicacie.
Ende dit syn die volc
me manen den ick al
tes angehangen heb

oec inder tyt myner
dwalinge. vmmb den
welke ic oec vdient heb
verhchtet te werde. en
der welker forme der
hchcheit oec tot my qua
en doe en vtsech ic niet
langer gedoept te wer
de. Ende doe ic noch toe
meylaen was begerde
myn goddienstige mod
dat ic weder te lande
trecke solde. Ende ic begeer
de se inde hynenste der
mynē te hebbe en tsae
me mit deen te leuen.
Daer om tsech ic erst
tot Simpliciae den he
lige man die god van
synre yonger ioeget ge
dient had mit groter
deuocie. Ende ic bat he
mit trane en vinger
begerte myns herten.
dat he my sonich van
den knechte godes wol
de mede geue. Ende dat
dede hi vaderlike en
guedertierlick. want

he woest wael dat ic in Affrica een cloest wol de tymere. En so nae ic doe mit my Anastacy Fabianus en Seuerus. en dan oerre nochtyē twe. En Quodu Alipiu en Pontianu. en den arme Vitalis Adeodatus. en quam mit allē dese in Affrica na der doet mynre goddienstiger moder. En ic heb dit cloester getymert als gy wael weet dar wy mder enicheit synder afgescheidē vande gerucht der werlt. En het behaechdē god te geue een getnel van houdert bruederē verluchterde onse herten. Niet alleen na te volgē die alre hechste vaders der enicheit. mer dat wi oec mdē enicheit alle dingē mden cloester mit gemeyn besittē soldē na der maniere en forme der heliger apostele en vmids my wolde hey gebiedē. Aldus siet dat voel vaders het begeweest voer ons die wy na volgen sollen. mer nochtant en heb hē se niet geleert tele uē na der apostelikker formē. Dar om so en schaeme ics my niet te seggē. dat ic een begyne en een hoest byn van hē alle die na' apostelikker formē leue.

Vande habyt dat santus Augustynus doe he mder woestenien woendē mit sinē mōnikē droech. xlvj capittel

Dute Augustinus en syne bruederē droegen mder woestenē een sunderlinge habyt. dt was dat self habyt dat

he van ſte Ambroſius den heilige biſſcop ontfienck na ſijnre dope. Dat men oec ſecht dat tet hē Ambroſius an tsech. ēn ſo mich ande tē ſeggē dattet he Simplicianus gaf. dat no chtant den ſijne niet en verwandelt. want he mochtet wael ontfā gē hebbē van Simplicianus ēn latent he van Ambroſius antrecken om die biſſchoplicke macht ēn werdicheit. Ēn hi achtē cleyn af te leggē dat habijt der eerlicheit dat hi te dē gē plach na der werdicheit ſijnre groter konſte dan men nochtant ſijns gelijck niet en vat. Ēn woe dit habijt was dat machme mdē ſermoen merkē dat hij totte ſelue bruederen dede vande vlarenen ſoen. ēn begint aldus. Pax vobis. Vrede ſij mit v alre lieffte broe ders. dair hi aldus in ſprict. Broders denct wat dat ſwarte cleet beduyt. ēn die pelſen gordele ēn die affchere croē des hoefdes. Dat ſwarte cleet dat ouduer ēn lelick is. dat bat ſcapt ons vſ madeniſſe der werlt. ēn gedenckenis ſe ons doets. Dat gordel beduyt bedwingin ge der ijdere ōf lemdē. Dat af geſchare haer beteikent datmē van der hertē af doen ſal alle ertſche gedachte. Dant die heilige Ambroſius doe he my we der bare hadde in xpō nder dopē my doe an tsech om dat ict he hat. Ēn ſprac. broeders betrachtet hir om woe onbehoerlike dattet is.

dat hē onder dit geeſ
telicke habyt houer die
ghiericheit ēn onkuiſ
heit verbergen ſōlde.
O myn lieue broders
alre hoechſte is ons
die oetmodicheit noet
truſtich die hier in de
ſer woeſteme wonen
de ſyn. die vermits dē
ſwarte clede beteikēt
ſyn. Oec is ons baue
al noet die doechde d'
ſuuerre kuſcheit. die
daur is beteikent by
der gordinge oſte be
dwingynge onſer len
de. Ēn gehorſamheit.
die daur verſtaē wort
by der onderworpen
heit. Dij draegē eeck
ſtock. by welkē datmē
diſciplyn ſal verſtaen.
daur wij altyt to ſullē
ſyn willich ēn bereit.
Dan deſe ſelue habyt
ſecht hi noch mē ande
tē ſermoē totte ſelue
bruedere. De tama
dīn. ēn begint aldus.
O broeders wij die m
den habyt ons lichams
ſchmē te draegen die
gelycheit des truces
xpi. wij hebbē dē nae
me der geeſtelker re
ligiē. ēn wij draegen
dat ſwarte cleet der
oetmodicheit. ēn wij
ſyn omgegordet mit
pelſgordelē der kuſ
heit. Daur om laet
ons. ons huedē dat
wij niet gelijck en ſyn
dē bemaeldē graueē
die van butē ſchoen
ſchmē. ēn van bynnē
ſyn ſe vol onreinicha
dē. Aldus was dan
ſyn habyt als voerſ
is dat he erſt droech
inder woeſteme als
een zwarte kappe
mit eenre cukullen.
ēn tuit wydē mouwē
lange auer die hande

hangende. ẽ̄ gegor
det mit pelstriem. ẽ̄
desen broeders gaf
hi selfs dese vegel vrst
mit synre engelscher
tegenwordicheit. Wo
Aug. tot Ypone quam
ẽ̄ pster wart geor de
Wiert. xlvij

Ypone was een helich
bisschop die valerius
hiete to Ypone die
griex was ẽ̄ niet wal
geleert inder latijn
scher tongē. Dese gu
de man plach god erst
lick te bidde dat hi
hē wolde touoegen
enē geleerde bequa
mē man vnd schriftue
re ẽ̄ om orberlicheit
synes volcx. Ẽ̄ mdē
selue tidē was tot Ypo
ne die ryke man die
alte grote begerte
had tot Augustinu
te hoerē ẽ̄ te sien. v̄
mds dat guede ge
rucht synre doechdē
dat hi van hē vname
had ẽ̄ outboet hem.
Hocht hi dat woert
godes eens van synē
monde hoerē. hi wol
de hē kierē tot god te
dienē. Doe dat Au
gustinus vnam qua
hi haestelick dar ẽ̄
spraet mitte selue
man also suetelick
godes woert. Ẽ̄ doe
die bisschop valerius
syn tocomst vname
hadde. ẽ̄ hē gesien
ẽ̄ gehoert hadde soe
wart syn siel an hem
gekuipt. ẽ̄ gaf hē
mit vaderliker my
nen tot hē. ẽ̄ hi wart
vtter matē blide van
herte. Ẽ̄ bat Augus
tinus vrintelick dat
hi een wyltijts by om
bliuē solde. Ẽ̄ hi bra
chtē dar toe dat hi
hē het priester orde

mere dat hi dede mit
groter anxtuoldicheit
en oetmodicheit. en mit
voel trane ber uert. Ne
datter soe mich mennde
want hi also groeten
meister was dat he
dar om schreide dat hi
na sijnre werdicheit
gene meer te staet an
en gruck. Ende troesten
om spottelick en seiden
om. dat he noch meer
te dinge anstaende we
re. mer dat was veer
van sijne oetmodigen
herte. Want die prie
sterlike staet die stout
he alsoe groet m. dat
he sich dar toe alte on
werdich achte en mit
groter anxtuoldicheit
an gruck. Dat gerue
chte van sine engelsche
leue en sijnre vuerige
schrifte en geleerden
woerde vloech wijde
en veer auer alle. en
men hedde tot voel
stede gerne tot enen
bisschop gekare. mer
als se dar om quame
soe dede Valeri byssi
de gaen. dat men
niet vinderen kunde.
En valerius danctet
god vruchtlick om dat
he sijn stedige gebet
gehoert hadde. en hi
hedde te mael gerne
gehat. dat Augustijnus
dar nu stedelicken by
he hedde gebleue en
sijne volck apenbar
lick gepredickt vnder
ker ke. Want dat
meeste deel vande vol
ke van yponе was vn
leit vander secte der
altre quaetster Donq
tiste. Wer Augustijn
was al mitter herten
by sine bruedere vnd
woestene. en he docht
dat he noch daer toe
met genoech mitte en

was. ẽ he genuechde noch een wijle in der emicheit te wesẽ. Ẽ hẽ dar te oeffenen ẽ sich te bereidẽ mit ynnigen gebede. op dat hi te bequemer mocht werdẽ den volck te leren ẽ te predicken. Wer den heligẽ valerij docht dat hẽ met en ontbreke ẽ en liet niet af Augustijnus dar toe te noedẽ ẽ te biddẽ als he by hẽ was mit woerdẽ. ẽ als he nam hẽ was mit synẽ brieuẽ. Augustinus se als he te mael mynlick ẽ gudertiere was so en wolde hi hẽ dar met langer tegẽ setten. Wer mit ynnigen ẽ ootmodicheit begerde he noch den tijt te vertreckẽ om der woersẽder sackẽ. dat mẽ oer mach merkẽ in der epistele die he totten bisschop Valeri schreef. Ẽ want se niet alte lanck en is. so wil ick se hier beschruẽ. Den epistel dẽ Augẽ schreef tot valerio. xlvij ẽ

Ẽ alre salichsten ẽ eerwichstẽ vader. ẽ inden anschyn des heerẽ mit tegenwerdigen ynnẽ myn nende synẽ alre gemynstẽ vader. valerio. Augustijne priester. Salute mdẽ heer. voer alle dygen begere ic ẽ bidde dat dyn religioese woerdicheit hedenkẽ wil in deser tijt met te wesen. Ẽ alre meest in dẽ tijt datte menschẽ lichter vrolicker ẽ ontsenckelicker is dan dat am hoeghe des bisschops of priesters of dyake is. datme duet. vergenoechlike onnutte lichte ofte

smechlike vmstē onder
hē. Aer dat hy gade
niet onsaligers of vō
doemechlikers en is. Ite
dat oec niet in desen
leuē en is eñ meest in
der tijt dat swaerre
arbeideliker of peri
culoser is dan dat am
bocht des bisscops pas
tors eñ dyaconēs. Jst
dat hi also strijt als
onse keiser vpbgeniet.
mer dat hy gade oec
niet saligers en is. Aī
woedanich dese manier
is dat en heb ic van
mynre kuntscheit noch
van mynre ioget niet
geleert. eñ in der tijt
dat ic began te leren
soe is my gemelt ghe
schiet vermids scholt
mynre soudē. Dant
ic en weet niet wat dē
ic anders vmoedē sal.
dan dat my die ander
stat des trueders gege
ue solde werdē. die
doch dē tyem niet hal
den en kan. Aer ick
vmoede dat van my
nē heer dat he myal
soe wil betrewē dat ic
die sondē voelre schep
heerē eens begripen
wolde. eer dat ick
wost watter gedaen
worde. recht of ic ge
leerder eñ beter ghe
weest hed. Aer seker
lick na dien dat ick
vut middel gesat byn
soe heb ic myn vmetel
heit bestuen te voelē
dat ic in mynē begri
pmysē hadde. Al wast
saecke dat ic nochtant
te voerē dē dienst vol
periculē achtē te we
sen. Eñ dan wt qua
mē sōmysē eñ merctē
dat ic tranē wtstortē
mid tijt mijns priester
likē ordenerens. eñ
want se niet en wostē

die saeke myns vrouwe
en̄ mit wat rede dat
se mochte troeste se my
nochtant in gude moe
de. mer die reden en̄
troestinge en hoerde
mit alle met totter
wonde myns vrouwen.
Glosa. Die broeders
troeste he̅ als vorß is.
als dat he̅ meerre dy
gen anstaende were̅.
mer dat en hoerde
met totter wonde syn̄
vrouwe̅ tot eniger ver
sachtinge̅. mer noch
vmeerredent synen
druck. Aer hi ontsal
dichde die broeders
dat se dat wt gude
mey ninge̅ dede. Voort
volget in der epistele.
O hoeue vader valeri
voel en̄ seer voel heb
ic onderuonde en̄ de
meer dan ic vmoedt
hadde. Aer dat ick
enige myne bloede̅ of
tempeste̅ gesien heb
dat ic te voere̅ met en
woest. Aer die te schu
we̅ of te verdraegen.
so en kende̅ ic te mael
myn tracht met. noch
en vmode̅ te wese̅ van
eniger weerde̅. Aer
die heer bespotte̅ my.
en̄ mitte̅ dinge̅ wolde
he myn. my selfs wenen.
Al ist dat he dat met
vdoemende. mer out
fermende gedaen he
uet. Want dat haep
ic of seker wt ic myn
sieckeit bekenne. soe
sal ic al die schriftuere
synre medecyne̅ ond
sueke̅. En̄ al biddende
en̄ lesende dat bewer
ke̅. dat myne sielen
bequeem starcheit ge
geue̅ mocht werde̅ tot
alsulke̅ periculosen on
lede̅. dair ic der heyl
kerke̅ in diene̅ mach.
en̄ dat en heb ic te voe
re̅ niet gedaen. Want

ic der tijt niet en had
de. want ic doe wart
geordeneert. doe mij
vander saeke des wer
kes dachte. Als die got
like schriftuer te bede
ken en wi ons alsde
beschicke wolde dat
ons ledicheit hed mo
gen wese ons totter
ontlede te bereiden.
Ende tijs war dat ick
oec noch niet en wost
wat dat my al ontbre
ke tot sulke were als
my mi druct en pinicht.
Ende al heb ic dat mede
dinge geleert. wat dat
te menschē mutte en
orberlick is. Die den
volck andient dat sa
crament des gotlike
woerts. soe dattet my
mi thant niet en is ge
orloft te verctrige dat
ic bekant heb my niet
te hebbe. O vader va
leri gebiet stu dat dat
ic vgnen sal seker du
my ust my waerlick.
du my ust oec die sel
ue hellige kerke. en
des byn ic seker dat
tu my en oec oec lief
hebst. Heer vmoed
stu my hequeem tot
oere dienst te wesen.
als ic doch my self bet
kenne dan du my ke
nest. Ende ic en solde
my self oec nochtant
niet kenne. ic en hed
de my self nest onder
vyndende lere kenne.
Heer licht dyn gelicht
seget tot my. Ic solde
gerne wete watty out
brict vande grueden
instructie. Dan toe
antwoerde ic. datter
dinge noch alte voel
syn die ic niet en wete
so dat ic lichtelicker
solde telle die dinge
die ic weet. dan die
dinge die ic beget te
wete. Dant ic doer
wael secge dat ick

wael weet. en mit vol
comenre geloue halde
dat tot onser salicheit
behoert. Her woe dat
ic dat self̄ andienen
solde tot ander lude
salicheit. niet te suekē
dat my orberlick is.
mer dat voel luden
dient op dat se behal
dē mochtē werdē. en
dar steet my oec om
te arbeidē. Ende et syn
oec sōmige dingē vm
mers en is dar niet
an te twiuelē. men en
vynt orberlike tide
inder schrift. als die
begrepen syn en beket.
Die men sche godes
en mach dar wal me
de dienē den werkē
godes en den kerkeh
lē ordenerīgē. of
he mach te het onder
den handē der quad
menschē mit gesuto
uscientie leuē of ster
uē. so dattet leuē met
vlarē en werde. dar
die oetmodige ende
sachtmodige kerstē
hertē na suchtē. Ende
woe mocht dat geschiē.
het en geschiedē als
die here seget bidden
de suekende en cloppē
de. Dat bedende lesē
de en merkende tot
welker betomer misse
so heb ic vandē hruedē
begert. dat se my een
deyn tijt bewerue wil
len van uwer alre puer
ster eer werdichster
gotliker myuen. en ic
begere dat oec vmmids
desē bedē. Want wat
sal ic doen sal ic den
richter xpī antwordē.
O heer ic en houde die
dingē niet suekē. wat
ick warr vandē kerke
lichē dienst beswert.
ajer ist dat he my segt
schalke knecht. weert
dat die dorpe eenre
kerkē emigē muer dadi

gen men schē leet. ende
men groten vlijt daer to
dede dat mē die vruch
tē vande dorpe verga
derē solde. ¶ Ende weer
noet sōmige solden dij
dat gebiedē auer die
zee te trecke. ende een gas
taer daer te blijue. so dat
geen claegge dijn aben
tie wederropē en solde.
¶ Ende dat om der erden
niet der sielē merdes
lichams. dat dē armē
noettruftich is. Dalmē
dan dē acker versumē
der die ic mit mynen
bloede begatē heb ende
nat gemaect heb. ¶ Ende
den honger der sielen
solde men voel bequa
mer verullē vanden
leuendē brode. weert
sacke dat die salicheit
der sielē vlitelic geoef
fent worde. ¶ Ende waer
om segstu datty tijts
ontbraeck telerē. woe
dattu mynē acker oe
fenē soldest. Ic bidde
di segt my wat sal ick
dan antwordē. Offe
wilstu oec hoyt dat ic
secgē sal. die alde eer
sam valerij. doe he my
geloefde in alle dingē
wael geleert te wesen.
O eersam vadē valerij
merct ende andenct alle
dese dingē. ende ic bids
v mit begertē vmmids
der strengicheit ende
gruetheit xpi. ¶ Ende ver
mids sinē ordel ende bar
hertigheit. Ic bids v ver
mids den genē die dij
also grote curitmit tot
ons gegenē heeft. soe
dat wij di oec om dat
gewyn der sielē met
en doerē vtornē. ¶ Ende
alsoe moetstu my god
ende synē xpō een ghe
tuich der begertē mdē
suuerre gotliker my
nen die du tot ons
werts hebst. Als ic va
al desē niet schumen

lick ontfenghede̅ mder
myn̅en godes en̅ wede̅.
Mer hi vtroeste̅ sy en̅
seide en̅ bat hē dat se
doch alsoe dronch miet
en̅ solde̅ wese̅. wat mit
ter begerte̅ soe wolde
he mit hē wese̅ al totte̅
ende der werlt to. en̅
hi wolde god voer hē
bidde̅ dat hi hē geuen
wolde en̅e andere̅ twes
ter den geest der waer
heit: die tot mder ewi
cheit toe wolde mit hē
bliue̅. Ende̅ op dat se
met wene̅ en̅ solde̅ dat
hi se also haestelic ofte
bute̅ oer wete̅ begeue̅
wolde of van hē schei
de̅. so seide hi hē to mit
vaderliker myn̅e. O
myn̅ alre liefste vader
en̅ brueders ic beger
v noch erst te cusse̅ en̅
den heer voer myn̅ wech
uaere̅ mde̅ cusse̅ des
vrede̅. Als hi oer dede.
en̅ scheide̅ doe na der
tyt van hē als hi orlof
hadde̅ vanden bisscop
valery mit grote̅ druck
synes herte̅. van syne̅
alre liefste̅ brueder e̅.
die also ware̅ als hi se
begerde̅ te wese̅. Ende̅
hi vtroeste̅ se echter
suetelick en̅ guder tier
lick en̅ seide hē to. dat
hi se geen weese̅ en̅ wol
de late̅. en̅ dat hielt hi
hē oec. Want hi plach
duck tot hē te comen.
doe he priester was en̅
den volke mit geestelik
ker anwisinge mder
stat diende̅. Ende̅ oeck
noch doe he bisschop
was. soe wāneer hi dat
van oulede̅ hy konde
gebrenge̅. Ende̅ hi besor
gede se vaderlicke̅ m
tyt liker noettrusten
witte̅ hysdom. Ende̅ aldus
woech hi hen totter stat
van ypone̅. en̅ die hei
lige bisschop valery out
fienge̅ mit groter reue
rencie. en̅ mit alte gro
ter myn̅e en̅ blyt schap

pē. en beual hē sijn am
bocht te verwaerē. dat
was dē volck dat woert
godes te dispenseren.
Daer hē and' bisschoppē
om achterclaptē des
he nochtant niet en ach
tē. wantet die priester
Augustijn verwulden
dat he by hē self niet
en vermocht. Ēn Augus
tijn vant die stat hijma
al verwoest en verleit
vandē ongeloouigē do
natistē. daer hi grotē
arbeit to dede die we
der te brengen totter
rechter geloue. Vandē
sermoen dat Aug' dede
tot sponen voer al dē va
ders. I. ēn

Dje vaders die
in olderdom
voertijdē waerē wol
dē mittē in stē dat hi
hē apenbaerlick een
sermoen doen solde. doe
he noch priester was
en geen bisschop. van
den gelouē der kerstē
heit dat hi alte noede
gedaen hedde. Daer
hē docht dattet hē niet
en beteemdē want hi
noch iouck was. ēn se
in eersamē olderdom
warē voertijdē gaen.
Mer die gehoersam
heit verwan die ontmo
edige scheemte in hem.
ayer dit sermoen begā
he mit alte groter oet
modicheit. ēn dar wil
ic hier in een weinich
af schriuē. Aldus began
he sijn sermoen. O eer
sam vaders die begert
te uwer vaderliker
mijnē eisschē van mij
een betemelic sermoē.
ayer der puinten sijn
voel die mij daer in
verluerē en aftreckē.
Alle wolde ic uwer be
gerte gern gehoersa
sijn. mijn gemoede we
derroept mij dar van
ēn besorget dattet
niet en mach wesē son
der ons selfs perikel.

Als totte ersten om dat ic noch ionck hyn. ende gedwongen werde toe spreken in tegenwordicheit der alden. Doert soe schijnet vnmetel dat ic mit onwijsheit solde willen spreken onder gene die die alder lerste gestaect heft. Daer om hed ic heuermit singen voer by te gaen en die alre seckerste staet meer te vkiesen. dats te hoeren. dan yet voel te seggen of te leren. Wer wat sal ick doen. v myne wil dat hebbe gedaen van myn. mer onse schemte wederroepet. Dat gebot der heliger alder vaders dwinget. ende wolde ics dan vmers verdracht hebben segghende. vaders v dringes myn en spaert onser schenden. Wer want ic denke dat v behoert tspreken tot myn. spaert die alden want het betemet v. Hoe solle se myn mitter heliger caritaten dwingen dair se machtich in sijn. antwordede de alden. Spreect du jongelinck wantet ond aldus genueget van v. Ende segge ic dan wederomme vaders wat sal ic spreken. wed' om solle se myn antworden. Dattu duck van ons gehoert hebste. denct soen dattu van dynre ionger joget die litteren geleert hebste. Ende so en mach ic niet myn ontschuldigen tegen v. welker herten myn mit deser steme anclopp. Wat ontsiestu di woert te brengen dat woert godes. ist dattij die ioeget wederroept. Paumelijn geboet den ionghen Thimotheo segghende. Niemant en sal v smaen dyn iouchcheit. predict dat woert godes wrlick. ontbrict

di die tede. bidt en gy
solt ontfange. want gi
en sydes niet die dan
spreect. mer die geest
godes die doer v sprect.
want dat v gegeue wt.
dat wort ons doer v
angedient. Ende hyr om
werd ic benauwet mit
bangicheit. en wer wert.
mach ic myn kiere dan
totte voetstuppe uwer
myne. Ende ic bidde der
seluer gotliker myne
dat se my vleen wat vō
dichs van oer te spreke.
dat myne dienst ver
uulle mach en v beger
te vō saede. Ende also ver
uolchde die hieue Au
gustini dat sermoen
dattet seer genuechlic
was te hoere. en seer
stichtelick tot oere leer.
Hi verdreef die qua
de secte der donatiste
witter ypone mit groter
nerustecheit. en pre
dicte dat woert godes
mit vueriger stemen.
en mit also myn like
gelaet synes ansichts.
soe dattet genuechlic
was te sien en te hoere.
Ende die alde eersame
bisschop valerio vōbl
de mit groter blytscap
pe synes herte. en laef
de en dancte god seer
vuichlick dat he syn
gebet vhoert hed en
syn begerte te verulle
auerulo edelick. Ende
he myn de Augustinus
mit alte groter hefde.
Oer al was hi noch
tumt in anxt dat men
on afneme solde en in
eniger and stat bisscop
macke. dat he oer alte
vacke geschiet solde
hebbe en hedde hi hem
met nauwe bewaert.
en he tot eenre heime
liker stede late gaen.
Aldus soe wart dese
beruende lanterne op
uer heue opte kandele
r. op dat se luchten
solde alle de genen

die mde huse waren. Ende syn gude gerucht wart wyde en veere vmmeerret. want he die here een alte wise tonge had gegeue. voert komende witte gronde eens wyse herte. wat he verclerde die woerde synre predicacien mitte heilige leue. Ende want he sach dat he by synre brueders inder woestenie niet wesen en mocht. Doe tymerde he wt des bisschops haue een cloester vander kē. dar he mede begun to leue na der apostele leue. Ende die bisschop valeri gaf he doe hi priester was geworde. ende noch geen bisschop by Ipone ene hof stat die al vol gemuechte was. ende want die stede vande luden gescheide was soe ontfient hi se alte gerne. ende dar tymerden hy doe oec een cloester da he die broeders in satte die he vestichde in ene heilige leue. Ende want die stat niet al vere en was vande lude. so quame die lude dar somtijt tot he. die he dan stichte mit synre suetter lere. ende mit sinen guede leue. Hoe dat Augustinus Fortunatus verwan mit disputacie dat een manicheus was

Die myemere hy vande heilige vader Augustino. die quam auer mere vut heilige lant. ende oec totte auer heilige priester Iheronimo tot bethlahe by der kribbe ons here. Ende want die te mael wijs ende mael besocht was. so was hi besorcht ende had auret dat Aug noch also besocht niet en was mde ker stene schrifte dattet allen mensche diene mocht.

hē

Eñ schreef dair wat
af. eñ want Augustin
syn fundament op gñ
ser oetmodicheit gesat
hadde. soe naem he dat
alte myrlick eñ guder
tierlick. eñ schreef hē
weder adattet alsoe
weer dat hi noch iouc
eñ onbesocht weer. mer
die myne en liet hem
rustē. Dair na do Ihe
rommus syn schrift
las soe behaechdent
hē alte seer wael. eñ
schreef hē doe weder
om. Dyn hieue soen
schrijft vrylick. want
ic uwes gelycs met ge
uondē en hebm scriftē.
eñ ic verblide my van
uwer lermge eñ gue
dē leuen. Doe Augus
tijnus noch priester
was eñ geen bisschop,
doe ter tijt was dair
oec een ongelouich
quaet priester die
Fortunatus hiet. die
veel volcx verleit had
mitter ongelouicht
der manicheen. eñ et
was een strick des du
uels eñ had lange tot
ypponē gewoent. want
tet hē lustelick eñ ge
muechlick was dair
te wonē. Eñ dat was
meest dair om. want
hi der dair veel vlei
eñ bedragē had. Oec
die borgers van ypo
nē dwoegē auer een
eñ se gingē hen totten
eerlikē priest Augus
tine. eñ badē dat hi
doch mit Fortunatus
den hereticus mit apē
bair disputierē wolde
vander heliger wittē
godes. Augustine ant
wordē hē dat hijt ger
ne doen wolde ter erē
godes. Daer den volck
van ypponē alte seer
lief we was. Want hi
te mael wijs eñ mach
tich was. in te vesten
te conformierē eñ oec
te herdende alte suete

lick mder gotlicker leer. Hi was oer scerp en̄ strenge in tem chb̄ berisprnge tegens al die gene die hē setten tegen die wyt godes. Mer hi wragedē den borgers van yponen die tot hē gecomē wa rē. of fortunatus oer willich weer tegens hē te disputierē. Die borgers die brachten dat haestelick an fortunatus. en̄ troestē on dat toe en̄ badens hē dat hi hē doch niet on ledich makē en̄ wolde vor hē te comē. Oer want fortunatus. Augustinus wal bekent had in voertyde. doe he tot kartagie woen dē voer syne volcomē te bekierunge. so en hed de he dar niet gerne an geweest en̄ ontsach hē her de seer. Oer van scheemtē en̄ ner ticheit der beden der geemre dies mit hem hieldē. soe laefden he nit apenbaer te comē. en̄ de stryt der dispu tacie an te nemē. Au gustini toech tot sinē heligē broeders mder woestenie. en̄ seit hē. en̄ bat oerre alre gebet. Ende toech doe wedē tot yponē. en̄ dair quamē se op enē gesettē dach to saemē. Ende dair vloe dē ontellike schaerē mē volke te saemē die ner stelic en̄ curioselic to hoer dē. Dair wordē doe op gedaē die tafelen der Notarie. en̄ die beste nē woerde. en̄ antwor de van hē beidē. Ende die disputacie onder hē tween geduerdē wal dage lanck. Ende die questie was. ween die natuer des quaets weē comē. Augustinus die heilige priester godes

bewees dat mit schoné
clare vesé datter quade
des menschē mit vriheit
des willē gecomē weer,
Fortunatus seide dan
tegē dat die natuer dō
quaets god eué ennich
weer. Des anderē da
ges quamē se weder
bi een. mer fortunatū
en vmocht geens syns
die ker stelike seker heit
te verdelē. noch en v
mocht oec niet syns
selfs ongeloue beschēr
men. Eñ hi ontbraeck
nder antwordē eñ sei
de. Hi wolde noch bet
mit sinē meerres sich
vsprekē dat he niet en
vmocht te beschermē.
eñ seide oec hi solde sy
te sielē tadē dan he
niet genoech af gedae
en hedde. Eñ aldus
wart fortunatus ge
wont eñ geordelt bi al
den genē dan hi gwet
eñ gelert bi geschenē
hād. woe onmachtich
dat hi was syn secte
te beschermē. Eñ mō
confucien wart hi alte
seer gepijnet. eñ des an
derē dages gnacht he wt
ter stat van Ipponē als
een soen der vbiesmis
sē. eñ en quam dan
niet weder. Eñ vmids
den antdachtigē vrijē
gebede man dē hehgē
priester godes Augus
tine. sō wart dat quat
der ongeloué af gena
mē van al der geemre
hertē. die dan tegen
wordich warē eñ diet
vnamē woe dan ge
uallē was. Die gilder
tierē man godes Augus
tine die doeptē na dē
dat fortunatus van
dan gheulauwe was
omtrent virtich man.
die alle an fortunatū
gehangē hadde. Eñ
hi wart verblijt mdē
hehgē geest eñ danctes

god ynnichlick en toech doe weder inder woestenie tot sinē bruedere en baetschapē hē een grote blytschap dat he vmmids der hulpen godes dē priester fortunatus verwonē had die also veel menschē bedrage en vleit had. ¶ Ende aldus so wart die heilige reyn kerstē geloue vmmids hē geapē hart en vast gehalde. ¶ Ende mē wonderlikē heetē vuer der mynnē so leerde hi en predicte heimelicke en apēbarmē mē huse en mē kerken dat woert der salicheit mit allē betrouwē en tegens die heretisien in affrica. ¶ Ende alre meest tegens die donatistē en agianchee en ander heidē mit schriftē mit bueke die he dar tegens maectē en mit sermonē. Dar hē die kerstenē onspreckē seer af vblidē mit verwonderen en laesdē god te saemen mit groter danckbarh. ¶ Dermids deen dat hi hē also gudē tymer meister mdē huse gods dat die heilige kerke is verleent hadde. die also seer verualle en neder gedruct lach vandē qua dē ongeloeuigē hereticien. ¶ Want alsoe als voerß is so warē dat meeste deel vandē borgerē van vpsonē vandē ongeloeuigē hereticie verleit. Ja dat meer is dat meeste deel van affrica. was soe seer vandē donatistē herestien verleit en hieten om anderwerf doepē. en hietē na dē heretisie Donatū donatistē. Die andachtige bocke des priestes godes Augustini waren vloiende

van wonderliker gra
cien godes. Ende bewyse
like mit auerulodigen
rede ende mit machte d'
heliger schrift. Ende die
hereticie liepe tsaeme
mitte gelocungen ende
hoerde se mit groter
andacht ende vlitcheide
ende brachte die Notarie
daer by ende besorchden
dat alsoe dat se wtgie
schreue worde. Ende
daer van so wart die
alre suetste rocke xpi.
auer al gestoyt ende die
auecklare leer des wer
dichts te gedenke ma
godes des helige priest
ers Augustini. doer
al Affrica gespreyt.
Doe dat alle die kerke
xpi verblide seer hoech
lick. Inder seluer tyt
disputierde hi oer hoech
lick. voer de bisscoppe
die he des baden seer
subtilick vande Cym
bol. dats vande Credo
ous geloue. Valerius
hadde noch al anet
datme he mit gewalt
afueme solde. ende an
ders waer bisscop or
demete. want hi wast
wael datme daer see
na stont. ende dierwyle
om wt was geweest.

Hoe dat Augustinus bisschop wart geordineert. Ij capittel.

Die alde eer
sam valery
merte dat
he van alderdom mde
lichaem kranck was.
Ende daer om beschicte
hyt mit heimelicken
briefue ande ouerste
bisscop van kartagie.
ende naem syn alderdo
ende crancheit synes lich
aems voer. Ende beger
de dat die eersam hei
lige priester Augustinus
de stoel synes bisdoms
ontfangen moest. ende in
synre stede bisscop ge

ordemart werde. Ende dat hi begerde vernech he vmmes antworden der wederschriften. Daer na verga derde die alde eersame vaderi een deel bisscoppen. ende mit naeme de bisscop van calamenes. ende meer heliger bisscoppe ende wiser geleerder manne. Ende alle die clerckdy van ypone mit al den borgers ende gemeyne volc der stat. ende wt spruec die begerte synre herten voer hem alle. dat se oec op die tijt noch niet vermoedt en hadde wat hijt hem noch verborgen had. Dijn begerte was dat sijs gehengen wolde dat die heilige andachtige priester Augustinus den stat synre bisscoppe wel ontfangen mocht. Die bisscoppen mitter clercdien ende mitter gemeynre volke vbliden hem des te saemen seer. Ende riepen mit groter vroude ende ymiger begerten dat ment volbrengen solde ende latent geschien wattet hem alle wael behaechde. Ende hadde synre groeter gudertierenheit. ende synre heilige exempelike leuen ende synre suerige sermonen wael besocht. ende onderuonden. ende sekende hem wael. Voerdoe Augustinus die priester gods dat vnaem. so wart hi alte seer ontdaen ende bedruct van herten. Want hi en had om dat niet voer gheluet. ende hi weder stont mit groter ernstichert ende eersaemheit. mer hi en konde niet ontkomen. Ende hi seide oec dattet tegen gewoente weer dat yemant bisscop solde

werdē te wyle dat die
ander bisschop noch
leefden. ¶ Ende die ande
tē seidē dar tegen.
dattet wael geschien
mocht ende te geschiē
plech. in anderē landē
ende auer zee. ende sere in
affrica. Doe dat he
gedwongē wart ende
liet hē ordenierē. met
nochtant mit grotē
druck ende bangicheit
synes hertē. ¶ Hier na
maels doe he ennuem
datter mē bisscoppen
Conichien in gesat wā
datmē genē bisschop
ordenierē en solde te
wyle dat die ander bis
schop noch leefdē soe
beclaegdē hyt seer
dat hē dat onrecht
gedaen was. Dar
om vlhuedē hyt dattet
dē anderē met geschie
en solde. want hi hal
pet mesettē under bis
schoppē tract. Datmē
al die statutē ende in
settinge der priesterē
ende bisschoppē dē genē
diemē ordenierē sol
de te voerē eer dat
men se conformierdē
tē st apenbaren solde
vandē ordenieres ende
dat geschieden moert
an alsoe. Het was hē
seer swaer dat hi bis
schop wesē moest. wat
he schrift aldus van
hē selue. Ic en wele
in genē dingē meer
dat my god so verbol
gē is als hir in. Also
dat ic die niet wer
dich en byn gesatte
werdē ten tyem. ne
byn gesat ten weder.
dat is hocheit des te
gements der kerkē.
Hi hadde in smē her
ten mtuercarē ver
worpē te wesen mdē
huse godes alle die da
ge synes leuens. ¶ Ende
hieuer oetmodelic te

dienē dan gedient te werdē. Al wast doe he priester was dat he doe wt groter true richeit der mynē dē woert godes predic tē. Nochtant doe hi bisschop gemaect wa dē hē die schape des herē te male heualē ware. so was hi noch alte voel vlitiger ēn er ustiger: als ēē guet getruwe hierde sīn schape te werdē ēn te voedē mdē gudē gro wē trudē der heliger schriftuerē. Ēn seer sorchvoldelic die te bewaerē wer die mul ue der ongeloouger heretichē. Ēn all be reit te settē sīn siele voer sīn schape die hē vandē heer heua lē werē. ēn willich he te dienē mit voel ar beits beide nachtes ēn dages. Des dages mit predickē ēn schri uē. des nachtes mit sy nē ynigen gebede tot god te storte mit voel tranē. Ēn was bereit syn siel. dats syn leuē te settē voer sīn salicht.

Dan sinre groter soberheit ēn armoedē.

Hi helpielt die sel ue soberheit doe he bisscop was die he under woestremen hielt onder smē bruē derken. Hi en at geen vleisch dan als die gas tē quamē. so had ment opter tafelē onder en ritutē wil. Hi at wer moes ēn hinse sonder alie ēn sonder botter. ēn oec onderwylē bo nen ēn erwitte ēn al sulck frout. Hi at syn spise als medecyn. hi dranck wyn mer den seer gewetert. mer dat moest he doen om siecheit sīnre maegē.

Hi hadde alsoe grote
ruymme totter armoede
dat hi se syn bruit hie
te te weseu. Als hi oec
in enen sermoen secht
totten broedere aldus.
O myn lieue broeders
al siet gy my mede his
schoplicke stoel sitte.
ic vblijts my nochtant
hoechlicke dat ic my
lieue bruit die armo
de behalde mach..
Mer was dair vmat
onder den broeders
die meer behoefden
dan die gemeynte de
plach he dat naderh
ke te orloue. Ende dan
ontschuldichde hi se
voer den anderen brue
ders dat se dat mit sy
nen orlof dede. Ende als
men mede sermoen vmt
dat hi totten Canonike
dede. dat aldus begint:
Caritatu vre: Inden
selue sermoen seget
hi. Is yemant onder
ons gesellschap crancke
of die na der siecheit
niet vaste en mach.
soe dattet hen niet is
voer der gesett maal
tyt to eten doen enb
biede ics niet toe ne
men. of hen wat van te
higosen mane of vrou
wen gesant wort. Des
se buten den cloester oer
maeltyt niet en doe.
Mer die starken en
moeste buten tyden
niet eten. Ende in enen
anderen sermoen seget
hi. Niemant en sal
mitten werltlicken lude
buten den cloester ete
of drincken dan wa
ter en brot. dats te
verstaen inder stat.
Want van groter my
nen der armoeden
plach hi gern vanden
almyssen der armen
gheuoedet te werden
dienen inden kertstock
offerden en die offer

hande der geloeuigē.
mer die canonikē
en dede des niet ger
ne. Inde voer seiden
sermoen Caritates
vrē totter clerken en
nonicke. so spreect he
in groter mynne der
armoede aldus. In
deut den kerstock
myn lieue broeders
en wi sollē al genoech
hebbē. het is my har
de gemoedlic dat die
onse cribbe mach we
sen en wi die beestkē
godes. Hi seluen die
soen godes Ihs xps hi
is onse kerstock. he is
onse cribbe daer wy
af gevoedet werden.
Ist sake dat wy sijn
beestkē sijn. wat vadē
des gesyndes ist die
sijn beestkē niet en
voedet. Hoe veel te
meer dan salt doen
onse gudertierē vadē
onse lieue he Ihs xps.
Hi en plach oec niet
alleen waraghtich ar
me te wesē. mer hy
plach oec wt truericht
sijns geestes die ande
rē mede daer to te ver
maenē. En seide oec
niet alleen dat se sijn
bruit weer. mer oec
mede dat se xps bruit
weert. Een besittinge
der heliger lude. een
leuen der saligher. Een
seekerheit der gelou
gen. een clerheit der
clerkē. een leuen der
monicke. Een schoen
heit der edelinge. een
groetmaktinge der ry
kē. O broeders dit is
die heilige armoede
en wē se helt en myn niet
die en mach in geenre
behoeflicheit arbeidē.
en dat en is geen wō
der. want hē wort ge
geuē den heer alre
dinge in eenre besit
tinge. Daer om seget

hi voert. ¶ Mijn hieue
brueder kens weest
gern arm. want die
here heuet die armen
vhoert sprict dauid.
en syn ore heuet ver
hoert oer gebet. ¶ Eya
mijn hieue broeders
weest arm. en niet al
leen mitte woerden.
mer oec mitte werke.
en mit gotliker mijn
nen. Ind enken de wat
dat he ons seget. die
gene die he selue onse
loen heuet gemaect
mde altrum des eruco
want hi seget. Salich
syn die armē van geest
want dat rijck der he
melē is oec. Oer niet
die he vmuse arm te
wese. als die ypocri
te doen die van hute
armoede predicken.
mer se en willē selue
geen armoede of gee
noet hde. Oer dese
heilige vader al was
hi he self strenge en
sober. hi was noch tot
den andere milde en
guder tiere. ¶ En hi en
hadde niet gern dat
se meer dede dan se
vmochte. alst oeck
wael scheen mde ser
moen dat he de here
mite dede Iuenodui
dat he seget. O broe
ders mi sölle dat ich
arm woede. met niet
dode. my söllent spise
en onthalde. also wel
als onse sturcheit v
mach. en alsd willet
god onse here hebbe.
mijn hieue broeders
also wel heb iet v ge
bade en gesecht. Da
om mijn broeders soe
to herde ic v en vmae
ne v en gebiede v dt
niemant sine licham
meer en teme dan
die natuer druegen
en kan. Want ic sie
wael dat uwer sömich

lxxx. of xc iaer alt
sijn of hondert. en dē
gij alsō seer mit mynē
godes sijt bekuende.
dat gij uwē lichaem al
te seer crucet en castiet
dat gij genē wijn en
druut. Ic heb anxt
dat gij god daer meer
mede verboert dan
behaegget. Ende dē sul
ken gebiede ic inden
naeme xpi. dat se doch
des sonnendages en
op allē hoechtidē wijn
sollē drucke. Also wil
ict hebbē. en also ge
biede ict v te halden
midē naeme xpi. Dat
wi onse lichaem met
en doedē. mer also se
besorgē en voedē dat
se oerē schepper behoer
lick mach dienē. wo
dat he dē clerkē beual
mit gemeynte leuē. Amē

Doe sce Augus
tijnus bisscop
gewordē was doe
geboet he dē clerken
die he in sinē bisdom
onderdaen warē. dat
se gemeynheit solden
haldē en leuen sonder
eigenheit. Oer want
he sach dat mē dat sta
tutiū niet wal en hielt.
Ende datter wel mer
treders wordē. daer
om so wederriep hij
dat statutiū. en leet
dat die clerkē. en die
niet gepromoueert en
warē eigenschap had
dē of se woldē. Oer hi
en naem he daer om
oer clerks prauende
niet. mer namaels
consormierde hi dat
mit oerē consent. Ende
doe en moestē se niet
eigens hebbē. of men
dede se witter tafelē
daer der clerkē namē
in beschreuen warē.
Dat statutiū reformierde hi aldus. Hi
naem die clerken dat
sijn die canonicke te
saemē. en hietē laza

rus den dyake dat pa̅ actum apostelo̅z lese̅. Daer al dus steet. ¶ ful tu di ꝓ tredencii̅ erat to̅z mu̅ et aia̅ mu̅ in du̅. Der voelheit der geloeuigher was een hert e̅n een siel in gra de. e̅n niemant en sei de vet syn te wese̅. va̅ den dingh̅e̅ die he̅ besat mer alle dingh̅e̅ ware̅ he̅ int gemeyn. e̅n nie mant en was behoe uich onder he̅ luden. Die besitters der ar kere̅ of der huse̅ ver ko̅ten dat e̅n leiden dat gelt voer die voete̅ apostele̅. e̅n men deil dent ene̅ ygelicke̅ na datter he̅ noet was. Doe dit die dyake la zarus mde̅ latijn gele sen had. Doe seit die guder tiere̅ vader. Ju ¶ ustijn noch ander wes na. e̅n seide woert niet gheiedelick. mer suete lick tu den de guder tie lichē mit bredenden woerde̅. ¶ Nu bid ic eer mit my god dat myt ynnoeghe̅ moete̅. E̅n die clerke̅ consentier dent he̅ mit beloften guder tierlick sonder dwanck. E̅n alsō als men in sine̅ bucken wyt. so had he al sy religie op gemeynt gesuiuert. E̅n die heilige religie is mer formich e̅n slut al op der apostele̅ forme e̅n leue̅. Die ierste is gemeynheit der die stedelike̅ tsaeme̅ wo ne̅ als der voel tsae me̅ wone̅. E̅n dat mer et me̅ mit ver woerde̅. ¶ ful tu di ꝓ tredencii̅. Der voel heit der geloeuiger. als vergadert in een ynnige der saeme̅ wo nunge. Die ander ge meynheit is der geest elikker eenheit. Als wanneer datter som

my al soe als ic myne
ue troest hadde en den
arme gedeilt hadde.
dat dede se oec al. En
die mit my wese wol
de en vande gemeine
leue dedent oec. Hy
solt oec wete en v got
licke myne moetet me
ten. dat ic myne bro
ders die mit my bliue
gesecht heb. Doe me
yet heuet dat hi dat
trope en deilent den
behoeuige en maket
mit gemeyn. Hi hest
die kerke vmmds welk
dat ous god voedende
is. Wer die wat eiges
wille hebbe. en de god
noch syn kerke niet
genoech en syn. die
bliue daer se willen
of daer se moege. se
hebbe oec vriheit mer
se sien wael toe of se
oec die ewige salicht
inder vroude mogen
hebbe. Dan sinre grot

behuetheit en onthal dinge der kuisheit. Iv.

Vander tijt sinre bekier mge soe
leefden he in reinicht
synus lijfs en siele. dar
hi grene cleme arbeit
toe en dede. Want hi
bekende wael dattet
sulke grue was so dat
der niemant mit syn
te cracht verdrigen
en mach. Dar om bat
hi god stedelick beide
dach en nacht mit voel
trane en mit wel wae
kens en vastens. en v
vreech dese genade va
den heer. Dan deser
graue der onthaldinge
sprict hi suuerlicken
totten heer mde tiende
boecke sinre biechten
en secht aldus. O hie
ue here en is des men
schen leuen niet epter
erde stryt en tempta
cie sonder myddel. Da
om so en is alle myn

haep anders niet dan
in dy myn hulper en
in myner seer groter
ontfermherticheit. He
net here dat du gebie
des. en gebiet dan wat
dattu wilste. O hé du
gebiets ons onthalding
ge der suuerheit. Nu
was der een van unre
knechte die sprack.
want ic wost dat nie
mant kuysch wese en
mocht god en geuet
he. En dat behoert d
myssheit to te wete wo
gaue dattet is. Dmits
onthalding ge der suuer
heit werde wi ver gu
dert en weder in dat
een gekiert daer my
af geulume syn. O he
re here he myn net di te
myne die pet mit dy
myn net dat he om di mer
en myn net. O myne die
altijt bernet en niet
wtgedaen en werdest.
O gotlike met. O my
god ontfenct in my t
myne. Du gebiets ot
halding ge inder suuer
heit / geuet dattu ge
biets en gebiet dan so
wattu wilst. Dekert
here du gebiets dat ic
my onthalde sal vand
begerlicheit des vlei
sches. en van begerli
cheit der oge. en van
houe dicheit d werlt.
Dander echtschap hebt
gij my wat beters ver
maent en geleert dat
georloft was. En wat
gij dat gegeue hebt d
gij my ver maende so
ist oec also geschiet.
En oec eer dat ic een
dispenciert e wart dy
re sacramente. mer
noch leue in myne
memorie die vbeldi
ge der dinge dar ick
af gesprake heb. oec
als ic sie en merke so
lope se my al tegens.
mer mde slape wan

neer ic slape en myn
te crachtē der ue. so en
brengē se my niet allee
tot gemechtē. mer
oec tot consent. en die
hedriechlike bespotti
ge is also starck in my
te sielen en in mynen
vleesch dat se my slape
de valsche dinge trade.
dat se my als ic wacke
niet en doetē doen. O
here myn god en byn
icks dan niet. en noch
tant ist so groet onder
scheit tusschē my self
en my selue. in een cor
te stonde dan ic to gue
ndē slape en dat ick
van dan weder kiere.
Mer hieue here waer
is dan die redē dat ic
sulkē mogen weder
staen mach als ic wa
kende doe. Dant ko
mē my die dinge voer
als ic macke so blijue
ic onbeweget. mer en
wort oec die redē niet
geslatē mitte oge en
en geet se niet waken
de wt mitte sy mede des
lichams. En waer af
dat wi mdē drome we
derstaen en gedenke
ons opsattes en blijue
alte puerste. en en ge
uē oec mdē drome gee
consent. tot sulken on
puerheidē. alsoe voel
onderscheits is. dat als
wy ontspringende wed
gaen totter tusten der
consciencie. Al en hebn
wi dat tot anderē tidē
niet gedaen. nochtant
syn wy dan dreuich
als wy ontspringe. of
dat in enger and ma
nieterē geschiet weet.
O almechtige god en
is dyn hant niet mach
tich alle die qualen on
ser sielē te genese. En
mit dynre auer ulodi
ger gracie alle die on
suuer bewegnisse oec
indē slaepte verwynne

en̄ wt te doen. O hiene
here meer en̄ meer salſ
tu dyn gracie in my v̄
meer tē. op dat als wt
gedaen is die lyme der
vulre begerlicheit. dat
myn siel dy altijt na
volge en̄ met rebel en
sy. O op dat myn siele
niet slapende en con
sentier. want op dat
niet sulcs wat of des
gelycs my en lust als
men my wil dwingē
m enē suuerē begerē
des slapes. O en dat en
is oec dē almechtige
niet gwet. die meer
macht geue en̄ doen
dan wi mogē bidde of
vōstuen. O here dit en
heb ic niet geseget dt
ic noch alsoe veel vā
maniere des quaets
hyn. mer ic hebt v my
nē guder tierē heer v
telt verblidende my
mit vresē. in deen dat
tu my hebſt gegeuen
victorie. en̄ droeuen
de in deen dat ic noch
en̄uolcomē in hyn. aſer
hapende dattu noch
dyn ontfermherticht
salſt volbrengē in my
tot volcomē vrede te
tachē die mitti hebn̄
sollē alle myn mwen
dicherdē en̄ wtwendi
cheidē. als die doet v̄
slondē is vā victorie.
Hi en wolde syn suſt'
niet die nochtant een
alte wyſē vrouwe wā
en̄ vol helicheit. noch
sijns brueders dochte
rē hyſē in sinē haue
niet latē wonē. a Her
hi seide. al en weert
hē geen hinder het
mocht dē anderē true
derē hindrē. O en al
meer syn suſter en sy
nichtē alsulck dat mē
dair geen quaet van
vrmodē en droſt. Alsul
ke perſonē en mochtē
nochtant niet altoes

wesē sonder and meer
vrouwē personen die
hē dienden. dar mocht
dan hynder af comen.
Oec en wolde hē des
niet hebbē om ēē guet
exempel te lerē. Ēn hi
en wolde oek mitten
vrouwē niet alleē spre
ken. dan alst nōd' bycht
was of om heimelike
noetsaeke. Ēn alst hē
gebaetschapt wart
datter emige vrouwē
quemē die hē gruetē
of anspreke wolde so
en gynck hē met alleē
dar toe. Aldēr hē naem
sōmich van Canonike
mit hē ēn gynck dan
guder tierlic tot hē en
hoerde oer tedē en sei
de hē wat guets tot
oerre ler ingē. Ēn hi
plach die Canonicke
na alle sijnre macht
tot behuetheit te hal
dē. Ēn al was hy al
vol vanden hemelschē
vuer godes. hi gaf hē
nochtant allen ēē guet
exempel in alre eer sa
mer behuetheit. alsoe
dat se mit genē tedē
te denckē of te seggen
en hadde. Ja dat gi ow
gebiet dat en duet gy
self niet. Wo grote mij
ne ēn vadrike hēfde he
had tot sinē volc. Hy

Al was hi te mael
vlitich ēn gehor
sam den misspreke gode
ēn sattet vromelic te
werke. Ēn hi hadde
altoes heuer in alre
onderworpenheit ge
hor sam geweest dan
den andere te gebiedē
Ēn dat hē under bis schop
pē Consilium beualen
plach te werdē tot ~~orb~~
orber der heliger kir
kē. seer oetmodelike
was hi dar in gehoer
sam. Ēn sijn gehor sa
heit was geciert mit
te vuer der godlicker

mynen. ¶ Hi was oec
sine onder sate seer my
lick gudertiere gehor
sum. en plach te staen
waere voer der doere
en te wachte op som
ghe tyden of yemants
syns begerde. en wat
datter toe he quaem
guden en quade. wer
digen en onwerdigen.
Hoe plach hi eens yge
licken saeck guetelick
an te hoere. en ene yge
lick behulpelic te wese
en troestelick. ¶ Hoe
menichuoldelic dat se
om an quame. he was
nochtant ene ygelike
genoech in allet dat
he vermocht als een guet
vader. ¶ Dat hi oec
somtyt om der gemene
wille die des behoefde
die werltlike machte
te versuecke plach. ¶ En
als hi he verweruen
konde dat se begerde
en te doen hadde. soe
was he mit he blide.
mer alst soe niet en
quam soe was hi oec
mede bedruct. Want
dat had he voer een
ewige gewoente ake
mensche ongeualle te
beschryeen. en mit al
te menschen vorspoet
mit guede te verblide.
¶ En hi had dus grote
arbeit om sulker sa
ke wille onder sy volc.
ajer die gotlike myn
ne dair hi se vaderlic
ke mede mynde die
maecten he al licht.
Als hi oec secht op ste
Iohans epistel. Wy
sien dat die beestken
duck grote onstueri
cheit an der moder
borst macke als mit
stote en hortte en oec
byten. wan se sugen
wille. Nochtant is
der moder dan het
dair mede toe mode
dan of sy se met suge

en wolde. ver mids
gwetheit der liefden
die se tot sere ̄ yongen
hebbe ̄. Al doen sij oer
nochtant somtyt wee
wee mitte ̄ slote ̄. want
dat van tarituten ge
dwuckte ̄ wort. dat en
wort met geeist noch
ouerdrechlick. Al dw
wast oec tuit he ̄. en
dar om vluwe ̄ se tot
he ̄ m alle sere ̄ noede ̄.
recht als die kuycken
onder der moder vloe
gel. Ende want hi se al
se vaderlick myn de ̄.
en se guder tier like ̄
hoerde. so mare ̄ sij he ̄
oer weder te gehoer
samer. Also dat hys
he ̄ verblide ̄ m de ̄ hei
gen geest van oeren
doechde ̄. Ende oer woe
grote onlede hi hadde
alster yemant sieck
was en syn toetomst
begerde ̄ om van hem
gebenedyt te werde ̄.
soe liet he alle dinck
staen. en was oer vrie
gerte ̄ gehoersam. Doe
he tot Jheronimus seer
oetmodelic schreef. Wy

Doe hi noch
een ponck
hi sscap wa ̄.
al was he auerulodich
m noel kunste ̄ en wys
heide ̄. Hi was nochtat
sorchuoldich en beanyt
of he m enige ̄ saeken
dwele ̄ mocht m synen
schrifte ̄. Dar om plach
he den vaders en de ̄ bis
schoppe ̄ die syn schrift
begerde ̄ oetmodelick
te bidde ̄ dat si he ̄ corri
giere ̄ wolde ̄. Ende baue ̄
al plach hi see Jherom
mus correxie seer oet
modelick te bidde ̄. wat
hi een seer alt wys he
socht leerre was. Al
woende ̄ se te mael veer
van een. nochtat plach
Augustinus eer sam ba
de ̄ tot he ̄ te schicken.

Ende mitte werste Aluppus
en doe die weder come
was en he vtelde Ihe
ronimus forme en ge
daente wijse ende ma
nier. soe wiesdy noch
meerre hesde en wer
dicheit in he tot Iheron
nimo de heilige priester
godes. en schreef dar
na menige epistel tot
he. Ende doe Aluppus we
der was come soschreef
he en aldus dane woer
de tot he. veruult mit
groter vroude witten
suete woerde die hem
Aluppus van Iheronimo
vtelde. Myne alre hef
ste heer en vrinde der
oeffeninge der alre
suetster mynre werdich
te diene en om te vatte
sine alre liefste brued
en mede priester Iheron
nimo. Augustinus. Du
luutz ꝛc. Niemant en
heeft verwonderde ansie
ynemant also bekent ge
weest. als my die vro
licke ruste en liberael
oeffeninge dyure vn
ticheit in schriften. en
dyn godlike lermge
my di so warachtelic
te kenne geeft. Noch
tant dat ic di te mael
seer beger noch bet te
kenne. nochtant heb
ic di al een wenich te
myne. als ic niet en
heb die tegenwordicheit
dyns lichaems. Die
my die alre salichste
en w bisschop Aluppus.
mer doe des bisdoms
werdich vtellet heeft
die dy gesien heuet.
Ende ic en mach des met
vsaeken die gedaente
dyns lichaems en dyn
aensichtes en is my een
deel daer van ingeprē
tet. Ende want gy my
dan ten werste vmme ge
meynschap des geests
vmme welke dat my
in een gekrupt werde.

Ende daer na vmmids
den woerde Alleman
my oec myn liet. soe en
hyn ic v niet als onbe
kent. ende oec geen sijnd
alse onschemelick ende
heuele ic dyure bruc
derlicheit. broeder
pfuturū. den vn ver
mits onser vluchtheit.
ende mede vmmits uwer
hulpe warachtelick
geluckelic tot comende
hape. Myn gemode
dat opbrodelt nader
begerte om mitty te
sprekē vand vluchty
der schriftuere. die
wij in xpō ihū onsen
heer hebbē. die ons
veel orberlicheden
in brengē. ende oec som
mige wech kunst des
weges. Die he ons on
sebeue here Ihs geme
sen heuet vmmits uwer
curitatē met dezen
en gewerdicht te die
nē. Ende voert so streef
hi hē om orberlicheit
vander heliger kerke.
Jnt lest vand epistele
schreef hi. veel ander
dinge begerde ic wael
mit uwer suuerre her
te te verualle als vand
kerstelicker vluchtheit
ende studio. mer dese my
te begerte en mach gee
Epistel lanck genoech
wesē. Aver broed pfu
turus de ic my vblide
tot v gesant te hebbē.
die mach auenturloede
lick geuoedet werdē.
mit uwē suetē myulike
weder sproke. Aver
behaldelick broeder
pfuturus wrede. so belie
it dat he uwer gotlick
suetichеit volge is dan
ic. mer ic hyn uwer be
gripeliker dan hi. Ende
als he vmmits gotliker
hulpe weder comē is.
ende ic wt sijnre borst
van di verualt deelas
tich hyn wordē. so en
mach he dat in my le
dich ende begerich is mit

dijnre synne niet ver
uulle. Ende soe salt ge
schien dat he uwer aen
ulodiger sal wesen en
ick behoeuger. Die
self onse bruder bren
get oec soemige schrif
te van ons mit hem. en
ist dat v werdicheit
ydticheit dair to geeft
die te lesen. so bid ick v
dat gij dair toe doen
wilt reyne broderlike
strengicheit. want ic
en v staets anders niet
dan ter geschreuen steet.
Die rechtuerdige sal
my berispen in ontfer
hertigheit. ende dat alle
des sinders en sal my
hoeft niet vet macken.
dan die genesende be
trisper myns mys meer
dan die smeker die dt
hoeft saluende is. Alte
swaer lick kan ick self
een guet richter wesen.
als ic oec self geschre
uen heb. Doe dat ic dar
mit to anxtuoldich of oec
te begerlick in en sij.
Ic anmerke oec som
tijt myns selfs gebre
ken ende myn onuol
maenheit. mer die wil
ic nochtant hauer van
myne betere en wisere
hoeren. Op dat als ick
licht my self berispe
te recht. dat ic oec dar
weder om mit my self
smeike. Ende ic my dan
laet duncken dat ic vō
my self meer een anxt
uoldige dan een wa
rachtige sentencie ge
geuen heb. Die heilige
bisscop Augustijnus
schreef tot Jheronimus
al meer dan eens dat
hi hem nochtant niet
weder om en schreef
ayer dat naem he all
mit oetmodiger her
te mit gruede. ende hi en
liet oec dair om niet
af hem al meer te schri
uen hent dat hi hem wed'
om schreef. Op een
tijt schreef hi hem oet

modelick in aldus da
nē woerdē ſmen altre
hēſſtē heer ēn begēr
lichſtē ēn eerwerdigē
broed' ēn mede prieſt'
den heilgē Jheronimo:
Auguſtijni. Saluut in
den heer. Jc heb gehoēt
dat mijn brieue in uwē
handē gecomē ſyn. mer
dat ic noch nyet geen
weder ſchrift v̄ dient
en heb. Ēn des en wyte
ic geen ſſyns uwer hēſ
den. mer ſond' twijuel
dat heſt wat anders
belet. Daer af ick be
kēne dat my des toe
meer ſteet toe bidde.
tot god dat he uwē wil
le ſpoet geue my wed'
om te ſchriuē dat my
nutte weet. Och oft
my geor loft weer v
wat naerre te wonen
om te gebrukē mden
heer v ſuete ſtedigh he
mede ſprape. Heer
want dat niet gegeuē
en is. ſō bid ic v dat ſelf
dat my mdē heer v̄ moe
gen dat gy v wilt gewer
digen dat volbracht te
werdē. Ēn die ſcriften
al ſyn ſe ſeldē met te v̄
ſmaen. Gruetet my
myne dienſtbrueder
paulinū. ēn alle die bro
ders die mit v ſyn. ēn
mit v mdē heer ghorje
tē. Deeſt onſer gedech
tich in uwē gebede ēn
verhoert moetty wer
dē vandē heer in allen
heilgē begertē altre hēſ
ſte heer ēn altre beger
lichſte eerwerdichſte
bruder in xpō.

Dute Jheronimus
ſchreef weder om tot
Auguſtinus aldus. ſinē
heer werdelick ēn he
lichſtē. den altre ſalich
ſten hogē vader Auguſ
tijno. Jheronimo. Saluut
mdē heer. Jc bēde ſin
gelick mdē heer uwer
werdicheit. Dl ducht
my dat die maniere d'
ſchrifte v̄ was. mer ic

en wolde nochtant met
ṽmetelick geloeue dē
exempelē der schriftē
die wtgeschreuē sche
nen te wesē. ¶ Op dat
als ic v wed̄ geschreuē
hed. eñ gij dan gequest
hedt geword̄. dat gij
dan gerechtelic sergē
solt dat ict ut st solde
proeuē. st oec v ser mo
nē geweest hedde. eñ
dan dan weder solde
schruē totty. ¶ Die eer
werdige vrou paula
was oec siec in swarē
suchtē. dar wij langē
by satē. soe dat wi uṽ
epistelē of dat onder
uwē naem geschreuē
was te mael vergatē.
¶ Hedechtich des vers
keus. ¶ Suet sanck mid̄
droef nisse is een onbe
queem vertellinge.
¶ Jer ist v epistel dat
schrift ny apenbar li
ken of sent waracht
ge exempelē. op dat
wij sonder stotē under
disputacie der schrif
tuerē ons bequamerē
moegē. op dat wi onse
dwalinge beterē moe
gē of wi oec yemants
te vergeefs begrepē
hebbē. ¶ Dat sij veere
van my dat ic yet sol
de doeruē tuerē vande
brucke uwer salicheit.
¶ Het is my genoech dē
ic die myn proeue eñ
der ander niet en on
der sueke. voert wael
an so bekent wael v
vroetheit dan een pye
lick in sinē auerulo
dich is. noch ic en byn
oec alsde dwaes met
dat ic my ṽmodē solde
gequest te werdē in
menichuoldicheit uṽ
beduidinge der schrif
tē. ¶ Dant gij en solt
niet tornich werden
of wi daer tegens voel
dē. ¶ Du salst my die di
nyput oec myne. eñ gi
die vonck slyt en wilt
dē aldē met verwecke

wde kamp der schrift
tuere. ¶ Wij hebbe onse
tijde gelede. wi hebbe
gelope alsde veel als
wij mochte. en nu is
men ons rust schuldich.
Gedenct des gemey
ne puer bij. Een ver
moedt oss vest synre
voet sturtchiike. De
sedinge hebbe wi dey
uch gedicht of wi v
diene mochte v om
helsinge en onderlin
ge medesprake. Op
dat wij v wat leren
mochte. of van v wat
geleert mochte werde.
Niet wee seer dat ic v
mynne. dat ic noch ver
weet niet en wolde
antworde. noch ic en
geloefde oer niet in
v te wese dat ic licht
in enige andere begri
pen solde. Gedenct
mijns in uwe gebede
gelich eerwerdige pa
pe. bruedr cōmij
gruetet v. Wolge noch

weder schrift tot Jhe
ronimo.

Jer ronimo. Uwij
ve so antwor
den sante Augustijnus
de heilige Jheronime
in eenre epistele die hi
he weder sande. Dme
eerwerdige heer en al
re begerlicste broeder
en mede priester Jhe
ronimo. Augustine. Sa
luut mde heer. Dyne
schrift die gij mij gewer
dicht hebt we senden
v mids onse soen Ysero.
dair ic op antworde.
In welke ic alte veel dy
gen gevonde heb van
uwer alre guetwilich
ster caritate. En oer
sonige dinge teikende
van verstoerninge uwer
siele. Seker lich dair
ic lesende in hem or wet
wart. Dair wart ic te
recht in wederslaege.
en dat mij oer alre meest
verwonderde dat gij
segt. dat gi dair om die
exempele mynre lutte

terē met vermetelick
en mocht vmodē of ge
loeuē. ¶ Op dat ic licht
weder antwordē ende
gequest: wer ic rechtu
delick wt eisschē solde
dat gij u st gepreest
solt hebbē myn reden
te wesē en dan alsoe
weder te schriuē. ¶ En
na soe gebiet gi my off
myn epistel is dat ick
v dat apenbaerlicken
schriuē sal. of warach
tige exempelē senden
sal. ¶ Op dat my sonder
twijst ons lecō meren
soldē midē kamp der
schriftuerē. ¶ Der woe
mochtē wij midē kamp
der schriftuerē meynt
gij disputierē. meynt
gij my te quessē en ver
moet gij dat niet woe
sal ic dan gequest wer
dē als ic van dy niet
gequest en weet ende
rechtuerdelick dat wt
eisschē. ¶ Dat moet weet
van my sijn. dat ick des
niet mit merke der
dancbaerheit tot myn
te myn nuttē rekenē en
solde of ic van dy ond
wnsende geleert wor
de of die my beteruede
tor rigiert. ¶ Nochtant
myn alre liefste bruedē
en heb ic my niet ver
moet dy gequest toe
wesē van myn schrif
ten. en du en solts oet
niet vmodē my moge
gequest te werdē mit
dinē schriftē. ¶ Daer
om hebdi my gequest
dat gij soe van my ge
uoelt hebt. gij en solt
my billix also niet ver
moedet hebbē. want
gij my also niet onder
uondē en hebt. ¶ Der
waer om ar beide ick
tegens dē loep d vloet.
en en bid ic niet het v
gift misse. ¶ Daer om bid
ic v om die sachtmodi
cheit xpi heb ic v niet
gequest dat gij my dat
vgeeft. ¶ En dat gi my

mer wedder quessende quaet voer quaet en geuet. want ist dat gy mijn dwalinge verswiget soe questy myn die gy hebt in myne woerde en in myn en werke beuynt. ¶ Oer begrypti die dingen in my die niet te begripen en syn. soe questy uselue meer dan my dat verre moet syn va uwe heligē sede en va uwe heligē opsat dat gy dat solt doen myt mi. ¶ Het mocht wael geschien dat v anders wat ducht dan die waerheit is. Dat nochtant anders niet geschien en solde dan die curi tuet der gotliker myn nen in heuet. want ic sal v altre trauthicste berispinge alte dancbaer-hickē ontfangen. al mochtet te recht beschermt werdē en niet vdient en weert. ¶ Op dt ic bekermē mach v eer sum guetwillicheit en myn scholt. ¶ En alsoe voel alst my die heer geeft. so sal ic geuondē werdē indē ene dancbaer. en indē anderen geleert en verbetert. ¶ Daer om en wolde ge da niet doen. by auentuere v woerde soldē haert wesen. mer seker se soldē oer heilber wesē. ¶ Oer als ic v medecynlicke correctie ontfange. so en sal ic daer geen wee van hebbē. mer weert sake dat crancheit myer menschelick of van myre eygenre gebreechlicheit vmers een wenich wolde bedruct werdē. of als ic warachtelick bedruct worde so ist nochtant beter dattet op dy nē des hoefts wee dee. ¶ Op dattet gecorrigiert en geneset worde. want

alsmen spraect. soe en
wordet met genesen.
want dat ist dat hilwr
de scherpelick sach die
dair spraeck. Beter
weer die wonde des
vrindes dan besmei
kinge des die geen wa
rachtich vrient en is.
die hē ontsien malcan
derē die waerheit toe
segge. Oer die vrien
de als sē schelde die set
ten onderwilē waer
dinge die wij beteren
mogē. en dese hebben
myne vriheit totter
rechtuerdicheit dant
noet is. wanneer sij hē
ontsien die suetichеit
der vruntschappen toe
vscharpē. Dair om al
ist dat gij vs selue een
vroedt oft acht wesē
van alder dom. unes
lichams. Oer nochtant
niet dan trachtē unres
gemoets. en sijt noch
tant vlitich vruchtbar
dinge te bearbeidē md
gotliker schuerē. west
den noet noch sterche
liker. die last dyns al
der doms en sal my met
moielick wesē. des dat
kaf myne gebreechlicht
te vreuen mach werdē.
Oer tweer dat gi int
lest unwer epistelē yeht
gesat. dat lese ic en be
deuct duck mit suchte
en groter beserte. Och
of wij vdienē mochte
vs onthelsinge en vs on
der linge medesprake.
wij soldē vs wat lerē of
gij solt ons wat leren.
Oer ic segge. och of
wij doch wat naerre
vmidts der steden der
erdē by een woenden.
All en mochtē wi onse
tsaemē spraeke met by
malcanderē helpē dat
doch als dan onse litte
rē der epistelē doch
wat nacker mochten
wesē tot malcanderē.
Alsoe groet dunct my
dat wesē dat in unwer

schriftē schynt die m
myne hande comē is.
soe dat ic dan mynen
studio of vliticheide
met meer en wolde da
an uwer syde te han
ge. Ende want ick dat
met en vmach so denc
ic mde heer te leren
en tot v te sende of ic
ser van desē dinge v
weder schrift vdiene
mach. Ju my en is no
ch en mach wesē alsoe
veel der kunste en d
gotliker schriftē als
ic m vsie. Ende of ic m
desē dinge yets wat
machte heb dat deile
ic en geuet gerne den
volke mede. mer vlitiger ledich to wesē tot
studierē der schriftē.
en kan ic te mael niet
gedoen. om der kerch
ker becomer willen en
onledē wille. Noch va
den selue tot Iheronis

Hier volget na
nder seluer

epistele woe datter wt
ten heligē lande schrif
tē waren comē tot Affri
ca. woe dat Iheronim
en Rufynus dat alte
grote geuriende plagē
te wesē tuindrachtich
warē worde. Ende die
schrift quam voer dn
gustynus. en he was dā
alte dweuch om. Ende
schreef daer aldus op
tot Iheronimo. Ick en
weet wat quaetspreke
der schriften op uwen
name is gecomē in Af
frica. wij bidde nochtā
dat ghy v gewerdicht
te sendē antwort den
vmaeledidē woerden.
Want doe ic dat auer
lesē hadde so behie ic dat
ic te mael dweuch was.
dat onder alsd geesteli
ke personē die tsaemē
geuoecht warē mittē
hande der wrut scrappē
dat by na allē kerken
bekant was. datter al
so grotē quaet der tmi

vrachticheit is geco̅me
tusschē v tween. ¶ Oer
woe seer dat gij v mati
get. woe veel dat gij
haelt die p̄recule uwer
ouwerdicheit. gij en
geeft nochtant geen v
maledynge voer v̄ ma
ledynge dat schynt
oec genoech in uwen
schrifte. ¶ Nochtant de
ic die self v schrift ge
lesen had doe ver stijf
de ic van touwē. wat
solde dan doen die schri
ft die he van v geschre
uē heft m my doē. of
ic se m mynen hande
ontfangē hed. ¶ Doe d
werlt van schandelsa
cien siet het is geschiet.
siet er is te mael vuult
dat die waerheit ghe
spraken heeft. want die
quaetheit gesueruloi
et heft. soe sal die cari
tate voelre menschen
vlaeuē. ¶ Daer sijn my
alsde gettou hor sē dā
men seker hick die wor
de des mondes me ster
tē mach. ¶ In welcs sijn
ne die mijne oer alte
mael werpē mach. en
me is vrient. en niet
ontsien en der ſ tow
mende mantschap.
Als tusschē Iheronimo
en Rufinū opgegae
is. dat my ontfarme
lick beschreien. ¶ Ontf
fermelicke condisscie
die tontberme̅ hust.
¶ Onbetruwende we
tenheit der tegenwor
digher dinge̅ tāde mil
der vriende. daer gee
voer weten en is der to
comender dinge̅. mer
wat ist dat den enen
vande̅ andere̅ te be
dweuē en te besuchtē
als die mensche met
bekent en is m dit na
comende weer ic self
die epistel die ic v sen
de en gij se leest. soe
salstu my antworden
dat ic beget. ¶ Oer wa
neer saltu my noch me

der om schrue of nv
antworde. of wāneer
salt comē. of wāneer
sal ict ontfangē mogē.
Ēn nochtant oft enichs
tyts geschien mocht
dat doch soe halde niet
geschien en mach als
wy gern hedde. Ēn dat
wy hdē mit groter v
strechlicheit et best dt
wy kunnē. want om
dat ic wederloep tot
die alre suetste woer
de uwer epistelē die
alre begerlicste syn
myne begertē. Ēn
die self v woerde sal
ic oer die myn makē
ēn sertē. Och of wy
verdienē mochtē dyn
amhelsinge ēn onder
linge te saemē sprake.
of wy sōldē v wat lerē.
of gy sōlt ons wat lerē.
Hier oft in emiger ma
nierē wesē mocht dat
wy v wat lerē mochtē
hier in desē woerden
niet alleen dyn. mer
oer die myne dan heb
ic genuechte in ēn wer
de vermaert. Ēn al ist
dat onser beider begert
hengert ēn niet te wer
ke en comet. Nochtant
en werde ic dan in ge
nē clemē deel in getrest.
mer oer weder om wer
de ic mit periculē dō
wunnē geslaegē. Als ic
denck dattet v god ond
v beidē vleent had.
Ēnsinnu ēn v dat gy
oer beide begert hadt.
Alsdat gy langetsae
mē alte genuechlic ēn
geselleck die homichuloi
ende suetichеit d' schrif
tuerē te saemē lecten.
ēn dan nochtant also
grotē schade der bitter
heit in gecrupē is. Dy
die die werltlike bordē
af geworpē hebt. ēn
van allē ontkōmert.
ēn dapperlick den hee
volgedē ēn md erdē te
saemē leefdē. Indē wel
kē die here mit snē mē

schelike voete wanderde
en seide. myne vrede ge
ue ic v myne vrede laet
ic v. ¶ Och och dat dit de
manne geschien mocht
die rype van alder dom
ware en woende nder
uitsprake des heren.
¶ Dan die des menschen
is al een temptacie epter
de. och my dat ick v
niet eens tsaemē vnde
en mach. licht so als ick
bewege werde. soe als
ic dronck hyn. soe als
ic wese. soe solde ic tot
uwe voete valle. Ic sol
de schreien en bidde al
soe voel als ic vmocht.
Ic mynde nv ene ygelic
hen van v voor hē self.
en nv alle beide de ene
voer de andere na ende
voer andere menschen.
en meest voer die cranc
he voer welke ypē gestor
uē is. ¶ Die als een aen
schouwe des leuens dat
tegenwordich mit gro
te perikel oers selfs ver
wachte. Ic segt uwer
caritate dat waer is.
dat niet alsoe outsien
en heb als dat exempel
als ic some teiken
uwer onwerdicheit
tot my in uwe epistel
las. ¶ Hier ic en mach
niet segge dat my nu
we epistele te vbetere
dunct. noch gy nde my
ne sonder quessinge
der vrintschappe. soe
laet ons dan af ruste
en spaere der salicheit
ons leuens. Ic geusele
my vere te wese vand'
volcomenheit dar af
geschreue is. so wie m
ene woerde he niet en
stueret dat is een vol
maect man. ¶ Hier slech
tes nder harmhertich
godes soe hape ic my
lichtelike van dy vgif
nisse te bidde. heb ic v
wat vstoert. dat hef
ic dat gy my dat te we
te wilt doen. ¶ Op dat
als ic v hoer en ic my

heter gij uwē broeder
wynt. wanneer ic v ver
ontwert wuelē so en sal
ic anders niet doen.
dan vlijt nisse te hebbē.
Inde gene daer ic my
seker in werpe. en inde
gene daer ic seckerlick
in truste. daer wuele ic
god te wesē. en nochtan
in deser seker heit en
heb ic gene seckerē mor
gē. want dat is d' men
schelijker gebreechlicht
inseker. Ende daer ontsie
ic my oec te mael af als
ic inde woerde woer s
bedneget heb. want
als ic my enē menschē
die herwendē is in got
lijker wynnē my enē ge
trouwē vrient geuoel
te wesē. Ende soe wat dē
ic dan myns raets en
mynre gedachtē hebbe
uele. dat en beuele ic
genē menschē. mer ic
beuelet god die inden
menschē woent. ver
mids ween hi sodaen
is als he is. Hoe is die
mynē. en so wie inder
mynē blijft die blijft in
god en god in hē. Ende of
hi dien dan achterlaet
so ist noet seer te bedroe
uē also voel alst bluē
de blijtschap maectē.
Nochtant als een mant
geworde die een alre
bluenste mant geweest
is. als die torrich is en
geen saeke en wrt noert
te brengē. so suert hi be
hendich wat te visierē.
soe als wat vandē quart
spreker is visiert dat en
wort te mael niet ghe
loeft. of alleen wort dē
gerucht gemoit mit
gheeckre salicheit die
dat lijt. Die is vandē
troedē die niet en siet
woe lijdsamlick gij ver
draeget die ongeloef
like mantschap des
geens die voertijts v
alre geselhirste vrient
was. Die guede con
sientie is v twestende.

en wed anich dat hy
herscent en dat vande
sōmige lucht geloeft
wort. dat tekenstu al
le totte wapenen die
totter luchter hant sy-
mer welkē men niet
myn en beschermt te
gens den duuel dan
totter rechter syden.
Nochtant heb ic hem
heuer sacht te wesen
dan dy in enigher ma
nieren gewapend. Dat
is een groet en een dw
uich myrakel met sulk
vrientschap tot sulker
mantschap geromē te
wese. Hoe wel te meē
solder nochtant wesli
cher wesē mt sulker
mantschap weder ge
liert te werdē totter
vrster alder eendrach
tycheit. Deo gracias.
Hyr mede eyndē sante
Augustynus die epis
tel en sande se tot Ihe
ronimus. Die weder
antwort van Ihēronimus
tot Augustinus. lix.

Sante Ihero
nimus die
schreef wed
em tot Augustynus.
m dus danē woerdē.
mer niet van woerdē
tot woerdē die heel
epistel. Aller sōmige
woerde dar wtgena
mē. synē eerlikē heē
en hēlich en alre salich
stē paep Augustyne.
Ihēronimus. Saluut
Dredige epistele schic
ty tot my en dwmige
myn dy te antworden.
Men sal vand hechē
vrntschappē alle sus
picē afdoen en so sal
mē mittē vrient spre
kē als mit enē andē
tē hē self gelyck som
mich van myn tē gesel
lichē vriendē en vae
tē vyn. der tot Ihē-lm
voel is en oec inde an
dere hēlige stedē. die
hebbē my ingegeuē
dattet mit gene sun

pelen gemoede van dy
gedaen en is. ¶ Her dat
gy dat los ẽ tumse
ẽ glorie des volcx sue
ket. op dat gy van ons
wassen solt. dat voel
menschẽ bekennẽ solde
dat gy my ver wectẽ.
¶ ẽ dat ics my ontsien
solde dy wat weder te
schriuẽ als enẽ groten
geleerdẽ man. ẽ my
te singẽ als enẽ ongeleerdẽ. ¶ ẽ ten lestẽ te
vyndẽ dat gy in myne
sprekẽ een singẽ me
de insettẽ solt. ¶ Her ic
bekie simpelick unver
werdicheit. dat ick v
datte om ten restẽ niet
antwordẽ en wolde.
want ics volcomelick
niet en geloefdẽ v epis
telẽ te wesẽ. ¶ ẽ noch
oec als een puer hui
is. een swert mit honich
bestrekẽ. ¶ Dat om soe
huede ics my. dat ic dẽ
bisschop myne gemey
schap niet vnmetelic en
scheen te antwordẽ.
¶ Dat om sent die epis
tel mit uwes selfs hant
beschreuẽ. of laet den
aldẽ mit vredẽ in smẽ
cellekẽ rustẽ. ¶ Her wil
di v lerynge seffenen
of wenẽ. suect die von
gelinge die wys ẽ edel
sijn der voel to vomen
is alsmẽ secht. want
die moegẽ ẽ doeren
mittij te saemẽ comen
inder disputacie der
gotliker schriftueren.
ẽ den suck mitten bis
schop leidẽ. Ic was hir
voer tijts een ridder.
mer nv bin ic een alt ma
ẽ sal dijn ẽ der ander
te ver wijsinge lauen.
Ic en sal mit v met me
der bestaen te stridẽ
mit enẽ cranke lichame.
op dat alstu my alsoe
vacke dwingest te schri

uen. Ic wederdenck d̄
historie quitg ajaer
ming. sijn lyd samheit
breke. doe hi hambel
sach ongelycke hoerde.
Dese dinge schriue ic
v̄ daer om. want ick v̄
puer lick en̄ hèr stelick
myne en̄ begere noch
eet mets wat in myne
herte te dragē dat twi
dracht is van mynen
monde. wat ten meer
niet temelick dat ick
die van myure vonck
tot myne alderdom
al tot desē jare in dit
cloesterken mitte hel
pē bruederē gearbeit
heb. dat ic niet solde doe
te schriue tegē de bis
schop myure gemeyn
schap. Den ic eer be
gan te myne dan toe
kenne die my eer te
totter vrintschap ver
wect heeft. die na my
is opgaende in leringe
der schriftuerē des
ic my v̄ verblyt heb. Du
segest dattu daer to
bereit bist of my iet
beweget in dure schif
tuerē dat ic dat cor
rigierē wolde dat gi
dat broederlick ont
fangē wilt. Ende dat
gi v̄ met alleen v̄bli
den wolt van myure
guetwillicheit in dy.
mer gij bidt my dat
ict doen wil. Noch
seg ic dat ict voele gi
verwect dē alden. gij
prekelt dē iungenden.
gij schynt v lerynge te
bersenē. Ende beteet
myne alderdom met
tot quaetwillich ver
moet te werdē tegens
den genē den ic meer
gonste schuldich by.
blyft gesont altege
myn̄ste vrient. soen
vmmds dē alderdom.
nad vmmds der werdi

cheit. Hoe Jheronimus schrijft tot Augustinus lx

Och schreef Jheronime tot Augustinus sijnen heer werdelicken hebich paep Augustijno. Jheronime. Saluut mden hee. Doe ic van onsen heligen broeder firmo sotchuolde lick vraegde wat dat gij deet. en woe dattet mit v stonde. so hoerde ic wrelic dat gi gesont waert. Ende doe ick u brieue niet en vermoede mer die eisschede van hē. Doe seide he my. he weer buten umē wete wt Affrica getoge. Ende ic sande u doe vermits hē die v mit eenigen myne ombenaden officien der gruete. Ende te saemē bid ict v dat gij t myne schemte vgeest dat ic de genen die my lange gebeden had weder te schriuē. oer met weigeren en mocht. noch en heb ic v niet geantwort. mer die saeke heft der saeke geantwort. Ende is dan scholt in geantwort te hebbē. Ic bid dat gij t lijdsamlicke an hoert. datter meerre scholt in is gelegē dan toe verweet te wesē. Wer al dus daen claegē moten vgaen. en onder ons moet sijn puer brued' licke mynne. Ende en laet ons tot maltanderen niet meer senden epistelē der questie. mer d' puerre gelegheit caritatē. Die heilige vader die mit ons den heer hier dienē die gruete v in eenichuolde lick. ende oer die ander heligē die mit v de lichtē suck ynne trecken. Ende sonderlinge den heligen ontfenclike vad' Hippin

heger ic dat gy mit my nen dienst sonderlinge gruetē mlt. Ende onse god almechtich moet u beschermē en gesont bewaerē en myns gedachtich. O heer wanneer ick gehoor en alre salichste vader oft u behaegelicheē is laet ons in dē kamp der strijdē spolē sonder onse oudē lange quessinge. Hoe ste Augustinus weder schreef tot Jheronimo Cxj

Saute Augustijnus schreef weder tot ste Jheronimum sine alre hesste heer in den hijnensten rm. eerwerdige heilige bruedē en medepriester Jheronime. Augustijne. Salmt mdē heer. Ick had corts uwer caritaten een lange epistel gesant te antwordē dē epistelē die gy mmidē dē bade Asterii onsen heilige soen gesant hadt. Ayet noch en weten ic niet of se mdient heft in uwe handē te comē. Dan dat gy mids onsē alre gehoorsteē bruedē fir nu schreeft. Die geen die dij mittē swerde geen sichet heeft mit een griffel verdreuen is. en of dat mijnre mē schichcheit en rechtū dicheit to hoert. den genē die met en antwort te beschuldigē. Dan wt mmoede ic. een wenich dat gi my epistel gelesē hebt. in welker epistelē ic he claegedē schreiende. dat sulke twidracht tusschē u en rufinum was gevallē. Welker vrientschap en gude gerucht also mdege spreit was alre wegē. dat oer die broederlike caritaet dar af vbli

den. dat ic met gedaē
en heb als om v brued'
licheit te begripē. Ēn
ic en was oec met huē
te secgē dat ic v emige
scholt mdē dmgen be
kent hedde. mer was
bedroeft op die men
schelike onsalicheit die
alsde groet is. dat woe
groet oec die caritate
nder trient schappen
schynt te wesē. dattet
nochtant een onseker
hmnge is. Nochtant
begerdē ic vmbs umē
weder schriftē te vne
mē of gij my dat verge
uē hebt. Als ic doe be
gerdē so beger ic noch
dat gijt my doch ape
lick te metē wilt doen.
Al is dat ansicht umer
schriftē wat trohker
als dat my oec dunct
dat ict vmbs der epis
talē vertregē heb. mer
vander saekē en toent
oec met dat ic v doe
af geschreuē had. Hy
begert of het gehoet
gijt vmbs der caritatē
dat wy mdē kamp der
schriftuerē spolē solde
sonder quessinge. ajer
alsde noel alst my an
geet so wolde ict heuer
mit nerustichеit dan
mit spolē angnen. all
had v dat woert om d'
lichtichеit lustē te seg
gē. Ic beues dat ic wat
meer beger vanden
cruchtē umer gudertie
renheit die also leer lic
is ēn alsd alt ēn vol pa
tē. ēn soe studioes vh
tich is ēn alsd subtyl ēn
tuer ustich. ēn met dy
alleen dese dmgen ge
uende. mer oec den he
ligen geest dichtende.
Op dat tu arbeidchike
swarē questiē met als
spolende mdē kamp.
mer als dien die mden
anhangende helpē wil
lest. Ic bids oft v beha

get anſiet v ſelue̅ een
wenich· en̅ oec v ſelf
tot my warts en̅ bede̅
het en̅ wederleeſt die
woerde die geſchreuen
ſtuen in der epiſtele die
oirt is. Ende̅ wants ouſe̅
brueder Cypriani ſen
de̅. mit woe warachtigē
broederliker mynē en̅
mit woe volre begerten
der caritate̅. doe du v̄
maent hadſt ſo̅mighe
dingē die ic in dy ge
daen had. Ende̅ du dar
ſwaerlick to dedeſt en̅
ſchreefſt. dar in wart
die orient ſcip gequeſt.
dar woerde die rechte̅
der noetelicheit ver
weldiget. Op dat wy
niet en ſchine̅ kuntlick
te ſtride̅. en̅ ouſe̅ vrie
de̅ die ons gunſtich ſyn
of oec ouſe̅ achter ſpre
kers geen materie des
tuiſts te geue̅. Ic en v̄
moede oec niet dat de
ſe dingē alleen wt v
woen gemoede geſchr
ſyn. mer oec wt enen
gruder tiere̅ gemoede
my te tade̅. Ende̅ dan
doet gy dar noch toe.
en̅ al en dedet gy dar
met niet we ſo ſchijnt
doch waer en̅ ſegt dat
ic v deſe dingē ſchrijue
want ic v̄ ſuerlick en̅
ker ſtelick mynē. Ende̅
oec niet in myne̅ her
te̅ te behalde̅ dat mi
dracht ſy van myne̅
lippe̅. O heilige man
ſoe als god myn ſiel
ſiet ſo ſiet gy my ge
mynt mit gewarigher
herte̅. ſeker du buſt
my als ic di. niet mit
behendicheit der loe
gen. mer mit begerte̅
der compaſſie. Alſtu
dachts my niet acht
te late̅ in der ſchult da̅
du v̄modes dat ic in
geualle̅ was. Dar
om ſoe doe ick in wen
guetwilligē herten

tot my warts dancbar
heit. Ende ic eisschte oec
alsoe als ic v toe wete
heb gedaen dat hewe
gen myns moedes als
of my enige dinge be
wegede in mine schrif
ten. dat gijs niet quel
lick van my neme en
wilt. want dat ic tot
v gehalde heb so begeer
ic my van allen men
schen gehalde te werde.
Doe wat dat se to be
gripe woelde in myne
schriftuere dat se dat
mit groeuwe bedriech
liker borste en lauen.
dat seet hy anderen
menschen lacke en hy
my verswighe. Hier
mmoede ic bet die
vrientschap in gequest
te wesen. en die rechte
der noetlicheit in ver
weldicht. Ic en weet
niet of dat ker stehke
vrientschap is te reke
nen. In deen dat puer
lijn meer wert. Dienst
maect vriende. ende waer
heit baert haet. dant
ker stehke woert. Be
ter syn die wonde des
vrients. dan bedriech
like cussen des viants.
Doert so lere my mit
alre ernustcheit dat
my moegen ossen alre liefs
ten vrienden die mit
suuerre herten onse ar
beit gunstich syn dat
tet oec wael geschien
mach onder heuen vry
den. Dat die een tegen
den anderen schrift of
woerde secht. dat dan
een nochtans die cari
tiet niet verminret
en wert. Ende dat die
waerheit die men der
vrientschappen schul
dich is grene haet en
baert. Omme geselli
che vriende onsen heue
broeders den bid ick

dat sijt oec geloeuen
willen daer gijt getuich
af geuet dattet waerē
xpūs sijn. ¶ Dattet mij tot
ontwijl geschiet is en
dattet geen middelbar
druck mijnre sielen en
is. ¶ Dat mijn epistelē
in soe voelre menschē
handē eer dat sē tot v
quamē dan sē toe ge
schreuē warē. ¶ Daer
om en in wat manieren
dattet geschiet is dat
is te lanck te vertellē
en te muetuloedich.
¶ Alst doch genoech is dē
men mij dan in geloeft
dattet in sulker manie
ren niet geschiet en is
alsmen vermoedt. ¶ En
dattet te mael mijns
willē niet en is noch ge
weest en heeft of oec
mijnre beschickinge
of oec doch mijnre ge
dachtē. ¶ En of sijt mij
niet en geloeuen soe
neme ic god tot getuu
ch en dan en heb ic met
meer dat ic daer toe
doen mach. en dat mo
te oec nochtant vere
van mij wesē. dat ick
geloeuē solde dat sē
dat uwer heliicheit
mit quaetwilligher
hertē geraden solden
hebbē als tot maut
schap onder ons toe
werkē. ¶ Dat oec die
bar mhertigheit des
herē verbiedē moet.
mer sonder emich ge
moede te deruē. sō als
menschē lichtelickē
menschelike dingen
ymoedē. ¶ Dat is be
temelick van deen te
geloeuē. se sijn waerē
xpūs niet in laster ge
maect. mer in eren
en beschict van gode
indē groten huse. in
allē guedē werken
te werkē. ¶ En is dē

se na deser onscholt of
sijt vnem& niet en doe
soe siet stu oec wael wse
dat se niet te recht en
doen buten dynen gesel
lichen vrienden. Soe
bid ic v selfs. vermids
der gracien dar wi me
de vloest sijn. soe dat
die gue de dingen die
dy vanden heer vleent
sijn. en ic in myne boe
ken getaigen heb. dat
gij niet vmoeden en
wilt dat ic dat bedrie
chlick of smadelic ge
daen heb. Ende of ic yet
in dy gesundicht heb
dat gij my dat vergeue
wilt. Ende noch bid ic v
dat gij my koenlick
corrigieren wilt want
gij siet dattes my noet
ig. Al ist dat na den
naem der eren so als
die gewoent der ker
ken helt dat bisdom
hauen dat priesterscap
geet. Nochtant in
voel dingen is Iheronimus
mus hauen dugustinus
in voel dingen. nochtant
dat die correxcie van
enen die myndre weer
dan ic. hyn van my niet
en weer te vonwerdi
gen. Ic sal vlitich wesen
dat myn schriften die
ic tot v schriue wrst tot
v comen alsd voel alst
in myndre macht is en
my die here sal geuen.
op dat se niet wyde
gespreit en werden eer
dat se tot v comen. wat
ic belie dat ic oec niet
en wolde dattet my
geschieden vanden uwen.
Laet ons een behaegen
hebben dat niet alleen
onder ons en sij die
gotlike caritaet. mer
oec vriheit der vrient
schappen. soe dat gij
by my niet en vsmaget
noch ic by v dat ons on
derlinge in onsen schrif
ten bewegen. In alsulken

gemoede dattet de oge
godes in bruederliker
minnen met en misha
get. Wer vermoedt
ghij dat met mogen wese
sonder schadelike ver
storinge der seluer
heide. so en moets niet
geschien. Die caritait
die ick mytty hebben
wolde die is meerre.
ayer beter is die myn
te caritnet dan geen
mit alle. Dat weer
alte lange te schriuen
die grote hilfe die tus
schen dese tween heilige
leerre was. En die se
voede mit bade te sen
den tusschen malcande
re. en mit epistele die
een totte andere toe
schriue. Want dat
grote mere was tusschen
he. en se woende ael
mere van een. En na
den inwendigen men
schen en hadde se malc
dere nye gesien. dat
oer he beide alte on
genuechlike was en
hedde den heer soe
met behaeget. Ende
een yeglick vclemde
sich voer den andere.
Dan om so bleef die
onderlinge minne al
toes geheel van dese
leue tot int ewige le
ue. dar se nu t samē
studiere under scholē
des geens die daer
spraeck. En is v meis
ter. dats ihus die wijs
heit godes des onsterf
lickē godes soen. ayer
soe waer houer die is
dar die een baue de
andere wil wese da
en mach die gotlike
vrientschap niet stā
de blijue. Dan se au
gustijn groet oetmodich.

Ieronimus schreef
noch weder tot au
gustijnus aldus. Ich
heb altoes alst bete
met dyn heilicheit

geeret. Ende ic myne
den heere den behalde
die in dy is. en mi of
dat syn mach soe ver
meerre myn yet tot dy
nen laue en alle vol
vervulle myt. Ende mi
en late niet een ure
vergaen wi en denc
ke dijns. Dute
Augustijnus was also
ernstich edich met alle
in synen woerde ende in
sinen schrifte. met oec
mede in al sinen wer
ken ende in sinen wtwen
dige habyt. ende inden
inwendige gevoele.
Doe dander syn habyt
was inder woestenie
ende doe hi tot hemum
mus was dat is vors.
Oec doe he bisscop
was doe en was syn
habyt niet te dostel.
noch oec niet te suoe
de. Op dat vanden
ene of vande andere
alst ommatelic weer

geen ydel glorie af op
en stonde. of oec becal
linge. Ende oec van got
liker wijsheit der he
vol was. so alsmen mach
merken wtten sermoe
dat he dede der clerken dede
dat begynt Caritate
me. Daer segget hi al
dus in. Niemant en
geve my enich cleet
noch vullen noch tochel
noch subtijl. Noch ont
fanges niet dan yut
gemeyn en wtten ge
meynen guede. Ende al
le dat ic heb dat wil
ic yut gemeyn hebben.
Noch ic en wil niet dit
vehicheit myn emige
dinge offeren of bren
gen. der ic alleen als
temeliker gebruken
sal mit sonderlingen
vordel. Oec en geve
my geen sonderlinge
costel cleet. al betemet
den bisschop. ten betemet
nochtant Augustinus

niet. ¶ Want he is een
arme mensche en va
armen mensche geba
ren. ¶ En die lude sol
den dair af seggen dat
it my inder geestelich
also tstele cleet ge
wonden hedde die ick
in myns vader huis
niet en solde gehat
hebben of inder werlt
licker ypphessien hos
ten dat en betemet
my niet. ¶ Aer alsulke
cleet sal ic hebben of
myn broeder des ge
breeck hedde dat ict
he voert mach geuen.
¶ Of geeft my iemat
een beter dat ver co
pe ic dat it oer toe
doen plech op dat ma
neer dattet cleet niet
gemeyn en is dat da
dat doen des cleets sy
gemeyn. ¶ Aer heeft
dair yemant gemue
chte in dat it dat cleet
selfs heb dat he my
geeft die geue my
sodanen cleet
dat it my niet schae
men en darf. want
it belies dat ick my
dan enen tstelen dede
schaem. ¶ Want ten
beteemt niet myn
re ypphessien. het en
beteemt myner ver
maeninge niet. ten
beteemt niet desen
mynen leden noch oer
mynen grauwen haer.
¶ En noch secht hi. Ja
sulken cleet geue he
my die wil dat ict
draegge. als of myn
broeder en geen en
heeft dat ict he mach
geuen. ¶ Alsodaen dat
tet een priester dra
gen mach. ¶ Een diake
draegen mach een sub
dyacke draegen ma
ch. ¶ Zo mocht iemat
seggen men leest doch

hier te voere dat syn
alders ryckc hauelm
ge ware en dat hi edel
was van geslechte.
Want om dat hi dan
segget dat hi een ar
me mensche is en van
arme alders gehare.
Dat meynt hi alsoe
dat se arm ware by
gelijcken isse eens bis
schops. Deer quellic
mocht hijt draegē
dat syn tanoucken
soūich alte costelick
gecleet gingē. mer
hi leerdē se meer mit
synē guedē exempel
dan mittē woerden.
Ēn soe wat dat hi hē
leerdē dat dede hij
ten irstē erst alte tru
welick voert. Hi was
alsoe oetmodich van
herte dattet hē alte
groet ducht syn. dat
sōmige vaders syn
schriftē mit so grotē
vlitcheit lasē. Dat
Simpliciaen die bis
schop van meylandē na
stē Ambrosius was.
daer Ambrosius doe
et synre doet genaem
tē aldus van seide.
Al is hi alt he is guet
dat oer hue voer af is
geschreuē. Als dese
van auer meere vna
mē had vander won
derliker wysheit ēn
grotē konstē. ēn alre
meest pandē heligen
gotlickē leuē daer
Augustijnū vmids der
gracie godes mede
begaeft was. soe ver
blidē hi hē des mit
groter blijtschappen.
Want hi hē oer seer
hef hadde gehat lan
ge tijt. Ēn hi oer som
mich synre bueke ge
lesen had die al vol
wysheit ware. so dat
hi oer sōmige epistelē

sande tot hē die in
hielde vander groter
liefde die hi tot hem
had. Ende oec groete
swaer questie die he
van Augustinus be
gerde ontbonden te
werde. ende in scrifte
hē die dan weder te
sende. Dat hi seer
ootmodelick ende wijs
selick dede om sijnre
bede wil. ende oec sub
tijlick. ende twaert een
groet boeck dā veel
schrifte in stonde. wat
der questien was ee
groet deel ende oec sub
tijl ende swaer. Mer
voer dat begijne dyn
boecs schreef hi hem
erst een corte epistel
ootmodelick in aldus
dane woerde. Dmen
alre helichste salich
ste vader Simpliciane
ende alte ootsprekelike
seer mitter alre su
uerster gotlicker
mynen te omuatte.
Augustine. Dgluut
mde heer. Ick heb
ontfange dschrifte
vol gueder blijtscap
pē om dattu mynre
gedachtich buist. ende
oec woe dattu my
noch hefs hebst alstu
plegeste. Ende mede
dattet dij een genue
chlike blijtscap is ende
een alte grotē wsh
cheit dat die hee he
heeft gewerdicht
my sijn gracie in te
storte dmidds sijnre
grondeloser ontfer
herticheit my sijn
gnade te geue. Dese
schrift en heb ic niet
van mynre dienste
ontfangē mer dmits
die gnade dijnre heli
cheit. In welke scrif
tē ic dadderlike be
gert der liefde yet

onuermoedt of myc
m my ontfangē heb
mer slechtes onder
wondē en bekant. Ic
wederhaele oec alre
salichste heer en eer
werdichste vad mit
ter alre suuerster
mynē te omuatten.
Dar af is ons schrif
telicke arbeit daer
my vlitich m gheeest
hebbe. Als mder be
schriuinge sōmiger
bueke also groote sali
cheit opgegraen is dē
se van dinre werdi
cheit geleset solde wer
de. Dan dar om dē
die heer den myn sie
le onderworpen is
en my vtroeste wol
de m mynē sorgen.
en my vandē anxt
en druckelicker tre
sen wat vmaecten.
dar my des noet is
sorchuoldich m toe
wesē als mdē merck
sulker schriftē op dē
te my met en stoet.
Als ongeleit gruende
al ist oec mden alre
slechstē effenstē kam
pe der schriftueren.
mer alset dy behaget.
want ic bekenne wael
wie dat m dy woent.
En sekerlick die m dy
woent is een deuke
en een mylde gheuer
alre geestelicker gnade.
die heeft vmits dine
sentencie myn gehor
samheit geuestet. En
was dat die schriftē
m halde dar du al
sulke genuechte m
hebste. mes datter
wer dicht m is tot dine
re genuechtē. dar to
seide die heer m my
nē dienst. Dat gewer
de. dat gewerde. En
het is gewordē ēd m
dinē waelbehaegen
sach die here dattet
guet was. Ende die

questien die ghy my ghebeden hebt. Ja ghewerdighet hebt te ghebiedē. al weet ic mit mijnre grofheit bekomert dat ic der niet en bistonde. vermids dijnre ydienst ten soldē se my van hyuen ghaepenbaart werdē. Ende dat alleen bid ic v dat ghy voor mijn tranchcheit bidde wilt. Ende soe wat dat mijn re schriftē in dinen handē to mē. en seck dese schrift daer ghi vaderlick en ghuedertierlick wolt dat ick my in oeffenen solde. Ende oec in al den andē dattu niet alleen vlitichcheit daer to doen en wilste die te lesen. oec oec annemē wilste die te corrigieren. want also als ic godes ghnadē bekenne. soe bekenne ic oec mijne dwalinge. Hoe seer datten prosper sijn discipel prijsden. Xxiij

Sante Augustinus had enen onder sinē clercken Canonicke die prosper hiet en was sijn discipel. Dese was een wael geleert heylich man. Dese plach oec alte grote gemeenschte te hebbē in sinē heylighe woerdē so dat he daer wael verssen af maectē. Dese selue prosper segget in enen sermoen tractaet. Dat die eerwerdighe heylighe bisschop Augustinus vol was vandē heylighē geest. want die heylighe geest doer ghnick hē en mytleet he doer sijn hijnenste tot ndē grout sijnre sielen. ende maectē om tot allē sydē heylich en geestelick. so dat he angetugen was

vrude heilige geest.
Doe dat hi geen men
sche en scheen te wese.
mer altemael in sera
phinscher minne ont
stake en heet herten
de en te mael gotlick.
Daer af dat die bis
schop fulgencio oeck
secht mde sermoe dat
hi voer die cardinale
dede en spraeck. Ick
segt dat inder waerh
dat die heilige geest
altemael was inden
eerlicke bischop Au
gustijnus. Jn gelede
en doer ginck al sine
gront en maecte om
altemael ontsteken
en herwende als ene
seraphin. en dat hij
was altemael als een
gloiende wierige cuel
inder minne godes en
sijns naeste. Alsd dat
hi wael te recht tot
god segge mocht. O
here du doer schoets
mijn herte mitter stra
len dijnre minne. En
ic dreech dijn woerde
als wuerich geschutte
in mijne binnensten.
Daer om dan want hi
altemael brande als
een seraphin inden
vuer der gotlicker
minnen. Alsd spraeck
hi aldus mde sermoe
dat hi dede totte volck.
Jc werde ontsteke de
se werlt te vsmae. en
niet en is mij genuech
lick in mijne ansicht
van gene vgenchke
dinge. woe suet of ge
nuechlick dat sij oeck
sijn of schijne vermits
der minne der eniger
dinge. Het was hem
altemael bitter en
ongenuechlick al dat
god niet en was. Als
hi oer segget in sijnen
hantboeck. O hé mij

god myn emige ghe
muechte en myn vnma
kinge en alle myn so
laes. al dat ic in deser
tyt gemuechlics heb
dat is dat ic van dy
O here mach spreken
en hoere. en van di te
schriue en dyne los
stedelike in myne her
ten mach auerhaele.
en dy dan in dinge
Dese prosper syn dis
capel secht noch van
he mde selue sermoe
of tractaet. dat hy
stedelike was outste
he mit bernend vla
me der heter myne
godes. en dat hi ste
delicke mit mwerdi
ge tape mt te herste
plach en te secge dese
woerde die als mueri
ge vlame mt synen
monde ginge. O emi
ge waerheit. O myn
like eucheit. O wair
eucheit. du bist my
god dan ic na suchte
mit vlange nacht en
dach. O myn god wat
dat my anders is da
du dat is my allet bit
ter. O aue om so geest
my di selue en toene
my dyn ansicht. en
dat is my alleen ge
muechlick. O Jhesu
nazareno als ick dy
myne so vinde ic al
le dinge in dy en sue
he dy alleen. en als
ic dy vinde. so vinde
ic alle dingen in dy.
want alle dinge wer
de in dy outhalden
O wonderlike myn
minge. O sonderinge
en mutte outhaldin
ge en grote oerher
cheit. Och woe heb
ic my alsde lange out
haldē en vertage da
dy te kenne. woe heb
ic alsō lange vitret

di te begere ẽ dy te
smaeche. O ch waer
om heb ic alsó langhe
gearbeit om d' werlt
ẽ dyns vȳgete. O her
lieue here my sóhaist te
ic my totti te comen.
ẽ allet datter werlt
toe hoert dat verssma
de ick. ẽ dat laut ic
mit genuechte achtẽ
ẽ voer tweer en sal
ic die dinge met meẽ
sueke. O aer om soe
geeft my gracie dat
icty omuattẽ mach.
want ic sonder dy
niet gheets en vermach.
Ic heb al myn tijt ver
larẽ daer ic soud dy
in geleest heb. alle de
tijt daer ic op di niet
gedacht en heb den
heb ic al vȳlarẽ. O sue
ticheit myner sielen
haelt my in dy ẽ en
laet my met leue son
der dy. Ẽn mach ick
dat niet verdienẽ v
mids my self soe siet
doch an die tranẽ dyn
te dier nẽ myner mod'.
Dossidonius syn ge
hoer sam bruder ẽ
na bisschop geweest
van calamens segget
oec. dat syn eer hoche
vader also heet bram
de inder mynẽ godes.
Hoe dat he somtyt wa
wael drie of mer da
ge na een sonder ete
ẽ dranke. In smen
dinge gebede volher
dende inder gotschou
winge. ẽ was alles
dinges vȳgetende. Da
af dat hi oec segget in
den boeke synre dinge
beschouwinge tot go
de aldus. O suete he
dat syn alte veel con
templacie daer die de
uote siele in gemestet
wort. ẽ mede geuoe
det wort. O er myn
siel en wort ver geet
alsoe seer mede ghe

mestet en mgeuoedt
als dan wāneer sy al
les dynges vergyt en
dyns alleen gedenct.
Ayer nochtant als hi
den heer wy mugte
doen mocht an smen
euen menschē soe en
toech hi hē vander sue
ticheit der schouwm
gē. woe suet of woe
gemuechlick dattet
hē oec was. en behalp
enē ygelikē. Ayer noch
tant en was hi nerg
gents buitē den heer
want hi wostet wael
en seit oec somtyt.
Alsde voel warachtich
myuen heeft een yge
lick. alsde voel als hi
godes wyuinge socht
an smē euē menschē
Wo dat hē ons heuchste
ihūs xpūs apenbarde en
sijn herte beuael te be
waeren. lxv

OVse heue hē
ihūs xpūs hadde
sich sē Augustinus
sienlick geapenbaert
en beual hē syn lieue
bruit die heilige ker
ke te bewaerē en te
besorgē. En oec met
alleen m smē bisdom
tot Ipone of m affri
ca. mer auer al die
werlt. Als prosper
syn discipel m eenre
tractuet. en waer
um hi oec self secht
m enē sermoen. Ich
en byn niet alleen
schuldich der griec
scher kerkē of den
barbarē als paulus
was. mer ic byn alle
menschē een schulde
ner. En als hi oec se
get op sē Johānes
euangelio. Die wit
des brudegoms steet
en hoert die steme
des brudegoms en
vbliyt sich vder stē
men. Ayer hi en sit
ter niet en hoert hē

selfs also dat he mit
blytschappe volbracht
soe wat die brudegom
gehoert. Daer van dat
hi oec der seluer bruit
der heliger kerke toe
spricht tot Faustu lib h.
O du mannichfuldige
bruit heliger gelouige
kerke. ic sal di te spre
ke na myner macht te.
Ende ic die oec enichs
sins dyn soen en dyn
knecht bin. ic sal dy
oec na myner macht
voede. want ic bin
gesat in dy die spyse
te dispenciere ende te
deile myne mede kne
chte. Ende hi was als
een getrouwe vrint
des brudegoms be
hoert te wese. Als hi
oec selfs opte psalm
spricht. ende seit aldus.
Die brudegom mynt
syn bruit. in alre tyt
wer hoede tot he selfs
mer die vrient des
brudegoms en sal die
bruit niet myne als
te bewaere tot syns
selfs behoef. mer hi
telick al tot des brude
goms behoef. Ende dat
dede hi also rechte tru
welick beide nacht ende
dach mit woerden ende
mit schrifte. mit bid
de mit herispen. In
suetricheit der myne.
mit stedige vruchte
gebede en mit voel
trane. Hi seget oec in
de boeck vander ker
kelicker leer dat inde
latijn hietet. De doc
trina xpiana. dat ee
leerre syn steme also
voegē sal totte volke.
Also dat hi dat volck
bewegē mach tot yn
cheit ende tot bekeringe.
Ende hi sal oec te noetē
god vruchtlick bidden
dair hi dat exempel

van hester der komm
synen seget. die om
tytlike salicheit oers
volcs totten kommuck
Assuerus to spreke had.
Daar om bat se god te
voere dat hi oer beque
me rede in oere mon
de storte wolde. Doe
voel te meer sal hi da
tte heer om gracie
bidde. die te spreken
heuet en te predicke
den volke om te ver
crigen die ewige sali
cheit. En hi vertelt
een exempel dat he
self geschiede en seit
aldus. Hunde segenus
Dat is een grote ma
niere die mit syure
swaricheit die steme
druct. mer oer treme
wt druct. Seker lick
doe ic hy Cesare aan
manemie de volck
ontrade had die bor
gelicke rechtinge
en meer dan borge
lick. die se selue hiete
schaere vermits der
voelheit. Want met
alleen die borgers.
mer oer vriende en
mage. en broeders.
en ten leste oeck al
ders en kinders stre
de te saeme ond sich.
En dat dede sy een
tyt vande iaer mit
stene. en dat geduer
de dan een deel dae
ge lanck. En dit hiel
de se iaerlicx feste
en die een dode den
andere als hi mocht.
Siet doe dede ic dat
werck myure predi
cacien mit alle my
ne vlite. Op dat ic
dat stedige quaet
van oere herte en van
oere seden verdriue
mocht. en afwecken.
soe dat se totte weste
mael suchtende wor

ren en bewegelick ge
laet toende. Ayer dan
m en dochte my noch
niet dat ic wat geleer
det hadde. mer doe ick
se sach schreie mitten
suchten. soe toende sy
he geleert te wese. en
nder leringe genuecht
te te hebbe. Ayer mitte
trane bewisede dat sy
gehuget ware. Doe ic
die trane sach genuecht
de my. En die idel ge
woente die he van se
re alders en auer al
ders geerst en geleert
was en die oer hert
alsoe in mutlike besete
had. my aldus verwo
nen hadde. was als
ic genselic geloefden
en haep eer dat syt
mitte werke toenden.
Te recht doe dat ser
moen geeyndet was
te saeme. hierden ick
hert en oge tot god.
en mit hert en mon
offerden ic he dancbar
lick los. En siet het sy
thant wael acht iaer
lanck en het. dat ver
mits der genade gode
alsulke dingen dan
niet meer en syn ge
schiet. Inde selue boe
ke seget hi oec dat die
leerre also syn leringe
sal schicke dat se myn
lick en genuechlic sy.
En dat hi huge. seere
hoert totter noet. en
dat doen totter sueti
cheit. en dat huge tott
ter wyninge. Van sin
re vueriger predien

Dit en heft ae lxvj
hi oec met allee
geleert. mer oec mede
inde volcomensten
graet volbracht mit
al syne vlyt. Want
mitte selue tuer dat
god in he ontsteken
had. dan mede ont

staeck he menigen al
den sunder. ¶ Die heel
stat van Iherusalē wart
van swaren ongeloue be
kiert vmmids sine me
rigē woerde. ¶ Der
doe he noch daer bij
hē was en wost hijs
niet. mē se schreuet
hē onthodent he na
doe he van dan geta
gē was. behalue een
dronckē een onsuuer
man die hē mit allē
niet bekiert en had
mittē reste. ¶ Der na
tē augustijnus ser
moen. en wart hi noch
niet alle bekiert ten
geloue. mer altemael
van sinē onsuueren
leuē. ¶ Ende dat volc va
der stat schreef hē al
te vrientelick dat hi
doch noch geens wēs
comē wolde tot hem.
¶ Mer hi schreef hem
datter sijn werken
niet en werē. mer
godes van hemelrijc.
¶ Ende dat ment genen
menschelikē werkē
toe schriuē en solde.
dat also suelle bekie
rinige onder also gro
te menichte des volcx
geeommē weer. ¶ Ende
dat god vmmids sinē
dienres vermaent
van hutē. mer dat
hi selfs van hymmen
heruert en leert.
¶ Der dat hi dar om
oec niet te traichlikē
weder om comē en
solde om sij te visen
tierē. want dat dan
lauchlicste is geschiet
onder hē hudē datter
niet ouermids hem.
mer vmmids de heer
die alleen wonderli
ke dingē duet. ¶ Dat
noel suelliker sollen
wij comē godes wer
kē te verwachtē dan

onse werkē te verwa
chtē. want syn wy niet
guets soe synt wy syn
werkē en niet der mē
schen. Ēn mit ende d
epistelē so troestē hy
se mynlikē van synre
tocomst aldus schri
uende. Verlike here
mit recht tout fangē
alre gemynste ēn be
gerlicste bruederē
van onser tocomst
tot v so gewerdige hē
god onser beider begē
te te vervullē. Want
mit woe groter bernē
der caritatē wi out
stekē werdē v te trise
tierē. dat en mogen
wy mit genē woerdē
bedudē. mer wy en
twiuelt daer niet an
gy en geloeues guder
tierlikē. Alsoe rede
lick ēn onuermynlick
was syn lermuge so dē
men daer met tegē
spreke ēn mocht dan
mit onredē tegens die
schriftelicke macht.
Ēn alsoe suetelic gin
gē hē syn woerde af
undē geest der wysh
die guder tierē is dat
hi oer alte menigē mē
schē bekierde. Hi be
kierde eens enē onsu
uerē man. of licht dē
woer seidē mit synen
mynlikē woerdē al
dus tot hē segende.
Ist oec emich dinck dat
tu hebbē wolste dat
quaet weer. gi segt wy
te mael en beteere ick
niet te hebbē yet dat
quaet is. Ja du en wilst
niet hebbē een quaet
wyf noch geen quaet
kint. noch du en wilst
niet hebbē enē quadē
rock. Ja du en wilst
niet hebn alsoe voel
quaets als enē quadē
schoe of sock. wilstu

dan een quade siele
hebbē. Dit sulkē ēn
der gelikē vrūtlicke
woerdē wart hy vand'
gebreechlicheit bekiert.
Hi was op een tyt in
een stat dair hi suete
lick dat woert godes
spraeck. ēn dair was
een edel ryke vrouwe
die hiet Iuliana. dese
had een dochter die
Demetriada hiet. die
men ter echtschap ge
uē wolde. Der acht'
deen mael dat se Au
gustynus woerde ge
hoert hadde soe wart
se alsde ontstekē mder
mynē godes dat se v'
smadē alle tytlicke
ghemechte ēn eer der
werlt ēn al vergancli
ke glorie ēn wolde al
leen xpm tot enē bru
degom hebbē. dair se
oer mit ewiger mynē
an vbant. Ēn die mo
der was te mael vro
lick ēn auerschreef
tot scē Augustynus.
Ēn hi leerdē se vrūts
epistelē die he der mo
der ēn der dochtē auer
schreef ēn sandese he
ēn verbliidē he als eē
getrouwe vrūt des
brudegoms om die
grote trouwe die hē
syn tuye brūt Deme
triade belaeft hadde.
Niet alleen en bekē
dē he mēigen men
schen mit synre engel
scher tegenwordicht
dat woert godes predi
kende. mer oer die
gene die om tuye gesie
en hadde. ēn syn hue
ke lasen wordē dair
tot ontstekē. Ēn se
tregē dair mit alte gro
tē toekier tot god. ēn
oer grote myne tot hē.
Ēn sonder linge die
eer same bisscop Dau

lynu. die doe he sō mi
ge bucke synre schrifte
gelesē hadde alte gro
te mynne tot hē creech.
al en kendē hys niet
van persone. ēn screef
tot hē wt groter my
nen ēn verwonderen.
dese nauolgende epis
tel. Ēn dese heilige
paulynus had enen
grotē vrient enen ge
trouwē gesēlle die the
arasia hiet. ēn schreef
die epistel tsamē mit
paulynus. Dit is die
epistel die die heilige
paulynus schreeff tot

Den aug Ierun
eensdige eer
werdige hee augusti
ni. Pauwelinus ēn
Thearasia sunder. Da
liuut wdē heere. Die
gotlike mynne die ons
bewmuget ēn ben au
wet. al en syn wi niet
by v. die hynt ons noch
tant an v mit eenheit
des geloue. ēn sy heeft
ons betrouwē gegeue
tot v te schriuē ēn die
schempt te verdriuen.
Ēn die self caritaet
heuet ons di doen ken
nē ynnits uwer schrif
te. Die van kunstelic
kē vrydom mueruloe
de syn. ēn vanden he
melschē hemelschraten
suet syn. Doe dat se
mijn siel als tuerige
vouckē outstekē hebū.
Jndē wyf bucke die ic
tot noch to heb behaldē
die mij outfiengē ver
mits der gnadē des ge
benedijdē eerwerdige
ouse mede bisscop Alip
pio. ēn oec tot orberlicheit der kerkē m
veel stedē. daer dese
bocke oec werdē gele
sē ēn gestudiert. Jn
dese buckē heb ic alte
grote genuechte. van
desē bockē neme ick
mijn spise ēn voedinge.

Niet die spise die ver
genclike is. mer die v
mits ons ser gelouē wer
ket die substancie dē
ewigē leuens. Omits
welkē mi een lichaam
werdē in xpō ihū onsē
heer. O waerlick du
bust dat salt der erdē
v mits welkē onsē vor
hertelichedē gesalter
werdē en getempriert.
Op dat sē v arts dwa
lingē deser werlt met
en verydelē. O dan
lanterne werdich op
ten kandelaer der ker
kē gesat te werdē. Die
wisdē en vere verdry
uest die duysternisse
der hereseē. En wt
storten dat licht der
wolicheit dē kerstenē
volck dat mdē seuen
uoldigē geest is gheuer
mittē die der wolicht.
En onderschiets dat
licht der waerheit van
der confucie der duist
nisse. En apenbaert
dat mittē schyusel
unes auerclaer mae
kendē ser moens. O
eemodige brueder
die wonderlikē syts
in xpō ihū onsē heer.
en werdelic tontfan
gē syts. Niet gi weet
wael woe gesellicken
dat ic v kenne. endē
mit wse grotē verwō
derē dat ic my ver
wonder. En mit wse
groter mynē dat ick
v omwatte. die dage
lix die medesprake
unser schriftē. en ge
uoedet werde mittē
geest unes mondes.
Dant unē mont ma
ch ic mit recht noemē
een pipe des leuendē
waters. en een ader
der leuender fontei
nē mitter ewicheit
vloiende. Dant xpūs
is in di gewordē een
fonteyn des leuendē

waters ſprungende
in dat ewige leuē. Ic
wes begerte myn ſiel
in dy gedorſtet heuet.
ēn vander vuchticheit
myne vloet heuet my
ende begert ingedreet
te werdē. Daer om ſo
hebt gy my genoechge
wapent tegē die ma
nicheen. Wer hebt
gy enige ander wape
nē bereit tegens die
ander vianden ē ker ſ
tenker kerke. Dant
onſe vianden hebē du
ſentich konſtē mede
te derē ēn te ſchaedē.
ſoe bid ic v dat gy my
die ſendē wilt dat wa
penē der rechtuerdi
cheidē syn. Dant ic
een arbeidelick sindē
geſat byn in groter
ren. Alt byn ic mide
getal der ſondē. mer
dē ewige komine byn
ic een nye ſtrijder der
ridder ſchap in den h
cham. Dot noch toe
heb ic onſalige man
verwondert vander
wyſheit eñ byn ſot eñ
ſtomme geworde vmits
ontuttē ſchriftē eñ we
derproeft der wyſheit.
Ende na deen dat ic ge
aldet byn onder myne
mandē eñ byn veridelt
in myne gedachtē. Do
heb ic myn ogen opge
heft inde hergē daer
my hulp van comē ſal.
Dats totte gebadē go
des eñ byn ontfangen
de die gnadē der gracie
die my die heer gnadē
de is. die met weder
en geet na dē boeſhei
dē. die heuet den blin
dē verlicht. de geſtric
tē ontbondē. den geval
lenē opgericht. daer om
ſoe volge ic my die voet
ſtappē der rechtuerdig.
Och of ic vmits mine
gebede mocht begripē
daer ic inde barmher
ticheidē godes in be
gripē byn. Daer om

soe regiere dmẽ cleinẽ die mẽ onsekere cru pe. eñ leert hẽ oec mi dmẽ wege mi te gaen. Ic en beger noch ic en willes niet dattu my nẽ lichamlike opgane meer andencste dan my nẽ geesteliken op ganck. Ic kyn alsó alt als die geen was die inder schoeme poerte sat en gesont gemaect wart vander machte des woerts godes. Hoer inder geboerte myne siele is my noch een tyt der kintscheit die geoffert is inden wonde xpi vmits de werdige bloede des lams. Ic bidde dattu myn kintscheit die noch is als suckende wil lest voede mitte woer de godes my die an hangende kyn den borste uwer wysheit uwer geloven ende uwer gotliker myne. O broeder merckt on se anbocht soe is ause officium als des bisdoms gemeyn. oec anmerc tij die vryheit uwer vermustiger sinnen. soe sydi my een meister en den vader. al ist oec dat gij licht inde olderdom ionger syt. Want di ene iongen heuet di grauwe wys heit gebracht vmits vryheit der vdienste totter ere der alder. Daer om bid ic u my alre hesste voedt my en steret my in heliger littere der schriften en inde heliger studi en. Die als ic geseyt heb noch verssche en wie kyn vermits der tyt. die oec in mẽ gen schephoekingen mitte bloede der werlt opspringende kyn. en noch liggende kyn gewont inde graeue. O du die daer inden

vaste sceuer gesat hist
ontfanck my in dme
schoet. ¶ Nu oftu dat ge
werdichste dat wi da
tsaeme vaere mogen
wtter haeue der ewi
ger salicheidē. ¶ Ende
hw en tusschē soe ont
halt my nut uwe ge
bede. die my vlitich
voutgaen vandē pe
rykel deser werlt en
vander diepheiden
der sondē. ¶ Op dat ic
van deser werlt als
vander schephrs hunge
outgaen mach. want
vmits der waerheit
te recht sinakeste en
niet hoge en sinakest.
mer dē oetmodigen
maerstu di bequeem.
Daer om so hape ick
oec dattu die mynne
euser oetmodicheidē
thants outfangē heb
ste vmits den alre
helichste salichste pſ
ter alippn. Wat hijs
hē gewerdicht sōe be
trouwe wi hē als onsē
vadere. want he isses
een sacke geweest dat
gij ons gemynt hebt.
en oec dat gij ons ghe
kent hebt. haue onsen
vdienste. ¶ Dese heuet
ons oec erst gegeuen
die leringe en dat pat
uwer caritatē als van
der grauē uwer voer
sechder bueke. ¶ Nu mit
woe groter vlitichheit
hi oec dat bearbeit he
uet. dat wi vā helicheit
oec niet alleen wt sinē
woerdē. mer oec mede
vmits uwer wtsprakē
en uwer geloue mynē
soldē. dat wi oec niet
myddelbaer en doen.
¶ Nu alsō vinden my
oec weder van v dat
gij ons oec weder hest
hebt wtter sijn anwi
singē. ¶ Oetmodige
broeder eerwerdige
en alre beger hoeste in
xpō my begerē dat die
gracie godes mit vin

der eenicheit moet blijuen alsoo als se is. Alle v huus en al v gesinde en huysgenote. Die mynen synre hchicheit mde heer die gruete wij mde heer mit mē nichuoldige eenmoedige begerte. Een broet hebbē in uwer mynen gesant in een teike uwer eenmoedicheit. En bidde v dat gij dat ontfangē wilt benediende. Dese vorschreue epistel die schreef paulynus tot augustynus. En augustijn antworde hē alte mynlick weder om alst apenbare sal mē nauolgender epistele die he hē weder sende.

Den epistel dē augustinus schreef wedē tot Den paulynū.

Heer werde hicke hchich. en in xpō mit sonderlinge laue werdchick te laue. O bruēd paulynus. augustinū. Da luut mdē heer. O eerlike guedē man. O myn hcue bruēd du waerst myne siele vborgen. En ic segt myne siele hoe dat sē dat mach ū draegē dat stu noch myne ogen verborgē en naume matichte se myn mer se en matichte myn niet of se oec verdraegē? Dan bys pynnicht myn dijn beste mmendchic hy myne siele. Dant leet ic morchicheit des lichas en en verstoerden die satichcheit myns gemoeds met dat weerrechtuerdchic verdraegē. Der waer om en verdraege ics niet mit gelijcke moede dat ic dy niet en sie. dē weer onuerdrachlike dat mē dat verdrachlicheit solde nemen. Der wanttu sodanich

bist en̄ te wesē sonder
dy dat dunct my on
uerdrachlick. ¶ Dant
dar om so en mach ic
dat niet mit gelyken
moede draegē. want
draege ic dat mit ge
lychē moede so en weē
ic mit recht niet ge
lychemodelick te drue
gē. ¶ Het is een wond
lick druck dat my ge
schiet is. Ic byn droe
uich dat ic dy niet en
sie. en die self dreun
cheit troestet my also
mishaget my die star
heit dar men lyds sa
lick mede verdraget.
dat af wesen gu der
menschē. ¶ Dant toto
mende Ihr lūn ver
machte my en bege
rent seker lick. wo my
dat ouhd sam licker
begerē. wse dat my
ser alle dingē te lyd
samliker lidē. ¶ Die
en mocht hē met ver
bliden als he dy gesie
hed die sonder trouwe
met wesē en mach al
so lange als he di niet
en siet. Ēn ic en mach
oerre en geen Ick en
mach dy niet sien en
niet verbliden. Ēn al
so lange als ic dy niet
en sie so en mach ick
sonder trou niet wesē.
en̄ moch ic oerre en ich
soe mocht ic yet gesa
cht werdē van myner
droefheit. ¶ Der van
myner droefheit en
werde ic niet gesacht.
mer als ic myne trou
we anmerke so troest
he my. Ic bidde di en
begripes niet. mer
swaer tyne hehcheit
dar du machtich in
bist. en segst dat ick
niet te recht drunck
en byn om dat ic dy
noch niet en kenne.
¶ Dantu dyn mwen
dige gemsede an my

te sien geapent hebste.
want hedic di in dire
stat leve kenne alsul
ken mynner en hiefheb
ber dat ic dan tot dine
huse niet come en mo
cht. ¶ Doe en solde my
dat dan geen dweesht
maeke en wo en solde
ic dan niet dweetich
wese dat ic dyn ange
sicht niet bekent en
heb dat dat huis din
re siele is. ¶ Want ick
heb dyn brieue gele
sen die vloiende syn
als van honich en mel
ke. Toenende die sim
pelheit dyns herten
daer du de here suete
like in genoelste syn
guetheit haelende mi
he claerheit en eert.
¶ Die broeders hebbe
se oec gelese en vbli
de onsprekelick van
also hoge vruchtbare
gaue godes dynre doe
chde. ¶ En soe veel als
se der gelese hebben
die neme se al gripe
de tot sich. want als
sy se lesen so werde se
geestrepe. dats myn
lick inde myn hicke
woerde onthalden.
¶ Doe auer suete roe
ke xpn datter af comt
en kan men niet lich
telick wtgesprecken.
¶ Die schrifte en offere
dy niet dattu gesien
moegest werde. mer
se verwecke ons op
dattu gesocht moe
gest werde. want se
make dy begerlick
te sien. ¶ En soe veel
als se ons dyn tegen
woordicheit bieden.
¶ Also veel en gehenge
se ons niet dyn afwe
sen te lide. ¶ Alle die
myne die myuen dy
en alle begere se van
dy gemynt te werde
¶ Oec die wort gela
uet en gehene dyt

van wes gracie du al
sodanich bist. Daer wi
vp verwect daer he
dy die tydende bist tot
sine bluendē staendē
hesstē wil. Die windē
en zee daer werden
die roserbome vandē
berch lybani nedergē
lacht. En indē tyme
ruste der archē ver
mits toneyginge der
caritatē opgericht
en doer sijdē ouer
der flickē die vloedē
deser werlt. Daer wort
die glorie versmaet.
op dat se vergetē ma
ch werdē. Daer wort
die werlt versmaet
op dat se gewonnen
mach werden totten
doechdē. Daer werdē
die cleynē die groet
begonstē te werdē ge
stoten totter leyē. dat
sijn die kinder van ba
bilonien. als die be
gerlicheit der conscu
cien en der houerdie
deser werlt. Dese en
deser gelyckē geuen
die schristē den lesen
dē alre suetelicste en
alre helichste en toe
schouwē. Het sijn bit
terē der ongeunsder
gelouē. lytteren der
venitre puerte caritā
ten. se anhangē ons
dorst en begerte en
dat ontbrekē onser
sielē inder erdē des
hetē. En woe groete
danchbaerheit geuē se
gode dat se van gode
vercrigē. Wer sijn se
smakeliker of vuerī
ger. wer sijn se claere
luchtende of vrucht
bare. En wat ist dat
ons also bemorwet
en ontstict. soe te sae
me regent en so claer
wort. Ic bidde wat
ist en wat sal ick dij

dan voer weder doen.
dan dat ic altemael
dyn byn. Jnde genen
des du altemael bist.
Ende ist wenich soe en
heb ic seker niet meer.
mer du hebst gedaen
dattu my met dyn
en dinets wesē. Die
my in dyne epistelen
mit alsulke laue ghe
werdicht hebste te v̄
hessē. Ende als ic di my
self wtstorte en reke
ic dat dyn so schynt
dat ic di niet wael en
geloeue. Ende wat sal
ic dan doen. Jc en sal
my met geloeuē al
sulck te wesē alstu my
v̄moets. want ic dat
in my met en bekēne
mer ic sal geloeuen
dat ic van di genomt
werde. Dantt ic dat
voele en volcomehke
v̄neme op dat ick in
my self met v̄metel
en sy dat ic dy niet
ondanckbaer en sy. Ende
als ic my dy al geheel
offer dat en is niet
wenich want ic offer
my dy deen du start
hck my nest. Ende en
ist niet soedanich al
stu my v̄moets te we
sen. Jc offer my noch
tant soe daen op dat
tu voer my biddest
dat ic so moet werdē
alstu my v̄moet heb
ste te wesē. en dat
bidde ic meer dattu
doen wilst. Op dat
tu niet myn en besse
rest to gedaen te wer
dē tottien dat ic byn
alsoe alstu my ver
moets te wesē. als
ic nochtant so niet en
byn. Niet myn alre
hesste begerhesste
vriend vand ioeget
tot my toe. Die bren
get uwer hochcit en

uwer wacherve my
nen onse Epistel. wo
naem dat ic in den
boeke der regule die
dyn heicheit so alstu
mit dme schriften
tugest alte seer gere
ne mtuerkiest. ay er
ic bidde dat gij den
gesellen myne heuen
rient met te wael
en geloeft. of he yet
lauchste van my mit
spreke. want ic hebt
duck genoelt dat he
met al willens liege
de wat seide. mer
dat he van groetheit
der myne bedragen
wart. Ende vermode
en ordelende sommige
dinge van my als of
ict al ontfanghe hed
de dan ic mit apene
monde myns herten
wide ongaepte dat
ic se ontfanghe mocht.
Als hi dat dede in my
re tegenwordicheit.
wie en solde dan met
mmoede. woe voel dm
ge die bet beter were
dan se syn warachteli
ke mtstorte als ick
dan met hy en weet.
Een groet deel onser
boeke sal he te doen te
studiere. a Her myn
paulyn heilige broed
laet te die dingen die
du dan in mits Jae
die die waerheit doer
onser crancheit sprict
dattu dan die myn
andencste die ic totti
spreke. Op dattu als
tu mit gierigher beg
ten gutte die dinge
die daer guet en ge
recht syn die de dien
re gegeuen syn en da
met hodde en salts
boer myn sonden en
dwalinge. die ic doe
in deen die di mysha
ge solle ist dattu die

nauwe aanmerkste dã
salstu my ansien en
mdẽ dinge die di ver
mits der gnaẽ des geest
tes die du ontfangen
hebste te recht behae
gẽ in mynẽ bucke soe
is die te mynẽ en te
predickẽ en werdelic
hẽ te lauẽ. ¶ Hy ween
die fontein des leuens
is. vmits wes licht.
my dat licht sollẽ sien
sonder duistermisse
van anschyn tot aen
schyn. ¶ Her nv sien
wi dat als doer een
decsel in duistermisse.
In deen dat ic vand
alder heffe opgerich
tet heb. daer he mede
meynt Libris confessio
nis. die boeke myne
biechtẽ. Als ic die le
sende bekenne so or
del ic my self mit be
rouwe. ¶ Her mdẽ dy
gen die ic vmits der
gnaẽ godes bekenet
heb soe verbidde ick
my mit anxt en beuẽ.
¶ Want wat hebn wy
dat wy niet ontfan
gẽ en hebbẽ. wie sölde
daer an twiuelẽ hy
en weer meerre ende
beter. die van noel
en meerre gnaẽ ryck
weer. dan die van
myne gnaẽ ryck.
weer. ¶ En oec weder
om soe ist beter van
eenre cleynre gnaẽ
godes god dancbaer
lick los te gheuẽ. dan
van groter gnaẽ self
wille gelaeft te we
sen. ¶ Also als ic dese
dinge self behe mit
vollẽ gemoede. ¶ O
broeder ic bids bidt
god voer my dat my
hert en myn tonge
vmers niet tvndra
chtich en sy en ic niet
en moet wille gelaeft

werdē. mer dat ic la
uende dē heer moet
aenspē. sō sal ic van
mynē mandē behal
dē mesē. Het is oeck
noch een ander dinck
dar gy dese bruedet
om sōlt te lieuer heb
bē. want he is neue
des salighē Alippius.
den du mit geheelre
hertē omuattes en
wael te recht. Dant
soe mē gudertierlick
van dē man denct
die denct vand grot
ontfermherticheit
godes en vandē gra
uē godes. Dese heil
ge paulynu had Alip
pio seer lief en den
hendē hi. Ēn Alippo
had paulynu een gt
deel van Augustinus
buckē gedaen te lesē.
en leerdenē Augus
tinus aldus vā veer
lieme. Ēn dese pau
lino had seer grote
mynne tot Alippio. wat
he was een suet myn
lick gudertierē man.
en een groet disspen
tierre des woerts ga
des. Ēn paulinus be
gerdē van Alippio by
enē sēnt brieue dat
hi hē leue en historie
vandē begyn auer
schriue wolde. Daer
wart Alippio in begae.
hi heddet van mynē
gern gedaen. mer
van schemptē noede.
Ēn hi vant gudē met.
hi schreef een epistel
tot Augustino en be
claegdē he daer in
woe dattet mit hem
stonde. Ēn begerdē
betruwelick van he
dat he om daer af hel
pē wolde. Dat Augus
tinu alte gern dede.
want hi had anet.
heddet Alippio self
gedaen hi en sōlt al
soe altemael met ge

schreue hebbe van sche-
ten. Ende opter epistele
schreef he voort tot
paulynu in deser epis-
telen aldus. Beker lie
doe dese den du mit
gheheelre herte mynest
gelese hadde dyn be
gerte. In welker du
toendest dattu seer
begerde dat he di syn
historie auerschriue
wolde. ende he woldet
doen om dinre guet
willicheit wille. ende
hi en wolts niet doen
om synre schemptē
wille. Ende doe ic he tus-
schen der mynen en
der schemptē sach be
grunge wese. doe au er-
muerde ic die borden
van sine scholdere op
te mynē. want dat
had he myn vruntschē
re epistele gebeden.
Ende ist dat myn god hel
pe wil soe sal ic v den
heele Alippiu m unde
voer hertelicheiden
brengē. Want ick
mercte wael dat hi
hē des solde schaeme
dat hi alle dingē die
die heer mit he ge
daen heeft solde wil
len apenbarē. Op
dat licht iemat diet
lese ende niet wael en
verstonde deucken
mocht dat hi self pre
dicten ende niet die
gotlike graue die de
men schē verleent
sijn. Her du die wal
weteb woe datmen
desē dingē lesen sal
dy solt vander bwe
derlikē kēninge
niet berueft wesen.
dat ic thants gedaē
hebbē solde. ende dy
sollet oec thants lesē
en hedde myn haest
des broeders gedaē.
Ende desē broeder he
uele ic v en vnwer
tongē. Ende wilt hem

alſo geſellick weſen
als of gij om langhe mit
mij gheken hedt. O pau
lyne. want gij wel on
ſer ſchriften leſen ſolt ſoe
ſal v hieſde mij wel te
danckelikker en angue
namer weſen. Iſt dat
tu mij beter ſt en cor
rigierſt mede dingen
die dar in mis haeſt.
op dattu als een recht
ur dich man mij ver
beterſte en berispes.
Wanttu oec alſo daen
met en ſijts van wes
ahe ic mij ontſie mijn
houet vet gemaect te
werde. Die broeders
gruete v en oec met
alleen die mit ons wo
nen. mer oec mede
die anders waer wo
ne god te graeder die
uende. En oec byna
alle die gene die ons
in xpo gern kennen
die gruete v en beſe
me v bruederlicheit en
ſalicheit. en ic en doe
ves v met bidde. Aer
offtu dat van der keh
ker ſaeke vnmochtes
ſo beſiet doch wat affri
ca mit mij geuoelt.
Deſe epiſtel ſchreef
Auguſtijnus tot pauli
nus. en ouder corth
mille ſoe heb ic oer voel
dar in duer geſlaeſe.
Hoe rechte mijn lie dat
hem ſeuerus ſchreef.

Dester Lxvij
epiſtele die
pauhinus tot Auguſ
tijnus lanchick en hoech
lick ſchreef dar hem
Auguſtijnus alte mijn
lick op antworde. der
is oec alſo voel en al
ſo menich gemeeſt dat
ſe op dit paſſte langh
te ſchriue were. En
mie dat ſijn ſchriften
laſe. al en kende ſij he
met. ſe hadden daer
nochtant gheet ver wo
deren in. En ſomige
dieſe laſen die en kun
de dar met van v ſae

det werde. Aer die
tijt wart he alte cort
uit soe groter begerte
worde sij ontsteken.
en dan in getoge als
in een paradijs der wel
de. Als oec Heuerus
we he schreef in eenre
epistele die he tot he
sande. die sijn boeke
mit alre groter blijt
schappe plach te lesen.
Aer oec soe waren sij
he alsoe wel te smae
keliker en genuechli
ker. als he sijn engel
sche leuen en sijn mij
licke tegenwordicheit
wael kende. Ende wat
sijn herte als mitte mij
kelre des hemelschen
mijns der sueter scrif
ten auer ulodelick ver
uult was. Soe en mocht
te huys niet late hi en
dede he sijn grote blijt
schap te kenne die he
om verminde der gena
en godes bereit had.
Ende hi schreef he ond
andere woerde die
al vol vroude waren
alzus. God sij ghe
laeft lieue broeder
augustijn. van wes
ghenuecht dattet is so wat
dat ons guder blijt
schappe in is. Ic beke
mij is wael mitty en
seer gerne en woel
lese ic dij. Ic sal seck
noch een wonderlick
dinck secge. also als
mij u tegenwordicheit
vermits uwe gotlike
beschermisse als ab
sencie plach te wese.
Aer nu is mij dat af
wesen weder alsoe te
genwordich en geen
veleye werke tijtliker
dinge en onderlatte
he. Ic en lese also woel
als ic mach. mer due
soe woel niet als ick
wil. mer weder om
en doe ic niet mijn
dan ic en mach. mer
god sij gelaeft. het
alre suetste broeder

my is seer wael mitty.
Ic verblide my mitty
en my is seer wael mit
ty. en ic hyr dy seer na
~~begeuestet~~ tgeuoget
en ic vhoege my op di.
c̄n op dat ict al te re
chte secge alre cruich
heet hyr v togeuoegt.
en v anhangende. en
ic verghneder al myn
achte als of ic v̄ bet
bequeem mocht syn
tontfangē die auer
vlodicheit uwer bors
ten. c̄n oec dar wt
te drucke dat se mwē
delick beslate bewarē.
c̄n oft moegelic weer
soe begerde ic wal dat
die pelle dar die suc
kende doer tontfangē
plegē te mael beside
gedaen worde. en die
hynensteē hē gewerdi
ghe wolde aellinge wt
te storte. Ic segh dat
ict beger dat my die
hynensteē wtgestortet
mochte werde. Dant
verwaer v hymensteē
syn vette hynensten
verualt mit hemelschē
vetticheit en alre geest
teliker suetichcit wal
getemperiert. O hyn
nensten syn teyn puer
cenuoldige hynensteē
behaluē dat se mitte
twinuoldige bande der
caritatē alte temelike
syn geciert. O hynen
sten auerstortet mit
teē licht der ewiger
waerheit weder hpc
kende hymits gotliker
caritatē. c̄n onder
deseē hynensteē woege
ic my toe also na als
ic mach. O wairlike
ghy syt een wyse hyre
vol gheder konste en
te saemē tymert die
tatē des gotliken ho
richs en suete clareits
die drupende syn out
fermhertichcit ende
waerheit. doer welke

dat myn siel menich
sins loept en wort v
lustich vande hemel
sche voetsel. ¶ Ende soe
wat dat myn siel m
oer selfs te myn off
tranck voelt dat vli
cht sy oer dan te
weder macke en te
sterke. ¶ Die heer die
wort auerulsdelick
gebenedyt vanden
los dyns monts endy
ne trouwe dienste.
en die di den heer sy
gende syn doestu oec
weder antworde de
heer. ¶ Soe wat dat
van synre wijsheit tot
ons vloiet dat wort
ons genuechliker en
te danckeliker vmb
uwe eersame dienst
en uwer wael geschic
ter puerheit. en um
getrouwer symplelre
dienstelicheit. ¶ Dat
gy oec also uwer scerp
synger wroetheit en
snelre wackerheit
also mde verborgene
dinge in v neemt. en
ons intrichtes. ¶ Ende
dat begerstu oec va
den heer soe wat ge
muechlics van he m
v luchtet dat wi dat
alle weder tot he sol
len brenge. en syn
gotlike weese beken
ne sollen. ¶ Dan wes
gueetheit gi also guet
synt. ¶ Dan wes puer
heit en eenuldicht
gy alsoe puer simpel
en schoen synt. ¶ En
wij doen he danckbar
heit van sine gaue.
en gueden die hem v
gestort heeft. ¶ En he
moet he gewerdige
vmmits sine gaue v
ons toe te voegen. ¶ Op
dat wij he volcomeli
cher onderworpe mo
ge werde vmmits wes
gelerde en matcheit
wij ons vblide dat gi

soe daen sijt. Op dat
ter vgenalle oer van
ons te vblidē dat ick
oer niet en mistruwe
te geschien. wilt gij
mij mit uwē gebede
tehulpē comē. Dit
schreef Heuerus in
eenre epistelē tot Au
gustijnus. ēn tot ēn
de vander epistelen
soe begerde he van
Augustijns enē langē
epistel weder om.
Ēn schreef oer mede
woe langē dat sij oer
worde se solde he noch
tant alle te tort valle
te lesen. want he van
sinē schriftē niet en
mochte vsaedet wer
dē. Oer Augustinus
schreef hē weder dat
he hē des billix ver
draegē solde ēn oeck
ander lude die dat
oer van hē begerdē
onder wijsē wolde dē
sij he dair mit mede
en belastē. want he
temael voel onleden
hedde mitter heliger
kerkē. Also dat hi ond
wijlē naume tyt en
hedde sijns lijfs noet
druft te nemē. ēn enē
yghelikē dan te schriuē
diet begerdē. des en
was he niet wael mech
tich te doen. He en
moest dair dan om ach
terlatē ander orber
like dingē die der hel
liger kerkē noet warē.
dat hē niet guet en du
cht. Ēn seer noede wei
gerdē hi enē yghelikē
die hē wat bat. Dair
om so hat hi Heuers
alst geen merckē noet
en dede dat he dan die
lude daer hijt vnoch
te onderwisen solde.
Ēn sorchdē als hijt te
chtuerdelick weygerē
mocht. dat sijt nochtat
quellick nemē mochte.
Want hi altoes ēn ba

uen alle dinge die got like en die broeder like myne. in ene ygelike te woede en te halden. daer he he self oec gee dinck voer en setten. Want wie onbegripe lick datter he suet wd vander wet diger he liger drieuoldicheit te schriue. Also als hi tot Eusdiu schreef soe liet he nochtant die boeke ligge tot onuol come. maneer hi merc te dattet noet was tot te gemeyne orber of totter myne dienden. En want die boeke te mael swaer ware da tstunde oec niet allee den gemeyne menschē mer oec mede groter ge leerde menschē. Dat der bueke is vv. der upe menschē wo kunstich hi oec was te gro de verstaen mochte dan hi alleen. En die boecke die plach he to macke als he myn onlede hadde alsoe datter niemant ge breeck by en hadde. Want hi wost dat he na de gebade die he vander tegenwor dicheit godes outfa ge hadde alre menste schulden er was. Van sinre groter oetmodicht en dat hi alre quellich de mocht datme he pree

Alte groter lxxv druc plach he daer af te hebben dat he die menschē laefde en pryssde. mer sonder linge leet hyt alre noedes van synen hemelichste liefsten vriende. Daer om want he meynde dat se he soe wael kende dat sys dan ymers niet doen en solden. Also als hi oec totten

voerseecht de Seuerus
schreef en aldus seide.
O broeder Seuerus
als ic vande gene ge
laeft werde die my
alre broeder liefste en
alre geselichste sijn.
dat heb ic als of ick
van my self gelaeft
weer. en dat verstaet
gij en merket wael
woe moeilick dat my
dat is. Al weert oeck
waer dat me van my
segt. en woe wel te
moeilicker ist my dan
van di te lide. U Dant
tu bist my als myn an
der siel. en vmers dij
siel en die myn sijn
als een siel. Ende du da
alsde werdest bedra
gē in my. en meynst
die dinge in my toe
wesen. die my noch al
te seer ontbreke. Ende
wie seer mach dan
een mensche van hē
self bedragē werden.
Dat ic oec daer in
niet alleen en wil dat
tu my dat doen salst.
mer want ic di liefh
heb oec bedragē solst
werdē. U Her dat beef
ic lieue brueder dat
gij oec niet te myn
voer my en bidt dat
ic alsoe werdē moet
alstu my vmoets en
geloeues te wesē. O Hij
spreect my recht in
uwer epistele toe als
of ic dat van v begert
hedde dat gij my lan
ge epistelē schriuen
solt. die vol van myne
laue sijn. U Her dat
moet verre van my
wesē dat ic dat van
v vermodē solde. U Her
ic segg dat dijn epistel
vol van myner laue
was. Dat was my moei
lick van v te lidē. en
dat heb ic van my self
begert dat ic dat be
rispē en lacke solde

oec tot dmen ommille.
Hoert myn broeder
ic meyne oec dattu
oec wael wostes woe
veel dingē dat ic ond'
handē heb. Tot welke
ons die noet des dienst
tes dwingt tot men
nigerhande sorgen.
soe dat ic alte wenich
tyts heb tot anderen
dingē myn te kieren.
Ēn en voldede ic niet
den noettelikē herke
lickē saekē so dede ic
tegens myn officiū.
Wher dat gy wilt dat
ic v een lange epistel
solde schriuē dat me
te ic seker schuldich
dat belie ic. want ic
byn te mael schuldich
dmē alte suuerē wil
le te voldoen. Wher
want gy een guet en
een rechtuurdich my
ner syt. Daer om se
ē vmaen ic v. dat gy
dan daer hoeuer van
ophoert du die myn
myn nest. Ende du
mer ste oec wael
dattet rechtuurdelik
voert geet. dat ict
en den andere schul
dich byn. dan dat ic
dy alleen schuldich
byn. en die tyt en is
my niet genoech tot
hē alle. Daer om my
alre liefste en gesel
lichste broeder daer
du onder dē name
xpi onder dē irste
tyts. die en doen my
oec niet als hē tobe
hoert te doen. Als
se my niet alleen m
en sette tot hē ond'
dingē te schriuen.
mer dat se oec den
andere mit heelre
macht en gudertie
renheit niet en ver
biede. Op dat ick
oec niet te haert en
scheen als ic enen v
gelikē syn begert

met en voldoe. ¶ En als ic heuer die dingen doe die ic allen menschē te saemen schuldich byn te doē. Voert an als wij hapē en belaeft hadde. als v eer samheit tot my comt. soe selt gij dan wael vernemē mit wat werkē der schriftē dat ic bekōmert byn. ¶ En dan suldy wael doen dat ic v gebedē heb als die anderē van my te weerē. ¶ Onse here god vervulle uwen alsoe groten heligen schoet. den he gemaket heeft in uwer hertē. ¶ O alre salichste here. ¶ En op dat ment oec mach merkē woe dat he sinen lof wederspraeck soe wil ic hyr noch een corte epistel schriuē die hē Iudax sande en oer eens deels dat hi dar wedˢ op antwordē. Van Augustinus epistel tot Augustinum. Lxx. capit

SInen heer werdelikē lauelichstē en mit alre werdicheit tontfangē en te vervolgē in allē manieren van laue. Den heligē vader Augustinum. Iudax. Saluut midē heer. Ic heb gracie uwer salicheit dat gij gerne ontfangen hebt die temperierige minute redē. wat dan wort den soē gueden haep gegeuē en guet betrouwē als se mitte regē der vaderliker fortsinē begatē werdē. ¶ Suete bischop ic heb v verwect. niet dat ic een cleyn graue ontfangē solde van uwer vaderlikˢ

horst. mer dat ic een
geheel vloet mildelike
vtputte mach. Ic heb
den schat der wysheit
begert. mer ic heb my
vtfangē dan ic wol
de en haepte. Noch
dattet met myn ghe
meynt en solde wer
dē mer gaue. Non
vnus sed mus.
Dat augustinus ge
uet die orakel of visi
oen der myt. als een
sacrificier inge ofte
heylichmakinge der
rechtuerdicheit. en is
een vermakinge d' geest
liker glorie. Een
dispentier inge der e
uiger salicheit. Dek
ic beger mittē blomē
der euiger wysheit
gheuoedet te werdē en
van hymmē begatē te
werdē mitten tegen
der leuender fonteine.
Heuet dan O suete
bisschop dat ons bei
dē oerberlick mocht
syn. en dat ick vm
uwē vloedē geoect
mocht werdē soe ms
cht ic gheuien. Hout
an so en laue ick met
soe seer mit schriftē
als mit helauen der
begerte die tegen
wordicheit myner
dēuuhēit. Ist dat ic
vmmers uwer weersie
nicheit v schrift we
der lese. O eerwer
dige heer die godlike
gheuertierenheit
moet v beschermen
ontelbicke iarē in sy
nen dienst. Hier
schrift hi achtet an
verskens daer he m
beclaeget dat hem
Augustinus so corte
epistel gesant had.
of corte rede tegens
hē gehat had. Ende
hietē Augustynus
een fonteine d' werlt
en seget aldus. Daer
om heuet my die fō
teyn der werlt mit

alsde corte clemen
sermoen doerulate.
Ende of he licht die hy
te der fontenē nyn
bequaem heft geuo
den of gehaept. die
bequeem vloede ge
ue hulpe de geesteli
cheide. wolke die
volcomē geloue ver
wacht die vanden
holt xpi hangende
is. Wo dat Augustinus
den eerlike bisscop we
der antwerde. xxxj.

DEn alre ge
myn ruste en
in xpo to la
uen en alte seer be
gerlike broeder Iu
dax. Augustini. Da
luut tade heet. Ick
heb vroliken ontfan
gē dyn corte epistel
mer slechts een rech
tige sterke bede last.
eenre langer epiſte
le van myn. Ende dar
om so en heb ick der
mer noede mer ger
ne ontfangē dat ick
lichtelic dyure gier
cheit voldoen mach.
mer dat ic my van
dyure caritate ver
blide. Want al ist
dat gy dat vande ge
ue bidt die dar my
bequeem toe is. het
is nochtant guet dat
gy dat also vlitelike
begert. en tot eenre
langer epistelen toe
schriue. soe ontbrict
my meer machte da
die guede wil. Dat
ic alte seer onledich
byn mit kerkeliker
onlede. Soe dat my
wenich tyts gheoert
tot myn dige betra
chte. Ende dat ic oeck
die dinge doe die
meer noet sijn en vel
menschē erberlick.
en dat ic oer duc we
nich tyts heb tot ver
maeckinge des lichams

cracht̄e die ou\se dienst
noet ſyn. ¶ Want die
werde en outbreken
ons niet mit welken
men waer wel briefue
mit ſchrifte̅ verulle
mocht. ¶ Oer dat gy
van ons in langher
ſchrifte̅ der epiſtelen
begert. dar to ſoe ant
worde ick dat ick my
niet bequeem en bekē
ne. ¶ Want gy hebt in
uwer epiſtele geſchre
uen. dat gy ene̅ ſchat
der wyſheit begert
hebt. mer dat gi oec
myn outſangen hebt
dan gy wolt. Als ick
doch ſelue̅ wtte ſchat
der wyſheit mit out
fermelikē bede̅ myn
dagelicſche outhaldi
ge oetmodelicke̅ bid.
en̅ nauwelic̄ verigen
mach. en̅ woe mocht
ic een oetakel of een
viſioen of geſicht te
weſē. Dan welke ver
borge̅ heimelicheide
alte wel meer mage
ſyn die ic niet en we
te. dan die ick waer
weet. ¶ en̅ oec mem
ge ẏborge̅ heimelich
eide̅ dar ic niet en
mach to gaen en̅ doet
gaen als ic wil. ¶ en̅
des en bekene ic my
oec niet myn dan te
maer onwerdich. ¶ en̅
ſeker wie byn ic dat
ic een ſakariere of
een hehiger der recht
uirdicheit byn. Het
weer my te maer gwet
ſelf geconſacriert
of geheilicht te weſē.
¶ en̅ dattu my oec noe
meſt ene̅ wedermā
ker der geeſtelikē
glorie. Ic ſeg wttij.
och god vergeuet dy.
wanttu en weets te
maer niet ween dat
tu toe ſprekeſt. oyer
ic werde ſelue̅ alſde
under glorie ẏmaect.

soe dat ic beke dattet
my vborgē is. Niet
woe voel dat ic van
daegē to daegē wort
gae. Mer slechts ic
hyn een dispencaerre
der ewiger salicheit.
mit myne ontellike
medekuechte. Ende
doe ic dat mit guden
wille soe heb ict loen.
ende doe ict noede so is
my die dispencacie
niet dan alleen to be
laest. Hir in en in
voel syn schriftē wnt
men dattet hē alte
swar wats dat hē die
lude laefde en pryss
de. Want als he op
paulus epistel ad
galathas segget. Doe
wort die gotlike my
ne alre best mid oet
modicheit bewaert.
Ende in genē dingen
secht hi voert. en wt
die gotlike my me
meer belettet dan
mit houwr dicheit. Ende
secht dair oet an mid
selver epistelē aldus
tot scē peters laue.
Daer hyt also oetmo
delikē leet dat hē pau
lus voer alle dat volc
berispedē. Leert van
my sprict ons lieue
here Ihs xps. niet die
doden op te wecken
die vier dage inden
graeue gelegē hebbē.
of die duuelē wtten
besetenē menschē te
vdriuē. of ander qua
len te vdriuē. Mer
he spreect: leert van
my dat ic sachtmoe
dich hyn en oetmodich
van hertē. Dese lexe
onthielt hi seer wal
in synre hertē en had
se altijt bereit in sinē
woerdē. in sinē wer
kē en wanderinge.
Van synre groter blid
icheit tegens die ouge
loeningen te verdriuē.
lxxij capittel

Voert soe ist te
wetē dat dese he
lige man alte groten
vlijt dede tegens die
quade ongeloouighe
ker ste. ēn sonder lnge
den donatiste die sich
ander werf hete doe
pē. so dat he noch na
cht noch dach en ruste
dat lant en was dan
te mael af gesuuert.
Dat hi oec mede geest
der ſatticheit alsoe
wel als hi mocht al
toes dede. ēn oec na
mede synre medebi
schoppē. Ēn mit des
paus ēn keisers be
dwange diet gehade
hadde dat men der
uergent en solde late
bliue. Ēn se haete de
gudertiere man gode
den werdige bisscop
Augustinū. Om dat
die helige kerke xpi
vmmes he wonaen.
ēn se kuerste mit oe
te tuude op he. Ēn
want hi stedelic ge
bede wart te wisen
tiere ēn te lere. ēn
te sterke dat gelo
uige volck. Ēn dan
oec met alleen m e
ne cōuinctrijke mer
alre wege. ūm hier
ūm dan. dat hi oec
mit groter beserte
te doen plach. Ēn so
plage se al gewapet
inden wege te gaen
liggē op dat sy om
doede mochte. met
god beschermede he
altoes. Al was hi de
mael gemoet te ster
ue. dat gelouige volc
en mocht synre met
outbere. Ayer noch
voel quelliker die
quade ongeloouige
voer welker bekie
rūge dat hi stedeli
ke arbeide. De pla
ge alte verueer
lick tegens he te spre

hē en te segge dat me
hē selde doet slaen
als emē mulf en seide
oec mede. god solde
hē al syn sondē vergē
uē die Augustijnus
doet sloege. Ende se
riepē duck onbestue
lick tegens hē. dat hi
nochtant mit alte
groter satichеit ver
droech en vervolgdet
mynlick. Ende sy en
woldē oec somtyt vā
groter onwerdicheit
niet mit hē spreken
en seidē dat hi een
bedrieger weer en
een valsch verradere.
Mer vmmits bedwan
ge des rechtes so moes
tē se tot sōmigē tydē
tot hē comē en syn
werde hoerē en tegē
hē dispentierē. Op
een tyt stondē se by hē
op een stede. en hē
was gaen sittē. doe
he sach dat se bleue
staen en met sitten
en woldē. Doe seide
hi hē gudertierlick
toe. Frēs nō vultis se
dere nobiscū. broders
en wilt gy niet sittē
mit ous. Doe seidē se
onwerdelic Nō. Doe
seide he myn hēr tot hē.
warē om dat se antwor
dē seer smelick. et is
geschreuē. Ic en sal
mittē boesē niet sittē.
Hi antwordē hē my
lick. waer om sydi dā
mit ons mitegaen.
Het is geschreuē. du
en salst niet mitgaen
mittē genē die qua
de dingē doen. mer
se en antwordē met
dat he niet quaet en.
weer by hē lude. mer
hi seide dat god self
sprueck tegē den du
uel die hē temptier
dē. die he wedr wtter
schrift antwordē.
Ende so wat datter dā

by quam die verwan
he voer dē volke mit
schonē redē. ēn wo dat
ter dair meer in quae
woe dattet om heuer
was. dair die kerste
geloue seer mede ge
starct wart. Die ma
nicheen ēn alrehande
ongeloouige menschē
verwan he alle mitter
hulpē godes ēn mit
machtē der heliger
schrift. Woe dat Au
gustinus disputierdē
mit ēne manicheus lxxvij

Dat byponē qua
op een tijt een
manicheus die se hir
hietē. ēn wolde dair
sijn dwalinge sayen
vander manicheeschē
sectē. den naem he by
hē mder kerkē voer
den gemeenen volke.
ēn die Hosturie dair
by ēn he dispentier
dē mit hē apenbair
lick. Ēn na der der
der collatiē so wart
die manicheus mit
allē verydelt ēn en
konde sijn dwalinge
mit allē met beser
mē. ēn liet sijn dwa
linge achter ēn watt
ter stont beliert tot
ten kerstē geloue die
hē die edel bisschop
Augustijn claer lick
bewees mit schonen
redē. Het geviel
datter een wittē clerc
dien wittē huse scō
Augustinus was. w
aut he duc bisscappē
ēn priesters mit smē
doesterē wan he wal
volleert in allē ker
kelicke saekē. dē an
derē kerkē auervas
daer hē des noet
was. als tot stichtin
ge der heliger ker
kē ēn sterckinge des
geloue. Niet suekē
de hē selue mer die
dingē die noel men

schē mutte warē. ēn
hy gesalicht mochten
werdē. ¶ Want hebiet
oec Augustinus van hē vae
tē den he van ionxr op
alsō rechte lief hadde.
want he oec anders
nair bisschop wart
gemaect. ¶ ēn oec Ie
uerus. want die gene
die inder latynscher
tongē wael geleert
warē die voechdē he
onder die latynschē.
¶ Op dat mē dat woert
godes te bet van hē
vstaen solde want se
van eenre tualen wa
tē. ¶ ēn die griecschē
voechdē he totte grie
kē. in deser seluer
maniere. ¶ Alsus soe
hadde hi twe natuer
like broeders geschei
den. om dat die een
bequeem was dat
woert godes te leren.
¶ Oec die auē mocht
dat alte quellic ver
draegē ēn bat hem
ernstelick ēn voel dē
hi hē doch smē broed'
weder hi hē late wol
de. ¶ ēn Augustinus
heddet gern gedaen
van rechter barmher
tigher myn nē. mer wat
tet der heliger kerke
orber niet en was so
en mocht he des van
rechter consientien
niet doen. ¶ Oec he
schreef hē guetlicke
in alsus danē woer
dē. Smē alre liefste
ēn eerwerdichsten
broeder ēn mede pries
ter Donatꝰ. ēn den
broeders die mit hē
syn. Augustinus ēn
die broeders die
mit my syn. Saluut
mē heer. Ic geuoele
wael dat ic al haert
schyn te wese unver
beterte. ēn nauwe
en kan ict in my self
vdraegē dat ic myne
soen den diaken lucil
lū mīe broeder dyn

ve helicheit niet weder
en sende. noch en gheē
ges met hy di te bliue.
a Her wanneer dattu so
daen werdeste dattu
dine alre liefste en be
gherichste vriende van
dy lates trecke of va
dy vseynts tot mutti
cheit der heliger ker
ken. Dan saltu gheuoe
len mit mat prekelē
der begerte dattet my
nmendelick doer
gnaeuet. dat die gee
met mit my en syn
mitter lyfliker tegē
wordicheit die my
alre meest en alre
suetste vnder gesellsch
ker hefde togewegt
syn. Op dat ic dine
gedachte met weder
sende en darf woe
starck die broederli
cheit dyns bloets is
tot dinē broeder. Si
en ber my vt de brat
der vrientschappen
nochtant met dat
broeder Heuerus en
ic mede to gader han
gē. en nochtant be
henstu wael woe sel
de dattet my gevalt
hē te sien. En dat en
is myns willen noch
oer syns willen met.
Dan tot muttichcheit
der heliger kerken
om die tocomende
werlt dar mi ontsei
delick te saemē sollē
leuē. Hoe wel te
gelycken dehker steet
di dan te vdraegē
dat afwesen dyns
broeders om erber
licheit der seluer mo
der der heliger ker
kē. mit welkē broe
der du oec noch also
lange met en hebst
die gotlike spise ge
eder cauwet alsde
lange als ic mit my
nē alre liefste en ge
sellichstē vrient en
alre suetstē mede
broder Heuerus ghe

dach heb. ¶ Die seck
my nauwe iet mit my
sprict dan selde mit
ene clene sentbrief
ke. ¶ Nu die self epis
telke hebbe oec meer
in van andere mutte
sacke der kerkelik
sorge. dan se drage
tot ons onderlinge
tot malcanderē van
gemeechliker weelde
wtter suetichheit. ¶
Hier saltu licht toe
antworde en mach
by ons myn broeder
der kerke oec met
mutteliker diene. of
hegere ic om oec an
ders man om te heb
be by my. Ic segt dy
slechts broed. meer
syn tegenwordicheit
al dair alsd mutte als
se hier is totter my
linge der siele. en
tegier inge der scha
pē xpi des heren. so
en segt niet dat nie
mant myn hardich?
mer vmers meer
myn quaetheit mit
recht mocht beschul
dige. ¶ Hier want die
ewangelische dispen
tacie in ousen lande
seer arbeit in latyn
scher tonge des hier
groet behoef is ende
dair niet. ¶ Nu geuel
stu dan niet dat men
der salicheit des vol
kes aldus raden en
helpe sal. Alsoe dat
my die salicheit der
mensche mit groeuw
clenre sorge en steet
te sueke. ¶ Nu ic sende
se dair die dair mut
te syn. en neme se da
dair die hier mutte
syn. ¶ Hier dair om
so geuet my vngrifmis
se en nemet mit best
dat ic niet alleen te
gens dyn hegerte en
doe. mer oec tegē my
nes selfs sinne/ dan
my die sorge dyns
lastes toe dwinget.

Die guder tieren hee
in welke dattu dy her
te gesat hebst die salt
di geue. Dat dyn ar
bet alsoe wese sal dat
tu voer dese wald dat
wael geloent salt wer
de. Du en salst my
oer niet wenich hiene
hyr in doen. ist saeke
dattu my hyr in niet
meer mit dine bede
en belastes. Op dat
ic hy dyure heliger
guet heit willicheit
die my eer wer dehke
is niet to haert en schi
ne. Dese voer sechde
broeder den hi eenre
ander kerke beuale
had dair ic dit leste
pas mede begonde.
die gruck op een tyt
om te predike tegen
die quade hereside te
wrede der heliger ker
ke En he viel inde la
gen syure mande se
sloegse he alte swaer
like. en name he die
selue die mit he wa
re en syn ander din
ge en ruetschappe die
he hy he genamē had
om der seluer saeke
wille. En op dat die
kerke dair niet mede
gehynder en worde
so en tysweechs die be
scher mer der kerke
niet. En die hieten
Defensor ecclesie de
alsulke dinge beua
le ware tot bisschop
te brenge om dat niet
corrigiere solde. En
doe wart die bisscop
selue donatist geuo
de vand stut calames
en hi hiet Crisppinus.
En om dat hi voel
guets dair mede ever
boert had en schul
dich was. om dat he
die on daet die den
heliger man mit sine
gesinde geschiet had
niet en corrigierde.
oder hi sette he oer
tegens die insettinge

der ewē en weder
spraect en vsaectens
dat hi hereticus was.
Die defensor dat een
guet kerstē bisschop
was stont hē tegens
al dat hi mocht. ende
men bevantet dat hi
hereticus was des
hi vsaect had. En die
andachtige heilige
bisschop Augustinus
was te mael vlitich
in allē maniere tot
wederstruhbicheit
der kerkē saeke toe
bedwingē. En dan
quamē twe andē bis
schoppe van calamen
hy. en he maecte een
dispentierunge dat
een grote menichte
des kerstenē volcx hy
stont die den wtgank
des eindes verwach
tende warē. Alle dat
wijde grote kartagie
en doer alle Affrica
begerde se dat einde
hir af te wetē. Tot
drien tidē dispentier
dē sy en Crispinus
wart verwonnē en
mit gemeynre sentē
tien gepronciert een
hereticus te wesē. De
se Crispinus was on
danckbaer en verwectē
den alre gudertieren
stē honorin. Hier van
dē keiser wart een be
queem antwort gege
uē datmē die hereſie
en donatiste in gene
stedē en sōlde late wo
nē of wesē. en datmē
die brieue alrewegē
sōlde schickē en sendē.
Alsoe dat Crispinus
mittē sinē geeisschet
wart tien pont golts
in des keisers stat te
geuē. Hier want die
eersam bisschop Au
gustinus altoes optē
guedē en aptē quadē
barmhertige hynen
sten had. so was hi dā
seer ernstelic in. en
die ander bisschoppe

consentierdent mede dat hē die keiser dat vergeue̅ solde. ēn et geschiedē oec alsoe. Ēn ṽmits deser saeke̅ ēn der hulpe̅ godes soe wies die heilige kerke seer. Ēn m allen desē dingē die geschieden tot vrede der heiliger kerkē so gaf god ouse here Augustinus die palm der verwynninge al hyr inder erde. ēn hē hielt hē hy hē self die crone der rechtuerdicheit. Aldus wart doē van daege̅ tot dae ge̅ ṽmits der hulpen godes die eenheit der heiliger kerkē geoect. ēn die broederlicheit der vergaderinge godes gemeert. Ēn dat geschieden alre meest na der disputatien ēn collacie̅ die alle die bisschoppē hy kartagien hadde̅ mitten donatiste̅. Dat die glorioese ēn religioese keiser geboet. Ende om dat te volbrenge̅ soe sande he aj arcellū sine̅ richter in Affrica. In welker disputatien dat die donatiste̅ te saeme̅ geconfuist worde̅ ēn van de̅ herstene̅ bisschoppen verworien. ēn van de̅ keiser verdoemt. In welker saeke̅ dat die donatiste̅ mit oere bisschoppe̅ oer gemeynschap meer mitten rechte̅ kerstene̅ volc hadde̅. ēn hielde̅ kerstē vrede. Ēn al dit grote guet geschiede̅ ēn wart vollmacht ṽmits den auerheilige̅ man godes Augustinū. daer hē die ander bisschoppē in consentierde. Hoe dat sich Augustinus had mitte̅ ingeloeuge̅ donatisten. xxiij cap

Na deser disputacie̅ ēn collacie̅ die mitte̅

donatiste geschiet wd.
soe ware daer noch so
mich vande donatiste
die seide woe dattet
hē niet gehenget en
weer hē te vantwor
de vmmds de defensore
diet an beiden sijden
hielde. want he synre
kerke seer gunstich
was. Daer na geuielt
dat ste Augustijnus
die heilige bisschop eer
werdich inder gedet
nisse vnnits pauslike
brieue gehadē wart.
dat sme medebisschop
pē te comē tot sectrie
mauritanuie om an
der saeke vander ker
ke to eyndē. Doe ge
uielt dat hi al daer
de bisschop der dona
tistē sach vander stat.
den seal daer in ene
beschermer oer re sec
ten hadde gesat. Dar
Augustini bi stont en
alle dat gemeene volc
bi hē vsacrement van
menigerleie gesel schap
en gemeynschap. Ende
die eerlike bisschop
Augustinus verwecten
hē daer toe dat he toe
disputiere in kerkeli
ker maniere. Oft al
soe weer als se seiden
inder irster collacie.
dat he dat in vbetere
solde. Ende dat he in
vrilick soud vemants
vbiedē sonder enich
ontsien of weder stae
van machtē niet en
twuelde toe spreke.
Oer in vrijlick synre
gemeynschap pijnde
te beschermē in synre
stat en onder sinē vrij
dē. Oer des en wolde
die bisschop der dona
tistē niet doen. noch
oet om bedē wil synre
olders en vriendē.
noch om vhticheit syn
re borgers diet alle
alte gerne gesien hed
dē. Noch om geenre
leie woerde of saekē

en was hedaer toe te
brengē. ¶ Ēn hi en wil
de oec ander niet ant
wordē dan aldus. Of
wy verwonnē syn of
verwonnē hebbē dat
haldē die heesten of
schriftē. ēn wie dat
hē die hebbē gemaect
onder dē bisschoppē
hy hartagiē. ¶ Ēn op
een ander stat doe hē
wandē notarie gebadē
wart dat hi den eer
likē bisschop Augustī
nū antwordē solde. so
sweech hi. ēn sweech
als of hi stōme hedde
gemeest. want hi en
vant niet dat hi ant
wordē mocht. ¶ Ēn alle
dat sermoen dat die
werdige leerre Augus
tinus dede tegens der
sectē oerre ongeloue.
dat hoerde hi an als
of hi stom geweest
hedde. ¶ Ēn als hē mit
allē stijl sweech so wat
dan een apenbaer mis
truwē tegens dē on
geloouigē bisschop.
ēn oec tuge ēn testi
ge der heliger gelee
uē quam dan van.
¶ Die grote wijsheit
des alre hechsten
mans Augustynus
voer der heliger ker
kē stichtinge en is
mit genē menschē
kē tongē te bedudē.
¶ Het gemeel op een
tijt dat hi tot ypponē
mit sinē bruederen
auer tafelē sat. ēn
dat he tot hē seide.
Broeders merctet
gij hudē mi hertken
in myne sermoē wal.
dattet ende also niet
en was als dat begyn
ne. ēn dat ic tegens
mijnre gewoentē die
materie die ic begō
nen had niet hangen
ēn in een and' woert
ginck. ¶ Doe seidē sy
die broeders wy dat
syt oec wal gemerct

hedde ẽ dat se hẽ ge
noech dar in verwo
erde. Doe antwoerde
hi. Ic geloeue des gese
lick datter yemant
dwalende onder dat
volck godes was. die
god ouermids die
offerhande ons ser
moens vmaent wol
de en lere en vander
dwalinge genesen.
Wy selue en onse ser
moen sijn alte samẽ
inde handen godes.
Want doe ir die dele
der voer sechder ques
tie tractierde. doe
noech ic in een wtgric
eens anders sermoen.
en doe ic die questie
geslaẽ had do eindẽ
ic die questie of dis
putacie meer tegen
die dwalinge der ma
nicheen. dar ic met
van epyesat en had
te segge. Als die bis
schop Augustinus vnt
cloester sat en de die
broeders by hẽ ware.
siet so quam dar tot
hẽ int cloester een ry
ke coepman der ma
nicheesscher die sijn
hiet. en viel oetmode
like op sine kne voer
sine voete. en storte
sijn traine en begerde
dat he voer hẽ bidde
wolde. en belijdent he
wtmelicke dat hi der
manicheen secte ghe
volget hedde. Hier
dat he in corten wt
sine sermoen bekiert
weer worde. en die
hierste geloue ontfan
ge. Dat hi doe eerw
delick en ner ystelick
onderuant en die bro
ders oet mede. dat he
inde selue sermoen
bekiert was. En hyr
wt soe merkte sij en be
kende den diepe ver
borge met godes. en
wt verwonderde dat
ten se god hoechlic al
te saemẽ mitte broe

ders glorificierdē hēich
lickē den ſuetē naeme
des herē. Die als he
wil en alſt hē behāget
tmits dē onwetendē
oec werret der sielen
salicheit. Dan enē on
geloengen hēreticus.

De xxvi
ue des kōinc
liken huſes die paſcē
ſius hiet. een Arriaē.
die vermits machtē
ſijns perſoens die tijt
ne kerſtē gelouе alte
ſwaerlickē anuechte
de was. Ēn verdroeſ
en vſtwerdē die prieſ
terē die vandē gudē
gelouе warē wt ſijn
re ſtat. Ēn die heilige
biſſchop Auguſtinus
voedē hē te comē bi
kartagie. tu tegen
wordicheit ſōmiger
eerliker triaē. Aer
paſcencius die hereti
cus en wolde daer
geen griffel noch ta
fel bi hebbē daer ſe
diſpentieren ſoldē.
Aer Auguſtinus
wolde daer ſtantaſ
telike tafelē en grif
felē bi hebbē. Aer
want dat die hereti
cus alſo ſtarchelick
wedерſtont en ſeide
hi en wolde daer geē
tafel of ſchriuers bi
hebbē. Ēn om anxt
der ewē die tegens
den hereticus gelet
was. ſo ſeide die gu
der tierē vader Au
guſtinu. mit ſijnen
prieſterē en dē aude
rē volke die daer
mede bi warē. Hi
hietet toegnen dat
hi dan ſoud ſchrift
mit hē diſpentiere
wolde. Doe naem
hijt an. mer hi ſeide
tegens ſōmige. dat
hi daer om daer geē
ſchriuers bi hebbē
en wolde. op dat hijt
na mit loegē en mit
geuynſcheit vſaeke

mocht. ende secgē dat
hi gesecht hedde. dat
hys niet en hedde ge
seget. ¶ Die eerlike
Augustynus toenden
om die vastichеit dē
gelouē mit clarē wa
rachtigē redē ende mit
machtē der heliger
schrift. ¶ Dat pasce
cius voert bracht dat
was al sonder macht
ende sonder vrierige
der schrift. soe dat
syn dingē altemael
valsch ende idel waren.
Doe pascencius wrst
tot hē quam do prees
hi Augustinum mit la
ue ende mit sinē gude
gerucht dat hi auer
all onder den volke
had. ende bi sinē grote
konstē. ¶ Des mor
gens vroe wester dis
putacie spraeck he
redelic van synre ge
louē. ende gaft hem be
schreuē in een sedel
kē. Des middages

wrouwedent hē ende bat
Augustinus dat hyt
hē weder wolde geuē.
ende hi gaft hē gude
vierlick wedere. ¶ Ende
pascencius naemt we
der ende te veel ende schoer
dent sedelkē. ende riep
te mael onwedelick op
Augustinus ende vsspraec
hē smelicke. ¶ Ende seide
he weer dar op wt dē
hi hē lasterē ende schen
den wolde. Dar die
eersam helige man
Augustinus mit alte ge
sater steme alte sachte
modelick to antwor
dē. Wille wi di alsō
laster bereidē. god v
geeft v. ¶ Ende pascencius
sprack noch alte on
wedelick tegens Au
gustinus ende seide dat
he syn gerucht altoē
beter gehoert hedde.
ayer hi hedde tw sus
der onder vondē da
die meere of dat ge
rucht onder de lude

van hē liep. Daer toe
sprac̄ Augustinus
gruetlick ēn seide hu
dē voer myddage doe
wij ons onderlinge
gruetē ēn doe gij mij
guede gerucht laesdē.
doe antwordē ick di
dattet alsoe niet en
weer. mer het weer
gelagē. mer wy segt
gij dat ic wair gesacht
heb. Augustinus seide.
Anders bin ic ēn andēs
is mijn gerucht. Der
smade lasterlike woer
de hoerde he liever
dan prijs of los der
lude van synus selues
wegē. mer om dē mē
schē sondē ēn gebroec
licheit ēn om oer te
ongeloue was hi al
toes bedroefft. De
scheidē sich doe van
een. mer pascencius
was al meer ēn meer
opgeblasē ēn vtorut
mit altegroter ver
woetheit ēn betoem
dē hē mit voel loegē
tael vorw synu valsche
geloue. Ēn riep auer
al woe dat he Augus
tinus verwonē hed.
Ēn dese dingē en ble
uē dē man gods Au
gustini niet vborgē
so dat he gedwongē
wart dē voer seide
hereticī pascencium
schriftē te sendē. In
welker schriften hi
seer bescheidelic ēn
betemelick schreef
ēn toendē hē daer
in al wat dat sij tot
herdē geantwort hed
dē. ēn die schriftē be
tuchdē he mit schrif
tē ēn tuge geprueft
der heliger manne
die dat mede gehoert
hadde. Ēn noch sch
reef hi hē anderwerf
eer dat hi hē weder
antwordē of schreef
dat hi hē oec niet
in en schreef dat hi
mitter waerheit be

tugē mocht. mer hi
schreef totte man go
des laster like woer
de en want die epis
tel ort is so wil ic se
hyr beschriue. Die
epistel was al dus.
Des ongelongē heriti
cus epistel den he augus
tijnus sande. Lxxxij

Here hiesste bwo
der ic hadt
begert van v dat gij
den raet uwer als dwa
lingē afgelacht solt
hebbē. Ic ver won
dert mij dat gij noch
al mēde seluen blijft.
soe als v epistel wert
die gij tot mij gesant
hebt. Want v wer di
cheit is recht als een
die mit groter herten
ontstekē is en der st
heuet en vynt dan slijc
kich water en dat ver
swelliget he in sij lijst.
en als he na comt tot
enen coelē borne dat
en mach he dan niet
genoech vordere. wat
sijn hert en sijn siel is
eens bewijntelt mdē
slijck. Doert an op dt
ict behaldelikē seggē
mach uwes vredē. soe
is die met uwer vlati
cheit als een krome
knoestich boem die
niet rechtes in sich en
heuet. En dat gesicht
der ogē verkiert v he
licheit. Wedersch rijft
mij dē vadet. god. den
soen. god. den heligen
geest god. met een
god. wie is dan van de
sen drien een god. of
ister een drieformige
persen die mit desē
name genoemt is.
Wer hedstu gewilt
en hedstu betrouwen
van uwer beliggen.
soe salt gij mit uwē
medebisschoppē mit
mij gaen siettē en mit
puerē vreedsamen
mode vergaderē van
den dingē die god to

hoere. en die totter
ghlorie geestelike gra
cien hoere. ¶ Dat or
ber ist te schriuen en
weder te schriue dat
niet en sticht. ¶ Op de
ser ouweerder epis
tele antworde he die
guder tiere vader Au
gustinus alte redelike
en niet vsmadelic of
ouwerdelick mer sa
telick mit aldusdane
woerde. ¶ Dyn schrif
ten en solle my niet
verwecke di lasterli
ke woerde weder te
geue. die dinge die
du my geschreue heb
ste solde my bewege
were se vander waer
heit godes geseget en
niet vander machte
eens menschē. ¶ Du
hebst geseget dat in
my niet en is dan ick
bin als een krumeku
estich boem en niet
rechts en heft en dat
gesicht der ogen ver
hiert. ¶ Dat solstu va
my dan seggen weert
sacke dat ic afgestue
weer vander behagē
dat my des morgens
geset hadde. en dat
ic mide alre lichsten
dinge dat ous te re
cht behaeget hedde.
¶ en krumme weder to
pen en knoepe der
swaerheit gesettet
hedde. en du en solts
my oer niet ordelen
ingeswelget te hebn
slyckich water. mer
te mael vnuts dron
ken schap verdruct
in wantrouwe. ¶ u
hedde ic na den mid
dage niet weder ge
comē als ic des mor
gens toe quam. ¶ u
siet en hebt gi nu niet
weder geschreuen
wat dattu wilst. en
ic en heb gene laster
ont sien. ¶ Du mogest
oer ander dinge doe
dattu segghest dat ic

geloeue dat die drie
persone godes drie
formich sijn in mijn
te geloue. ¶ Her hed
stu di gewerdicht te
lesē die lange epistel
die ic di sande. en hed
stu totte schriftē wil
len antwordē. du en
solts machschien des
niet secgē. ¶ Her want
tet di genoeget heft
te schriuē dat ic ge
loeue solde die drie
personē drie formich
te wesē. so antwordē
ic di dat ic mers dē
niet en geloeue. ¶ Die
drie personē godes
is een formue. want et
is een gotheit. ēn dā
om ist een god. die va
der die soen ēn die he
lige geest. ¶ ēn wilstu
te saemē mit mij spre
kē als dijn epistel in
helt dat ict doen solde
dar heb ic gracie in
tot dijnre werdicheit
ēn guetwillicheit soe
voel als mij die heer
hilpt so en sal ic dīne
wille niet ontbreken.
¶ Dit en is niet die heel
epistel mer sōmige pū
ten dar mitte woerdē
die die selfs pasencius
schreef. hoe dat hi den
eerlikē bisschop Augus
tijnus verwonnē hed.
¶ Doe schreef hi hē wedē
een lange epistel dar
hi dat geloue der hei
ger drievoldicheit sō
derlinge claerlicken
in beuestichdē ēn seide.
¶ Het is licht te doen dat
iemant Augustijn ver
mijnt. mer of Augusti
nus mits der waerheit
of mits top̄ē verwon
nē solde werdē dat en
steet mij niet te secgē.
dattet licht te doen is
dat Augustijni verwō
nē worde. ¶ Doe voel
te lichter ist dan dat
he schijnt verwonnē
te wesē of datmen se
get. Ic en wil niet dat

tu dat voer groot teken ste. Dan sinre disputa cien tegens die ongelo ue Juigen. Lxxvj

Hy disputierde oec eens mit enē bisschop die maximinus hietē die in Affrica bi ypo nē quam mit enē gro tē sterke her van volc dat gotten hietē. ende daer warē hy veel mi ser eerliker geleerd' mannē. Ēn wat dat mē daer seide tot bei dē dat wart beschre uē van dē notarien. Ēn so wie dat die sch rift leest mach daer in vinde woe onredeli kē dat die heresie is ēn woe sethalch ēn be driechlick. Oec mach he daer in vindē woe daerlic ēn temelick dat die heilige kerke helt ēn predict die got like heilige drieuol di cheit. Also als dat al daer die eerlike heilige bisschop sēt Augustin eer werdelikē ēn ge noechlic wtrichtet ēn alte hoechlick. Oec die hereticus gnick voert van Ipponē tot kartagiē ēn seide. hoe dat he ver wy ner in der disputacie weer gegaē. mer he leech dat. Oec Augustinus maecte een recapittel lacie van alle weder woepe woerdē ēn wed woerdē der disputacie. daermē claerlick in vindē mach ēn proeue woe dat die ongelou ge heresie verwonnē was. ēn die macht d' kerstenre gelouen ge starct was. Augustin Disputierde oec tege felicianū dē hereticū daer veel eerliker ma ne hy warē. Ēn die no tarie warē daer oec by ēn ontfiengē ēn be schreuen al datter in beide sydē geseget wt.

Daer spraect doe oeck die heilige vad̃ Augustinum. mid̃e vuer gods ontsteke alsoe claer hie en subtijllic vand̃ hoger heliger drieuoldicheit. en toend̃e wonderlike en altegoeuechlic wo dat mid̃e middelaer ypo ihu̇ een and̃ gods. een and̃ des menschen soen weer. En nochtat d̃e selue en niet een ander gods soe. en een ander des menschen soe. Al is hi om een ander gods soen. en om een and̃ des menschē soen. so dat hē die hē vrijcus verwōnē gruß. En vrieplude mit apē barē stēme dattet al waerheit weer so wat Augustinus seide. ende dattet al gekrenct weer so wat dat hij self seide. En hi seide tot Augustinus al dat van mij voert gebracht wort dat weder staet stu en neder slaet dat als mit enē sterkē storme. En al ist marachtelic en niet onredelic dat ons van dy gesecht wort. en dat heb ic oec mid̃e voer sēde woerde vtstaen. Te gens enē andere die pelegia nuste hiet die hi sinē tijd̃e doe daer uye hereſie opstoud̃e en die disputieres wa vē. en mit subtile coustē schedelike dinge schrie uē. En waer dat se hi quamē en daer se ware in d̃e huse daer sprake se al van oerre ongeloue. Daer tegē so arbeid̃e die heilige bisscop Augustini wael negē of tien iaer lanck en maectē dair alte voel boeke tegē en stedelic dispu tierd̃e hi d̃e volc tegē der ongeloue. Oer die heilige paus Innocencius voer en sōma na assued̃e se vander heliger kerke. en sam d̃e oer schrifte in Affri

ca en̄ inde lande van
oriente datmē se sol
de schume en̄ we han
halde. ¶ Doe die gud
tiere keiser dat ordel
hoerde soe bede he dā
toe datmē se mitten
rechte verdoeme solde
en̄ onder die hereticē
rekene solde. so datter
doe so mich weder kū
de totte schoet der mo
der der heliger kerke.
daer se af gesnede wa
re. ¶ En̄ oec na vast mee
en̄ meer weder qua
mē ten geloue godes.
¶ Doe mēnich synus en̄
woe veel ongelouige
menschē dat he mit
disputacie verwan
dat solde te lanck te
vertellē werdē. Dan
smire groter sorchuoldicheit
die hi had voer die ker
ke. Lxxvij

Augustinus hernardus
segget. dat Augustinus
is die groste haemer der
ongelouigen. want hij
se al mit konste ende
mit wijsheide godhel
pende verwan en̄ be
hielt nochtant ker-ste
like sachtmodicheit
tegens hē. ¶ Want als
hi der so mich treech
by hē die leerde he en̄
sat se mit soe groter
vlitecheit. ¶ En̄ als hij
se wan also dat sij he
totter rechter geloue
kierde soe was he bli
de. en̄ als der oec so
mich in oetre verhart
heit bleue die liet he
staen. ¶ Oec als dar
oec sonige quaet da
der onder geuangē
wordē die die gude
ker-ste quellick mijs
handelt hadde. dat
leet he gern datmen
die cortrigierde. mer
datmē der niet en
dode. ¶ Op een tijt wa
re dat so mich gette
gen die seer veel qua
des gedaen hadden
mit manslacht. ende
hadde ene gude pries
ter sijn oge wtgeste

kē en kallic en etick
daer in gegrutē. en an
der onmenschelike
felheit gedaen. ¶ En
tottē quadē te beken
warē se gebruchte mit
hardē slaegē der toe
dē. ¶ En dat behaech
dē den guedertieren
vader augustini al
te wael datmen der
niet gebrant en had
noch ander supplicie
angedaen. ¶ Jer he
had anxt dat se die
quaetheidē na den
werltlikē recht orde
lē soldē. en he screef
haestelikē drie epis
telē tot drien richte
rē tot elkē een. ¶ Tot
tē richter marcellin
schreef hi onder and
woerdē aldus. Ic bid
des di dat die pine
alsulker beliers en
bekenres sij sonder
pyne der doet. ¶ Om
onser consiencie wil
en om dat belaue der
ker stelliker sachtmo
dicheit. want datmē
op sulker wreetheit
duet dat sal al sacht
schinē alst geschiet
sonder bloetstortin
ge. ¶ Het sal licht som
migē wandē onsē on
weert duunckē dat mi
dit biddē. en dattet
der dissolucie gelijck
is en vnmenisse is.
want he die gemoe
de noch verschijn en
bewegē op sulke wer
kē. ¶ Her als dat auer
is soe salt he seker een
doerluchtige guetheit
duunckē wesē. en dar
om sal he oer te bet
tustē voert volck alle
dinge en genaermisse
te vercallē. ¶ Ofte
hefste en beger liefste
soen. daer is onse hei
ge brueder en medē
bisschop bonifacius.
en vermids brueder
peregrinū die mit
he getoge is so hebic

dij een pmaeninge ge
sant en ic heb dy recht
als mijn tegenwordi
cheit. Ic plege te hoe
re datter mid macht
des richters gesat is
die pijn wat te sachte
en myn te mreke dat
recht is. En ist sake
dat die ouerrichter
al is he kerste en gij
tsaeme die mrake dd
swerts mder sentē
cien voert wilt bren
gē. en dat he mitten
schrifte met en conse
tiert. Doe geue he
my doch soe veel dat
se in huede gehalde
werde tot dat mi die
gudertierenheit der
keisere vertrige mo
gē. Op dat die passi
en der knechte godes
die mder kerke glo
ries solde wese met
ontweert en werde mit
ten bloede serre via
de. Lotte richter Ap
pringiu schreef he
vande selue wtter
andere woerde m ee
te epistele die he tot
he sende. Dij lesedt
die apostel gesacht
heuet van y dat gij
dat swert met sond
sacke en draget. en
dat gij syt dienres
godes en mrekers dd
quades mden gene
die quelkr doen. mer
anders is der prou
cien sacke en anders
der kerke sacke. Die
andieninge der pui
cien saeck is verueer
lick te doen. mer die
sachtmodicheit der
kerkelker sacke is
gudertierenheit te
prisen en te lauen.
Dij sien dij enen te
gierre van hogher
macht. mer wij heb
be di oer bekent ene
soen der kerstelker
gudertierenheit. dij
hocheit werde on der
daen. dijn geloue w

de onderdaen. Ick
truttier een gemeyn
saecke mittij. Dair du
mijn oegest dat ick
niet en vermach. Halt
met mit ons en eyf
schet ons hulp ontsiet
mit ons dat oerdel go
des des vaders. en la
uet mit ons die ge
woent der moder d'
heliger kerke. Alstu
dat doeste soe duet
et die heilige kerke
om wes mil du dat
duest en wes soe dat
tu bist. Dair om twist
tu gudertierenheit
mitte quade. Se hebn
in onmenschelike r
sonde die lede af ge
schoert vande leuen
den lichaem du dair
tegē doende so beschi
et mit harmhertich
dat werck der mra
ke. die self lede die de
ongestelosde werck
gedaen hebbe alsoe
groter quaetheit ge
heel enige mitte wer
ke diene mogē. He
en hebbe niet gespaet
den knechte godes die
he tot oerre beterm
ge predicte. Du noch
tunt spaert de gene
die hegrepe syn ende
spaert se die verwo
ne syn. He hebbe mit
ten boese yseren dat
kerstelike bloet ghe
stort. Eu om godes
wil soe bedwinge du
doch dat richterlike
swaert van oere bloe
de. He wtdructe de
dienres der kerken
den tijt des leuens.
Du vslappe oer noch
dat spacia om trouwe
te hebbe den leuendi
ge vander kerke. soe
daen behoert di ene
kerstene richter toe
wese inde saeke der
kerke. so als wij dat
begere vermaenen
en bidde. Om deser
seluer saeke wil schr
eef hi oer tot marcel

lianū in eenre epiſte
len aldus. ¶ Der ſten
richter verwult dat
officiū dyns gudertie
ren vaders. Alſo ſaltu
verwolgē die boesheit
ſoe dattu altoes ghe
denckſte der menſche
liker cranckheit mit
medelidē tetradē. Der
ſoe onderwees he die
richters dat ſy alſoe
beſcheidelick mittē
quadē om ſoldē gue.
alſo dat ſe herwume
cregē van oere miſ
dadē. ¶ Ū datme der
vmers mit geenre
felre haeſtigē wreet
heit alſo miſhandele
en ſoldē. alſo dat ſe
vander tijtliker prīe
mier en quemē totter
ewiger prīe Woe
vlitich he was totter ſie
len gewyn en dat he ons
lieue here ihus criſtus
ſelf preec. lxxix. cap

¶ Alſe heue he
die vſacht
in ſynre got
liker gotheit dat he
in deſer tijt vriendē
te verblidē vmidē
die vrucht ſyns ar
beits. ¶ Ū tottē vrſte
midē cōmunctyck van
ſponē die he vrſt en
meeſt vſach in kerſ
teliker eenheit en
volcomē vrede. ¶ Ū
daer na voert midē
anderē landen van
Affrica. als vmidē
he ſelue en oer ver
midē anderē prieſ
terē. die he dar toe
ſchictē en ordenier
de. ¶ Ū he ſach die
kerke godes gemen
nichuoldicht en die
ongeloouigē van me
nigerhande ſectē be
kiert. en der moder
der heliger kerken
togeuoegt. ¶ Ū al
dus ſach he in ſynen
vleiſch dat he die he
belaeſt had. ſoe als
proſper ſyn diſcipel
ſeget. ¶ Dat he ons hie
ue here Ihs ſelf apen

baerde en van ange
sicht tot ansicht om
te spreeck. also als
ons lieue here Jhus
sus der erde te wande
ren plach. en seide tot
hē dat woert dat he
tot Abraham seide.
Ic sal dyn saet vmen
michuoldighē als die
sterrē des hemels
en dat saut der zee.
Hi was als een guet
ackerman en dat lat
der heliger kerken
dat hē xpus onse hee
re gebaden had en toe he
trouwet had te bou
wē en te saiē dat de
de he mit groter ge
trouwicheit. Hy en
ontsach nyemt noch
tegē noch oer geenre
leie ontweeder enichs
weder stoets. of ver
verualgnige der qua
der menschē of der
ongeloouigher. Hy
gruckt vlitelic al om
saiende dat saet syn
te pdicatie en syner
sueter lerunge ende
schriftē. Hi sacht op
gaen en vmenichuol
digē in also groter mē
richte als hē die heer
belaeft had. Hi plante
den wijngaert van en
gadi wes druuen vol
sueticheit ware. Die
sōne der rechtuerdich
die in synre horst ber
nende was. die maec
tent altemael vrucht
baer ouer mids smen
exempelikē leue. Hi
hadde also groete ghe
truechte inde woertgu
ge der guder menschē
dattet niet wt te spre
kē en weer. Dyn woer
de die ware als vueri
ge vlamē vandē vuer
des hemels ontsteken.
soe als men oer suget
van hē inder heliger
kerkē. Dyn woer de
brandē als een fackel.
Want alsoe alsmē van
he schrift so was syn
leer die herte ontfen
gende als een vuer.
Want van dat basilius

aldus van hē schrift
in ene sermoen. Dat
die groet maken de gul
den Augustinu die een
vuerich gloiend ouet
der tuyne was. ween
dat oec geen dwuck
vander tuyne godes
scheide en mocht.
Och bruoders hedde
wij moge sien mit wg
groter vuericheit dō
he die gude mensche
tuynde. en mit wge
groter satticheit en ta
ritate dat he die qua
de berispede en leer
de. en mit wg groter
begerte dat he die
gevange vloeste en
die arme bedroefde
troeste. Ic waen dat
mi sōlde hebbē gese
get. Dat euen men
schen die mitte engē
len vliegt. en mitte
archangele spruget.
en mitte seraphijne
bernet. en mitte thro
nē sittet. en mitten
cruchtē wonderlike
dyngē werkt. Mare
dominus schrift oeck
aldus van hē. Augus
tijnus is een claer
blenckent licht der
wijsheit en auergeet
al die ander leeres
alsō wael in scharpheit
der spine als in konste
der schrift. ongelyck
bloiende. al wael in ex
empelē der doechden
als in auer ulotyngē
sueter kunstelikker le
ringe. Sanctus Au
gustinus seget self al
dus op een stat. Doe
me dat grote tuyne
heuet die is groet. mer
die grote tuyne die
wort vertregen uyt
grunser oetmodicheit.
En want he dan grūs
oetmodich was se
was he seer noede dā
met he vael eerden.
en grote werdicheit
bewees. Op dat die
gewaer tuyne godes
in hē niet helettet en
worde by houerdie.
En op dat wij wete
moegē dat hi waer

lick groet was so seget
prosper sijn discipel vā
hē. ¶ Doe dat onsē lieue
here Ihs xps in lichame
liker formē tot hē quā
en seide tot hē. ¶ Agnie
Augustine hodie in car
ne filiu dei videre me
trusti. Grote vad Au
gustini hude hebstu v
dient den soen godes
in sinē vleisch te sien.
en he liet hē sijn voet
van hē wassē. dat oec
de bisschop Ferrandus
een alte groten druck
dunct mesē en seget.
Het was alte groet
en alte seer te verwon
derē dat die lieue Au
gustini vande monde
godes groet genoemt
was. en secht oec mede
woe dat hijs oec van
genē helich meer ge
hoert en heeft noch ge
lesen. ¶ En dat onse lie
ue here Ihs xps gebe
nedijt god en mensche
sijnt dat he toe hemel
vuere. vye alsd apen
baerlick vemant sich
vschemē en heeft en he
alsd lijflick liet handē
lē. alsden heligē vad
Augustinus. dat he
vie gehoerdē of las.
¶ En dair beual hē god
die sorge van allē kier
kē auer al die ganse
werlt. ¶ Dant Ihe sel
uē seget. Ic en byn niet
alleen dē griecke ende
hebreusche een schul
dener. mer alre men
schē auer al die ganse
werlt byn ic een schul
dener gemaect vandē
monde godes my beua
len. ¶ Dant he dan groet
was in groter vuerig
hijdē tot god en seer
setmodich en clein
in sijnre eigenre ken
nisse. dair om so ver
dientde he vandē mo
de godes groet genoet
te werdē. ¶ En die le
de xpi auer een dine
gende vutten hoefde.
Dats die moder die
heligē kerke noemt

hē seer groet singende
aldus in dē ympne. Ons
te vader Augustijn ont
sinck onse gebede eñ
vñits deen so vliticht
ons dē gesontmaiert
te vñsachtē. O hoechste
wer dicheit der bisscop
pē regier dijn volck of
dijn kudde. Van sinre
vueriger predicatie eñ
wse rechte mynlic dat
hi hem had tot sinē on
der saten. dat

Dat lxxx capit
woert godes
dat en predicten he
met alleen tot ponē
of tot kōm uertijt van
affrica. mer oec in al
len landē daer mens
begerde eñ hē bat. eñ
dat predicte hi alsoe
seer mynlick eñ vue
richlick als of hi een
hemels seraphijn hed
geweest. so dat synre
woerde die her tē out
fengē eñ bernē dede
als een vuerige vlam.
eñ he hielt altwes
grondige oetmodicht
in hē self. Possidonius
die bisschop van cala
mens die seget aldus.
Die gene die die trac
tatē eñ die sermonē
des heligē manns lasē
eñ studierdē. die mo
chtē dair seer in tone
mē. Wer noch alte
wel meer mochtē die
out stokē werdē die
sijn engelsche tegen
woerdicheit under het
hē sagē. eñ he self
hoerdē dat woert go
des predichē eñ tractie
tē. Nochtans soleer
dē hi den volke ernst
lick dat sijt altemael
god soldē to genē. eñ
he seide van hē self.
dat he anders met
en weert dan eē korf
die dat broet des woē
dē godes dwege of
out hielt. dat he van
godes wegē eñ heue
le sijnē medeknechtē
om deilē soldē. eñ ende
als dat volc vlitelick

te ker hē quam totter
predicatie. so plach hij
hē des alte seer te ver
blidē. en hē ducht dan
dat dar die kuricke dē
here quamē. Als he tot
eenre tijt spraec in enē
sermoen die hi oec dā
onder die vlogel sijnre
gotliker mijnē als een
guede moder na der
gelijckenisse der hijnē
alre begerlick vergue
verdē en verwarmdē.
Ende se haddē hē seer
lief en uit alte groter
mijnē besetē. en se pla
gē oec also ernstelick
voer hē te stridē tegen
die hereticē die hē seer
haetē en leet hadden.
om dat hi oec quade
sectē soe to mael ver
wan. en te niet maec
tē so dat se niet en wis
tē te antwordē. Dan
kierdē se oec verwoet
heit tegens hē en belo
gē hē. en se heddenē
den volck gheru verle
det. en tegē gemaect.
en op hē verwect mit
torne en seidē dat hi
ongedoept weer. Als
dan dat volc van sinē
sermoen quam so wa
rē se boesē en spraken
optē heligē man voel
lasterlikers dinge. Ende
dat volc sat hē daer te
gē want se wael bekē
dē dat sijt boegē auer
hē en dat he vol doech
dē was en vol helicheit.
Oec he bat den liden
en leerdē hē dat sijs hē
niet te seer tweden en
soldē. en he leerden hē
wat se segē soldē en wo
sijt verantwordē soldē.
Also als he oec midē sesen
dertichstē psalm. Noli
emulari seide doe hi dē
volc exponierdē. en in
dat vers. Et exmiet eos
a peccatrih. dat is. en
hi sal se verloesē vandē
sinderē. en seide aldus.
O broeders se moeten
wael tegens ons spreke
wat se willē. wij hebbē
se hief al en begeren se
des niet noch en willen
niet hebbē. Wij hebbē
oec tonge wael bekent
wi wetē oec tedē wael.
ajet mi en werdē dar
niet om tormich. Ydet

doch oec lijdsamlic tuut
ons want se merkē dt
se in der saekē niet en
hebbē datter waer is.
soe kierē se oec tongē in
ons. en se begrijpē veel
dinge van ons te secgē
liegende. veel dingen
die se wesē en oec veel
dingē die se niet en
wetē. ¶ Die dingē die se
wetē die sijn voer leden.
mij hebbē wil veer als
paulus secht. sot en onge
loeuich geweest en son
der smaeke in vkun der
dwalinge. ¶ Mij en v sae
kens niet in also veel als
voer ledē is en ver saekē
mijs niet. ¶ En in al soe
veel als mi onse voer le
dē dwalinge niet en v
saekē. also veel danke
mij god dat he ons dar
in uitgeropē heft. ¶ Die
hereticus let sijn saeke
en geet totte menschē.
wat hijn ic arme cleine
menschē. Ic en hijn die
heilige kerke niet. ic en
hijn die erfnisse xpi niet
die vere en wijt is ge
spreit. do er die heidene.
¶ Het is mij genoech dat
ic in der kerkē en in
erfnisse xpi hijn. Ic
hier mede segt he mede
dat die hereticus pla
gē te secgē dat die he
lige kerke xpi niet vor
der en ginge dan in Af
frica. dat doch open
baerlick tegē der waer
heit der schriftē was.
¶ En want se also grans
verwonē waren van Au
gustinus so dat se niet
meer dan tegē te ser
gē en mostē. ¶ En sedse
allet quaet dat se kē
de bedenckē tegens
hē dede. ¶ Dan om segt
he dat he die heilige ker
ke niet en is noch die
erfnisse xpi. om wes
willē dat se hē alsoe
seer haetē en veruolg
dē. ¶ Nu secht he noch
voert in dē seluen ser
moen. ¶ hereticus
dunct dij dat gewet dat
tu mijn quade werkē
lasters. Ic hijn mijne
quadē werkē veel hae
teliker en wreder da
gij moget sijn. dat gij
verwijtelick in mijn las
tert dat hebic self oec

vdoemt ẽ̃ verworpẽ. ẽ̃ en wils oeck niet meer doen. ajer och of gij my volgen wolt ẽ̃ dijn dwalinge oec voerledẽ weer. Dese quade dingen in my sijn voerleden die se meest bekent hebbẽ in deser stut. Hyr hebbẽ wi quellic geleuet dat belie my ẽ̃ also wael als my ons verblide vander gracie godes. alsoe wael ontsien wy ons van onsẽ voerledene quade. Dat sal ich segge ic byn droeuich mer ic solde droeuicheyt wesẽ weer ic noch also soe. Wer wat sal ic seggen ic verblide my ẽ̃ dat en mach ick niet wol seggẽ. ẽ̃ och of ic so niet geweest en weere. mer noch dat wat dat ict geweest heb dat is my inden name xpi̅ voerledẽ. Wer wat dat se in my begripẽ dat en wetẽ se niet. want ic doe wael in mynen gedachtẽ stridende. tegens quade indyge hebbende dagelicx schẽ stryt. ẽ̃ byna stedige tuchtige vlijt mit tẽ temptacie des viands die my verderue wil. Ic versuchte ducwyll tot god om mijnre cleynheit. die geen die my geboerte bekent die weet wat dat mijn hert baert. Het is my dat alre mijnste dat ic van v geoerdelt werde of vande menschelickẽ daegẽ spricht paulus die apostel. noch ic en oerdel my selfe niet. Ic heb my selffs het bekent dan se. mer god die kent my noch het dan ic my kenne.

Noch van sinre groterhdsamheit tegẽ die heren

Sẽ cius. Ixxxj

seggen oeck van ons spe

die heilige man Augustinus. Dier wij kennen
een wael dat he ongedoept is wij kennen
wael wie dat he is en
van ween dat he is.
Ic segge weder hebbe
se onse quaet bekent
soe wete se oec wael
dat wi pelgrimaedse
te schep mueten. Ende se
wete oec wael dat wi
dair anders toge en
anders weder quame.
Wij en sijn hier niet
gedoept. mer waer
wij gedoept sijn dats
der gemeynre heilige
kerke en al den volc
seer wael kuntdich.
dat wi gedoept sijn.
dat wete oec veel broe
ders die oec niet ons
gedoept worden. en dt
is oec lichtelic te ver
nemen ofter emich broe
der mede becommert
weer den wolde wij
genoech doen en benn
sent he inmits getuich
der heiliger kerken.
daer se noch geen ge
meynschap mede en
halde. Dit recht en
bekenne se ons noch
niet gedoept te wese.
auer die zee in xpo.
die auer die zee ghe
ne xpo en kenne. die
heeft xpm auer die zee
die auer die zee ghe
meynschap der heilig
kerke helt. Hoe mocht
te se bekenne woe ic
gedoept bin. welck
gelouige gemeynschap
nauwe totter zee geet.
O mijn lieue broeder
wat sal ic noch meer
segge. Ic mach segge
inmoedt van ons se
wat dat ghij wilt. sijn
wij quet inder kerke
xpi soe sijn wi ter we.
sijn wi quaet inder
kerke soe sijn wi haest
Nochtans en gaen
wi niet uitter schue
re der heliger kerke.
Der ghij die uitten
winde der temptui
en uitter schuere der

heliger kerke gewa
et sijt. ¶ Wat bistu die
wijnt en neemt den
wijnt niet wtter schue
te. wat segget me wan
ons. ¶ Deest een for-
me der geloeuigher
dair om arbeide wij
dagelix dat wij dat
wese mochte. niet wat
dat wij noch sijn. dat
kent die geen dair wi
toe suchte. Jst dat ic
guede dinge spreke
soe volget mij. mer
ist dat ics niet en doe
dat ic spreke en leer
so hebt gij den vnet
ons here so duet na
mijnre woerde en niet
na mijnre werke. noch
en milt vanden kerste
like moegende stoel
niet guen. Niet bro
ders wi solle wi gue
nade name ons here
en veel dinges solle
vi die heretien van
mij segge. mer en se
get he niet daer te
gens dan aldus. Bro
ders antwort totten
dinge der saeke of gi
dair wat tege geseg
ge kunet. Augustijn
is een bisschop inder
heliger kerke hi dra
get sijn eigen horden.
he sal god rede gene
ren voer he self. wi hebi
om bekent int guede.
Jse he quaet dat weet
he self. en is he guet.
so en is nochtant mij
hape in he niet. mer
dat ic heb voer alle
inder kerstelicker
kerke geleert dat mij
hape in gene mensche
wese en sal. ¶ Mer wat
gij uwe hape set inde
mensche dair om be
grijpt gij ons. Niet
broeders des bid ic u
als se ons to spreke
onwerdelike. en quant
van ons spreke so en
segt noch en set v da
niet tegen. noch en
strijt dair niet tege
mit he. ¶ Dant mij
mete mael wat stride

dat gij in uwē hertē hebbē. Ende wi wetē oec wael wat stedē gij in ousē hertē hebt. wat dat se van ons seggen dat geet suel voer hē des meest to vreden. Op dat gij uwes selfs sachē niet en versumt als gij arbeit in vlitigheit om ons te beschermen. Wo dat hi gebets begerdē vandē gemeinē volc voer die ongeloui

Jet ge. lxxxij alleen en vermanē he die ongeloui ge mit disputacien. mer he storten daer oec stedelikē sijn gebet voer mit groter begertē. en oec niet alleen he mer he oudē mees oec die broedersē en dat gemeijn volck dat se dair voer bidē solde. Als hi oec in de lxxxij der tichsten ps. Diluxit mi sermones dni et iudicia. Die here mynt barmher

tigheit en ordel. aldus seget. Och broeders wilt gij bekennē wo dat god mylde sijn ontfermherticheit geuende is. so bewijst mildelick ij broederlike mynne. Daer om mynē broeders to herdē mij ij alre meest totter onderlinger caritatē. oec niet al leen in ons selfs. mer oec in dē genē die buten sijn. Wer se noch heidē sijn of se noch anders ongeloeuich sijn in xpō. of mer se van ons gescheidē sij. of mer se mit ons dē hoeft belieuende sijn. of dat se vanden hich am afgescheidē sijn. O broeders wi sollen op hē droeuich sijn als op ousē mede broders. se willē of en willē se sijn ouse broders. Dan so haldē se op broders te wesē als se niet mit ous pē nē en seggen.

Van desē spriet die
ppheet. den geuē die v
secht gȳ en sȳt ons bro
ders niet. den segt
weder gȳ sȳt onse bro
ders. O mijn broders
wij beswerē v bi den
bȳnenstē der caritā
tē des geens van wel
kes melck wi geuoedt
werdē. van wes bro
de wij gestruct wer
dē. v mits xpm onsē
heer eñ v mits sȳne
sachtmodicheit beswe
tē wij v. Want het is
nutte eñ noet dat wi
hē onse caritate be
wisē. als in groter
begerte eñ in auer
ulodiger barmher
ticheit. voer hē tot
god te bidde. want
hē en is anders niet
gebleue dan crancheit
der cleynmodicheit.
die alsoe voel te volve
van qualē en is als
se meer te cracht ver
moedē te hebbē. wāt
se en hebbē te mael
niets niet te secgē te
gens die waerheit.
O mijn broders stort
wt voer hē tot god dat
merch inwer caritate.
wi hebbē mide consili
ū wat beschict tot ver
te salicheit dat w te
lange te vertellē weer
eñ dair om soe woedē
wi v dat gi morgē mit
nsch meer te getuel eñ
mit meer te dapperhē
tsaemē comet totten
munster tridarū. In
alsō groter reuerenci
en eñ hiefdē had die
heilige bisschop Augus
tijnus sȳn volck. Also
dat hi hē gern te hōel
len plach wat eñ wie
danich dat hē die dinc
gē gehadt hadde mide
consiliū der bisschoppē
totte twede eñ eenheit
der heilger kerkē dat
hi oer self altemeest eñ
crustelicste bearbei
dē. mer die anderen
volgde hē gern eñ mil
lichlick eñ satte hem

alte saemē die saeke in sīnē hande. ¶ Ēn alst ghe
uiel dat he wat lange
wt had gheweest om der
ker kē saeke. ēn weder
comē was ēn vīnaem
dan datter memant
sieck en was gheweest
noch ghestorue ēn was
vande ghemeynē volc
Des vblide hi hē dan
ēn gruetē sy seer mȳ
lick ēn vaderlic. wan
neer sē dan irst in die
ker ke tot hē quam en
ēn seide god sy ghelaeft
myn lieue kinder sus
terē ēn broeders dat
ic v nv noch ghesint vȳ
de ēn ander myn like
woerde die spraec hi
hē vrintelike toe. Van
der manieren sīnre
predicacien. lxxxiij

Hi was ontrual
dich in te pre
dicken dat woert go
des ēn hi hedt altoes
hoeuer van enē ande
re ghehoert. hedde sē mit
hē belegen ghewest.
ēn hedden die andē
vmits der ghracie godes
soe vmocht. ¶ Ēn hi bat
vnt begyn sīnre ser
moenē ghebet vanden
volck. Doe hi den yeri
tichstē pīē den volck
tractiere solde doe sei
de he totte ghemeynē
volc. Dit is een psalm
der ghracie godes ēn
onser rechtuerdicmage
sonder onse voerghae
de vdienst mer he is
ons belaeft. int voer
comē der ontfer mh
ticheit ons herē ons
godes. Dese psalm is
van onser cleynheit
ontfangē v mit gothi
cher myē den te trac
tiere. Dair om totte
irstē mael so beuele
ic myn trauchcit ywe
ghebede als die apos
tel segget. Op dat ons
mūde opdoē des mon
des die vodē moet vō
dē ghegeuē myr alsō te
spreke dattet v niet
periculoes en sy. ¶ Ēn

v alſo te hoerē dattet
tot uwer ſalicheit die
nē mach. Dat men
ſchehlike gemoede is
auertuoldich tuiuela
chtich wagghelende
tuſſchē dat behē der
trancheit ēn kuenheit
der vermetelheit. Al
dus ſoe wort dat auer
uoldige gemoede ge
ſtatē ēn gedreuē hyr
ēn dair. Op dattet
tot elker ſyde dē ſtric
ke ontwere. Laet ons
hoerē die ſteme ons
heren ſeggende. Ēn wilt
v niet neuſe ter techt
ſyde noch ter luchter
ſyde. Ēn en wilt v
niet vermetē ter techt
ter ſyde vmmb uwer
techtuirdicheit. noch
en wilt v oēt niet ver
metē vander barmh
cheit godes op dat
gy v te myn huet vor
ſonde. Wilſtu weſen
vreemt vander gra
cien godes ſo beromet
v van dē mē gude wer
kē. Ēn want dat volc
niet al geliike vuerich
en was ſo was hi seer
ſorchuoldich op dat he
ſyn ſermoen den enen
niet te tort en tuaectē
ēn den anderē te lanc.
Ēn he ſeide het weer
dair mede als mutter
lich amliker ſpiſe. als
een menſche te veel ne
me merckelikē tegen
ſyn aptyt dat beſwaer
dē he. ēn en weer niet
ſoe verduwelike. Ēn
als hi ſe al ſprekende
auerſach. ēn ſach ēn
merctē dat ſe alle be
gerlikē dair na hoer
dē. nochtant ſo ducht
hē dattet ſo vnrich wa
rē deent te lanc wart.
Ēn want hyt dan dē
enē te tort tuaectē ēn
den anderē te lanck.
ſoe bat he mit eindē dē
ſermoens vōtſiſſe ēn
ſeide gruetlick. Ic hebt
uwer ſōrich wat toe
lanck gemaect ēn wat
ſwair gemeeſt ic voelet
ēn uwer ſōrich heb ict
alte tort gemaect ēn

te ger̄uge gren̄udet.
en̄ dat gheuoele ick oec.
die crancke die sollent
dē sterkē bergenē en̄
die sterkē sollen voer
die crancke bidde. wat
wy sijn alle lede onder
lingse van enē lichame
van onsē hoefde ihesu
cristo. Jn hē hapē wy in
hē is onse sterckeit. dat
xps onse here god. Also
dat he god muericlik
mynde woe dat hi oec
sijn beualē schaepken
nauwer en̄ mynlikker
bewaerde voer die wul
ue der ongelouigher
quader menschē. Ende
hi dreef sijn beualen
schaepkē mide altren
vetstē en̄ gruenstē
weidē alre doechden.
en̄ doer die kaumpē d'
heliger schrifte. Ende
was altoes bereit sijn
siel te settē voer oer
salicheit. Ende was soe
enē ygelikē audienē
de na deen dat hi out
franchic was soe mede
deildē hi hē dat gothi
he voetsel. Jhi leerdē
die sterckē dat sē die
cranckē guetlick sol
dē draegē. Alsmē in
enē capittel in enen
boecke sijnre questiē
merkē mach sinder
linge in dat een enes
lichte capittel daer
he aldus in leert. Wo
hi leerdē vander onder
linger mynen en̄ datmi
malcanders cranckeit
sollen draegē. lxxxiij

Jue alre liefste broeders
want die bewaringe
der alder ewe amet
en̄ troese in haddē soe
en mocht die gruedē
tuyen testaments niet
het beteikent en̄ ver-
uult werdē dan ver-
mits der gotliker my-
ne. Ende dat mid' stut
als die apostel secht.
Draget brueders on-
der linge malcanders
last en̄ also sult di die
ewe xpn̄ vervullen.
Dair aen secht hi die
ewe xpn̄ een ewe ste

wo hi leerdē vander onder linge mynē en̄ dat mi malcanders cranckeit sollē draegē lxxxiij

witte der wyuuē te
wesē. want hi ons ge
badē heeft dat wy
malcanderē hief sollē
hebbē. ¶ En settent me
de tuē synē alsō da
nich geuicht: dat hi
sēde. daer in machmē
bekennē dat gy mij
discipulē sijt ist dat
gy onderlinge malca
derē hef hebt. ¶ Dat
werck of anbocht
der hefdē dat is on
derlinge malcanders
last te draegē. ¶ Syn
heue broeders wi sollē
wi in desē leuē onder
linge malcanders last
en swaerheit wyuliic
en medehdelic draegē
Opdat wy totte leue
tomē kmoggē daer
noch last noch geeuue
leie tegenheit en is.
Daer van hebbē wy
een exempel in den
hertte. als se totten
walde werts trecke
als om te weidē en
se quer dat water
swemē moetē. Doe
ordenierē se dat alsō
dat se die lastē oerre
hoefde mitte hoernen
op malcanders ruggē
leggē. achter een die
een optē anderē. ende
die dan voer zwemet
die en heuet niet op te
lenē. sō halsē se daer
enē ygelikē sijnen me
de dat dan die achter
ste voer geet. en dat
doen se alsō lange tot
dat se totter vastichēit
der erdē comē. ¶ Dese
natuer der hertte mo
cht mit recht salmon
meynē daer hi spraer.
Dat hertte der trinit
sijn appē en dat ionge
gracie sollē tsamē mit
ons spreke. ¶ Een diuc
en proeft also de trint
als draginge des lasts
synis mients. ¶ Weert
een tijt der cranckeit
der geeuue die dē last
dragē. ¶ Oste weer een
manniere der cranchei
dē so en droegen wy
malcanders crancheit
niet. ¶ Wer wy syn mē

nigēleie tidē der trauc
heidē en mēnger han
de manierē van trauc
heidē onder ons allē.
en die doen die een dē
ander ē trauchheidē dā
draegē. Als exempel.
als dyn broeder toer
nich is op dy. en du te
gens hē dan niet tor
nich en buist. so salstu
so dan syn trauchheit
der tornicheit guet
lick draegē. ¶ En oec
dan weder om alstu
dan tornich bist soe
sal di dyn broed mit
alre gesaticheit weder
draegē. ¶ Noch een an
der exempel die een
brueder en heft oeck
noch in hē syn ommutte
allingē niet verwō
nen. die ander en he
uet noch syn eigenmil
licheit ofte hart synnich
niet verwonē. Niet
so sul dan een ygelick
syn eigē gebreechlicht
aenmerkē. en draegē
den anderē guetlick
als hy wol de dat mē
hē dede totter tyt to
dat een ygelick syn
eigen gebreeck ver
wonne heuet. ¶ Dant
alster een is gevallē
so en sal die ander ō
nuds onlyds samheit
ofte ōnynlicheit hē
selue daer met hyn ne
der werpen. en gaen
oec dan dan hy ligge.
ayer he sal hē guetli
kē bugen en reikē sy
nē trauckē brueder
die hant guedertier
lic en helpē hē weder
op. ¶ Een druck en
nach noch en kandē
menschē also vlitich
en also dienstachtich
maekē dese arbeit
of dese brueder like
hordē ynlic te drae
gē. Als vlitichlikē te be
denckē woe wel en
ynlikē dat vns on
se hieue here vor ons
heeft geledē en gedra
gē. Hi was alleen
puer en vry sonder
alle sondē. en hi leet
en droech ynnlic en

verduldelick dē last
ouser alder sondē. Ēn
dair in sollē wi hē na
volgē ēn draegen oeck
maul tanderē mynlick
ēn medelidelick. Ēn
noch een ander sollen
wij denckē als dit. Als
dat geenreleye crancheit
in niemant en is
noch in lyf noch in siel.
wi en mochtē die self
crancheit oer wal heb
bē of crigē licht of ons
god niet en bewaerdē.
Ēn also als wi dā wol
dē datmē ons dede of
wij die heddē. O mijn
lieue broeders also sol
lē wi oer onsē crankē
euē menschē doen. het
sij an lyf of an siel ēn
gruen hē mynlic te ge
moet. Dan verwullē
wi die ewe xpī also
wi also maltander ē
last draegē. Hebben
wi xpm gewaerlick
lief so hdē wij mym
lick mit onses euen
menschē crancheit.
Ēn al en heuet die
crancke broeder oer
mi hē geen gude dū
gē dair mē hē om myn
nē mach. Do sollē wi
hē nochtant mynnē
om der mynnē wil dā
xps onse here hē in ge
mynt heuet. Als dat
hi om hē alsulkē bitte
rē ūsmadē doet gele
dē heeft om synē wil.
Als paulus oer vmmet
secgende aldus. O bro
ders sal dijn broder
in dijnre wetenheit
vergaen om ween dat
xps gestorue is. Ēn
ist dan wael dat wij
dē crankē bruedē om
synre gebreechicheit
myn lief hebbē. so sollē
wi den genē in hē met
lē ēn mynnē die om sij
nē wil is gestoruen.
Want ons lieue here
ihs xps niet te mynnē.
en is geen crancheit
meer et is die doet. dā
om sollē wi mit grot
vulticheit die harn

herticheit godes bidde dat hie ons wil helpe dat wi onse cranke broders niet en vsmaen die wi om sine wille solde minne. ¶ Dat na deen dat onse minne tot god is geschict soe is se oec tot onse eue menschē. ¶ Wo dat me sal hdsamhe verdrage der broeder cranckeit.

Dexxxvi cap

Broeders ouuel ghemenheit plach hi seer minnelick en gue dertierlike te drage beide in lijf en in siel. Oec die merkelicke cranckeit en sonde a penbaerlic dede die plach he oec apenbaerlick te berispē. in ge satiger sachtmodicheit en in gotliker minne. ¶ Want soe wat dat he leerde mitte woerde dat volbracht he oec self mitte exempel guder werke. ¶ Want hi secht opter epistele ad galathas al dus. ¶ Nu mer mocr en sal he enich menschē on derwijsde ende ande re te berispē. hi en heb irst mit mwen dige oge sich self an gemerct en he self irst ervaren in sijn te consientie examinert en die onder wijget. die he puerlick antwort dat hijt minen van mijr mē doe. ¶ En secht oeck noch voert in der sel uer epistele. O mij broeders wat dat gij segt mit verstorninge of wt ene toernigen moede. dat is een on stuericheit des geests die pinige wil. mer ten is geen tarituet des geests die corrigiere of betere wil. ¶ Her boelt irst die minne in de herte en segt dan sachte dat mitte is en guet. ¶ Deuerus hadde hi

sich enē broeder die
Thimatheus hieten.
en die hadde sich op eē
ander stat van tween
priesterē buten sē Au
gustynus orlof diake
latē ordenierē. Dat
kunde Heuerus alte
quellic vdruegē en hi
schreuet tot Augustin.
dattet hē alte swaer
lic was te vdruegē en
seer druckelic dat hi
alsulke dingē liet hen
gaen en niet vorder
en corrigierdē. Dat
sē Augustinus alte gue
lick van Heuerus
naem. al was hi vere
benedē hē in stade en
werdicheit der heligē
kerkē. Ēn hi schreef
hē mynlic en setmo
delick. Al hedde hi hē
wael mogē betrispen
om dat he in hē begre
pē had dat niet te be
gripē en was. en ond
anderē woerden se
schreef hi hē aldus.

O eersam bruedē He
uerus solde ic segen
die saecke die gi my
dwinget te segē. wan
solde dan die sorchuol
dicheit der myn nē we
sē. en ist dat ics niet
en segge wat sal dan
die vryheit der vrint
schappē wesē. Nochtat
tusschē tween twiue
lende saecke so heb ick
et meest vcurē my te
verwigē en tontschul
digē dan di te beschul
digē scheldende. Du
eerwerdige broeder
hebst my geschreuen
dat gi dat druckelic
kē draeget. en datti
verwondert dat ick
alsulke dingē hemmē
laet gaen en der niet
en corrigere. Alre suet
ste broeder halt op v
te verwondere. Thi
matheus is diake ge
ordenierd buten mynē
riet en buten mynen
wil hi zurauui. Ēn

dat beraet hangt noch
an onser beider sentē
cien. ēn siet het is myn
noch leet al is hi thant
totti gekiert. In welke
dattet myn niet en wu
wet dat ic dinen wil
genoech gedaen heb.
Nu hoert weert lieue
broeder wat dat wij
berispende biddende
vmaenende leerende
gebetert hebbē. Ēn
ist dat he van hw ge
tuget is. datti dar om
niet en darf dunkē
dat he van ons niet
gecorrigiert en is.
want he noch niet me
der tot ons gekiert
en is. al scheldende
hebbē wi hē gecorri
giert. Ten erste dar
om dat he dij niet ge
hoersam en was ēn
dat he hutē broeder
Ca[illegible]domius tuet tot
tij erst getugē solde
hebbē. waer af dattet
begyn onser turba
cie erst is geromen.
Dar na so hebbē wi
vnamē dat he ouer
mids den priester
ferinul is geordemet
ēn dē selue hebben
wi oec gescholdē ēn
se hebbē he beliet dr
se dar met wael an
gedaen en hebbē ēn
se hebbē begert ēn
gebedē. datmen he
om godes willē ver
geuē wil. Ēn en ge
loefdē wij niet dat
se also gebetert sijn
dat meer alte grote
houerdie. Want se
en kundens wi ander
niet gemackē tē mo
est vmers gedaen
bliue. Hier wi en de
dē hē anders met vn
dē berispē dan dat
wi van hē begerden
dat se sich misdadich
bekandē. ēn dattet
hē leet weer. ēn all
vmaenende vbeter
dē wi se oec. Als wi

wſte dat ſijs met mee
doen en ſolde op dat ſe
den toern godes met
op hē en verwecte.
Dan na ūmaende mi
oer broeder Thima
theus en broder Cor
donū hebbe wij oeck
ūmaent alſo veel als
wi mochte. ēn hebbe
hē oec alſo vere gebra
cht dat hi om bewae
rynge der herkehker
diſcaplinē gern wil
doen tot beter ynge
ſo wat dat mē gedae
wil hebbe. Ēn al bid
dende hebbe wij ons
ſelue oec gecorrigiert
dat wi die vegier ynge
ēn den wtgange ons
trudē. ēn al onſe ſake
der barmherticheit
godes beuelen ſolde.
Ēn of ons yet onwer
dichs an queem oſte
anſeptē. dat wi dan
oetmodelic vlien ſol
de tot hē ēn onder
ſijn medecijnlike te
chter hant geſont
mochte werde. Diet
ū broeder Seuero
we veel wi hebbe ge
corrigiert eens deels
herijſpende eens deels
ūmaenende biddende
lerende op dat wij be
terynge doen mochte
In eenre and epiſtele
ſchreef hi oec tot ſeue
ro voer ſomige brue
ders die hi anxt had.
dat hi hē te ſtrenge
valle ſolde om wat
gebreecs daer ſe ū
greualle ware. Ēn hi
bat hē dat hi dat den
broders wolde ūgeue
want dat gebreeck
meer weer comē ſch
reef hi hē mede wt
anxtuoldicheit dan
wt quaetwillicheit.
ēn ontſchuldichde ſe
gudertierlick. Doe
dat he ſijn volc leerden
dat ſe met verrugert en
ſolde werden van gebre
ke ēn ſchandelſatien
der quaden. Lxxxvj
Sīmē cloeſter tot

Ippone ware twe bruc
ders dair die een pries
ter af was en hiet bo
nifacius. Die aud en
hadde noch grene merc
kelike gruet md kerc
kelker beneficie. On
der dese twee so schul
de een merkelike sae
ke der misdaet. daer
ste Augustijn die hch
ge bisschop alte seer
in bedruct was. Hij
bhuedent vor de volc
om der schandelsacie
wil also hi lancste mo
chte. Der het quam
nochtmt wt en dair
quam alte grote scha
delsacie af ond dat
volck mder stat. En
oerre somich die en
wolde dair om van
onwerdicheit niet
to kerke gaen. Doe
liet he die clercdie
mitte gemene volck
altesaeme voer he to
men. en eploeck sine
helige mont en spruc
aldus. Den alre hef
ste broeders de clerke
en voert den alders
en alde gemene volc
der kerke van Ippone
de it mder mijne xpi
dienende hwn. Ic Au
gustijnus v hirde en
v bisschop gruet v al
le mden heert. Och
of gij alte saeme mit
sorchuoldiger herte
betrachte wolt die
schriftuer godes soe
en solt gij in emigher
leie schandelsacien
der hulpe ons sermoe
niet behoeue. en die
gene die ons troest
die solde v oer wael
troeste. die oer niet
alleen die guede en
voer siet. dat he sine
helige geloeuige ge
ue sal. ajer oet mede
quade dinge dair de
se werlt mede auer
uloie sal. En hi heuet
oer also beschuet dat
men se beschreue he
uet. op dat wi oet te
sekerre verwachten

ſolde die gruede dinge die na de leſte eynde tcomē ſolle. Als wij wele en wete dat die quade dinge woer gin ge die oec voir gebat ſchapt ware. Daer af die apoſtel ſecht. Alle datter geſchreue is dat is tot onſer leringe geſchreue. op dat wi vmits lijdſam heit en troeſt der ſcrift tuere haep ſolde hebn in god de here. Voert an alre heſſte bruede in deſer ſchandelſacie van bonifacius ſo wer de uwer ſomich ver ſtoert. Ic en ſegg niet dat gij daer om niet dreuich weſen en ſolt. want ſo wie om al duſ danige dinge niet dro uich en weer daer en weer die tuyne godes niet inde hert e. mer ſo wie he van duſdane dinge vblide daer an ulaet leider die hoef heit des duuels. Niet nochtant ſo to vſtaen mijn lieue brueders dat inde voer ſechde yet geſchene heuet dat ter vdoemeniſſe wer dich geordelt mocht werde. Her wantter twe van onſe huſe alſul he ſacke hebbe bedre ue dat oerre een daer om vlare is. En des anders gerucht is hij de ſomige quaet en hij ſomige tuuelachtich al weer oer ſijn conſi encie onbeulect. Om deſe dinge ſijn te be dreue alſo alſme na recht dreuich weſen ſal. als om ſchade der ſiele. op dat vermits ſulke trouwe v tar itate niet en vlauwe vande gude werke en van wael te leue. Daer oer te meer ſoldet gij vlite hc en merichlic bidde totte heer. op dat of ij prieſter onſchuldich is dat ic doch et beſte gelcue en hape. wat

doe hē die ander totter
ondaet brengē wolde
so en wolde hijs niet tō
sentierē. en hi en wols
oec niet vſwigē. op
dat hē haestelick die
gotlike sententie niet
en auergruck mer on
schuldigē moet. Ver
heft hi hē selue schul
dich bekent dat ic niet
vmoedē en doete. so he
uet hi des anders ver
modē willen quetsē.
want hi hē niet touse
tietē en wolde so als
die geen secht die die
sake mit hē heft. Doe
he my dese lange tijt
getruist en gedruct
hadde. en ic niet mi
dē. en mocht wo dat
die een vā hē beidē
verwondē mocht wer
dē. Al solde ict noch
tant dē priester et
best geloeft hebben.
Doe dacht ic. ic wolde
se onder hē beidē god
beuelē totter tijt toe
dat mē gene die my
suspect was wat apē
handē dat he niet sōn
der rechtuerdige sae
ke die apenbaer weer
vā onser wonunge
vdreuē en vtgeworpē en worde. mer die
geen die my suspect
was die vhi tich den
hē alre neerstichste
dat ic hē. pmomerē
wolde mid derscrip
of ergens anders of
vruits myne schrifte
wolde late pmouerē.
Ver doe ic geen sin
daer toe gebracht en
mocht werdē dē mē
schē daer af sulke sus
picie op gruck die hat
der ordenierunge op
te leggē. of ver mits
myne beuele late ge
schien. began hy be
subt en ouersuete die
anderē te verwerckē.
mocht he mder derr
scrip niet pmouert
werdē. dat mens da
oec niet en geheng
dē dat homisticus

in sinē gemet der prieſ
terschap bliuē ſolde. In
welker vſtormige ſach
te bonifacius bereit we
ſen. ſijn prieſterlicke
eer af te leggē voir dē
menſchē. op dat hi om
dē cranckē die vertu
gē warē in menſche
liker ſuſpicie geen
ſchandelzacie werdē
en ſolde. Noch ic ver
weer een myddel dat
ſij hē beide bedwingē
ſoldē en dat ſe mit
enē ſekerē behaegē
dat doen ſoldē en trec
kē tot eenre heliger
ſtat daer die verueer
like werkē gods voel
lichteliker eens yge
licx conſiencie apenē
ſolde. en vmmits pinē
of vmmits anxt totter
belijnge der biechtē
ſolde dwingē. Ende
tuwer voel is die heh
eheit der ſtat waer
kundich. daer dat h
cham ſce felicis leget.
want daer wolde ick
dat ſe togē. Want van
daer ſoe mach ons lich
telick geſchreuē werdē
wat dat in oerre emich
geapenbaert worde.
Den alre ſwaerſten
druck mijns hertē dē
ic van deſer ſaekē ge
hat heb en wolde ic tot
uwer kēniſſē niet brē
gē. op dat ic v niet in
mutteluc bedreuende
vſwerē ſolde. Noch
licht god heuet gewilt
dat gijt mit ons wetē
ſolt. op dat gij mit ons
te vlitiger mēdē gehe
de ſolt weſē. Ende op
dat myn oec in deſer
ſaekē bekēnē mochtē
dat he bekent vmmits
ſijnre genadē ons dat
vtwenende. Noch den
naem des prieſters
den en doerſt ic niet
mitdoen van ſijnre ge
ſelſchap. of ic en doerſt

des oec niet vdrucke
of vdelluwe. op dat
it geen onrecht en de
de der gotliker moe
genthcit. onder wes
onder suckinge die sa
ke oec noch heuget.
¶ En dattet niet en sche
ne dat it mit mynre
ordel der gotliker se
tencie voercomme wol
de. dat die richters
oec inde werlclike sa
ke niet en doen. so wa
neer die sacke twiue
lachtich is en tot mee
re macht gebracht
wort. ¶ En also lange
als die sacke also hau
get so en doeuen die
richters niet daer to
doen. ¶ En inder bis
schoppe consilii is in
gesat dat men gene
priester of clerck ver
banne en sal also la
ge als hi onuer won
ne is. ten weer sacke
dat hi om niet presen
tiere en wolde in oer
te examinacie. ¶ En
uu bruueders behaget
vt dat me sinen naem
niet en lese mitte pas
tors naeme. op dattet
volc geen oersacke
en neme dat se niet
ter kerke en willen
gaen. mer dat wert
en sal ons niet wese
mer om der gheene
wil daert om geschiet.
¶ Dat hyndert dat de
menschē of he die
menschelike onbeket
heit witter tafele en
ser schrift niet en wil
late vtelt werde. of
he anders die quade
consiencie niet en wt
delluwe mitte boeck
des leuens inde ewigē
werlt. ¶ Hoert an uu
bruueders die god ont
sien die wese gedach
tich die woerde des
apostels sce peters.
daer hi sprict. Dat

onse wederſacke die
duuel geet al om als
een brȳmende lewe
ſuckende ween he ver
ſlindē mach. ¶ Ū den
he niet verſlindē en
mach vleidende totte
ſondē. ſoe vlitticht hȳ
hē nochtant ſȳn gude
gerucht te vrumuren.
op dat hi oft weſē mo
cht vmmits achterſpra
ke outbrekē mochte.
ēn vmmits der laſter in
ge alſo in ſinē kenebac
kē valle. ¶ Ū en mach
hi dat gerucht des
gudē menſchē niet be
ſmittē. ſoe pȳnet hi hē
die gudē dair toe te
brengē dat he ſȳnen
euenē menſchē van
quad ſuſpitē ordel.
Op dat he doch ſo vā
hē beſtrict mach wer
dē ēn vſlondē. ēn wie
mach alle ſinē vanke
miſſe ēn bedriechliker
behendicheit ontgā.

Nochtant tegens deſe
drie dingē die tot deſer
tegenwordiger ſackē
hoerē. ſo aenmerct tot
unſer leer als ten erſ
tē dat gȳ niet vleit
en werdet quaet exē
pel na te volgē. als ow
die heer to ſpreict doer
ſinē apoſtel. ¶ En leit
dat iuck niet mitten
ongetrouwē. of wat
deel is dē gerechtigē
mittē ongerechtigen.
of wat geſelſcap is dē
licht mitter duiſter
niſſē. ¶ Ū ter and ſte
dē ſeget hi. en wilt
niet verleit werden
mit quad callingen.
want die quade callin
gē vȳderuē die gude
ſedē. ¶ Ū die heer ſpre
ket ser doer enē pphe
te. hoert mȳn volck
die dat ordel weet in
welker hert mȳn ewe
is ēn en wilt niet ont
ſien dē laſter der men

schē. noch en wilt niet
verwonnē werdē van
sere achter clappen.
noch en wilt des niet
achtē dat se vō smaē.
want se sollē mitter
tijt vō slijtē als ē cleet.
¶ En se sollē gegetē wer
dē als die mulle van
dē motte. mer mijn
rechtuerdicheit blijft
inder ewicheit. ¶ En
op dat gij oec thant
mit quaetwilligē ge
moede niet en vgaet.
quade dingē vmodē
de vandē knechtē go
des. so bedeut dat a
postelsche woert. ¶ En
wilt niet oerdelē voer
der tijt tot dat die hē
comē sal en vluchte
die verborgē duister
nissē en apenbaren
die gedachtē des her
tē. en dan sal ēē yge
likē lof wesē van gu
de. ¶ En echter spricht
hi. welke dingē sijn
vapenbaer. mer wel
ke sijn unē here god
apenbaer. ¶ Desē din
gē sijn claer en ape
baer dat in alle ver
gaderingē der knecht
tē godes menschen
sijn en niet sonder
gebreeck en swaer
dreefheit der heilig
gader gelouigen.
Nochtant so troest
ons die geen die al
le dingē voersiet dt
wi vnuts dat auer
uloie der boesheit.
niet verlauwen en
solde inder tuyuen
godes. en dat wi tot
tē eynde to volherde
solde inden gliede.
Want dat heeft he
ons vmuent op dat
wij behalde mochte
werde. ¶ Oewders
also voel alst mij an
gaet. en is dee tuyn
ne xpī iet in mij wat
of emich sins. Die

van v worter cranck
en̄ it mīet mede cranck
en werde. en̄ wie wōt
dar van uwer enich
geschandēsiert. en̄ it
mīet en herue. Ic bid
de v en wilt doch mijn
ne cruechlike bangich
mīet meer seken ont
brekende in valscher
suspicie. of in wreem
der lude sunde ordelē
de. Ende en wilt des
doch niet doen des bid
ic v mit begerten mijn
hertē. Op dat ic niet
van v segē en dar
alster geschreuē steet.
Op dat wee mijnre
wondē hebbē se to ge
daen sericheit. Dant
die geen die hē vbbidē
van desē onsē dweu
cheidē. Dan welken
indē persōen vpn wor
secht is indē vpheet.
Die inder poertē sa
tē beschempten mij.
en die den wijn dron
ke belachtē mij en son
gē op mij. Desē werdē
seer lidsamlic vdragē
voer welkē mij oer ge
leert hebbē te bidden
en hē guet te doen en
te begerē. Dant to sit
tē desē of wat willē
se anders. dan dat niet
dar voer halde. of enich
bisschop clerck of nōne
in sondē valt dat men
dat geloeuē sal dat se
soe quaet sijn en becal
lē dat en twistē daer
om. Oyer ten comt niet
al mit apenbaer segē
sij. nochtant vintmen
een of twe auerspeel
ster. nochtant en ver
werpē al die man oer
wiue dar om niet en
des gelijcx die wijue
oer man. En desē be
grepē suetichеit oerre
vngē van onsē druc
kelicheidē. Het is re
cht dat wi se gelijckē
dē hondē of se licht mit

quade te ũstaen ſijn
die daer lecke die won
de des armẽ menſchẽ
die voer die doere des
ryckẽ mans lach. die
alle arbeidelike ouẽ
delike dingẽ lijdſam
lick leet ter tijt dat
he quam totter ruſtẽ
in abrahams ſchoet.
¶ Her gij die enige ha
pe hebt tot gode en
wilt mij niet meer
aldus crucelic bedve
uẽ die wondẽ die ſe
leckẽ der en wilt niet
ũmẽichuldige. Om
welker wil dat wij
nochtant in perikel
ſijn tot allẽ ſtondẽ en
hebbẽ van butẽ ſtrijt
en van bynnẽ vreſe.
pikel ũder ſtat pikel
ũder enicheit. perikel
uttẽ volck. perikel wt
ten valſchẽ broedere.
Ic weet dat gij drouich
ſijt mer niet bitter li
kẽ. dan bidt voer mij
op dat ic dẽ andere
predikende byn oec
ſelf niet wederſtrub
bich geuondẽ en wer
de. Nochtant als gij
glorijert ſoe en glori
eert niet in mij mer
in dẽ heere. ¶ Dant wo
wacker of vlitich dat
die diſcipline mijns
huſes is. ic byn noch
tant een menſche en
ic woen onder dẽ mẽ
ſchẽ. Ic en doere mij
niet ymmete mijn hui
beter te weſe dan die
arke Noe. dar ontf
acht menſchẽ een we
derſtrubbich geuon
dẽ wart. En mijn
huis en is oec niet be
ter dan Abrahams
huis dar to geſeget
wart. wtwerpt die
dierne en oer kint.
¶ Mijn huis en is oec
niet beter dan Iſaacs
dar van tween twe
lingẽ wart geſeget.
Jacob heb ic gemynt

en ēsau gehaet. Noch
oec en doere ick my
niet ymetē myn hus
beter te wesē dan Ja
cobs dair die soen des
vaders hedde besmit
tē. Of oec dā dands
hus dair die bruedē
syn suster vñrechten.
welcs andē soen vech
tende was tegens die
heilige sachtmodicht
syns vaders. Of oec
beter dan die tsamē
wonunge pauli. wat
hedde se alle guet ge
weest daer he onder
woende. hi en hedde
niet gesecht dat ick
thants hier voer seide.
van butē strijt ende
van bynē vresē. en
noch dit. Alle sueken
se dat oer en niet die
dinge ihū xpi. Noch
oec ymmer niet beter
dan die tsamē woe
nunge ons lieue here
ihū xpi. dair die ilse
de ongetrouwe vrou
der lidsamlic vdroe
gē. Ten leste oec dan
die hemel dair die ho
uirdige engelē wtnie
lē. Des gelijcs belie
ic uwer caritatē die
een getuich is mijnre
sielē dat ic vandē tijt
dat ic god began te
dienē dat ic swaer li
ker ennige beterē me
schen onderwondē heb.
dan die geen die mdē
cloester wael leuē en
volherdē ten eynde.
Ho en heb ic oec swaer
liker genē boser men
schē geweondē dan die
mdē cloester achter
werts gegaen syn.
Dair om vmoede ick
dat in apocalipsi ge
schreuē is. Die recht
uirdige sal noch recht
uirdiger werdē. ende
die beulect is die sal
noch al meer beulect
werdē. Dair om dan
O broeders ist dat mi
bedroeft werdē vandē

sonniger mulicheit.
Laet ons dan weder
om getroest werden
van oerre voel zierlyc
En en wilt om dat
dross datte oge niet
gemeechlic en is den
sthoud die niet ver
smaen. dat die got
like Apoteike mede
vlicht wort. O mijn
alre liefste broeders
die bat mhertichеit
godes moet v bewae
te tegens alle die la
gen des boese mants
Hier mach men m
merke hoe mynlic
en medelidelick dat
hy die cranckeit synre
onder sate verdroech.
want altoes hadde
hy se heuer mit rede
te onder mise da mit
machte te gebieden.
Vander maniere sinre
predicacien en werdi
cheit des woert godes
Lxxxvij capittel.

Niet alleen en
plach hi oec die
geestelike quale en
cranckeit te verdra
ge en te genesen in
alre lidsamheit. mer
oec mede die lichma
like cranckeit wan
he kunde en mocht.
Want als hi totten
volc sprac of sidicte
so sat he in een clein
tabernakelken dat
hoge was dat men
mit trappe opgnck
soe dat he dat volck
auersach. En al dat
volc gemeynlic mijs
en minn stonde alre
saemē van veueren
dē. doe merkte hi dt
dat lange stnen som
mige aldē persone.
als die sermonē wat
lange viele te suere
worde en oedelick
stondē den hi graf
orlof te sittē en alle
gemeynlickē dē dat
stnen toe suerē wort.

Doe merckte he dat
se des soemich misdruc-
ten. doe vermaen
de hi se gueteliken.
in desen naevolgenden
woerden en seide aldus
Mijn alre liefste vrou-
en deel dagelijcx hiet
te voren so wart ick
mit vaderliker mijn
nen bewoget op uw
soemich die teder en
cranck waren of en
gen anderen huys hadde
so riede ic v en or-
loefdent v mynlic. soe
wanneer men die la
ge passie of lexen le
se of langhe sermone
dede die dan niet
wael langhe staen en
moegen. dat se oetmo
delick mit swigen sol
den neder sitten en hoe
ren dat woert godes
andachtelike. Ayer
uw sijn dair soemich
van ons dochteren
die meynen dattet
die geen oec sollen
doen die starck en ge
sont sijn. want alsmen
dat woert godes be
ginnt te vtstrecken so gae
se dair liggen als of se
op seren hedde liggen.
Aer of se doch al stil
legen en swegen en dat
woert godes mit begh
liken herten anhoerden.
mer mit beroemeren se
hen mit idelen fabulen
en lachen. so dat se niet
en hoeren dat men dair
predict. en hinderen
oec den anderen dat
se niet gehoeren en kun
nen. Dair om bid ic v
mijn eerwerdige doch
teren en vermaene v in va
derliker sorchvuldicht
so wanneer men die lex
cen leest of dat woert
godes predict dat hen
dan niemant minder er
den neder en leggen ten
weer dan dat hi merc
kelic sieck weer ende
van noede moest doen.
Noch oec dat se niet

en ligge mer reuere
lick sitte en hoeren
mit andacht dgene
dair predict. en mit
beger like herte ont
fange. ¶ O myn lieue
suster en broederen
ic vrage v wer dattet
v meerre dunct wese
dat woert godes of
dat heilige lichaem xpi.
¶ en wil di myn dat waer
antwerde so segt gij
dattet met mynre en
is dat woert godes
dan dat lichaem xpi.
en gij siet mit woe
groter sorchuoldicht
en reuerencie wi dat
bewaere. als wi dat
ondiene dattet mi
mers met wtter en
se hande en ontfull.
¶ en alsd solde wi oec
mit alsd groter sorch
uoldicheit bewaere
als men ons dat woert
audient so mildelic
en werdelick. ¶ Opdt
wi dan met en solde
dencke of spreke dat
tet myn ons en herte
mocht wtualle. wat
hi en is met myn saul
dich die dat woert
godes vsumelic an
hoert. dan die vmis
sijnre vsumenisse dt
heilige sacrament dss
lichaems xpi vnder er
de liet valle. Ic wol
de nochtans dat ick
wost dat vander tijt
datme begint te pre
dicke. of wi vp alle dt
tijt duerbaer gestee
te en gulde serrinse
en ander duerbaer
cleynode offerde en
gene. of dan ons eer
sam dochtere met en
solde opstaen. en ont
fange die mit reue
rencie. Ja se solden
sonder twiuel staen
en begerlic ontfan
ge datme he offerde.
ajer want wij geen
lichamlike cierheide
en offere noch en ge

uen dan om en wer
dē wi soe van unwer
sōmich niet geru ge
hoert. ¶ Oer ten is
niet recht dat wij
die geestelike gnue
adiene auerulo e
dich sōlde geacht wi
dē en verdrietelick
ontfangē. ¶ Soe wie
dattet woert godes
gerne hoert hi en sal
daer niet an twiue
le hē en werde alte
costel gulde cierhei
dē vandē vader des
paradises auergesat
die hi ontfaet tot ti
eringe sijnre sielen.
¶ En so wie vermaent
wort dat hi dē ar mē
wat geuet als he da
sijn hande westrict o
die almisse te geue
die ontfaet med hos
tel tringe an sine im
gere die hē van god
gesant sijn. ¶ Recht
als dan dat ontfan
lichaem een corte tijt
mit dagelicscher ti
gunclicker cierheidē
wort geciert tot sine
eigenē behaegē. en
op dattet begert mo
cht werdē vandē son
digē begēres en ge
treet totte sundelike
valle. ¶ Alsoe wort die
siel mittē godlicken
sermoen noch bet be
settet en geciert mit
geestelikē emigē mer
grietē. op dat se salich
lick come mach totte
hemelschē brudegō.
en totter festelikē
brutlachtē wersamp
pē mach. ¶ So datme
oer niet to segē en
darf dat indē ewa
gelio steet. ¶ Orient
woe kistu hir in geco
mē en du geen brut
lachts cleet an en
hebst. so dat hi vmer
dan niet naect en sij
vander cieringe der
doechdē. ¶ En met en
darf hoerē hynt he

hande en voet en werpet hē in die wtterste duysternisse. Aer om vier inge der gueder werke hē die begerlike stēme to moge werde gesprake. Der blijt schap dijns here. O mijn eerwerdige dochtere. Ic bidde v hoert andachtelike dat ic v segen wil. Ic bid v merrt an weer enige moder die oer dochter wolde viere en die dochter dat vsmade en neichde oer totterde. of seer onsedelick en onrustelic soe dat se die moder met gviere en kunde na oere wil. En schelt of sleet se dan die moder met wael mit recht oer dochter. O mijn liene eerwerdighe dochtere achtet mi doch te wese een moder uwer siele en weet dat ic v alsoe gerne wael schicke en viere wolde als enige moder oer dochter so dt mi v noch krake noch oer vlecke en apenbarde voer de ogen des hoechste richters. En ic en beger oeck niet alleen v siele te viere mit hemelscher viere heide. mer oer mit hemelscher medecine te genesen. En ic vlitich mij oer harde seer weer dan iemant ontmaket en geschoert dat ic dat weder heel mocht macke en te saemē naien. Of weer dat iet beulect of ontrej dat ic dat weder mocht masschē. Of wat vlare dat ic dat weder mocht sucke. En so wat datter heel en gruns is dat ick dat noch schoenre viere

mocht mit hemelsch̄
margriete. ¶ Ende ist
dattet mij mer en ver
driet te geue̅. maer
om ydrietes v dan te
neme̅. mgut moet tt
doch an. Ist datmen
niemant en vint die
ertsche cierheide ge
ue̅ wil. soe coept men
se costelic mit duere̅
loen. Hoe veel te meer
solt gij dan mit alle̅
rechten in volcomen
te mijne̅ ontfangen
sonder loen dair voir
te geue̅ die ewige cos
telike cierheide̅ uwer
siele̅ die oec mit ge
ne̅ clene̅ arbeit ont
fange̅ en sijn of vere
ge̅. Aldus sijn mij v
voersiende of besor
gende die costel mar
griete̅ vande̅ lande
des paradijs. ¶ Ende mi
en begere̅ oec geen
ander loen van v in
der tijt tontfangen
dan dat mi sien moe
ge̅ dat gij gerne en
begerlike̅ anhoert dt
mij v lere̅. en dat gij
mitter hulpe̅ godes
na uwer macht naa
wer macht pijnet te
volbrenge̅ mitte̅ wer
ke̅. Alre liefste brue
ders en lieue eerwer
dige dochtere̅ dit en
segge̅ wi dair om met
dat wi meijne̅ dat gi
dat woert godes met
gern en hoert noch en
ontfanct. ¶ Der mede
genadige̅ gudertiere
ne̅ here god so verblijt
sich onse hert en onse
siel meer dan men sec
ge̅ of dencke̅ mach na
uwer gehoorsamheit.
¶ Der want mij mille̅
en begere̅ dat gij al
toes opwerts clymet
en vorwarts gnet tot
betere̅ dinge̅. soe ver
meerre̅ mi oec onsen
vlijt in vaderlik̄ sorch
voldicheit v te vmae
ne̅ die dinge̅ die mij

bekennē dat onuolcō
melick in v gewracht
werdē. Ende want oec
nv alle die mans per
sonē en oec vrouwen
hier niet al en sijn
vpgnedert totter vigi
lien. Soo bid ic v mijn
lieue soen en dochterē
dat gijt hē trouwelic
voert wilt vtellē alle
dat hier is geseecht.
op dat gij oec niet al
leen et loen en ontfact
van uwer beteringe.
mer oec mede vand'
anderre beteringe.

Woe seer dat he sich verblidē van sinre ondersaten doechden ende vort gauck. Lxxxviij capitē

OVbegripelike
grote wroude
en blijtscap ontfiene
he in sijnre sielē wan
neer dat he merctē
en vstont dat sijn on
dersatē to nannen en
voertgingē in doech
dē. Op een tijt als in
sinē stuelen boecke
steet doe he sach dat
ter veel volcs ter her
hē tomē was om sijn
sermoen te hoerē. so
vblidē hi hē inden
heligē geest en spō
nit wroudē. O mijn
lieue broeders wi v
blidē ons inde heligē
geest van uwer gro
ter menichuldicht
want gij seer wack'
lic te saemē sijt getō
mē en oec hauē dat
wi haeptē. Ende dat
ist dat ons verblijt
en tvestet in al onsē
arbeit en perikel
dis tegenwordigele
uens. en wij merkē
v minne tot god en v
goddienstige vhtich
en uwē seliere hape
en puerheit des geest
Ende want hi altemael
was herende ende
ontstekē inder mi
nē godes. so warē oec
al sijn woerde recht

als bernende vlamē
oprisende wttē glori
endē tuer sijns pue
rē hertē. ¶ Daer om
so worde oec die her
tē sijnre ondersatē
daer van outsengt.
¶ Ende wat datter bernt
voert outstict. ende dat
niet en bernt dat en
outstict niet. ¶ Daer
om singet men van hē
behoerlikē minder he
liger kerkē. ¶ Oec bū
ysius quasi fictula
ardebat. ¶ Dijn woer
de brandē als sackē
lē. ¶ Aldus soe voeden
he sijn schape als een
guet gettrouwe hier
de. ende dreef se mittē
stock der vresē godes.
ende he leidē se mittē
armē der minnē ende
vaderliker begerte.
¶ Op dat hi se also mo
cht weidē mitē groe
nē bloiendē weidē d'
heliger schriftueren.
ende sijnre heliger ler
ge. ende dranckē se mitē
water der wijsheit ende
der minnē godes. ¶ Op
dat se te saemē mit hē
mochtē comē daer god
die heer Ihesus voedt
mittē voetsel der waer
heit. ¶ Also als Ferram
do die bisschop tuget
mitē sermoen dat he
voer die cardinalen
pdictē ende secht aldus.
¶ Die alre salichste Au
gustinus was altemael
outstekē ende gequect
mitē tuer des heligen
geestes ende clam alte
mael richlikē op tot god
in also mueriger minn
nē ende herneder hef
dē. mer nochtant en
vgaet he daer om sinre
schaep niet. ¶ Ja seker
lic woe dat he minder
minnē godes meer te
naem ende hoger opcla.
Also veel te vlitiger
ende neerstiger so clam
hi oec neder tot sinē
schapē. ende weidē se mit

groter mynen. en na
synre macht so enliet
he nemant geen ge
breeck hide an siel noch
an liue. ¶ Nu woe seer
dat hi se mynde mach
men oec eens deels v
stuen inde boeke syn
te ¶ mehe dan hi alt
tot sine volck sprueck.
O mijn alre liefste bro
ders en sustere. wat
wil ic of wat beger ic
wan om spreke ic en
dicke. of wan om
sijt ic hier of waer
om leue ic. anders
dan inder meyninge
en andacht. dan op dt
mi t saeme mit xpo
mocht te leue. ¶ Dat is
mijn giericheit en al
mijn beger licheit. dt
is mijn eer en al my
gelouc. dat is mijn be
sittinge en al my schat.
dat is alleen al mijn
vroude en mijn blijt
schap. ¶ Der ist dat gi
my niet en hoert. en
ic nochtant niet en
swijge so vloes ic my
siel. mer ic en wil v
mers niet sonder v
salich syn. ¶ Daw wo
antwort Ferrando
inde selue sermoen
en secht aldus. O
wonderlike en alre
mierichste mynre des
alre helichste bisscop
Augustijno: want hi
seget, Ic en wil sout
v niet salich syn. de
se was gewaer lic sa
lich en werdich der
schaep xpi te woede
en te huede. ¶ Der
och here god of oeck
nu die hierden als
danich were. ¶ Woe
rechte noede dat hem
syn volck ontboere.

Lxxxix. capittel

Alte quelicken
mochten die
borgers van Spouen
hide dat he van hem
was. en hi en mocht
altoes niet bij he wese

want alre wegē begē
den sij hē te hebbē om
orber eñ nuttecheit
der heliger kerkē. eñ
na al sijnre macht wa
hi enē ygelichē genoe
ch. Hi wost wael dat
hē god met alleen vā
sinen bisdom die sorge
beualē hadde. mer oec
mede van al der heli
ger kerkē. Eñ noch
tant sō en toech he niet
van sinē bisdom sond'
nutte of noetsaken
der heliger kerken.
Die van tagutensiē
daer he gebaren was
die hadde alte lange
sijnre begert. eñ had
de lange tijt begert
van sijnre tegenwor
dicheit geuisentiert
te werdē. Mer hi en
mocht niet comē als
hi wolde. eñ schreef
hē onder andere woer
de gudertierlikē we
der. dat se wael den
kē mochtē dat he sijn
vaderlike lantschap
alte geruwisentierē
eñ vsuekē solde die m
geesteliker salicheit
alsulke menschen ont
hielt. Eñ schreef oec
voert wse dat hē greē
onstuericheit des we
ders gehindert en sol
de hebbē tot hē te co
mē. eñ schreef oec dā
na in der seluer epis
tolē. Ic salt v segen
mijn alre liefste vrin
de waer om dat ic niet
gecomē en bin eñ wat
dat mij gehinderd he
uet. op dat ic niet al
leen vergifnisse van
v en vertroste. mer
oec mede barmher
ticheit vmmds uwen
gebede vandē genen
die in v woent. eñ in
v dat gude werck wer
ket dat gij oec alsoe
leuet. Dat volck van
Isponē den welkē mij
die heer tot enen kne
cht eñ dienre beualē

heuet dat is tot enē gro
ten deel. vnuers hyna
alte saemē alsō cranck
dattet vandē druck
lichter tribulaciē sier
werdē mocht. Oyer my
wordet mit alsō grot
tribulaciē geslaegen,
al en wordet oec sō
cranck niet dattet nau
we die tribulacie mit
eniger sekerheit des
gemoedes solde iet la
ge mogē lidē. Want
doe ic laets wt geweest
was en weder comē
was sō vnaem ic dat
tet self volck alte pe
tikelosēlick geschan
delsiert was van my
re absencie. Oyer gy
van welker starchei
dē wi ons verbliden
vstuet wael wat dat
ick meyne. Want mie
wort dair sieck en ick
niet miede sier en wer
de. en mie wort dair
geschandelsiert. en ic
niet en berne. Doel
isser dair die ons on
der dat volck achter
clappē. en die sielen
die ons myē en lief
hebbē vlitigē se tegē
ons te vstoeten. Op
dat se ons verdriue
mochtē en dē duuel
een stat in ons mae
kē. sonder allen twi
uel soe vergeest gyt
my gerue om alsulke
sorchlike saekē te v
hueden. Van sinē my
likē medelidē tottē ar
men behougen men

Ischē. xc. cap

was hi sonder
linge mynlic en bat
her tich tot allē men
schē. Soe had hi oec
nochtant een sonder
linge vaderlick mede
lidē tottē armē en der
was hi altoes gedach
tich. En deilde hē my
lick miede daer he en
syn gesunde van leef
dē. Dat is vanden
rentē en besittingē d

kerke. ende vande offer
geloeuighet. Ende
als hi hem alle met ge
noech en kunde gewe
sen. so vermaende he
dat gemeyn volc dat
se tmers der armen
met vergeten en solden
Doch plach hi altoes
in sine sermoenen der
armen te gedenken.
ende hi seide dan sonder
linge totten rijke. Hij
syt verlaedt daer
om soe geeft den ar
men van deen dat v
overvloedicheit es ende v
myneet v verdt. voe
det die armen gheuet
den armen dese bid ic
v. Ic vermaens v ic
hietet v doen. O myn
lieue broeders ende sus
teren. Ic salt v segghen
waer om dat wi alsus
vlitelicken vanden ar
men beuelen. want soe
wanneer wi vytter kerken
gaen. ende wanneer
wi totter kerken co
men so comen se tot ons
ende bidden ons op dat
wi doch oer woert wil
len spreken voer v op dt
se van v wat ontfan
gen moegen. Ende se ver
maenen ons ende segghen
dat se niet en ontfan
gen. ende hem duncht dat
wi al te vergeefs onder
v arbeiden. Die ver wa
chten van v wat te heb
ben meer si en ontfan
gen niet wel. O lieue
broeders siet wi geuen
hem dagelijx dat wij v
moegen. meer wi en kun
nen hem allen met ge
noech gemeyen. Ende
want wi hem alle met
genoech en kunnen ge
meyen als wi gerne de
den ende se wael meer
behoeuede. daer om
segghen wi oerre lude legha
ten ende bidden tot v. Ende
siet nu hebt gehoort ghe
hoert van ons ende wal
vastnen. god segghe gela
uet sij hebt dat saet

ontfinge. ghy weder ge
uet die woerde uwes
laefs. Ende dese lauche
swaren ons meer en bre
gen ons in perikel. wy
dregen se en ontsie ons
daer in. Weet nochtan
mede dat die lauende
woerde en syn anders
niet dan bladers. mer
die vrucht wort gesocht.
Ende aldus so bracht hi
se dan twe mit vnmanin
ge dat se de armen wat
gnade en guder tiere wa
re. en dat sise oec tecle
de plagen. Het geviel
op een tijt dat hi om so
der lingen orber der he
ligher kerken wt was
getoge. Ende daer was
grote persecucie vande
ongeloevigen op dat
kerstene volck. Augusti
nus die heilige bisschop
wost wael dat syn vol
ke hem alte noede ontboe
re. Ende hi vermaent
oec doe he daer niet en
was dat sy der armer
vgaten en der niet en
voeden noch en cleden.
Ende dat en kunde he
niet wael gelyden.
want hi had mer ulo
ende barmhertige by
nenste opten armen.
Doe dat men oec van
hem alte betemelike in
enen gebedeke schrift
aldus. Augustinus
dulcedo paupu. O Au
gustinus du bist een
suetigheit den armen.
Ende doe he dat volck
mit syner tegenwor
dicheit niet vnmaenen
en kunde als vander
vsienenisse der armen
soe vnmaende hi se mit
syner myneliker schrif
ten in eenre epistelen
aldus. Wo he syn volck
vnmaende do he van on
was dat se den armen niet
vgeten en solden. xcj ca

Ende alre liefsten
broeders mit
ten cleriken en den ge
meynen volc. Augustini

Salute mde heer. In den ierste so bid ic v got like myne. Ic bid v oec beger like vermaec xpm ons heer en laet v doch myn lichamlike absencie niet swaer wese. want ic meyn v in geenre maniere daer niet an te twiuelen en is dat ic in geen wijs vmits der begerte des geest en der heerte van v yet gruen mach. Nochtant dat my dat af wese meer beswaert dan v bedroeft. om dat myn crancheit niet genoech wese en mach tot alle sorge. en mette sake die die lede xpi van my eisschē. Den my sijn auer en sijn gotlike myne dringet te diene. Oec dat ge mueget my uwer myn nen te wete dat ick niet van v geweest en bin. in geen loef der vryheit. mer alleen mit noetteliker dienstuchticheit. die oec my heilige broeders en mede gesellē gedwongē hebbē die arbeidelike auer vaer inge der zee te lidē. Dan welken my oec altoes ontschuldicht heeft cleine cracht des lichams en niet myn beger te derdeuocie. Oec ert an myn alre liefste broeders so bid ic v dat gij also hebt als di apostel secht. Oec dat ic tot v come en v sie. of dat ic van v byn mitte lichām. dat ic vmmers anders niet en hoer of en vnieme dan dat gy staet in enē geest. in eē gemoede in euen wil te saemē arbeidē dende. in der ewangelike geloue. En ist sake dat v enige lichamlike moeicheit betemert. dan suldy af

vmaent werdē tedē
kē vandē tocomendē
leuē dair gij sonder
allē arbeit sonder al
moyenisse of vōrtiet
solt leuē. ¶Daer gij
niet alleen en solt ont
gaen bangicheit tortʒ
tijt. mer die verweer
licheit der ewiger tor
mentē. ¶Dant isset sie
ke dat gij nu met so
groter sorgē en arbeit
vlitich sijt dat gi niet
en valt in dese vōgrune
like prue of tegenheit.
¶O mijn lieue broders
denct woe groet noet
weert v dan dat gi v̄
mers sorchuoldich
weert dat gi die ewi
ge dorefheit outruhē
mocht. ¶Ū isset oec dat
die doet also seer ont
frucht wort die den
tijtlickē arbeit endet.
¶O wee seer billix is
dan die doet wntsien.
die ons in den ewigē
touwe vsenct. ¶Ū isset
oec dat dese corte he
uleete weeldē deser
werlt en des ontremē
vleisch also seer ghe
mynt werdē. ¶O wee
veel te begerliker
en starckeliker sold
men dan billix suckē
en begerē die puer
teyn weeldē en oneyt
like blijtschappē der
tocomender werlt.
¶Mijn lieue broders
auerdenct dese dingē
en en weest met tmich
mdē gudē werkē nv
hier te saien. op dat
gij totte tocomenden
houwe uwes guden
saets blidelick moget
mayen. ¶Doert lieue
broders soe is myn ge
baetschapt dat gi v
gude gewoentē als
vandē armē te dedē
en te besorgē hebt
vgetē. ¶In welker bar
herticheit doe ic by
v was v plach te doe
dē en to te herdē. ¶Ū
noch noede ic v en to
herde ic v dair to. op

dat v niet en verwij
ne noch en ũtragē die
dweſheit deſer wēlt.
In welker gi ſulker
dingē ſiet geſchien.
Als die here die niet
liegē en mach heeft
geſeget dat ſe weto
mē ſollē. ¶ Der nv en
ſolt gi ũ niers niet mij
doen dan gij pleget
die werltē der barm
hertigheit. mer gij
ſolt nv lieuer meer
en meer doen dan gij
pleget. ¶ Dant alſde
als gij ſiet dat die ge
ne doen die mdē ver
uallenē huſe wonen.
want wāneer dat ſe
ſien dat die wende ũ
ſletē ſijn en dat huis
valle wil. ſoe haeſtē
ſe ſich auer te graen
tot eenre ſekerre ſte
dē. Alſo ſollē die ker
telike hertē oec doē
alſo veel te meer als
ſe ũmids ſtedigē tri
bulatiē ſien geneke
dē valle der werlt.

Alſoe veel te meer ſol
len ſij oer gruet dat ſe
opgelacht hadde te
beſchickē totter erdē.
nv mit meerre ſuelre
wackerheit auer pmē
te tuerē mdē hemel
ſchē ſchat. ¶ Der oft
oec ſulcs wat niet en
weer volgende van
ſonder lingē tribula
tiē. ſo en ſolder noch
tant enē ſterflikē mē
ſchē niet druckelick
weſē dat he ſijn ũgenc
like gruede den onſterf
likē heer beuele dar
ſij eñ he af comē is en
dar hi gerne tocomē
ſolde. ¶ Dar om mijn
lieue broeders een ijge
lick doe dat hi ũmach
eñ alſoe veel als gij
pleget te doen eñ oec
mit meerre neruſti
cheit dan gi pleget te
doen. ¶ ũ onder allē
moeliclicheiden deſer
werlt ſo onthalt in
uwer hertē eñ en ver
getes niet die ¶ poſte

like vñ aeuinge dar hi secht. ¶ Die heer is alre naest by en west niet sorchuldich sul he dinge moeten myn van v gehaet scapt werde. ¶ Op dat ic weten en bekennē mach dat ghi die dinge die gi in vel iare tu myne te genwordicheit pleget te doen. ¶ Om dat gebot godes soe duet se oec nv om hē die altijt by v is en niet om myn tegenwordicheit. ¶ God gewerdich sich v alle in vrede te bewaerē myn alre liefste broe ders en bidt dē heerē voer myi. ¶ Van sinre bar herticheit en groter gu dertierenheit die hi had tot allē menschē. xcij

¶ En singet vñ epistelen van scūs Augustinus dat in sinē daegē die prut te der waeterē wtuloi dē. ¶ En dat is alte be hoerlikē want he vol doechdē was. ¶ Ver sonderlinge vol gena dicheit en sueter ont ferm herticheit: total len menschē van wat sectē dat si oec warē. wer se guet of quaet gelouich of ongelo uich warē. ¶ Tot hē al len was he nut vader liker myne gekiert soe dat se tot hē vloen in al oerē noedē. ¶ En als oerre sonich die oerē lants heer brue lich wordē warē. dar schreef he voer en bat en verwerf hē gena de. ¶ Want hi schreef also gematelick wijs selic en redelick dat hi al duest verhoert wart. ¶ Als die grote greue bonifacius die hē niet te weigeren en plach. of waer hi oec anders an schreef ¶ En sonderlinge bat hi gern voer verwon nē menschē datmen die sachtelickē solde

handelē en met alte
wredelick. Het geuiel
op een tyt datter som
mich ware onder sine
volke die sonder-linge
wreetheit en scharp
heit in ene misdadige
verwysde man getet
hadde eer dat hi ape
like vmme de richter
veroordelt was. Doe
onderwees he dat
volck in enen sermoē
mit dusdane woerde
dat se des niet gedae
en solde hebbē en vm
mers niet meer doen
en solde en seide al dit.
Dweders heuet ye
mant misdaen mit a
penbare quaetheit:
hi heuet syn richters
die heeft die macht
auer hē. die dinghen
syn also geordenert
van god se syn gued
en recht. Heer waer
om syt gi dan wreet
en ongenadich op die
misdadige. wat macht
te hebt gy ontfangē
onredelike wreetheit
an hē te woenē. verwā
et is manslacht. Ick
bids v dan segt of et
dan geen onredē en
is also grote wreetheit
te woenē in dē genen
wes saeke noch niet
te recht onderuonden
en syn. Wreetheit te
woenē in enē onvordel
dē. en wreet te wesē
in enē quadē misdadi
gē dar gi geen macht
auer ontfangen en
hebt dat is verwaer
v eigē quaetheit. my
en beschermē die qua
dē alsoe niet dat my
yet segē dat se mēt
quaet en syn. Heer ic
segge dit: die richters
die dat beuele dar
van hebbē sollen se
corrigierē. Heer gy
die genē last d' macht
tē en draeget. waer
om wilt gy v ammē
mē swaerheit der te

den te geuē vā wrē-
der daet. ¶ God heft v
vloest dat gȳ geen rich
ters en sȳt vā vr
trechtȳ v dan an vreem
der ambocht. sorcht
eñ geuet vedē voer v
seluē. ¶ Ons lieue here
Ihs xps prekeldē die
her ten der wred̄ men
schen alte behoerlick
doe he seide. ¶ Doe wie
van v sonder sonde is
die werpe erst dē stē
ep oer. ¶ ū vruts dē
strengē scharpē woer
dē soe wordē oer her
tē also geprekelt eñ
bekendē oers selfs cō
scientie inder tegenwō
dicheit der ouerster
rechtȳn dicheit. eñ se
schaemdē om eñ die
een na dē anderē gīn
gē tot eñ lietē dat wȳf
alleen bȳ ousē heer.
¶ ū dat besundichde
wȳf en was dar niet
alleen me die richter
was bȳ oer. hoer noch
tant niet vdoemende
mer mildelick sȳn
ontfermherticheit be
wisende. ¶ Die wredē
warē afgegaen eñ
dat ontfarmelike
wȳf wart bȳ der ont
fermherticheit gela
tē. ¶ ū die heer seide
tot oer. wȳf heeft dȳ
yemant verdoemt.
¶ ū se seide heer nie
mant. ¶ ū ouse here
die spraeck tot hoer.
noch ic en sal dȳ niet
vdoemē. gaet eñ en
wilt niet meer sun
digē. ¶ Oer nv moget
gȳ licht secgē. die rid
der of truytter heuet
alte veel quaets ghe
daen. Ick solde gern
wetē of gi ridderscap
tuerdē. of gȳ yet des
gelijcs solt willē doen
die die ghedaen heuet.
eñ of gȳt wael solt
bewaerē na der ewā
gelien dat gȳ nye
mant en vnrechtē.
¶ Op dat wi eendrach
telic te saemē leuen

mochte. Hy moecht oec licht seggē. doe ic een coepman was doe bedructe hē my swaerlick. Hier besiet mē segt ic of gy oec v cō menschap rechtuerdelic gedaen hebt of gy daer oec loesheit en bedriechnisse in hebt gedaen. of gi oec valscheliken geswaren hebt en geseget. vermids den gene die my auer die zee gebracht heeft so hebic dit also of soe gekost. Och broeders ic segt v apenbaerlick en also voel alst my die here geuet so segt ict v vrilic. Niemant en is wreet en quaet auer die quade menschen dan die in hē selfs quaet en fel is. Het is een ander dinck dē die noet der macht dwinget. want die richters werdē gedwongē dat sy tzwert oeffenē motē. Oer also voel alst in hē is en sollē se niet to wreet wesē. mer die gemeyn gude gewoen tē en sollē se niet laten vgaen. want hē die noet der machtē dan to dwinget. Oer v behoert dat gi seggen solt. Sed libera nos a malo. Hod verloes ons van allē quaden. ¶ Do hi oec seer barmlic lich was die gebondē tontbinden. xcvij capt

Oder bisschoppē tade plach hi seer ernstelic te besorgē dat die verbande excūmunierde derē outhoudē mochtē werdē. Hi was in al sinē leuen en sēden een recht nauolgher ons herē godes. ¶ Des barmherticheit gaet bauē al sijn werken. En alst oec geviel tu tē den Consiliū dat ye mant van sinē bisschoppē en priesters excū mūniert wart. dan

hi dat ver naem en lect
hys met ger ue. ¶ Ende
dat dair om want die
ker ſtē menſchē dan ge
ſat werdē vtter gra
cien godes.

¶ Het geuiel op een
tijt dat een eer baer
man mit ſinē geſtade
vbannē wart vandē
biſſchop Aulixilio. eñ
die guede man vloe
tot Auguſtino den hei
gē biſſchop. Want hi
was altoes der bedroef
der bedructer menſcē
toulucht eñ halp eñ
troeſtē enē ygelick en
na al ſijnre macht.
Nv was he mit deſen
bedroefdē man mede
lidich eñ auer ſchreef
den biſſchop Aulixi
hū in aldus danē woer
dē. Den alre lieffſten
heer eñ eer werdigen
broeder eñ mede pſ
ter Aulixilio Auguſti
no: Saluut mīdē hēe.
¶ Een eerbaer man Claſ
ſicianus die heuet my
ſwaer like mit ſchrif
tē geclaegt wo dat
hi v onrechte vbannē
ge heuet geledē. ¶ Eñ
als ic ſijn ſchrift gele
ſen had en was ic oec
niet luttel mit he be
ſwaert mīdē gedach
tē mijns hertē vloien
de in ſwarē tempeeſte
ſo dat ic by unwer auri
tatē niet ſwigen en
mach. Op dat of gy
emige ſeker ſentencie
die gy mit ſekerē redē
eñ getugē der ſchrif
tuerē onderuonden
hebt: dat gy ons die
oec gewerdigē wilt
telerē. Als wee dat
die ſoen voer des vae
ders ſondē rechtuirde
like mocht mocht wer
dē verbannē. Of dat
wijf voer dē man. of
die knecht voer ſijns
herē ſcholt. ¶ Eñ oſter
iem ant mīdē huſe
weer gehavē gewor
dē doe gy om aldus
vbont mittē ban. ſoe

datmē mdē doetlikē perikel deen niet tē hulpē cōmē en mocht. Dit en is geenre lichamelikē pīnē weert vermids welkē dat mȳ lest dat alsulke vśinders godes mittegenē die der quaetheit eer niet al deelachtich warē te samē gedoet wordē. Dese worden die sterflike lichamē die doch sterfuē moestē tot waer tusschē der leuender menschegedoet. Aer die geestelike pīne vmits welkē pīne datter geschiet datter geschreuē is. die dingē die gȳ bynt opter erden die sullē gebondē sȳn in dē hemel. Die vbint die sielē. van welker geschreuē is. die siele des vaders is mȳ. die siele des soens is mȳ. die siel die daer sundicht die sal sterfuen. Of gi hebt licht gehoert dat enige priesters van grotē namē enigen die gesundicht haddē mit al oetē huisgesinde vbanmē haddē. Aer licht of hē die tedē geuraget werē waerom dat sȳt gedaen hedē se sōldē licht genoech wesē hē te vantwordē. Aer it segs weer ȳemant die dat van mȳ vragedē of oec te recht geschiedē. Ic en vinde niet dat ic antwordē solde. Ic en wart noch nye alsoe kuene dat ic dat doen derfte noch tunt dat ic duck wael smaerlick genoech bemeget byn geweest te gens sōmige grote gebrekē die tegens der heliger kerkē gedaen warē. Aer heuet vdē die heer gewent woe rechtuerdelikē dattet geschien mach. Grens sȳns en vśmade ic dȳ ioncheit en dȳ macht die du mder kerkelik

erē ontfangen hebste.
Dier ic hyn nv bereit
een alt man eñ een be
gyn vande iongē. eñ
eyn bisschop van dus
voel iaren. Ic hyn noch
bereit te lerē van my
nē mede gesellē al en
weer he niet een iaer
alt woe dat ic god eñ
dē menschē recht tede
genē mocht. Eñ weer
sacke dat mi die noe
sel sielē voer vremde
sundē die se niet en
weckē als wt adam
vtter welkē mi al die
erfsundē hebbē. dat
mi die mit geestelicher
qualē pijndē. Dan
die soen Classiaam he
uet hi wttē vader des
ersten menschē sundege
tugē die was te temm
gē mitter fontemē dē
saligē doepsels. Wer
wat sunde dat syn va
der dair na gedae he
uet dair en is geen
twiuel an dat dat tot
tē soen niet en behoet.

Dat sal ic van nv
nē wyue secgē eñ wat
van also voel sielē als
alle den gesunde. wat
af weert sake datter
een siel vmmids des
wreetheit dair al dat
huis mede vbarnen
is. sonder doepsel
vande lichaem vschei
dē. den schaede en
weer geen tytlicke
schaede te gelikē. Al
wordē oer ontelikē
voel menschē mit en
dyte witten ker her ge
tugē eñ gedodet. Eñ
hyr om dan moget gi
dair tedē af genē die
begerē mi dat gi die
ons milt schriuē. op
dat mi oer die reden
mede woste. Wer
is dat sake dat gi hyr
af geen tedē en moe
get geuē. wat leyt
gy dan dair an te doē
mit onbeandenē be
wegē umes gemodē.
dat niet vantwordē
en kanst mit emgen

vede als men di vragz
ajer dese dinge hebic
di geseget. al hed ouse
Classicianus oec wat
mis daen dattij recht
uit delike ducht des
bans weert te sijn. en
heeft he marachtige
schrift tot mij gesant
so en solde he nochtat
alleen in sine huse mit
deser sentencie niet
gepijnt werde. Ende
hir van en doeic mit
dinre helicheit ander
niet dan dat ic bidde
dattu de gene genade
gueeste die genade
bidt. Ende ist dattuut
gemys bekenest dat
he niet gesundicht en
heuet. Hoe duet als
ene gerechte gueden
bisschop tobehoert. en
ist mitti geualle als
ene menschе dat die
pis secht. Dijn egge is
vstoert van torne. so
wepst oec weder totte
heer. Ontfarmt v
mijns heer want ick
bin cranck. maket
mij gesont om dij har
hertichеit. Op dat he
di sijn rechterhant rei
ke en bedwinge dme
toerne. en vsacht dijn
hert om te sien en te
doen rechtuurdige dm
ge. Ende en wilt niet v
moedе dat ous dan
om geen ongerechte
dinge en begripe wat
mi bisschappe en prela
te sijn. Ajer laet ous
vmers het bedenken
dat wi dan om alre
perikeloest leuе ond
den stricke der temp
tacie. want mij oeck
cranche menschе sijn.
Hoch van sine medehde
en barmhertichеit op die

Jet armе. xcvij
alleen in rade.
mer oec mede in dade
quam hi ene ygelikе
tot hulpe so dat he om
der armer en gemeen
gemte wil die vaet d
kerkе plach doen te
brekе en he dan mede
tot hulpe te comе. Ende
dat volck was he dan

m behulpelick. Hi was
eens van Ipone getoge
or b' in een ander stat om
geestelike. daer sach hi
en hoerde datter een
guet man gemaent wt
om seuentien penninge
en die arme gude ma
en hadde es niet te ge
uē. Die maenres wa
rē seer onbestuer. die
arme man was ver
ueert en sorchde vor
sijn lijf en vloet ter hul
pē der kerke. Ende die
gudertiere vad Au
gustijn had medelide
mitte armē man en
vragede faciū. alsoe
hiet die arm man of
he iet schriuē wolde
voer hē an der stat
van Ipone dat se hē
to hulpē queme. mer
dat en doerst faciū
van schemptē niet to
sentierē en had liever
dat hijs niet en dede.
Die maenres quame
totte bisschop Augus
tijnus en begerden
mit voel claegens en
swaericheit dat hi hē
faciū auerleuerē wol
de. of dat hi hē voersie
wolde en wisen waer
dat sijt nemē solde dē
hi hē schuldich weer.
Doe wart hi noch al
meer bewegē mit out
farmhertigheit wat
he die xpē arm was
geen auerulodicheit
by hē en behielt mer
gāft mildelick de ar
mē so en kunde he by
he sēlf den armen
man dat gelt niet v
leggē. Hier bi leen
dent van Iucedonij
dat een eerbaer man
was den he broeder
hiet. en hi leendent
hē tot facius behoef
op sijnre trouwen.
Ende want die tijt der
betuelinge om quae
eer dat hi weder tot
Iponē quam so schreef
hi setmodelit tot sij
ne volck om dat gelt
en offer iet an out
breeck dattet sijn
priesters verulle

solde. Dan om soe mocht oec Hemigius wael segge mit techt dat hi also uprulic en also muerichlic wan derde in alle maniere als een seraphin. Da sinre groter behuet heit sinre woerde en wo seer hi die achter sp kers lasterde. xcvj cap

De wanneer dat hi in huus was so plach hi suetelic en geselbic onder sijn broeders te wandere. hemelsce en stichtige dingen mit hē te vercallen. En hauē menschelike maniere was hij be huet in sinē woerde. Oec of dan iemāts vande broeders naē menscheliker gewo licheit wat woerde bra cht dat myn stichtich was mer doch niemat to na en gruck daer leet hi onder wylen mede op dat he den broeder niet en con fuisde. Oec oft gemiel dat he dan iets wat mit bedachtē moede na hoer de daer geeft he hē oec modelikē van schuldich in sinē biecht hueken. He plach oec sijn gesin de te vmaenē dat se in mers oer herte noch oer tongē niet en solde neigē tot enigē quaet willigē woerdē en dat se niet onuttes callen of vmers niet swetten en solde auer tafelen. En hi settent strengelik hē in onder sijn gesin de. Doe wie dat van hē auer tafelē swoere ofte anders onbehoerlicke dingē calde die solden een guet gericht onthe te. of vandē beste dran ke den se dronkē onge dronckē latē. Die ach ter sprake plach hi alte seer te lasterē en te mis prisē beide te spreken en te hoerē. En seide. nyemant en segget den

andere gerne dat hij
noede hoert. want ee
geschut dat op enen
steen wort geschaten
dat kiert weder ach
terwert en en vesticht
sick niet inden steen.
Also ist oec mitte gene
diet gehreeck noede
hoert. Hi hadde bij sij
re tafele twe persone ge
schreue tegens die ach
terspreeck die aldus
ware. Quis quis a
mat dictis absentu
todere vitu haut me
sam vetitum nouerit
esse silu. Dat is. Hoe
wie dat meynt mit
woerden der gemein le
uen die dair niet tege
wordich en sijn wil be
knaegen die sal ver
waer weten dat he dese
tafel is vbade. Ende
het geuiel datter op
een tijt sommige gesell
ke vriende en bisscop
pen te gast ware diede
ser schrift vgate ende
dair tegens dede. die
berispede he scharpe
lick en seide. Het en
weer saecke dat sij
swegen of men soldean
ders die verse af doe
vander tafele of he
wolde op stae en gae
vander maeltijt in
sijn camer. Hi seide
oec mede. het en wee
geen werdige onscolt
dat iemant secht de
hi den vtellende ach
terclepper geen co fu
cie an doen en mocht.
Want die gene die
dat achterclappe de
de en die se hoer de die
hedde alle beide. den
duuel op serre tonge.
En hi seget oec inde
vifriende psalm. Qui
te lude kele is een a
pe graf. dat segt hi
sijn se die he geue tot
ter o mutter allmoge
en dair oec ander lu
de mede vleide. Dat
se sijn self inder siele
doet en oec keles als
een ape graf. Want

alle die geen die se
gerne hoerē die valle
dar in en sterue mit
hē mē doet der siele.
Hi seget oec noch voēt.
quade menschē hebbē
quade tongē. Auer ta
felē was hi meer be
cōmert woe dat hi hē
self en die syn woedē
mocht mitter guder
lexen der gotlicker
disputacie dan dat se
mē hcham gewoedet
mochte werdē. Ende
een ygelick stichtich
woert dat he van sinē
gesmde hoerde dat wa
he smackelker ende
gemechliker synre
sielē dan enige wael
smackende spise sinē
monde. Hi was noch
tant al dē andere gu
dertierē en hē seluen
haert. Want van hē
steet aldus geschreue.
Die salige eerlike bis
schop Augustinus was
he seluē strenge en
haert. en dē andere
mynlic suet en gud
tierē. He was hē self
arm en sparich en dē
andere rijck en milde.
He was hē self vastē
de en den andere wer
schappende. Hoe he
sich met gern en houle
dichdē mitte wtwendi
gē sakē en van sinre on
derscheidenheit. xcvij

Alst geuiel of
noet was soe
moest he om
onder wilē vouledige
mit wtwendigē sorge
der sonniger saekē te
beschickē of brieuē te
schriuē voer anderen
lude. Al dede he dat wa
noets wegē en harm
hertigher mynē. he
gruck he self dar noch
tant seer in wt. om dē
hi hē te wyle vanden
beterē dingē ontreckē
moest. Ende die dingē
die beschickē he alsoe
snellickē als he mocht.
en als he dan weder
toe sinē gewoenlike

oeffeninge quam soe
docht hē recht als of
hy enige onrechte werke ge
daen hedde. Die sorge
vande bisdom. dat is
vande bisschoplike
rente te hoerē des ge
loefde hy den andere
te eē beual dat den
wijsten en vroemsten
clerke. Ende nochtmeer
en hadde hy slottel of
tynge in die hande.
Ende daer om steet hier
tynge. want mē plach
doe an dē tynge groef
kens te hebben daer
men die brieue mede
segelde. Ende alsulke
dinge beuael hy den
wijsten clerke. mer een
of twi des iaers plage
se in sijnre tegenwor
dicheit tekeninge te
doen. Daer men by
wete mocht wat dat
men ontfinge hadde
of wtgegeue. en soe
wat datter dan auer
bleue was. Nochtmeer
meer en wolde hy noch
acker noch dorpe ge
copē of quamē se hē
an als m erfnisse die
en wolde hy oer som
tijt niet ontfangen.
mer liet se dē gene
ontfinge die dē dode
et naest ware. Ende
wart hē enige offer
hande gegeue die ont
fienc hy totter armer
behoef. en want die
lude oere sielen dar
mede to hulpe quamē
en gedachtich ware.
Ilster oer somtijt on
der dē clerke tranch
of in dicheit oprees
en hē hete duncken
dat hi dē armē en wee
se der hi nochtmeer
en vē gat alte voel gaf
Doe spruecke hi dat
volc godes toe en van
rechter wijnmē der
at moede soe had hy
lieuer te leue vande
alm̄isse des kerstene
volcs. Dan hi sorge
hebbē wolde der an
dere besittinge tout

ſinge. ¶ Hier die cler
he die en waren des
niet to vrede en en
wolden niet doen.
he riet ſe wael te beſ
ten mer hi en wolder
niet dwinge. Alte
voel dinge die he ſelf
wael en oetmoedelick
dede. dair leet he no
chtant lijdſamlick in
de andere. Hi en wol
de geen tijtlike dinge
in ſine beueel hebbe
of halde. mer de cler
he die ſe hebbe wolde
of halde den en ver
boet hijs niet. ¶ Die
auer tredinge en wa
ſeede ſi nae onder ſa
te die niet tegen die
eersam regule of ape
bair recht en waren
die idroecht he lijdſa
lick of berispede ſe
mynlick ſo alſt hem
noet of mitte ducht
weſe. Sonder dinge
leerden he ſine bro
ders te halde voer
alle dinge den bant
der broederlicker en
der gotlicker minnen.
¶ En dat memant ten
altair gaen en ſolde
als he woſt dat ſijn
broeder wat tegens
he hedde. ſonder dinge
dair hi he enige mer
kelike ſaecke to gegeue
hedde. ¶ Mer hi ſolde
erſt gaen en verſoene
ſich mit ſine broeder
en come dan te altair
en offere ſijn gaue.
¶ En die wat gebreec
kes op ſine broder hed
gemerct de ſolde he erſt
uit nemelicher dinge.
hoer de he dan ſij bro
der ſo hedde hi he ge
monen. weer des niet
ſo ſolde men die getu
ge dair bi neme. ¶ En
ba etent dan niet ſoe
ſolde ment der kerke
segge. en doen da noert.
ſoe als dair mid ewan
gelie geſchreuen ſteet.
¶ In ſine epiſtelaer ſch
reef hi oec tot felicita
tem en ruſticu en an
dere vigaderingen.
¶ Die dair wat an ſche

nē te twiuelē of mē
die broeders ēn susterē oer vmaenē sōlde
of niet. maer het schēt
sōmtijt dat sē dair m
gemoiet ēn beswaert
wordē die mē herisspe
dē ēn wordē torrich
ēn ontredich tegē die
geen die sē herisspedē.
Dair op schreef hi hē
onder andere woerdē
nder epistelē die al

Dus begynt.

Eer alre hēlichster ēn liefster moder
felicitate. Ēn broder
rusticum ēn alle der
heelre vgaderingē
susterē die mit hē sijn
Augustinus. Salmette
mdē heer. Ik beest lidē
de onder malcanderē
n onderlinger minnē.
Ēn voer alle dingen
soe vhtcht n te haldē
die eenheit des geests
mdē bandē des vredē.
Ēn y en sal niet ont
breckē gi en sult wael
wat te vdragē hebbē
ond malcanderē. weest
dan vdraeyende on
der een gelyck als
ons die heer vdragē
heuet. bys dat die doet
vslondē is nder mt
torien. Haut te tuis
ten ēn mit woerdē te
kyuē des en salmen
mit mer meer mynē
of volgē. mer noch
tant werdē onder
wilē twistinge wt
tatitate gehatē of sē
haerē tatitate. Wat
wie mocht lichtelike
geuondē werdē die
gerne herisspet wil
wesē. waer mitmē
dē wysē dair af ge
schreuē steet. heris
pet dē wysē ēn he
sal di lief hebbē. ayer
nochtant sōllē wi tot
sōmigē tydē onsē bro
ders ēn susterē heris
pē op dat he met int
onsēr koenlikē ēn
gae mdē doet. Ja mdē
doet der sielē. Het
pleech mael te geual
lē ēn het geschiet oer
ducwijle dat die gee

die gescholdē werden
ēn berispet. werdē dar
u bedroest ēn weder
stuent ēn twistē dar
om ten vrstē. ¶ Der na
maels wan he sich be
synt ēn wort sich self
kennēde in enē stillē
smigē van hynē dar
mēmant en is dan god
ēn hi alleen. ¶ Daer he
dē mēnschen met en
outsiet te myshaegē
want he berispet wort.
¶ Der hi outsiet god te
mishaegē om dat he
met berispet en wolde
wesē. ¶ Ēn he betert sik
ēn huet hē voer dat
gebreeck dar hi recht
vrdelick af berispet
was. ¶ Ēn alsoe seer als
he dan syn gebreken
haetet ēn hē mishae
gē also seer myndt he
dē genē die hē beris
pedē. want hi geuoelt
hē te wesē verwaer
een getrouwe vrient
sinre sielē ēn een vri
ant sinre gebrekē ēn
sinre sondē. ¶ Der ist
saecke dat he vander
geenre gulle is daer
af geschreuē steet. be
rispet dē sottē ēn hy
wort tornich. ēn hi sal
dar oec to doen dat he
di haetē sal. ¶ Do en wt
van dynre caritate die
twist met gebarē. mer
he begripet die carita
tes synes berisperes ēn
oeffent se ēn proeft se.
also vere als om die ge
ne die om berispeden
dar om oec met en
toruet. noch weder en
twist of en haetet. om
dat hyt so quelliker ge
namē heuet dat he hē
van myne berispedē.
mer die myne die hē
totter berispinge toech
ongebrakē in he blyft.
¶ Der ist dat die geen
die dē anderē berispet
had oec tornich is ēn
quaet voer quaet wed'
geest. ¶ Ēn wort onwer
dich tegens dē genen
die syn berispinge ō
onwerdicht heuet. de
se sal verwaer weten

dat he noch met werdich en was noch wijs genoech yemant te berispē. mer behoeft het dat mē hē berispede. Duet dan al dus alte hefftē alsō dat onder v geen tunstinge of onwerdicheit en come. Ēn ist dat sē onder v opstaen of onderlinge oprijsē. dat sē dan mer bi mit stellē vre de weder gedoet werdē. Ēn geeft altoes meer te vlyt en ner ustricheit onder malcanderē vreedsam en een hertich te wesē. Dan malcanderē alte nau we te begripē of te woel te berispē dē dat met sonderlinge to en hoēt van heuecls wegen. Dant sō als die etick dat vat suer en gebrekelic maect wāneer dat he dar to lange in bliuet. Alsō duet oec die bitterheit des tonges wāneer dat die lange tōd hertē mer vet. Dan om sō duet aldus in desē dingē ēn godes vrede sall mit v wesē. Ēn bidt oec vlitelikē altesamē voer ons. op dat wi die dingē die wy v lerē ēn vermanē oec selue getrumelikē mittē werkē moten vollbrengē. wo wyn lic dat he sich had tot tē cloester ionferē. ēn wo dat hi se onderweē ēn leerden. xxvij cap.

Die nouwen cloesterē plach hi te visentiē alst noet dede met oec anders niet. Ēn hi en bleef daer oeck niet langer dant noet en dede. Der vandē werltlikē volc en plach hi sonderlinge niemant te visentierē ongebedē of sonder sunderlinge saecke der gotliker myne. Dē armē siekē menschē ēn den meestē welker vader dat hi

was. die plach he sue
lick te troesten mit
auerulsdigē hȳnenstē
der barmhertichēit.
Alst geuiel datter on
der dē gesēlschap der
nōnē enigē twist of
onuredē was dat ver
swoendē he wedē en
sat se to wredē mit al
te mynlikē onderwi
singē en oec alre meest
mit sinē ȳnigē gebede
Het geuiel tot een
te tijt dat in dē grotē
doester daer sijn sus
ter Harmania lan
ge tijt prasētynē ge
weest had en was ge
storuē. Dan welker
dat hi oec self tuget
en segget dat se seer
onder scheidē en wijs
was en van enē seer
heligē leuē. En doe
se gestoruē was soe
was daer een ander
ionfer prasētynē ge
maect die sijnre sus
ter gur mana der
wester prasētynē te
dienē plach. daer hi
oer geen dage van te
hoerē en plach. Do ge
uielt op een tijt dat se
die nonnē mit onsue
richeit af settē woldē
van oerre officiē. En
begerdē vandē bisscop
Augustinus dat hi tot
om comē wolde. want
se haeptē vnuds hē oe
tē wil te volbrengē an
oerre prasētynē. Doer
hi en quam daer niet
en hi vtoget oec een
wijltijts eer dat hi hē
weder om schreef en
haeptē dat se die scha
delike onlede die se
onder een haddē wed'
versachtē soldē. Ende
een wijle daer na. soe
schreef hi alte mynli
kē weder om in eenre
epistelē als hir naol
get. Also als wreetheit
en haestichēit altoes
bereit is te wrekē en
te pynigē die gebrekē
die se vȳt. Alsoe be
gert en wil die godli
ke mynne niet te vin
dē dat se wrekē mocht.

Dese saecke heuet ghe
daen dat ic niet en hyn
gecomē doe gij mijn te
genwordicheit ū socht
eñ begerdē. niet totter
blijt schappē uwes nae
den mer totter ūneer
uuge uwer twidracht.
Dant in wat manie
tē en solde ic dat niet
geachtet hebbē of en
gepijnt achter wegen
gelatē moegē hebben.
Hed v onrusticheit al
so groet geweest in mij
te tegenwordicheit als
se was in mijnre afse
cie doe ic dar niet bij
en was. Al en heb ic dē
mit mijnē inwendigē
oge met gehoert noch
oec mittē oge van bu
ten gesien. nochtant
heeft dat gerucht uw
stōmē mijn oge geslae
gē. Eñ bij auentuere
v twijdracht solde licht
meerre hebbē geweest
in mijnre tegenwordi
cheit dant v nutte of
guet solde hebben ge
weest/ hedde v geor
loft gewordē dat gij
doe begerdē. welker
oec een schadelick ey
empel solde hebbē ge
weest tegens die gue
de gesonde disciplyne.
Als gij v selue eysten
eñ baet dat v geen
nutte geweest en weer.
eñ also en solde ick v
dan niet ūndē also ic
wolde eñ v begerden
te ūndē. Als die Apos
tel spriet totten van
Corynthē. Ic nemes
god tot eñē getuch
mijnre sielē dat ic v
spaerende niet tot v
gecomē en hyn gi van
Corynthē. Niet dat
mij uwer geloue heer
schappie hebbē. mer
om dat mij mede wer
kers uwer blijtschappē
mochtē sijn. Eñ alsō
segge ic v oec dat ic v
spaerende niet geco
mē en hyn. Eñ ic heb
he oec mij selfs gespaet
op dat ic niet en had
de rouwe op rouwe.
Mer ic v toeget dat

ic v mijn aengesichte
niet vertoenē en wol
de. ayer dat ic erst
mijn herte voer v tot
god wtstorten sōlde.
Ēn ic die saecke uwes
grotē perykels met
hy v irst en sōlde trac
tierē mit woerden.
mer dat ic sē tot gode
sōlde satigē mit tra
uē. Op dat he mijn
vttvestinge mij sōlae
ēn blijtschap die ic hy
v ēn van v te hebben
plech niet en kierdē
in bedroefnisse. Der
mits welker ic mij te
vblidē plech van v ēn
onderwilē vmaect
te werdē mit blijtschap
pē mijns geests. Ou
der alsō voel schandel
satiē dair desē werlt
mede auerulaet. als
wāneer ic dan mit
gemuechtē auer plech
te denkē v grote men
nichuoldige vgnade
minge ēn op v vrijnt
mijne. ēn mēnichuol
dige doechtlike heli
ge wandernige. ende
milde gracie godes die
v gegeuē is. So dat
gi oec niet alleen die
vleischelike brutlacht
tē en hebt vstaet. mer
oec dair to mit tuerlatē
soe oetmodelic ēn ver
worpelic te wonē midē
huse godes dat v een
hert ēn een siel te gae
der is midē heere. Als
ic dan desē ēn deser ge
likē gaue godes in v
plech te merkē die al
so mutte ēn guet sijn.
so plech mijn hert iets
wat troestes ēn vma
kinge te hebbē onder
alsō mēnichuoldige
tempeestē ēn moyeh
cheidē deser tijt. Jndē
welker ēn in anders
mēnigerleie sorgen
mijn hert alte mēnich
uoldelikē te stotē ēn
gequest wort. Sipple
got wael te lopen ēn
me heuet v nv aldus
gebondē. die inradin
ge en comt verwaer
niet mit god die v ge

ropen heeft: een wenich
heffen. Ic en wil niet
segge dat dan na vol
get. Aer dat bid ic v
meer en meer en toe
herde v dat die heffe
in een beter gekiert
moet werde. Op dat
het swaer geheel ghe
nicht niet in een ar
ger en kiere alst hina
gedaen solde hebben.
Aer ist saeke dat gij
in weder begonnen
hebt dat gesonde en
dat waer te smacke.
Doe waect en beder
enstelike op dat gij
niet en valt in temp
tacie. en op dat gij
niet weder en comt
tot twistinge. In he
ydinge. in morme
rieringe. in achter
sprake. In tuysugen.
in runninge. Aer ist
dat v crancheit noch
ontrustich is soe bidt
oetmodelike op dat
gij vander becurringe
verloest moeget wer
de. Aer die gene die
v vstoere. Ist dat se
v noch vstoere en ist
dat se hē met en bete
ne se sōlle dat ordel
draegē soe wie dat se
oec sijn. Denct doch
wat groter quaet
dattet is als wij ons
vbbidē mitte geen
die van god verre
sijn. dat wi ons dan
meer bedroeue moe
gē van oerre nuwen
digen twistingē en
ontrustē in dē doest.
Aolherdet wenschet
in umē gudē opsat
en inder bewaernin
ge der discipulen.
Ēn gi en solt da met
hegerē v prastyuete
verwandelē. die als
lange in dē doester
volherdet heuet. en
gij by oere tijden ge
massen sijt in dē ge
tal en in older dom.
Die v allē als een
moder ontfangē he
uet. niet in oeren li
cham. mer in oeren
herte en gemoede.

Ende gij hyna alte sae
me hebt se dair oeck
geuonde vewer der he
liger ruster prastyne
myn suster dienende
en wael behaegende
of seluer prastynne
wesende. Die v allen
outfungē heeft. en on
der oer sijdi geleert.
onder oer sijdi gepro
fesijt. en gemelt. on
der oer sijdi gemēi
chuoldicht. Ende sijt no
chtant alsd onrustich
geweest dat gi se ver
wandelē wolt. Ende
gi nochtant schreien
solt of mise v ver wa
delē woldē. Hie is die
geen die gij kent en
die v kēnet. se is die
gene daer gij to geco
mē sijt. se is die geen
die gij dair soelange
iarē hauē v gehadet
hebt. Ende en hebt nie
mant outfangē nyj
dan dē praest. Ende of
gij nv om sinē wil de
se nyheit suect en sijt
nv in sijnre nyheit
aldus tebel gewordē
tegens v moder. Siet
waer om en hebt gij
niet het begert dat
he v gemandelt mocht
werdē. Oer ist sake
dat gi v des outsaeget
want ic wael bekent
hebbe wo eer werdeli
kē dat gi hē in ypō ge
nyrut hebt. wo en duet
gij oec des niet billick
uwer moder der pras
tynē die v langer gere
giert heuet. Ende inder
nyheit uwes praestes
v te regierē sijdi aldus
gestoert geworden.
Oer dat weer verwaē
dat he v kēuer laten
wil dan dan gerucht
van v te hoerē dat mē
van v seggē solde dat
gij nye geen andē pras
tyn begert en hebt.
noch oec gesocht dan
doe he begonnē heeft
praest te werdē. Dar
om sde moet god v ge
moede also schicken
en vsachtē. Also dat
tet werck des duuels

in v̄ goen stat en wn
de noch auer v̄ yet ver
moegē moet. Hier die
heilige wrede vp̄ die
moet in vnē herten v̄
moegē en̄ dat quade
verwyfnē soe dat ver
mits bevonde vnes
hertē wantet seck
niet en is geschiet al
so als gȳ gewilt hadt
oec tīmers met en
moet geschien. Oft dē
gȳs v̄ sȳ haemt om dē
gȳt hebt gewilt. wat
gȳs met en solt hebn̄
gewilt. Ende vīmids on
modicheit met en loe
pet mdē doet. mer
voel te meer v̄ trach
tē neemt in gudē be
tou. Hier en hebt v̄
mers gēe tovve d'
penitencie mit vdd.
Hier voel het so anne
met die trane des
visschers des saligē
prīncē der apostelē
scē peters. en daer
mede eyndē he sȳn
epistel. Alte seer myn
likē plach he die vrou
wē cloestere te wedē
mitte brode des woer
dē godes en̄ heilige e
pistelē en̄ tractatē te
sendē die vol geeste
liker gemuechtē wa
rē. Van sīnre rechtuā
dicheit op die geen die
quaet deden. xxviij cap

Al was sanctus
Augustinus
seer myldic en̄ guder
tierē. hi was oec noch
tant strenge en̄ recht
uerdich. Alst behoer
like saeke had. en̄ die
grote gebrekē apen
barlicke dede die be
trispede hi oec apen
barlicke. Op dats
hē die andere ontsie
sēldē na te doē. En̄
hi en naem hier in
niemants persoen.
mit die rechtuerdicht
achter tugge te sette.
Hi had op een tijt ver
namē wie dat die
grote heer homifacius
enē alte quaet dadi
gē man mit sōker heer
had doen nemē en

die kerke daer mede
ontuert. Dat hi oec
alsd voel quellicker
mocht lide van hem
alsd voel als hi hē te
lieuer had en schreef
hē alsus. Den alre
liefstē en eerlicsten
man sinē sōen boni
facius. Augustinus
Saluut inde heere.
Hy verwondert dē
alsd haestelikē die
wynt des mants die
muere des gelouen
m u der neder gewor
pē heeft. wāt ic wal
bekent heb mit wat
eersamer geestelicht
dat gij die heilige ker
kexpi altoes van v
geeert heeft gemest.
Duits mes anbren
gē sde hebstu dan dit
grote quaet gedaen
en hebst den man na
der kerkē genamē.
Hedstu enē mant
die van di ontulse
tot enē dinē wrut,
he solde licht des vrij
des gemetē an di en
genade verweruen
by dij. Daer om dan.
wort die vrient an
gedacht. waer om wt
dan god verwracht.
Aer vmeetti v van
inwer machtē wegē
so gedenct des kon
nincs Nabugodono
sor. die om saken wil
sijare houer die mit
enē menschē in enē
osse wart gewandelt.
Dit en schriue ick v
niet om dat ic v con
fusien wil. mer om
dat ic v vmaen als
mynē alre liefstē soē.
En wedersept den
man ongequest tot
ter kerkē dē gi daer
ongequest af namet.
Want ic heb dē cler
kē vbadē dat se die
offerhande inwes hu
ses met ontfungē en
sollē. en ic verbiede
v oec die gemeinschap
des kerstelikē volcx.
Het sij mit hē ter ker

ken te gaen of die heli
ge cruutu. hent ter tijt
toe dat gy voer v kuen
heit en dwalinge med
penitencie gedaen hebt.
van uyt selue v beset en
v voer dat schandelike
werck beschut. Ende du
dan god een danchaer
lick offerhande offere
moegeste mit ene oet
mydige te wreuenen
herte. Hose seer dat
dese herisprunge an de
mechtige grote greue
bonifacius rechte vou
we verwerte ouer
mids der mede wer
kinge godes dat mach
men inde nauolgende
woerde merke die he
he weder om schreef.
aldus. Dat mo edich
en verueert gruet ic
v eer werdige vader.
dat is dat erste. Al be
uende heb ic ontfangē
die woerde uwer heh
cheit. die al wol slage
syn. Wer so wie dat
van de heligē eerwer
digē bisschop en pries
ter godes Augustinus
herisspet wort dat ha
pe ic en wetet wael
dat he dar mede tot
ter genade godes be
reit gemaect wort.
Ende want die gene
die sine medicus die
sacke syure siecheit
niet en wil apenbare
he selue syn gesont
heit weigert. Dar
om alre gudertieren
ste vader uuyn gram
schap heuet uyt van
uwen heligē anschyn
getuget. Ende uyt en
behoerlike gebot he
uet de man vanden
dorpele der kerke
genamē. uyt genen
vreemde tade en syn
dese dingē geschiet
Ic leue onder dat te
gement godes en sun
te heligē. Ende de ma
die des dodes wer
dich is deen als ic ge
seecht heb uyt us selfs
gramschap utter ker

kē getugē heb. Den
seluē auerleuerē my
weder ongequest m
uwē handē. Jo bekē
ne myn scholt. myne
onuerdigē schuldige
trauē die motē totte
uoeget werdē unwen
rechtuerdigē heligen
trauē. Op dat daer
mede dat zwarte hic
teikē myner souden
af gedwaen mocht
werdē en my die in
ganck der kerkē met
gewijgert en moet
werdē. Want dan
hape ic genade te u
trigē dat ic scholt dē
gebreecs gedaē heb.
Die offerhande myns
huses soe als u behich
eit gehadē heuet die
moet umids den han
dē der seluer behicht
van u op geoffert wer
dē totter tafel en dē
hemelschē kōmuncx.

Van sēte Augustinus gij
te oetmodich. en dat hi
geen apenbaer mirakel
en dede. xxix.

Sanctus Augus
tinus was also
oetmodich. At was dat
geruchte synes auerhe
ligē leuens en synre
waerachteliker kerste
liker lerringe unde en
were auer al die werlt
gespreit wart. Ja heut
auer die zee. Nochtat
tot twendich mit apen
baer en dede hi geen
mieracxkel. noch en bat
oft en eischeden dat
nye van gade wor dē
ogē der menschē. Als
oec mdē tiendē boeck
synre biechtē steet dā
hi aldus secht. O heer
myn god den ick mit
oetmodigē dienst al
toes schuldich bin u te
dienē simpelic en de
uotelick. O mit woe
uoel versieringē en
mit adringē werct die
boese mant in my dē
ic een teikē eischē sol
de van di. Oyer ic bid
di bi onsē kommne en
onsē vader des ouerste

Jherusalems dat ick
een puer simpel on
uermenget geloue
moet behalden. Op dt
also als dese consentie
vruge bere van myn is
dat se noch oec altoes
vorder en vorder na
myn moet bliuen. Aer
als ic voer yemants
salicheit bidde dan
is een ander ende d'
andacht m. en alstu
dat dueste datt u mil
ste soe saltu oec gene
dat gerne te volgen.
Die derken plagen
mael te merken dat
hi voer die cranke be
setē menschē die dā
quamē heimelick te
biddē plach dat se h
loest worde. Tot ppo
nē quamē eens twe
kinderkē die alte ont
fermelick gruwē scuid
den en beuē. Dantus
Augustinus wart na
der gewoenten schure
hēnenster harmher
tichēit op die kinder
ken gudertierlick be
wegē. He naem die
kinder bi hē en ver
naemt en underuan
det dat die kinderkē
van oerre moder vloe
kē also swaerlick be
druct warē worden
mitter plagē. He
bracht se inder ker
kē voer dē altair stē
steffens des ersten
mertelaers die dar
pathroen was. Ēn
he bat ynnichlikē vor
die kinderkē en se
wordē gesont. Ēn
doe se gesont waren
wordē doe en twech
hi hē des niet an. mer
he naem se en sat se
hoge op tē trappē na
sinē predicstoel en
toendē se den volke
wse dat se tot sante
steffans altair ge
sont weren worden.
Dit sinē ynnigē ge
bede halp he menigē
menschen oec in lich
amlikē perikel son

der wtwendich myn
hel. ¶ Want die vorsi
de gheue bonifacius
wart van menigen
swarē stryt tegens die
barbarē tot behulp d'
kerstenre lude vmme
stē Augustinus gebet
geholpen en verloest.
¶ Des hi oec eens deels
behiet mit dē brieue die
hē dē selue gheue san
de. dair hi hē altoes
in leert en vermaent
woe dat hi god danc
baer solde wesē om dē
he god vmme sine gebe
de vermicht mitte sine
alsō genadelike van
alsō menigen swarē
stryt geholpē heuet
en tot vermenigfuldi
gheit gebracht. ¶ Op een
tijt stont desē schuen
gheue an een alte swa
rē anxtelike stryt va
den barbersschen vol
ke. ¶ En doe vloe he tot
sinē gewoenliken to
uerlaet. sine gudert
ierē vad en schreef
hē aldus. ¶ Den heligē
heer en eerwerdigen
bisschop en vader in
gustino. Homfatis.
Saluut. ¶ Ons anstect
nu een alte swarē stryt
dat sweert des mants
clopt tot onsē borstē.
wtstortet v gebede tot
god alsō gi pleget. wat
dinc gebet is onsē hulp
en onsē laetsman. ¶ Die
helsche trumpet ende
die verueerlike basu
nē die ic vmoede en
vrucht. dat die sternē
des hemels verueren
solde. die ommenschelij
ke wepe der manne
is na hy. ¶ Ner in al de
sen en werdē wij niet
te mael verueert mit
kennē dese dingē van
hudē met test. ¶ Dair
om o du heligē vader
en eerwerdige priest
ter godes bidt god vn
telicke. op dat hi onse
schuttē schicken wil
indē manndē en dat
se hē selue prīē mote

mit onderlinge verslaen. Sanctus Augustinus die schreef hem wederom alte mynlicken en troestelicken in alduss danen woerden. Dyne alre liefste eerwerdichste soen. Den doerluchtige greue Bonifacius. Augustinus. Saluut in dē heer. Du beclaegest vande swarē strijt die di anstaende is. Ic en twijfel niet dattu twijfelste van anxtuldicheit. Ic sal di en den dyne vander genadē godes gudē raet geuen die apenbaer en mutte is. Angrijpt mit uwen handē die wapē des gebedes geuet geluut tot god. en verwect die orē des scheppers. Want so wāneer dat tet gebet mede stridet so werdē die hemele geapent. god die heer ansiet dat deel datter rechtuerdich is. en geuet verwijnge. Al dus wart die greue Bonifacius seer wal gemoedt en voldede dē saligē raet den hē Augustinus syn gudē tierē geestelike vadē ontbadē en geleert had. En die gudertierē vader Augustinus dede oer truwelike alsō als syn eerlicke hoeue soen die greue Bonifacius van hē begert had. En bat god erustelicke vorhē en vor dat herste volck dat tegens die barbersche heidē stridē sōlde. Die strijt ginck an. Als hoert hyr wat syn gebet en de raet des biddens den hē bevalen had. mit selue stride erbers wracht. Als dā die eerlike strijt en die verwinlike victorie volgen was. so schreef Bonifacius synē geestelike vad

Augustinus wo datter
hē gegaen had. in al
dusdanē woerdē. Dy
nē alre helichstē eer
werdichstē vader en
heer bisschop Augusti
nus. Halluut mdē hee.
Die houtdyse haut
is god helpende geual
lē. Die een wenich hyr
te voerē te mael koen
lickē mit wtgestrect
hant dat sweert all
dreigende droech. Al
te seer voel isser geual
len van onsē mandē
ēn weder partyen.
Der vandē onsē gha
de helpende en ister
een menschē met ge
wont. Eerwerdyse
paep bidt dā om dat
ons altoes van onsē
mandē alsulke wra
he moet geschien.
Hier is wt te merkē
woe menich menschē
datter vruits synen
gehede mdē leuen is
gebleue. Haut woe
ver wynlikē ofte woe
vromē dat oer die stri
dē sym. altoes valt dā
vruers wat oer vand'
sydē die nochtant ha
uē blyft. Ēn ist dat
vri hē des to bettruwē
ēn onsē saekē hē beue
lē te beschickē. voer
der moegend' gotheit
ēn hoger ouuer schei
dene drieuoldicheit.
Doel te bieuer ēn te
vbtiger sal hi ons hel
pē ēn hulpe verwer
uē tot onser ousterf
liker sielē. Dan hi de
de dē sterflikē lichā
mē mdē leuē te blue
die doch vruers eenē
sterue msetē. Als dā
die gudertiere vader
Augustynus dat med'
schrift vandē eerlikē
greue Homfacius ont
fangē had als vand'
verwynunge synes stri
des. so was he blide.
mer niet om datter
voel vandē barberschē

heidersche volke gheval
len was. mer oec mee
om dat god die kers
tenē van oerē handē
verloest had. en dat
die heilige kerstē ge
loue dair by gestuert
en beschermt wart.
Ende doe die greue bo
nifacius syn gheuaer
nisse van sinē stridē
tot Augustinus schri
eef doe lach die hei
lige bisschop Augusti
nus al sieck te bedde.
mer he sande hē een
corte antwort wedē
om in aldus danen
woerdē. De heilige
hogē heer bonifacium
sinē eerlicken heue
soen. Augustijn. Ha
uut mijn heer. Ic ge
loefs dattet uwer
edelheit met vbortge
en is dat ic sieck toe
bedde lighe. en dat
ic alte hertelike seer
begerdē leste dach
van mijnre ontbin
dinge. Ic verblide
my mit hēr van
uwer victorie ic bid
v bewaert uhtelike
die wenschē stat en
dat kerstē volck en
regiert dyn under
satē als een guet gre
ue. en en vermeet v
niet als van uwē e
genē crachtē yet te
vnsegē. Aer glorijet
alleen vanden sekere
der doechdē en so en
solt gij geen manne
ontsien. Als dan dē
die greue bonifacius
vstont so was he her
telickē seer bewoget
van hertē van synre
siecheidē en schreef
hē aldus weder. Die
hoge eerwerdige on
gemetē guetheit go
des die nummermeer
en vsmaet dat ge
bet der armer sun
diger menschē ende
oer trane. Aer gij
begert heue vader

auer te gaen ſeker en
wy van deſe leue tot
ten ewige ouergaut
like tycke godes. mer
gy ſyt noch ons arme
vermoede menſchen
groet noet en mitte
die m alſo veel perike
le gheſat ſyn. Daer o
heue eerwerdige he
lige vader bidt mit
ons tot god de heer
dat v heilige ſalige te
genwordicheit ons
noch wat tyts vleent
moet werde tot onſe
weſt. Sertando die
heilige biſſchop ſecht
van ſee Auguſtynus.
in ene ſermoen dat
hi voer die cardinale
dede alduſ. Oft ye
mant ſeggen wil vande
mieracule der heilige.
als die oft die gheich
heuet ſo veel doden
verwect. Ic gheſeg dat
ſcus Auguſtinus onſe
vader heuet alle die
werlt vande dode
ongeloue verwect.

Van ſynre ſiecheit en
groter hdſamheit. Cap

Al was dat
ſanctus Auguſ
tynus die heilige vad
alſo geſtedige grote
ſorge der kerke dwe
ch beide nachtes en
dages in groter vhti
cheit. dattet ouer
moedelike is. en ſyn
heilige mierige ſiele
ſtedelick alſo ſwaer li
ke gheruſt wart van
der menichvoldiger
gebreecheit die he
nder kerken godes
ſach geſchien. Hi moeſt
oer nochtant daer te
ducke grote ſiecheide
hde in ſinen lichaem.
Als my ande zaege als
my ander ſwaer lycha
like cranckeide. ſoe
dat he ſomtyt nauwe
geſpreke en kunde.
Nochtant gaet he ter
kerken en predicten
den volke en hielt he
ſterker dan he was.
En bewees dattet ge

schreuē stoet. ¶ Die myne die in hē leefden
toech hē verder dan
dat leuē synre mēn
schelijker natuere ū
mocht. ¶ Ū als hē dan
in die kerke comē was
ēn auer sach dat volck
soe vrolijde hi hē seer
ēn seyde. O myn he
ue broeders ēn kind.
ic heb nv alte cleine
cracht. mer dat woēt
godes heuet groote
cracht. ¶ Ū dat nv v
cruckelijkē seggen
dat hebt gij dan alle
waer gehoert als gij
gehoort sijt ēn dat
te merkē stelt. ¶ Ū in
dē voertgaen synes
sermoens so stierten
hē dan die godlicke
myne also dat hē tot
salicheit voelde men
schē meerre crachten
hiroech ēn dat sermoē
sterckelijker ēnden
dan hi dat begonnen
hadde. ¶ Tot andere tij
dē soe was hi oec alsō
sieck dat hē nam groote
wee ēn op dlijdingen
synes lichams noch
gaen noch staen noch
sittē en mocht. dat
he altemael geern ēn
blidelijkē leet. ¶ Oer
he bat nochtans den
volke dat sē voer hē
bridde wolde dat he
die daegse synre pinē
met outtelicken toe
en brecht. ēn dat he
die swaer nachtē ge
lijc modelijkē moest
verdraegē. ¶ In desen
geselingē des heren
en was he met allee
lijdsam mer oec blide.
¶ Ū dede oec vlitelic
der heliger kerken
oefeni. ¶ Ū konde hi
self met geschriue.
so dede hijt dē ande
rē vt synen monde
schriue. of hi beden
ēn trachtē sijn herte
begerlikē op totten
heer dat doch altoos
in alre tijt ouerscha
edelikē mittē heer

was vercht. ¶ Nu be
halue dese lichamlic
ke siecheit so leet hi
oer alte voel ontwer
dicheit vande quade
ongeloengē menschē.
Als eens deels hier
voer is geseget dat
he altemael vdulde
lick en gerne leet.
He gruck op een tyt
mit sine gestade auer
ende weech tot eenre
stat daer he to doen
hadde. ¶ Nu onder we
gen stont dair een
priester vande donā
tistē oper ker stemme
lautr. ¶ Nu hi riep he v
maldide verssmade
like woerde mitte sy
nen. Helije als Hemey
konine dauid dede en
scide. dat he mitte sy
nen verleiders en val
sche verraders weren.
Doe dede hi oer als co
ninck dauid dede. hi
en sweech niet alleen
al stille. mer hi bedw
anck hē te mael myn
lick en sachtmodelick
en dair toe al synge sy
de datter niemant vā
hē een woert spreken
en moest. noch si en vie
gens oer niet an. Dan
sinre groter vuerigher
myne die hi had tot god
en tot alle menschē ¶.

Sante Augustyn
nus die eerlij
ke bisschop onder allē
bisschoppē die was alsō
vol godliker tymmen
so dat he geens dyngs en
achten. dan wie dat he
god lieue doen mocht.
alsō dat he na eenre
maniere niet en achte
verhaumē te wesē van
gode. op dat he alle
menschē tot god trecke
mocht. Hi socht die
eer godes in allē dingē
en hē ducht dat hi hē
meer vblidē van eens
anders salicheit dan
van synen selues. ¶ Nu
al en hedde hē geen
dinge gemiechliker
geweest dan na sinē

hoechste betrachte go
des altoes te gebruke
en he an te cleue. ayer
nochtant so gruck he
des ducke en gern wt
om dat he god synen
heer noel gesel schaps
mocht bgaedere ende
winne. Ende die dwa
lende mare van god
tot he weder mocht te
brenge. en die truue
lachtige tot seker heit
brenge. Doe dat men
wael van he mocht sec
ge dat vande heligen
apheet Iheremias ge
schreue is. Este et a
mator fratru. Dit is
een mynre der broede
re. Dit is oec met al
leen een mynre. mer
oec een truwe vader.
Ende he was recht als
een wijs getruwe me
dicus. die met en ach
tet enige vnmaledyn
ge slage of stotinge
der sieke of hi se an
ders genesen mach.
Also en achte hi eeck
groetre maledynge
of onbestuerthеit der
dwalender sundiger
menschē op dat hi se
tot god brenge mocht
ende wech der doecht
de. Ende dat oec noch
meerre was hi en hed
de synes selfs verlies
niet geachtet tottere
een godes en gewyn
synes naeste. Want
he spreect tot eenre tijt.
Ic Augustinus ic bin
gewordē. en ic sal e
welick bliue. Ick Au
gustinus wolde heu
niet weset noch nim
mermeer gewerden
en der glorie godes
ewelick te derue. Ja
eer dat ic Augustinus
of enich creatuer sol
de mogē gronde dat
mynste woert dat me
van god spreken kan
Also afgrondelike en
onmatsprekelic is die
edel gotheit godes.
Want in dat alleen
steet alre redelikier

creaturē vol sālicheit
Onse hieue here mugē
den hē op een tijt eñ sei
de. Augustine hoe hes
hebstu my. he antwor
den hē weder eñ sei de.
O hieue here ic heb dij
alsoe hes. weert gij
Augustinus eñ ic god
weer. so wolde ic ger
ne Augustinus wesē
of werdē eñ laten v
god werdē. Eñ woe
dat hi onsē herē god
hieuer hadde wo dat
hi hē oet te meer tru
chtē eñ ontsach inder
tijtue wesē godes.
hē oet niet alleen te
verterne. mer oeck
mede nadē altē naes
ten sijns heligē diepē
vstants. hē in allē din
gē onderdaē te wesē.
eñ te willē als hi wol
de. Ja in alle sinē ge
dachtē woerden eñ
werckē. niet alleen
om hē sēlf mer tot al
te menschen behoes.

Daer om so seget die
heligē kerke altehoer
lickē van hē wes getru
we dienre dat hi was.
O spiegel der heilicheit
eñ mijner der godliker
wijsheit. Prosper sijn
discipel seget van hē
aldus in eenre tractuat.
Dese prosper was eē
helich Camonick eñ
was een sunder lingē
hes discipel. eñ seget
aldus van stē Augus
tijnus. Die edel vueri
geleerte was vol van
dē heligē geest. want
die heligē geest doer
gruick eñ doer gleet
hē tot in dē grout sijn
re siele eñ maecte hē
tot alle sijdē helich eñ
geestelickē. soe dat
hi angetastē wart eñ
altemael verulit vā
den heligē geest. Also
oet dat hi geen men
schē en scheen te wesē.
mer altemael in sēra
phinscher heter mijn

uen gods ontstehen
en altemael gotlicke
Hoe dat he wael tot god
secgē mocht. datter
steet In libro gfessioni.
O heer du doer schote
mijn hert mitter mue
riger stralē dure he
ter mynen en ic dve
dy dyn woerde m my
nē byuenste als mue
rich geschutte en ver
deruende calē. Dar
om aldus altemael
nder seraphijnscher
heter mynen ontstehē.
Hoe secht hi self oec in
enē sermoen op ste Jo
Johānes ewangelio al
dus. Ic werde ontste
hē dese werlt te latē
te vsmaen al vgench
ke dingē en met en is
in myne ansichte wo
genuechlikē dattet
oec is of schijnē mocht.
Ic en vsmae dat alte
saemē. en dat om d
mynē der ewiger din
gē. Hi en bruncke oec
niet alleen in sich self
mer hi ontstect oec
mede en ontfengdē
mit smē mueriger
woerdē die herten
der menschē als mit
mueriger vlammen.
Dar van dat hi oec
self dauchtlick
sprict tot onsē hene
herē god aldus spre
kende mdē hoeke sy
te briechtē. O hene
here du hebst van
mijnre hertē en van
mijnre tongē gema
ket herruende talen.
daer du dat hertē
mit guder hapē me
de ontfengt hebst.
en dat verwullende
hert geneset. Letter
ander testedē sprict
hi oec tot onsē heren
aldus. O hene here
dijn mijne is gelijck
eenre fonteinē. en
mijn mijne is gelijck
enē dorst. wtter dy
altemael hebstu my

gemynt en̄ wt myn al
temael sal ic di weder
myuen. Ic sette alte
mael dat myn tegen
dat dijn. en̄ dan en
mach ic niet meer.
Oh̄er o hene suete here
alstu my meer greues
te so mach ic oec meer
vruechs di. Oh̄er o my
alre liefste suetste hee
re en wil mi meer meer
truste. ic en werde self
altemael myne. Dē
prosper segget. geliker
wijs soe als k̄oninck
dauid om die beschet
menisse der stat van
Ihr̄lm̄ mit̄ herdy van
sijon dē alre hoechste
sterckste torne hadde
doen tijmerē. Also
oec des gelycks soe
hadt onse hene here
god die k̄oninc alre
k̄oningē oec ene alte
hogē sterke torne der
wijsheit en̄ der trouste
in dit Ihr̄lm̄ deser
helliger strijdender ker
ken getymert tot oer
re beschermunge. ende
dat was die hogue edel
leerre sc̄us Augustinus.
Op dat hi meer oer ee
beschrijder. een wese dē
ongeloouigē. een stock
den dwalendē. een
wedē dē quadē men
schen. en̄ een swaert
dē heidene. en̄ een be
schermunge der kerste
ne gelouigen menschē
Noch seget dese selue
prosper sijn discipel.
die sijn engelsche tegē
wordicheit te gebruke
plach aldus van hem.
O wonderluke grote
vader Augustinus. O
fonteyn der diepheit
wijsheit die stedelike
beide dages en̄ nacht
tes ouledich weerst.
Dispentierende lesen
de schriuende predic
kende bedende vastē
de wakende sine lich
am̄ vmaegerende was.
en̄ die sorge van allē

herke dogeste. Die
heilige glorioſe Jheron
mus die ſchreef oec
tot hē aldus. Altoes
heb ic dijn heilicheit
alſet betemelike is
gemynt. ēn geeert.
ēn ic mijne dē heer
den behalder die mi
dy woent. Ēn wo of
dat ſijn macht ſo ver
meerē mij yets wat
tot dmē laue ēn al
wol verulle wijt ēn
mi en late mēt een we
uerlidē mi en gedē
ken dijns naemen.
¶ Doe hi altoes ghelich wa
ēn onledich tot allen gu
den werken. Ēn hi ca

Ende want hi
alſo geſtedige
groten arbeit hadde
tōder heliger herke
alſo dat he ſelden of
nūmermeer ledich
en was. ¶ Het entwer
he was in heliger cō
templatie of mit yn
nige meditatie bets
mert. oſte hi was pī
kende ſchriuende
dictierende. Ēn alſo
als hier voer is ghe
ſchreue dat he ſom
tijt nauwe ſoe veel
tijts nrp mocht hebben. daer he ſijnre
natuere genoech in
was. als mit ete mit
dr incke ēn mit ſlape.
Ēn wat bisſchoppen
prieſters of clerke
he ſtedelicke nauol
gede. als om twiue
lucke ſaeke tontbin
de. Ēn in alle punte
nan he onderwijſet
ēn geleert te werde
ēn verſekert. Of
nan ſijnre engelſch
tegenwordicheit ge
ſticht te werde. of
wat noet ſaeke enē
ygelicke daer toe
dwanck. Ēn oec dā
dat werltlike volck
oec ser ſaeke an he
te tractiere ēn te be
ſchicke. Ēn enē yge

lickē was he na al sij
te macht genoech bei
de geestelick ēn werlt
lick. gelouich ēn on
gelouich. Ja wer sij
heidē of iodē waren.
he bewees sich tot enē
ygelikē mynlick ēn
behulpelikē. Ēn wan
hi dan al dē dach ver
moedet ēn vonledicht
was. so had hi een ge
woente dat hi des a
uents witter ſponen
gnck dat een grote
edel kōninclike stat
was. Ēn butē d' stat
hy dē oeuer stont een
gemuechlike plaets
ēn alte genemē gele
genheit te ſpacieren
daer gnck he dan.
Ēn priesters ēn cler
kē volgedē hē. mer hi
gnck et duecste alleen
op dat sijn gotlike cō
templatie ēn ymge
betrachtinge vander
medeſprakē der an
derre niet gehyndert
en ſolde werdē. Ēn
als hi op dat stedekē
quam so gnck hi dan
daer sittē. ēn dan soe
quamē dan die biſſcop
pē priesters ēn clerkē
tot hē ēn gingē dan by
om sittē mit groter
eer ſamheit. Ēn dan
had een ygelick orlof
te vragē wan hem an
tuuelde. ēn hi ant
wordē ēn exponerde
enē ygelickē op ſinē
vragē ēn saekē na dat
ter betemede. Ēn dan
ſprakē ſe voert te gae
der van hemelſchen
geestelickē dingē. ēn
dit was dan die vnia
kingē ſijnre natuerē
ēn ſijns lichams. wat
ſijn natuer die was
al gewandelst in geeſ
telickē dingē. Dant
enigerhande vnakin
ge of gemuechtē die
men witte tijtlikē ver-

genuchte dinge vor
hē brengē mocht dat
en hedde hē met meer
dan een verdriet in
gebracht. Op een tyt
doe he die boecke maec
te vander hoger hel
ger drieuoldicheit.
Doe ginck hi aldus
na synre gewoenten
uitter stat voer die
anderē alleen. Ende in
hē selue meditieren
de vander hoger hel
ger drieuoldicheit.
Doe vant hi dair opt
oeuer vander zee eē
cleyn suuerlick kin
deke sittende van wo
derlicker angeneem
heit. ende dat kindeke
had een cuylke gema
ket vander erde opten
oeuer vander zee so
als die ionge spelen
de kinderkē opter
stratē plegē te doen.
Ende dat kindeke had
een siluerē lepelken
in synre hant. et put
ten dat water der
zee wt mit sinen le
pelkē en storten in
syn cuylkē. Ende doe
die salige eersame
bisschop seē augus
tinus dat suuerlike
kindekē also ernste
lickē sach sitten ar
beidē. so verstichdē
he sinē ginck ende
bleef en wenich stē
en sacht genuechlic
an. Ende hi trat thant
voert en gruetē dat
kindekē mit myn lie
ker gudertierenheit.
en hi vraegdē hem
wat dattet dede. Dt
kint antwordē hem
mit groter verustich
eit en spraec. Ick
wil al dit grote mee
re wtputtē. en mach
ict doen so wil ict al
in myn cuylkē gietē.
Dander antwordē
des kints so wart die

eersam man verwect
tot temelike satigen
lachē. ēn antwordē
den kinde gueteliick
ēn seide. O gue de
kint woe solstu dat
vmoegē want dat
meer is groet. dyn
lepelkē dar du me
de puts is cleine. ēn
dyn cuylke dar du
dat in stortes is oec
cleine. Doe spraec
dat kint ter stont we
der om. Augustine
weet dattet my soe
moeghelick is te doē.
dit dat ic voer heb.
Dan di is dattu an
deuste te doen. ēn
vander antworden
wart die heilige ma
verwondert ēn ver
ueert. ēn vrageden
den kinde wat dat
weer. Dat kint sei
de wederdeuct self
wanttu vmoets dat
onbegripelike sacra
ment ēn afgroundicht
vander hoger heliger
drieuldicheit in enē
boecke te beslutē. Ic ēn
eer dattu dat soldes
vmoegē te doen ick
solde eer dit water
dis gramsse meers wt
putte ēn in dit cuyl
kē storte. Ic ēn doe dē
kintkē dit gesprakē had
doe vscheent van sinen
ogē. ēn die salige vad'
Augustinus glorificer
dē god hoechlikē mdē
werken ēn gedachten.
woe wysselickē ēn woe
waer dattet kint ghe
sprakē had. ēn hi ginck
voert haestelickē sinen
wech. Ic ēn die naulgē
de priesterē ēn clerkē
quamē tot hē tot oēre
gewoentē. Hi hadde
een wonderlicke begrijp
inder godliker naturē
O lieue here spraec he
et syn voel ēn menig
leie maniere der con
templacie daer in
dat die deuste siele

gemestet wort. Her
myn siel en heuet mi
mer meer te gemechte
dan wanneer dat se al
te dinge en al manne
te vergyt en dyns al
leen gedenct. Twee se
Augustinus plach te pri
se die geen die gern stor

Sante uen. Een my
Augustinus pla
ch die geen alte seer te
laue en te prisen die
wilich en bereit wa
re te sterue. En hi spr
aldus die geen die
van mueriger beger
te om by god te wese
gerne sterue en oud
mynen godes gern le
ue wolde. Die leefde
hy samlick en sterue
salichlicke. als se oere
mit altemael minen
mit godes sette die
sterue oer hy samlick
En hi plach te vtelle
van sinige bisscoppe
die gerne sterue. Als
totten vrste vander he
lige bisschop see Am
brosius. Dese eerlike
bisschop doe he lach
in sinen leste en he
wart gebede dat he
god wolde bidde dat
he he noch wat lang
wolde late leue. Doe
antwordde he. Ick en
heb also niet geleeft
onder vr dat ics my
pet schaem noch lan
ger hy vr te bliue. en
ic en ontsie my oeck
niet te sterue. want
wi hebbe ene guder
tiere heer. Dese ant
wordde vlieg Augusti
nus alte seer. Noch
seide hi oer van ene
andere bisschop die
he oer geselscke en
vrpuncke was. doe
dese lach op sijn vrsche
de in sinen leste. en
hi tot he quam om te
visentiere. Do seide
Augustinus tot hem
als tot sine sonderlin
ge heue mriend. twee

dat he hē voelde. Doe
antwordē he hē mit
groter blytschappen
en wolde hē oec sinre
blytschappē mede deel
achtich maekē. ende
sprac mit vrolichē
tot hē woe dat he in
tēter werlt solde gnāc.
Augustinus seide wēd.
woe dat he noch om
ver ber der hēliger ker
kē het noch langer
leefdē. dier op dat
he niet en scheen mit
ter werlt begerlicheit
gehaldē te werdē. soe
sprac he noch en seide.
En of my twe waelen
was en of my oec op
sōnigē tydē pe waelen
gewas. waer om en
solde my dan my niet
waelen wesē. En van
enē andere bisschop
secht hi oec noch. doe
die sieck lach te bedde
stont daer voer hem
een schoen vongelinc
en sach hē wat ouwer
delick an en seide. Hy
ontsiet te lidē. en gy
en wilt niet mit ynen
wat wilt gy dat ic v
doen sal. Hi had oec
self alte grote begerte
te en hette hē vlangē
dat he vnuts den na
tuerlikē doet mocht
tot god comē en totte
watachtigē leuē syn
te sielē. En also groet
was oec syn begert
te sterue dat geen mē
sche also seer dit tegē
woordige leuē begerē
en mocht. Alst oeck
schynt in enē boeke d
visentiers nige der sie
kē. daer hi aldus seit.
O begerlike doet woe
gern segge ic di comē
tot my en woe begerlikē
solde ic di ontuan
tē en willichlicke om
grippē en onderfaen.
Och oftet haldegesch
ien mocht. en dat was

al om der sulcker
begerte die hi hadde
om hy god sine schep
per te wesē. den hebe
gerde te sien van an
sicht tot ansicht. ¶ Dat
he die wande synes lich
ams alte gern vruchte
der doet hed laten vri
sen en neder vallen.
¶ Op dat he sine gemy
de heer niet meer
doer die tede der we
de en hedde doruen
schouwē. mer van an
schyn tot anschyn in
de vollē liehte sonder
enich middel of dersel.
¶ Ende hi spreect in alte
grotē verlangē. ¶ Hee
wāneer sal ich myne
god sien in de lande d
leuender. want hier
in deser werlt en mo
gestu niet gesien wer
dē mitte sterflicken
ogē. ¶ Dant wat sal ic
arme onsalige men
schē doen die gebondē
byn mutter swaerhey
dē der sterflicker ket
tenē. wat sal ic arme
ellendige hyr langer
doen. ¶ Dant te wyle
dat wy in desē lichā
synt. so synt wy pelgry
mē vander heer en wremt
van god. ¶ Ende wy en
hebbē hyr geen bluē
de stat. mer wi soeke
die toto in de stat. ¶ Heer
ellendich is myn siel.
¶ O wie sal my geuen
vederē als der duue
en ic sal vliegen en
rustē. want gee dick
en is my alse suet
als mit myne hemē
heer te wesē. ¶ O god
my is guet dy an te
hangē. want so wie
dat god anhanget
die wort een geest
mit hē. ¶ Dant om my
heue heer geuet my
te wyle dat ic in desē
gebreeclike lichame
byn dat ic dy moet

anhangē sond vergē
tenisse. O lieue here
geuet my die vlogelē
der contemplacie ēn
halt du myn hert in
dyner hant. want sō
der dy sō en mach dat
met opgenamē wer
dē totte hogē dingen.
O myn lieue here god
daer haest ic my toe
comē. daer die alre
ouerste ewige vrede
regnuert. O lieue heē
als die siel totty vlie
get. so tusschen oer
vel dingē. aller ēn
nuds dinē gehaden
soe mote sē van my
wyckē. ēn myn siele
moet oer oers selfs
swigē ēn vgeten alre
ander te dingē ēn aū
tredē ēn comen totty.
Ēn in di myne auer
myn lieue schepper die
ogē des geloues onbe
wegelick vestigē. ēn
dy andenkē ēn anha
gen ēn altoes besou
wē ēn voer ogē hebn
ēn stedelikē inder her
tē. O du die daer hust
dat gewarige ewige
ouerste guet. want
als mē hocke synre
bedinge steet. Do wad
he gelyck der duuen
die witter arkē was
geulagē ēn nergent
geen rust en vant. Al
so en wondē oeck die
voete synre myneliker
begerte nergents geē
rust in alle der werlt
ēn allet dat inder tyt
was. Aller het was
hē allet swaer ēn las
telick allet dat hi sach
of hoerde. ēn van allet
dat die wtwendige
synne in deser tyt ge
brukende syn. Alsoe
hi oer inde selue hocke
tuget ēn segget. O lie
ue here du weets wal
dat ic dy alte voel lie
uer heb ēn meer myne

dan hemel en̄ erde en̄
al datter in is. Want
al geuestu my hemel
tryck en̄ ertryck en̄ al
let datter in beslate
is. ten mocht my doch
dm̄ knecht niet ge
nuegē du en geuest
my dan dy selue. Inde
boecke syne hiecht tē
sprict hi oec. O hoeue
here du heuest ons
gemaect totty en̄ on
rustich is onse herte
het en sy dattet rust
vinde in dy. Alsus
soe was die heilige va
der hijsamhkē en
hōsam als mdē her
telikē vlangē tot god
Want he hir wesen
moest en̄ sien sm̄e ge
myndē als doer enē
spiegel mgehkenisse.
ayer niet van ansichy
tot ansicht daer alle
syn bynenstē na vlan
gede. Hoe sē̄. Augusti
nus sm̄ē navolger mitt̄
clergien en̄ al dē volck
conformierden sm sy
stede. C. en̄ mij capittel

Die eersam
vader Au
gustinus
die mitter
myscheit godes als
mit eenre volte vloet
vervult was. Die
aanmerkte wo dat na
dē dode der bisschop
pē tmydracht en̄ twis
tinge op plach te stā.
Want he plachse te
ordenierē als men
dat begerde van hē
dat hi dan oer merc
te en̄ onderuant wo
dat hē die dinge had
dē. Daer om plach
hi dē volc van Ipone
voer te leggē dat sijs
gelenge wolde. want
hi al seer began te al
dē. Dat he met allē
vruts dē clerken en̄
priesterē Canonichē.
mer oec mede ouer

mids oer te alre guet
dunke ende anderen
bisschop ordeneren
mocht. die na shure
doet bisschop weert.
Op dat ymmits shure
doet na om geen on
lede van twistinge
of twidracht en que
me. tyer al dat volc
myn de he als oere
vader en en mochte
dair niet van hoere.
Ten leste bracht hi
se dair to dat shi ge
heng de. en dat he
bisschop bleef also lan
ge als hi leefde. En
woe dat dat geschie
de dat vint me in sy
ne epistelaer. en dat
heit Beda Augusti
ni. en dat wil ic hier
an schriue en begint
aldus. Gloriosissimo
theodosio decies et
valentiniano Augus
tini iteru consulib. In
der sester calenden
Octobris. Do Augus
tinus te saeme mit
sine mede bisschoppe
Heligius en garcia
no gesete was inder
her he des vrede inde
koninckryke van spo
ne. dair tegen wor
dich hy ware dese na
beschreue priesters.
als Saturninus leo
parius barnabas.
fortunatus rusticus
lazarius en emculus.
Dair stont oer by alle
die clergie Canonike
en al dat gemeyn
volck. Augustinus
die heilige vader en
bisschop spreect aldus
tot openbaer en seide.
Allet dat ic inde dage
van gistere umer cari
tate voer gelacht heb
dair om dat ic wolde
dat gy aldus mennich
uoldelick vgadert syt.
En want ic vm alsso
mennichuoldelic ver
gaedert sie. alle and'
merringe achterge

late̅ so is dit nv te vol
brenge̅. ¶ En so wat de̅
ic nv spreke̅ wil dat
sul di inwendich an
dachtich in wese̅. ¶ Hy
hebt wael gehoert
dat wij al in desen le
ue̅ sterfl ic sijn. en de̅
leste̅ dach ine of ston
de ons leuens is alle̅
menschē onseker. me̅
nochtant vnder vrster
onsprekelker kintscheit so haept men
verwachten de die
sprekende kintscheit.
Jnder kintscheit soe
haept men der ioget.
Jnder ioget so haept
men der iouchcheit. na
der iouchcheit haept
men die vol stvrcheit
en swaer vrypheit. In
der swaerre vrypheit
so haept men den al
der dom. ¶ Nver of me̅
dit al sal trige̅ en al
dus come̅ sal des me̅
onseker. mer tis nocht
tant seker dat ment
haept. ¶ Nver die al
der dom en heeft
voert an anders ge-
tijts of enich alder
doms des hi verwach
te̅ mach. ¶ En het is
de̅ menschē onseker
woe lange dat he in
de̅ alder dom wese̅
sal. mer dat is nocht
tant seker st dat gee
ander tijt en is die
de̅ alder dom volge̅
sal of mach. ¶ Danket
dan god onse he̅ wsl
de soe quam ic hier-
in deser stat. Jnde̅
tonemende iare doe
quam ic en ic was
noch iouck en ic hij
gealdet. Jck weet
wael woe datter
na den dode der hs
schoppe̅ die tvn dra
cht en tvnstinge die
ker he̅ plege̅ te ver
stoere̅. en dat ic oec
self ductvyl onder
vonde̅ heb en mij be
dvvest heb. Daer om

ſoe ſal ic alſoe voel
alſt my angeet deſer
ſtat voer ſien dat oec
dat niet en geſchie.
¶ Ende alſo als vt carita
te wael weet ſo heb
ic my in deſer kerke
van mbelitana ge
weeſt een deel tyts.
want dat hade my
die broeders en al
te meeſt die knecht
tē godes dat ic cōme
ſolde na der doet ſe
lige ghedechtenſſe
mijns broeders en
mede biſſcops Jeue
to. dair wart oec en
ger vſtoer inge ont
ſien. Jc quam daer
en alſo alſt god wolde
ſo help he ons mit ſy
re barmherticheit.
want ſe nam den
geue tu ende biſſchop
den die leuende biſ
ſchop dair to geſchict
had. ¶ Ende doe he dat
te wete was gedaen
doe ontfieng ſe om
en omuatte he gerne.
na wil des voergaen
den biſſchops. Daer
was nochtant al wat
in dat niet al woldae
en was na der recht
ordenierē. Want
brueder Jeuero had
gemeynt dattet ge
noech hedde ge
weeſt dat he ſynen
nauolger alleen by
der clergie hed ge
ſchict. Ende totte wlck
en had he daer niet
af geſprake. ſo dat
ſerre ſo mich dair
niet in te pas te wa
re. Wer wat meer.
het genuech de god
die drouicheit wart
vdreue die blitſchap
quam an. Hi wart
biſſcop geconformiet
den die voergaende
dair to geordenert
hadde. Dair om da
op dat ſich niemant

van my en beclaegge
so brenge ic u voert
mit myne wil de ick
gelooue dattet gods
wil is in uwer alre
kemisse. Ic wil dat
die priester Ermen
lus myn naevolger
sy inde regenoet des
bisdoms vande volc
wart gerspē. Hade
syn laue xpūs syn la
ue wael yxewerf en
yxewerf wort ge
sacht verhoert ons
xpūs. Oect augusti
nus dat leue sessewerf
tienwerf wart ge
sacht. di willen wy
ene vader hebben.
Dy willen wy enen
bisschop hebbē. En
doe dat volc smeech
doe antwoerden die
heilige bisschop augus
tijnus voert. Het en
is geen noet dat wy
u van sine laue segge
ic byn goustlich sinre
wysheit en ic spaer
syn schamelheit et
is genoech dat gy
on wael kent. En
ic segge dattet ghe
noech is dat ic wil
en oec weet dat gy
dat wilt. hed ict eer
gewetē. ic hedt eer
geproeft. Dan om
wil ic dat en ic eis
chet vande heer
mit vueriger beger
tē inde talde alder
dom. En ic roede
u en vmaen u en
bid u dat gi oec dē
mit my wilt bidde
dat alle dingen in
vrede vollenbracht
werdē. En dattet
god in ons vast ma
kē moet dat he in
ons gewracht heft.
En die hē ons ghē
sant heft die moten
bewaerē en tegie
wē. bewaerē moet
hi hē gesont. bewae

re moet hi he sonder
doetlike sonde. Op
dat hi daer macke
blytschap des leuen
digens en vervulle
die stat des sterue
dens. Dese dingen
als gij hoert en siet
die werde ontfan
ge vande notarien.
En myne rede en u
wpinge en valle in
der erde niet. en op
dat ict u noch apen
baerliker segge ma
ch. Aldus volbrenge
en vast macke wy
die kerkelike geste
en maniere en also
wil ict oec geconfor
miert hebbe. in al
so voel alst totten
menschē behoert.
Vande volck wart
gerope xxxvi werf ses
werf gade sij dane
en xpe sijn laue u
hoert ons xpe. Oect
Augustinus dat leue.
Driewerf tenwerf
wart gesacht vande
volck. Wy ene vader
wy ene bisschop begere
wy. Achtwerf wart
dair gesacht. Het is
werdich het is recht
wierdich. Dat wart
xxwerf gesacht. Hij
heues wael verdient
hi is des wal werdich.
Dat wartter vifwerf
gesacht. Dignū et iust
ū est. Dat wart se
uenwerf gesacht. Do
dat volck sweech doe
sprac Augustinus
die bisschop. Dair om
so als ic gesacht heb
so wil ic myne wil en
mine wil mit kerkeli
ke maniere en geste
gheuestet hebbe also
voel alst totten men
schē behoert. Wer
datter behoert totte
hemelike wille gods

soe als ic gesacht heb
so laet ons god bidde
dat he vestigē wil dē
he in ons gewracht
heeft. Dan den volck
wart gerope dmē or
del doen mi dancbaer
heit. sestien werf wāt
gerope. Fiat fiat. het
geschie. het geschie.
Het wart twelf werf
gesacht. Die vader
Eraclius m enē bis
schop wart seswerf
gesegget. Do dat volc
sweech do sprac Au
gustinus die bisschop
Ic weet wael dat gy
oec wael weet. mer
dat en wil ic van he
niet laten geschie dat
ter van is geschiet.
en wat dat is dat
weet gi wael. uwer
wel. mer die do noch
niet gehare en ware
die en wetens hecht
met. Of die oec doe
de olderdom des we
tens met en hadde.
Doe die alde valeri
nader en bisschop sa
liger gedechtenisse
noch mide hecha was
doe wart ic geerde
nert en gesat mit
he so dat ics do met
en wost dattet mide
consilio van mynen
verbade was. En hi
en wostes oec niet
wat m my begrepē
was. ajer dat en wil
ic niet dat dat m
mynē soen Eraclio
begrepē sal werden.
Doe wart vanden
volc gerope. Deo
gracias. xps laus.
Got sijs gelaeft. xps
sijn laue dat wart
xxxwerf gesacht.
Doe dat volc sweech
sede Augustinus.
hi sal priester wesē
als he is en tcomē

de bisschop alst god
wil. ayer slechts wy
sal ic doen vmme der
hulpe godes dat ick
tot noch to met ghe
daen en heb. gi weet
wael dat ic dat voor
een deel ane gedae
wolde hebbe. mer gi
en gheuet dens my
niet. Het behaechde
my en v om der sorge
en andacht der stri
ctuere die my die va
ders en broeders en
medebisstoppe in twee
consiliu als van mu
dien en van kartagi
en gewerdicht hebu
in te sette. dat my i
nis dage memant
moichliche wesen en
solde en die geste d'
herlie syn volmaect.
Het heuet v behaget
v wael behaegte en
v wtropē syn beschee
uē en vertelt. Een
clein tijt wardet hy
my behalde waraeh
helicke en gewel deh
he wardet te brake.
En ten wart my oec
niet gheuget an te
denckē dat ic wolde.
voer myddage en na
myddage so werde ic
voel voledicht mitter
hoe sacke en becom
mert. Ic bids v begeer
lick en benaume v by
xpm. Dat gy desen
ionge Fraculum de
priester den ic hude
dys dages bemese heb
in ene bisstop myn en
nauolger. dat gi dat
hede wilt dat ic desen
myn lastichen den in
storte mach van my
ne bekommer missen.
Dande volc wart ge
rope. dyn ordel dats
dyn guetduncken
doen wy danckbar hē
gode. wart vijf
werf en seuen werf
gerope. Do dat volc

sweech doe spraect die
bisschop augustinus. Dar
om soe doe ic uwer ca
ritaten̄ en̄ guetwillich
danckbaerheit bi gra de
ons̄ heer. Ende mers̄ va
he̅ so doe ic danckbaer
heit god. Daer om my
lieue broeders̄ wat
des is dat sal van my
genaem̄ werde̅ en̄ tot
he̅ gebracht werden
En̄ so waer to dat he̅
myn raet mette is da̅
en̄ sal he̅ myn hulpe
niet ontseget werde̅.
Dat moet vere van
my wese̅ dat my he̅
die ontrecke̅ solden.
mer nochtant so wat
des is dat me̅ tot my
te brenge̅ plach dat
sal me̅ tot he̅ brenge̅.
En̄ he sal he̅ mit my
berade̅ als he niet en
mit wat dat he md̄
sacke̅ et best doen
mach. Opp dat he de̅
gene̅ eysche tot enen
hulper den hi enen
vader bekent. op
dat van v niet en ot
breke. En̄ ic dan te̅
leste̅ of my god enich
spacium des leuens
wil geue̅. dat ic dat
self cort te leue̅ niet
en geue tot tracheit
of ver sumelheit. Ende
ic sal my seffene̅ in
de̅ doechde̅ also voel
alset die heer geuet
en̄ v oudedige̅ mitter
heliger schrift en̄ dt
sal he̅ vorder hie we
sen̄ en̄ v alle̅. Daer
om spraect he̅ hi en si
niemants̄ en sy my
dich myner ledicheit.
want myn ledicheit
heuet in der eenigue
te werckheit. Ich
sie my van deser sae
ke̅ waer om dat ic v
hier te sacme̅ gecope̅
heb alle dinge̅ voldae
te hebbe̅ als ic solde.
En̄ hier is noch inver-

antwordē noet wat
ic sal v antwordē out
haldē. ēn van desen
volbordē oec wat wt
te tapē. Vandē volck
wart geropē. fiat fiat
tumultich werf. miswerf
Dus mē et iustū est.
ēn tumultich werf acht
werf fiat fiat het ge
schie wart gesacht.
xviij werf. langhe wer
dich langhe verdient.
vhoert xpūs ēn herwaet
Eraclū wart gesa
cht achtwerf xwerf.
Doe dat volc sweech
spraec Augustinus die
bisscop. Hi heuet wal
so dat he die dingen
die gode te hoerē die
tot sijn behichelt hoe
tē wael voldaen sal
mogē. In welker tē
onser vrīgher gebedē
so beuele ic dat altre
meest tuwer gotliker
mynē. dat gij alle v
saeke ēn alle v onledē
achterlaet ēn storte
v bedinge totte heer
voer desē kerke. ēn
voer Eraclē ēn voer
mij ēn voer dē priest
godes. Doe dat sick
sīē Augustinus vander
wtwendiger onleden
ontsech ēn tot beschou
winge gaf ēn v capit

Als dan dese
dinge volēn
doet ware so gaf sich
die auer heilige vader
Augustinus in sijnen
aldē daegē mit groter
meerichelt ēn andach
tē tot sijnre begerder
vrichelt ēn enichelt.
Ēn dat oec niet allee
tot sijnre behoef mer
tot behulpe alle der
heiliger kerkē auer al
die ganse werlt. Ja tot
ten ende der werlt to
vrūts sīnē gotlichen
schrifte dair hi hē me

de vnuledichde. ¶ Dat
se als meister Iordan
van he schrifft so solde
alle clerclike geleerde
manen seer struckele
en hedde se syure strift
te niet. ¶ Dant alle die
ander leerres hebben
der schrifte gemeynlic
mit sine schriften ge
ciert en seer voel en
menichuoldelicke m
ere schrifte getagen.
¶ En hedde he geen
vnick gemechliker
geweest dan nde got
licke schouwe sich te
oeffene en mit he self
sich alleen te beromene.
¶ Nochtant sochte hi al
te ernstelicke dat al
der heliger kerstenheit
mutte en noet was.
en en vergat des niet
al tot syure lester siec
heit to te besorge en te
bedenke. om datter
he van god beuale was
alle der heliger kerke
sorge te draege. ¶ Hu
na so gemelt hider got
liker noer sienicheit
datter een groet volck
en een ommenschelick
her manthick en seer
starck gesesoent nde
stride mit menigerley
wape en schutte. ¶ Dit
ware die wandale en
halane. ¶ En dese had
de onder he noch een
ander quade partie
gemenget. ¶ Dat ware
die goete. en se quame
van hispanie te schep
an. nde pale van Af
frica. ¶ En doe se alle die
stede van ayauritanie
gewonne hadde. so
viele se an die koninc
ryche die bi Affrica
lage. ¶ En dat volck
was van alte groter
wreetheit en verwet
heit. en verdoruen
allet daer se bi qua
me. Als mit roef mit
vslaen mit menigher

leye tormente ẽ mit
verberne ẽ mit me
nigẽ andere quaetda
dicheide. ¶ Nu sy en sp
aerde noch wyf noch
man. Jouc noch alt.
noch de priestere noch
den dienres godes. no
ch den kerke noch de
ornamente der kerke.
Doe dan dit groete
quaet die alre heliche
ste gudertierenste va
der augustini vnaem
en bekende so anmert
te ſhe dat mit alre gro
te medelide synes herte.
¶ Nu oec met allee als
ander menschẽ mer
alre noel dieper en gro
diger. ¶ Nu sonderlin
ge die periculẽ der
sielẽ die hi voer sach.
want he plach dat m
eniger gewoente te
hebbe alre menschẽ
ongeual te beschreie.
Want alle syn bynẽ
ste ware vol medelik
barmhertichеit op al
re menschẽ lide. Dar
om so was he nu in alre
groter druck en mede
lide op alsoe noel groets
ongeuals. wantter ge
schreue steet. een ver
stendel hert is ee mot
der bene. ¶ Nu dar om
na dat die psalmista
secht. so ware he syn tra
ne nachtes en dages
syn broet. Alsus so had
de he nu een alre iammer
likẽ bedructe pynli
kẽ leuen in sine eer sa
me leste olderdom.
want he sach die stede
vberue mitte muer.
die tymmer mage slaten
en dorpe vberue en
vuelt werde. Priest
ers godes en die die
nres der heliger kerke
en die offerhande des
dienstes godes alre me
ge vstroiet en beuelet
werde. Hi haddes gro
te druck datter som

mich ontbraken wa-
re mit tormenten. en an
dere mitten swerde ſ
slaegen. ¶ En datter ſo
mich gevangen waren.
en die ker sten gelove
achter latende dien
den se den mande. ¶ En
hauen al dese iamerli
che lidelicheiden soe be
claegde hyt en beſch
reidende bitterlicken
dat die myrnentlike
dienst godes al nach
tes en dages alſo ver
gingen. ¶ En die horich
tidelicheiden en merli
cheiden die men god
schuldich was dat die
nu niet en geschieden.
¶ En dat mē die gotli
ke sacramenten nu
niet en vorcht. en oec
of icht yemant weer
die se vsuchen wolde dē
mē nauwe yemant en
ſolde vinden die se geven
wolde of mocht. ¶ En al
te ontfarmlike beclaegt
de hyt mit suchten en
mit schreien op dieg
ne die hē vberchden m
halen en busschen en be
weſt ware van seven
noettruften en vbgingen
van sinacht en van
hongers. ¶ Hi ontfer m
den hē oec mit alregu
ten medelyden opten
praesten en priesters
en clerken en dienren
der kerken die bewest
ware van alle seven
noettruften. en alſoe
armelike der bruet
baden. en dat hi sach
dat hē al der noettruf
ten en die hē daer m
dienen mochten outbra
ken. ¶ Dant m alle den
landen en bleuen nauwe
drie bisdomen van ſo
vele. en dat waren
dat bisdom van kar
tagrien. van ſpone. en
van tugaten ſie. Ayer
m tot twintich tyden
na ſynte doet ſo wart

die stat van ſponē oer
ſ̄derſt vande mōnte
lugē. Ēn alſo voel als
hi hoger ſtaende was
ſo beſtreidē hyt oer te
meer ēn te auerulode
liker dagelix mit nue
delidē. Ēn alle deſe
iamer tar minge ēn
druchcheidē wiesch
ſo ſeer dat noch te wile
he noch in ſinen stuet
was. Die mande naer
te quamē ēn beleidē
oer die edel stat van
ſponē. Die greue bo
nifacius daer hyr vor
af geſecht is. tuit enē
grotē her die die gote
liete lach inder stat
van ſponē. ēn bleef
dar alle die tyt dat
ſe belegē was. Dier tie
maent lange lagē die
mande voir der stat,
ēn die and bisſoppē
dar omlamēs vloen
al wtter stat van ſpo
nē ēn bleue dar alle
die tyt dat ſe belegē
was. Ēn die mande
haddē dat water der
zee der stat ontagen
ſo dat die lieue vrunde
godes mit aldē volck
m alre grotē lidē warē.
ēn ſe plagē mit malcā
derē dar af te ſpreke
ēn ſe merctē die heue
de ordelē godes voer
oerē ogē. ēn ſeidē. O
heer du biſt rechtuer
dich ēn gerecht ſyn dy
ordelē. Ēn mit ſchreue
ēn mit ſuchtē baden ſe
ſ̄nichliche totte vader
der ontfermherticheit
ēn god alles troeſtes
dat he hē gewerdige
wolde ſe te vlichtē ēn
vtroeſtē in oeren alre
ſwarē tribulatie. Doe
dattet eens maels ge
uiel doe ſe tſaemē ſatē
auer tafelē mit oerē
gudertierē alre helich
ſtē vader Augustino.
ēn ſprake druckelike
vander saekē. Dat doe
die suete vader tot ſy

ne̅ bedructe̅ kindere̅
en̅ soene̅ sprac̄ mit
troestelikker stem̄e̅ en̅
seide. ¶ Weet myn he
ue broeders dat ic dit
nder tyt ons̄er ellen
dicheit van god bid
dende bin. als dat hi
he̅ gewer digē dese
stat van alsō groten
druck en̅ swarē beleg
ginge vloese̅ wil en̅
van sere̅ wande̅. ¶ Of
duncket he̅ andere
mette en̅ guet syn dat
myt lide̅ solle dat he
dan sine̅ knechte̅ ge
ue̅ wil sterke verdul
dicheit sinen hefste̅
wil te volbordē. ¶ Of
dat he myn van desen
leue̅ tot he̅ wil haele̅
op dat ic den groten
iamer niet sien en
derf. ¶ Doe he dit al
dus seide en̅ he sine
mede broeders suete
liche̅ troeste. so begon
de̅ er alle die ander
bisscoppe̅ en̅ clerken
mit he̅ tot god te bid
de̅ en̅ alle dat volck
gemeynlichē dat se
vande̅ wande̅ vloest
moeste̅ werde̅. ¶ Ende
siet nder der der
maent der beleggi̅
ge der stat. soe viel
die gudertiere̅ dad̄
te bedde an̅de̅ zaege
en̅ wart geoffent in
alte swaere siecheit
syns lichams bys tot
der lester vren toe.
¶ Diet woe dat die ge
nadige heer niet en
bevesde̅ sine̅ knechte
Augustine̅ vander
vruchte̅ syn bedinge.
want dat he mit sterke
liker stem̄e̅ vanden
heer gebede̅ had dat
vervreech hi he̅ selven.
¶ Dō nuge bisschoppe̅
nam̄e̅ raet an hem
woe dat se best in se
te groter noede̅ doen
solde. wer dat se bet
by de̅ volke bleuen
of te vlien. sonder in

ge wan tter mdē ewā
gelīc steet. Ist dat se
v ver uolgē in die eē
stat soe vliet in die an
der. Dair hi hē doe
guet onderscheit nā
gaf mit schriftelikē
machte. woe dat se
schuldiger were hy
ere onderseten toe
blīue. Ende dat se gue
de getrume hierde
solde wesē. Als se de
wulf segē come dat
se dan niet vlien en
solde. Ende dat selfs put
tede hi oec seluen ge
truwelikē in allē pe
rikel. Dan sīnē grotē
hertelikē vlangē dat
hi had onthondē te we
sē vandē vleisch ēn tot
gode te comen in sīn
ryck. Ende vij capittel

Ni was een mā
vol hemelsch
begerten. ende hē ver
langede dē te mael seer
dit leuē te late. Ende
dat lant der beloftē
under ewiger salicht
te besittē. Hi riep
mit der stender begē
tottē heer als in sy
nē Doleloquia steet.
O myn god myne sie
lē dorst eū begeert
ernstelikē totti. ge
lyck als dat hert be
gert totter fonteinē
der waetere. och wa
neer sal ic comē ēn
apenbarē voer dinē
ansichte. O fonteyn
des leuens. O ader
der leuender waete
rē. wāneer sal ic to
mē tottē waetere dij
ve sueticheit. van de
ser dorre woester er
dē. O p dat ic myne
dorst mochte saeden
tottē waetere dinre
barmhertigheit. O
heer myn dorst na di
du die bist een fonteyn
des leuens. verlucht
doch myne siel mitty.
myn dorst na dē leue
dē gode. O wāneer
sal ic totti comē ēn

apenbaer ũ schyne võ
den aensichte godes. ¶
Of ic noch eens tyts
dẽ dach sien sal. den
dach der bloesinge.
dẽ dach der wolicheit
en̄ der blytschappen.
den dach dẽ die heer
heuet gemaect. ¶ Op
dat wi ons bỹ oegen
mochte en̄ verblidẽ
mẽ daegen. ¶ Auer
dat dach die genẽ
auent en̄ weet noch
genẽ onder gunc en
heuet. ¶ Dat men hoe
rẽ sal die stẽme dyns
laues en̄ der wolu
cheit en̄ der belyngen.
¶ Dat is gunck in die
blytstap des heren.
gunck under rusten
mẽ wyde sael des
huses des herẽ dat
die grote ende onder
winderlike dinge die
wonderlike gemaech
like dinge gesmaect
sullẽ werdẽ den gee
getuel en̄ is. ¶ Dat
sal wesẽ dat leuent
makende leuẽ suet
en̄ myn lief en̄ altoes
andenchick. ¶ Dat
sal die hoechste wa
chtige salicheit
wesẽ. en̄ die seker
rust en̄ die rustige
wolicheit. en̄ die
wolike salicheit. se
ker salicheit en̄ ewi
ge salicheit. ¶ Dat is
die ewige drieuoldi
cheit. die drieuoldi
ge enicheit. ewige
gotheit. en̄ gotheit
der enicheit. en̄ dat
salige gesichte der
ewiger drieuoldich
en̄ der ewiger gotht
ewelic te beschouwe.
dat is die blytschap
myns herẽ die ic be
geer. ¶ O salige gesicht
bauẽ al. o blytstap
bauẽ al blytstap dã
geen ons blytstap
butẽ en̄ is. waneer
sal ic in di gaen dẽ
ic di sien mocht mit
tẽ heer die in di wo
net. Ic sal gaen en̄

sien dat groote misdaet
wat dat is dat my dā
af ontbelt. O ach my
myn lamerlike ellē
de is vlenget. O ach
woe lange sal my ge
sacht werdē. wacht
en echter wacht. en
wacht en wedē wacht.
Ende wie is myn v
wachtinge en is dat
niet die heē. want hie
die heer is myn ver
wachtinge. Laet ons
dan verwachtē den
heer onsē gesontma
ker Jhū xpm die we
der vmackē sal den
lichaem onser armoe
dicheit. conformiert
dē lichaem synre claer
heit. O heer comt en
visenteert ons in vre
dē. O myn hoeue heē
comt en wtleidet dē
gemaengē wttē her
ker op dat he mit
volcomener herten
voer dy vblidē mach.
Comt O myn hoeue
here die allē volcbe
gerlick hulst en went
dyn ansicht en wi sullē
gesont werdē. Comt
O myn licht en myn
vloeser en wtleit my
siel vandē kerker de
ser vanckenisse. om
te beliē dinē heligē
naem. O ach wo lange
sal ic onsalige gewor
pē werdē mide vlodē
myner sterflicheit.
Ende ic tope totti suete
here myn god vhoert
doch dē gemē die totti
is topende vnder gro
ter bisterre zee deser
ellendē. Ende leit my
mitti totter haeue d'
eniger salicheiden.
O myn lieue xpē god
van gode myn toulu
cht en myn tracht en
enige hape des men
schelikē geslechtes.
Des licht dat vi van
veer sien ond desen
duisternisse en neue
lē op deser geluend

zee vlicht ons oge alß die radie der sterne des mers. Op dat wi geschict moge werde te come totter saliger haeue. O gude Ihu tegiert ouse schep mit dyne rechter hant mitte hole des heilige cruces. op dat wij in dese vloeden niet en vgaen en wi dat diepte niet en trecke. Ader mitten hake dyns cruces so treet ons totty selfs. witter deser bisterre zee du ouse enige hope den wi van veers sien mit schreiliker gesicht ouse oge alte mael totti gekiert. O sonne der rechtvi dicheit daer gi staet inde oeuer des hemel schen vader lants ouer vervachtinge. Verhoert ons god ouse heilgeuer. haep al d' eynde der erde ende vere in die zee. Wij arbeide en wandere in deser droeniger zee. en du staets in de oeuer en siets ons an ouse perikel ende noet. O ch maect ons gesont om dine heilige naem. op dat wy seker like totter haeue der eniger salicheit come moge. Ku wi o myn heer myn god myn gesontmeker en myn formierre inde bmuck myns re. Die my in dine han de heeft bevale myn anschyn heft di vlie like gesocht en noch sal ic dyn ansicht sue ke dat ansicht godes der der doechde. Da alle die glorie der saliger ansteet. en dat te beschouwe is enich leue en al der heilige glorie. Dat hert der gemve die god sucke dat vblyt

hē. mer alte wel meer
der die god tō mdē. wat
ister alsō grote blijt
schap gelegē tō mdē sue
hē. O wo groste blijt
schap ister gelegē tō
dē tō mdē. O hee dar-
om sal ic tō mit her tō
der tō mynē eñ sonder
oph aldē dyn ansicht
sieke. O p dat tō myn da
ten leste opgedaen
moet werdē die poor
te der gerechticheit
eñ ic mach gaen tō
die blijtschap tō mynes
here. ¶ Do he genas eñē
siekē in sīnre lester-trut
heit. eñ wo he starff.

O Eñ tō
die heilige
glorioſe bis
schop Augustinus lach
tō sīnre lester siecht
so quam dar tot hem
een man eñ brucht
tot hē eñē sieke sō
eñ eisschede die gesōt
heit van hē. Dar tō
antwordē die heilige
oetmodige man godes
Augustinus eñ sprack.
O soen wat segstu tō
mocht ic wat van sul
kē saekē se solde ict
tō mers an myn self he
stuen. Die menschē
antwordē wederhet
meer hē tō eñē misse
te wetē gedaen dat hi
gaen solde totten bis
schop Augustinus eñ
bidde hē dat hi hē die
hant oplegge solde eñ
he solde gesontheit tō
krigē. Doe dat die he
lige man hoerde do en
tōtsech he met der got
liker stēmē gehorsā
te wesē. eñ stuck sijn
hant tot eñ leide se
oetmodeliké optē sie
kē. eñ die sieke men
schē wart ter stont ge
sont van sīnre qua
lē. eñ hi sendē hē wed
al gesont thuis tot
wondē god lauende.
Dutwile so plach he
tot sīnē broederen in

geſellicker collacie te
ſeggē. wee lauelicke
ēn wo helichlicke dat
die prieſters godes
leuedē of oet ander
gude ket-ſtē menſchē
Nochtant en ſolde
niemant van hē mit
werlt vaerē ſonder
wer-dige bereidinge.
Als mit berouwe ēn
biechtē ēn mit werdi
ger ontfunckenisſe
der ſacramentē. Ēn dt
ſelf dede hi oeck all
was ſijn leue helich
ēn puer hauen mēn
ſchelike mit tieren.
Nochtant heual he
m ſijnre ſiecte dat mē
hē die ſeue pſalmen
dauids vander pen
tencie ſolde ſchriuē
ēn die quatet nē la
ge dar by hē tegens
der wandt voer ſmen
ege op dat hi ſe leſē
mocht. Ēn hi las ēn
ſchreide ēn bede an
dachtelike. Dien da
ge voer ſijnre doet
hat hi oetmodelick
ēn ernſtelic dat mē
niemant tot hē en
liet m comē. dan als
die ajedicus quam.
of als hē iemant etē
of drinckē brachte.
Op dat ſijn mynen
dige andacht van
niemant geſtoert
of gehyndert en ſol
de werdē. Ēn dat
geſchiedē alſo ēn al
dē tyt was he vlite
lick ēn andachtelick
in ſinē gebede gedue
rende ēn in danckbar
heit des lauē godes.
Ēn heual god die
heilige kerke wes
getrouwe dienre
hi geweeſt was bei
de dages ēn nachts.
ēn en hadde hē ſelf
niet geſpaert hys
tot ſinē leſte ende
to. Ēn hi bereidē
ſinē miergē geeſt
mit grotē blauge

totten heer te waerē
daer hi hē to haesten
te comē. Dat woert
godes droech hi altoos
herteude in sīne her
tē totter doet toe. Ēn
dat selfste woert p̄dicte
he sonder ophalden.
wackerlic ēn stuer
kelick mit gesōnden
rade al tot sīne lest
siecheit toe. Doe die
begerlike tijt an quā
daer hē mit grotē b̄
langen na dorstende
was ēn alte lange be
gert had als dat hi de
se werlt sōlde laten
ēn mtuaerē vander
pelgrimaedse. Daer
he so getrumelick in
gewandert had mit
cuē gestedige vlan
gē na dē hemelsche
vaderlande. na dat
huis der ewicheit dē
sonder handē gema
ket is mde hemel.

Doe die tijt quam so
quamē al daer tot hē
die bisschoppē die md
stat geuluwē waren
ēn sijn broeders ēn an
der deuste mensche
ēn bedē ēn schreidē
druckelikē in dat af
scheidē oers gemyn
dē vaders ēn oers ge
trumē hierdē. Ēn hi
was mechtich in aldē
ledē sijns lichaems ēn
mit gheelē gesichte.
ēn hi hoerde wal. ēn
opgaf begerlick den
heer sīnē geest ēn ont
schiep mittē vaders.
Doer wes lauelike oef
feninge ēn vrage eer
like sacrificie die dē
heer gedaen worden
voer hē vande bisscop
pē priesters ēn cler
kē. Ēn hi wart begra
uē mit wel tranen.
Hi en maectē oec ge
testament. want hij

die xpē arm was en
hadde niet dar hyē
van make mochte. Al
te vlitelike beual
he dat mē die boecke
der heliger kerken
en alle die boecke trac
tatē en sermonē alte
vlitelike solde bewa
rē. en oec dat dē na
comelinge solde beue
lē. Dant he begerde
dat alle menschē dar
in vorderē mochten.
Wat dat he had van
ostelheit van er na
mentē dat beual hi
enē getrumē priest'
dat hi dar die sorge
van draegen solde.
Syn vriende en ma
ge na dē vleisch die
tractierdē hi als and'
menschē mer se by
ware of van orn. He
liet der kerkē achter
een vol gesel schap een
grote clergie van ca
nonicke en monike
doesterē van manē
en vroumē die hē
eer samelic ontfiel
dē mit oerē ptmen
dē en menich solde
ge boeckē tractaten
en sūmen. Dar mē
oec in bekēne mach
wo danich hi gewest
heft. en wo clarlikē
dat he in al der he
ligher kerkē gelucht
ter heuet. Hebt d'
sommē die auer alle
die werlt oer vuer
ge tradie wtspreie
de is. Ende hi en was
oec met alleen een
geleert stribe mdē
tryke der hemelen.
die van synen schat
voertbrengt wye
dingē en alde. Oer
hi was oec meerre
als dar die gesont
maker af sechte. Dic
lo quinum et sit facie

Do wie spreect en so
doet. en so wie datt
doet en so leert die
menschē die sal groet
wesē int rijke der he
melē. Groet heuet
hi gewesen inder stri
dender kerkē. dat
was oetmodich wed
sam en lijdsam en vol
groter gotliker min
nē en andere groten
deechdē die hē maer
likē groet maecten.
Hi was een keiserli
ke hasine die oeck
niet alleen die slapē
de kindere. mer oec
die indē doetlicken
slape der sondē wer
haert warē. der mo
der der heliger ker
kē weder op wecten
uttē doetlikē slape.
als der ongeloue en
altehande grote doet
like sondē der sielen.
Hi was een gulde or
gel vanden smeegest
wijsheit en gotliker
minnē mit smē schonē
clarē gelaue. O mod
heilige kerke so heuet
he u kinder getugen
en geleit indē wech
der waerheit en wed
gesat bij dē brudegō
xpi. Hi heft oec ghe
weest een alte sterke
vurstē coluijne. O mo
der heilige kerke dat
sich u vermoede kindere
indē sondē en in alre
gebreechlicheit ne ge
trust hebbē. en vercaldo
sijn worde van alrelei
gebreechlicheidē en qua
der begerte. Hi was
oec een ongebreechlic
stock vandē holt byba
uij. den rechten wech
wijsende dē dwalen
dē den clenē mittē
grotē niemant achter
latende. O moder he
lige kerke in al inwē
ey indē heuet hi mede
gemaket vandē genē

die v an te vechte pla
ge verloesten hij v.
En v sieke cranckeit
der plach hi te wede.
die starke plach hi te
veste mit guede. Als
mede sacramente der
wijsheide en der got
liker minne. Hi plach
v die voskens te van
ge en te viaegē mit
unre minnen. Dat
ware se die heimeli
ke dwalinge voert
brachte. En hi waec
te beide nachtes en
dages op uwer hue
de. op dat ghij van u
wē viande niet ghe
quest en solt werden
niemant en vantme
synes gelijc. O bruit
egm moder heilige ker
ke v te bewaerē van
uwē viande en m al
le costelē gewade ver
muts alreleie guder
leringe v bequeem
te make uwē brude
gom. Dar om so
schrijeet in enē wtsw
tet gudertierē trauē
want he uw van v ge
maerē is. want sijn
minnelike vaderlike
ansicht en sal v nu de
sen lande der sterfli
cheit niet meer ghe
weent werde. Noch
oec sijn suete stemme
en sulde ij niet meer
hoerē die gemeechte
was bauē alle spelē
van musike. Weder v
blijt v nu hoechliken
mit he. want hi hude
wtgetogē heeft dat
cleet der sterflicheit
dat he seer te beswe
rē plach. En heuet
dat cleet der ewigē
onsterflicheit ange
togē dat he ontfan
gē heft vanden hant
des herē inde lande
der leuendē. Hude
heuet he al sijn begeer
te mit gude verwult

mde lande der leuen
der. Dar om so vblyt
mit hē want he mas
gerechtich hi gaf ene
ygelicke alst behoer
de. Also sme hēe den
gaf he na al sme ver
moegē alst hē betem
de vnwendich en wt
wendich los en eer.
In alre menschē or h
na alle synre macht
mas he vlitich. en so
is he hude mgegne
wol erē. m die poert
der gerechticheit die
hē begerlike is ape
gedaen. En he is hu
de mit reynē voete
mgetrede mde geest
elike chorē der hog
heliger drieuoldich.
van welke dat he al
so clarē diepē vstant
to hadde en also true
rige hete begert die
m hē haue alle synē
hude is vuult. Dar
om soe vblyt u hudē
mit hē. want he sme
dorst die so metrich
en soe heet mas ver
saedet wtter leuend
fonteynē. die dā spry
get wttē herten der
heliger drieuoldich.
daer he de wrede die
alle synme haue geet
smaect en gebruict.
Dar hi also begerli
kē m deser tyt na pla
ch te ropē stedelike
mitter stēme des her
tē mtberstande sec
mit stēme synis mots
sergende. O m wrede
en m dat selfs. O die
gesecht heft m dat
selfs sal ic slapē en rus
tē. Hude is he also
voel te hoechliker te
eerliker en te myn li
ker ontfangē vander
mogentheit des vaders
vand wysheit des soens.
en vand gudtierenheit

des heligē geestes. Also hi hoechliker subtilikē ēn merichliker die ge myne heuet. Hude is hi witter Jherlim die stri dende is totte mwen digē ewigē wede m gegaen dar hi een mwen stridende kem pe is geweest ēn oer getrouwe dienre se te beschermē van allen weder stoet. Ēn he is m dat hemelsche sege uechtelike Jherlim m gegaen als een glori oes segeuechter. Hu de syn he to gemoete gecomē mit alte eer liker processie die dar wonē mdē tabernā kel der gerechticheit. Hudē heuet he smen mont apē gedaen mt middel der heliger v gader mge. ēn heuet dat ewige bibluende los des herē mit onge metenre blijtschap wtgeropē. Hude is he alte hoechtidelike ontfangē vand wer der moder godes m dē hemelsche hof we auer heligē los hi al so hoechlikē verhief mder erdē. Nu sal hi woert an dat hemel sche Alla singē sond eynde. Nu wille wi hē te saemē to spreke mit onser moder d heliger kerke ēn bid dē ēn segē mit hē. O spiegel der heliche ēn myner der godlich. O Augustinus heilige vader tegiert dese vgader mge der dē spiegel. op dat se dy stedelic volge mach totte blitschappe dar du ons stedelicke m hist voergegaen Amē.

Dits Augustinus die glorioese heilige va

der tuut van deser
werlt doe he alt was
sesenseuentich iaer.
Ende doe he minderlike
bisschoplike stuet ge
leuet had lxv iaer
ende viertich iaer lanck.
Hi verscheen tot iaer
ons heren. cccc. ende l.
Een alte schone won
derlike miracxkel van
sinen menschelike herten
dat noch in ertryck

Ende leuet.
leest in der
historien des
ertschen bisschops si
giberti. dat hi de nu
hogen leerre ende heilige
bisschop sints Augus
tijns. in der abre meest
ter ynchsster hiesse
ende deuscen had. De
se bat god stedelike
met groten ernst dat
he verdienen mocht
doch iet te hebben
een clein stucsken
vanden heilige reli
quien des alre heilich
sten vaders Augustino.
Ende wanttet stedige
gebet des gerechtigen
menschen veel vmach.
ende vande heer vhoert
wort. so vtreech dese
heilige bisschop sigiber
ti vande heer dat hi
begerde. Want doe
he op enen morgenstot
omtrent priemetyt
in sinen gebede lach.
so quam he als in enen
auertrat sijns selfs.
Ende hi sach den engel
des heren mit alre gro
ter claerheit blenken
de. ende mit groter reue
rencien voertgaende
totten altaer. Dragen
de in sinen handen een
cristallen tabernakel.
ende den voet vanden
tabernakel was alre
schoen ende costelic ge
perlt ende mit alreley
duerbaer gesteenten
ombesat ende geziert.
Ende inden cristallen

tabernakel was een
menschē hert al versch.
¶ Doe hy dat mit alte
groter reuerencien
optē altaer gesat
had. doe spranck hy
tottē heligē bisschop
sigibertus. slaepti.
¶ Hi antwordē wie bis
tu heer myn. hi sprac.
ic byn een engel godes
ēn die self engel die
dē auer heligē bisschop
Augustino doe hem
der erdē leefdē we
getacht was te hewae
tē. ¶ Ēn doe he ūscheī
dē van deser werlt
doe naem ic ūmuds
dē mit godes ēn bi sy
ē beuele ēn gebot
dat altre helichste her
te des werdigē ūn
gē bisscops Augusti
ne wtter sinē lichamē
ēn heb dat noch be
waert sonder al ge
breeclicheit. wat god
onse heer wost mael
meen hi dat geuē wol
de. ēn god onse heer
die en wolde oec niet
dattet enige ūderf
licheit of ūnottinge
under erdē hde solde.
¶ Ēn dat en hedde oec
niet betemelikē ge
weest wantet so he
gripelic ēn so ontfac
lic was des altre hoich
stē godes. ¶ Ēn dattet
also suetelic getru
welic ēn subtylick
vandē hoger heliger
drieuoldicheit ghe
uoelt ūstaen ēn ge
leert heuet. ¶ Dar
om stant op ēn ne
niet dese werdige
gift ēn edel guede
gaue die di is gesat
vandē altrē ouerstē
heere. ¶ Ēn bekent wo
die edel duerbaer
hesettinge die dune
helicheit to beloeft
is. ¶ Doe die hoge wer
dige hade die engel
des herē dit gespra
kē had. so kierden si

gibertus weder tot hē
selfs. ¶ Ū stont op ende
gruckt ten altare. ende al
de als hi gehoert had
so vaut hijt. Hi sach
dāt een schoen verschi
hert eens menschen
stuen in enē tabelen
cristallē dat opte al
tare. ¶ Ū hi dede grade
danckbaerlic los vande
schonē werdigē mie
rackel. ¶ En leste qua
dat volck in die kerke
die een schaer voer ēn
ander na om dat wō
derlike mierackel te
sien. ¶ Ū die bisschop
sigibertus stont daer
by mit vollerteliker
blijtschappē. ende geboet
der clerestap ēn alde
volc dat al verruult
was mit verwonderē
ēn mit wonderliker
vroichheit. ¶ Dat se om
mids wer kē der danc
baerheit singē solde.
Te deū laudamus.
dat se gerne ēn ynichlic
voldedē mit vollerte
liker blijtschappē. ¶ Nu
hoert hir een groet wō
derlick dinck do se wt
te vers gecomē waren.
Sanctus sanctus sanctus deus
sabaoth. ¶ Doe begonde
sich dat auer heilige her
te mede cristallē te be
wegē so dattet al die
gene sagē die daer by
waren. ¶ Ū dat munde
kē hauē mede hertē op
te luke als recht of het
gern wat geseget hed.
O heilige glorioser drie
uoldicheit. o wo gern
solde ic di lauē leesdē
ic noch in mynē lichā.
Als dictierende spreke
de schriuende predic
kende ēn mit danckbar
likē los lauende. ¶ Doe
die clerestap d' ecclesie
ēn al dat ander volc
dit grote mierakel sa

gen. so gauē se god vol
herteliē loef ēn danck.
Ēn verhieuē mit wer
diger hoger erē den
auer heligē bisschop
Augustine. dē hogen
edelē sōnder lingē my
ner der auer hoger
drieuoldicheit. mit
hoger erē lauesanck
allet dat se mochten.
Ēn so wāneer datmē
syn boeke dan brenget
die he vander hoger
heliger drieuoldicheit
gemaect heuet. dat
wael driehondert boe
ke m sich beslatē heft.
ēn men dat opluuct
ēn die blaeder van ēē
spreit so begint sich dē
auer heligē hert. als
oft leuendich weer te
bewegē te beruerē ēn
te vblisē. Ēn oer alle
dan in der festē der
hoger heliger drieuol
dicheit alsmē die ge
tide ēn myssē singet
so brenget men dat
heligē hert opten al
tair ēn also vrse als
die cantor opheffet
Benedicat sit scūs
trinitas. so begint sich
dan dat auer heligē
hert recht leuendich
lic te bewegē totte la
ue der alre hoechster
drieuoldicheit ēn nei
get sich hier ēn daer
recht als een vissche
mde waeter. Hier
om sy loef ēn glorie be
uedixrie claerheit ēn
werke der danckbaer
heit der alre hoechst
drieuoldicheit nv ēn
in ēwicheit. Āmē van
syme contemplacien

Op ēn jnnicheit.
een tijt do die
heligē jnige man Au
gustinus in synre jn
nicheit lach ēn mit si
nē gemynde heer ver

ewich was. so quaem dar tot hē een hemelike hemelsche stēme segghende. Augustine. Hi antwordē. Ecce ego adsum. Dich heer ic bin hier. Die stēme spraec voert tot hē. Ic heb een groet dinck te vercopē dat my veile is. Augustinus spraec. heer wat is dat dat tu te vercopē hebst. Die heer seide wedr tot hē. Ic heb te vercopē onemtlike ēn ewige rycheit. onvergēkelike glorie onvertellike blijtscap Ewige rust ēn een ewich durende leuē. Doe antwordē die helige bisscop Augustine. O lieue here dit wold ic altemael gern copē mer segt my om wat loen solt ghy my dese dinge gheuē. Ons hiess hē antwordē ēn sprac. Ic sal di geuē die onū genclike rycheit voor een wemelyc tytlike armoedē. Ic wil di geuē die onvertellicke blijtscap voer dese te genwordige droefheit vuldelick geledē. Ēn die ewige rust sal icti geuē voor corte tytlikē arbeit. ēn die onū genclike glorie voer corte vsmadenisse. ēn dat ewige leuē sal icti geuē voer dit vgenclike leuē. Dan to antwordē die helige vad Augustinus vol vuerigē mynē ontstekē ēn sēde. O lieue here wolstu my alle dese dingē geuē voer alsulck loen. so hed ic herde guedē moep. Ēn ic wil dy gerne diene al myn leef dage ēn vergeue al let dat ic heb. op dat ic dy to loen ewige mach.

Daar to antwerdē die
stēme des here ēn spr.
du salst my dienen al
dyn leuē ēn ic wil di al
dese dingē geuē ēn du
salst mit my vnder ewi
cheit leuē. ¶ Een ander
¶ Oc mierakel
die heilige bis
schop Augustinus noch
hyr vnder werlt leef
dē. so was hi een toulu
cht allē bedructē her
tē. ēn sonderlinge dē
armē ellendigē die ō
druct wordē. ēn wye
mant en liet he onge
troest so veer hi vmocht.
Op een tyt quam een
gude vrouwe die van
quadē liudē seer veron
recht was ēn sē dacht
se wolde gaen totten
gudertierē vad Augus
tino ēn claegē hē der
liudē. Op dat hi se na
syture gemoenlikē gu
dertierenheit wolde
vtroestē ēn oer tē bes
tē tradē. Doe se tot hē
quam vant se hē stu
dierende. ēn sē grue
tē hē eerwerdelic mit
reuerencie. ēn dat de
de sē duck ēn menich
werf. Aer hi en ant
wordē oer niet noch
en sach niet op oer. ēn
doe en dacht se niet
dat hyt yet van onvō
dē het: want syn hei
ge mynlick aensichte
wendē die gudertie
renheit. Aer se dacht
dat he van groter hei
licheit niet sien en wol
de eens wyfs ansicht
ēn se trat noch naerre
ēn seide wat oer lettē.
Aer he bleef noch al
stille sittē ēn en be
woech hē niet mit al
lē noch en antwordē
oer niet. Do was die
vrouwe noch meer be
droest ēn se grue druc
kelic thuus. Des an
derē dages doe die
heilige bisscop Augus
tinus die heilige mysse

celebrierde so was de
self daer tegenwor-
dich. ende myssen waert
se mi eenre reuelacie
opgenamen. Daer se
oer self sach gesat vo
de stoel der hoger mo
gender drieuoldicheit
en daer sach se doe de
auerheilige bisschop
augustinus mit alre my
like genuechlaken an
sicht staende geneigt
voer de throen godes.
Ende mit alre mueri-
andacht in wonder
liker subtijlheit diep
lic en hoechlic dispu
tierende vanden hoger
heiliger drieuoldicheit.
Ende een steme spraec
tot oer. also gi nu siet
doe gi tot augustinus
gegaen waert so dis
pentierde hi seer diep
lick vanden hoger heili-
drieuoldicheit. ende da
om so en mercten hyre
niet dat gi by hem wa
ret. Oer staet nu tot
hem gy solt hem guder
tieren unde en hi sal
u gude raet geuen. en
se dede also. en hi hoer
de se myn lic en troeste
se guder tierlic. Ende
gaf oer saligen raet in
oeren saken. en do gine
se wael getroest van
hem thuis gaende.

Een ander apenbaringe eens guden broeders

Een broder van
ene gude leue
was under oerden des
heiligen abts hernardus.
Dese broeder had al
te grote genuecht mede
strijden des edelen leerres
sten augustinus en plach
dar dur genuechlaken
in te studieren. Op een
tijt quam die heilige
augustinus totten broed'
in een visioen en nae
men op mit geest. en
leide he tot menigerle
steden der pinen en
oer totten ingange des
helschen puttes. Daer
die broeder vanden
hogen neder in sach. doe

hi die eyschlike verueer
like tormentē sach doe
begunhe van groter
verueer misse te schud
dē en te beuē. want hi
hoerde daer alte gru
welick gerucht van vo
pē kuyte hule. Ēn doe
he dit een wile gesien
en gehoert had. so om
wende sich die eerh
ke bisscop en kierden
sinē wech van daer
en naem de selue bre
der tot hē alte mynlic
en leide hē mit sick
hent tot andere stede
vande tōuincryke d'
dusterrisse totte kon
uincryke der bliscap
pē en des hichtes. Ēn
wende hē doe alte voel
glorie en genuechli
cheide. Ēn die blenke
de stoele der heligē en
der alre suetste sāch
ste wonunge. daer die
heligē leuē md' ouge
breechliker ewiger glo
rie. en md' suetichеit
des ewigē wedē die
alle synē bauegeet.
Ēn daer se md' salig
ruste weder verwach
tende syn der wede
geboertē oers glorifi
erdē lichams. Ēn
doe sprac hē die edel
leerre alte mynlike
an. Siet soen wi hebb
stu gesien die leste
dingē beide quadē
en gudē. nu verkiest
wolke dattu milst en
dy genuegē. Ēn ist
dattu haldest en be
waerst de wech der
rechtuerdicheit den
du so claerlike in my
nē schriftē vindeste.
Hoe saltu dat loen
ontfangē md' erden
der leuender. mit al
desē heue gesēlschap.
O Der milstu gnaden
rumē wech so salstu
getelt en bselt werde
mitte gene die du dā
gesien hebste mit tor
mentē die vmmits de
gerechte ordele godes
verworpē syn mit de

ewige verharinge.
Ende als he die heilige
leerre aldus onderwi
set en geleert had. al
so getruwelic en mynn
lick en dat visioen ge
eyndet was en die
broder weder tot he
selfs gecome was so v
schricte hi nochtant
en bevede van anxt
vand verveerlikers pi
ne. Inde twivoldige
anxt. als dat he der
wonderliker ewiger
glorie der salige die
he vande edele glori
ose leerre Augustine
vtoent was vmers mer
en vloet. Ende oer dat
hi die getruwelike ver
veerlike pine mocht
ontgaen. Ende wt van
dese tyt voert so be
gonste hi de hoge he
lige leerre noch veel
meer te mynne en hef
te hebbe en syn heilige
woerde en schriften
wt noch vruchtliker en
stedeliker te oeffene.

Een sermoen vand wer
diger vheffinge of tü
slaen des heiligen bis
scops sante Augustinus

Sol vefil
sit qui
prius e
rat sub
nubilo secundo. aya
chabesru primo. De
se voerschde woerde
staen inde boeke der
ayachabeen en bevinde
in onse duitsch. die so
ne die onder de wol
ke was vborgen die
heuet weder gesche
ne. Als Augustinus
secht inde boeke de doc
trina xpiana. Die dv
ge woerde bekant by
gelikenisse en wo dat
me se mit meerre swae
heit suect wo datmen
se oer dan mit meerre
vericheide mynt als
se gevonde syn. Dar
om so machmen dese
woerde twesyns neme
tot laue des heilige va
ders scis Augustinus

Onder de ene sinne
als van sinre bekierynge. Onder de andere
sinne. als van sinre
translacie. Totte erst
te machme dese woorde alsus nemen. Die
sonne dat is die werdige vader Augustinus
die erst was onder de
wolke der dwalinge
die heuet seer hoechlike weder geschenen
mde licht der hierstelike waerheit. nae
deen dat mde boeke
sinre brechten steet.
Ende ter stont na sinre
bekierunge doe vloen
van hē alle duistermisse der dwalinge als
vande ingestorte licht
der waerheit. Totte
andere mael die sonne
die erst was ond den
wolke die heft wed'
geschene als die heilige vader Augustinus
die ond den wolke d'
vgetenisse en der verbergynge was. Als tot
ter werlt of der verstaden isse tot sinen
gracie. Die heuet
hude seer claerliken
weder geschene als
in sinre translacien
en auerwerringe in
mde die teikene der
glorie. Ende inmits te
ringe der teikenen
der glorie en mogenthеit. in genesinge d'
sieke. Hij mogē seggē dat in desen woerschreuene woerden
drie dinge gemeert
werde tot loef en ere
des altre eerwerdichste vaders Augustinus
Dat is die claerluchticheit sinre heligen
leuens en sinre leringe. Dat ander is vermorpē setmodicheit
sinre begraeuynge.
Dat derde is gloriose merlicheit sinre
translacie. Den erstē sin mort gemeert
die luchticheit sinre
leuens en sinre lerin

ge. Als dan men segt
die sone. en oec mael
te recht wort he gelijc
bet bij der sonne om
drie saeke. Die sone
heuet puerheit in
oere wesē. claerheit
in oere schijnsel en
heits ind nuhetinge.
Want mit oere heit
ste mulcet se dat le
uē in allē creaturē
die vand erde geha
uē sijn of werdē. Also
hadde oec die heue
lige vader in sine
wesen puerheit des
leuens. Ende inde wed
schijn claerheit der
lermage en inden in
ulsie hernende mij
ne. Dette wste seg io
dat Augustinus had
puerheit des leuens
als na gelijkenisse d
sonne. Want also als
die hemel puer is en
onuermenget mit e
nigen inmengunge dā
he af besmit of vnrus

tert mach werdē. Al
so sal oec die consien
cie eens gudē menschē
rein en puer sijn. Ende
en sal oec mit genen
ertschē dingē vermē
get sijn als die der na
tuē oere cruicheit on
gelijc en vremde sijn.
en en sal oec mit geen
re ongeordenierder
affectie besmit werd
dē. Want die siele is
van schouwender na
tuerē. na gelijkenisse
eens spiegels. en van
allē dingē die se ont
fanet en mynt so dre
get se die gelijkenisse
mit oer. Ende want se
dan is een lutter spie
gel geformt na den
belde der heligē drie
uldicheit. So sal se
onwert hebben en
voerhuedich sijn op
dat se mit geenre
ruplicheit besmit en
werde. Alsus dange
puerheit had die hch

ge vader Augustinus
so dat hy manlick sec
gē mocht uut ioh. Die
in al myne leuē en be
risspedē my myn hert
dat is te bstruen vand'
tyt sinre behiertnisse.
Ja sec also grous puer
dat hy niet een clem
sonde en solde hebbē
gedaen om een gul
dē merlt. Ende als oec
prosper syn discipel
van hē schryuet soe
puer en behuet in al
sinē leuē en wande
truge. datter ander
te godes knechten le
uē alst by sinē leuen
gesat wort beschul
dicht wort. Want
wāneer men uytte
dueke brenget by dē
snee. so schynet dunc
her om dat die snee
uytter is. en vmmis
sinre blenkend puer
heit so was hi behage
lic dē oge der godlik'
mogentheit. In eccle
siastes steetz. Het is
een suet licht en dē
oge genuechlic die
sonne te sien. Ende wat
die gemynde wort
geuoedet onder dē
lehē der reynicheit
en der puerheit. dā
om solle hē alle die
gene sien die reyn
en puer van herte
syn. want uut den
gewerdicht hi toe
macke syn wonun
ge. Want die blome
vand' wortelen van
yesse uyut die bloē
de erde. en die bloē
des kampes wort
geuoedet onder den
lehē als sē bernar
dus secht. Doert in
der sonnē dat is md'
puer te consientien
sē Augustinus se
heft god selfs sinē in
bernakel gesat. Ende
op dat hē die heer
dē alre reynste puer
ste tabernakel bewi

dē solde so heuet hy
hē verweet mit voel
vopens. hi heuet hē ī
lucht mit schonē schy
sel en heuet hē ī maē
ket mit grudē toeke.
en ī saedet mit mon
derlīker suetichēit.
Alst oec schynt dar
hi secht in dē boeke
synre biechtē. O hēē
myn god du neemste
my en ī riepst my en
du schoerste myn be
dreefnisse. Hi seget
mael te recht du riep
ste my. want hi was
vere van hē in dē kō
inctrike der ongo
lychēdē. En hi secht
voert in dē selue boe
ke. en du ī luchtes
my en du scheenst en
blicste in my. en du
ī dreefste myn duis
ternisse van my en
du gaues t suetē gu
dē toeke en ic ontde
de dē Adam en ont
fienck deen in my. ic
anhienge di en ick
hebdi gesmaect en
my hongert na dy.
En du hebst my ge
ruert en ic byn ont
stekē in dynre my
nen en verwult in
dinē mede. Totten
anderē mael segge
ic dat die glorioso
vader oec had claer
heit der lerīngē in
dē wederblicke. wat
als die sonne dat sō
temlike licht is. en
die sterne ī luchten
de is en oec in dien
tot allē syden in spreit.
Also heeft oec die he
lige edel leerre au
gustini dat claer
licht synre lerīngē
en wysheit wtge
spreit vere en inde
in allē menschen.
Want seker lick hu
dē dis dages solden
alle die aud leerres

struckele ñader duist
nisse der onwetenheit
ten weer dat se putte
vand̄ fonteine sijnre
claerre wijsheit. Dā
om soe wat hē essen
dat woert datter steet
in Job. Sijn licht dat
is opte ende der er
de. Daer om seit die
leerre Remigius die
der anderre leerres
woerde gelijct bij de
sterne. Aijer Augus
tinus woerde gelijct
bij der sonen. Want
gelijker wijs so als die
sone al die werlt ver
luchtet. Also auerstort
oec die heilige vader
Augustinus alle die
werlt mitte licht sijr
re wijsheit en leringe.
Ende Jn sine daegen
hebbē die putte auer
der waterē auergie
uloiet. Dat is die
diepheit der schriftue
re is gebracht totte
gemeijne vnstunde
vermids sinre bedu
dinge en sijn vnult
haue maet als die
zee. Dit recht wort
die puerheit der co
sientie gesat woer
die claerheit d̄ wijs
heit. so als die mael
tes totte vrste mitte
verme onderlegge.
en daer leggē se dan
menigeleie and̄ ver
me haue. Also moet
oec ten vrste dat hert
gerey nicht wesē eer
dattet mitter gotlik
wijsheit vnult mach
werde. Ende dat en is
oec geen wond̄ want
die gotlike wijsheit
is een schijn sāl des
ewige lichtes en een
spiegel sond̄ vlecke.
Alsser steet in Sapie.
want also preciosen
schat en is met behoe
lick geleget te wer
de anders dan md̄

alre puer ster strut.
¶ Nu want god niemat
en mynt dan dar die
wijsheit in woent/ so
mach mē wael mer hē
woe seer dat hi Augus
tinus mynde. Ju weē
dat hi oer also groten
vloet der wijsheit in
gestort hadde. ¶ Nu na
der instortinge soe
gloriert die wijsheit
self in ¶ Nu segende.
Ju die wijsheit heb ich
die vloedē ingestort/.
Dotte dudē wael segge
it dat die gloriose vad'
Augustinus mēde multie
tē der sonen is gelijct
vnuits vuloie sinre ber
nender mynē. Jnstor
tende in ons dat geeste
like leuē vnuits sinre
bernend' mynē. Alsoe
wael mittē exempele
sijns heligē leuens als
mittē woerdē sinre sa
ligē lerīge. Dar om
so ist temelike van hē
geschreuē datter steet
in ¶ Nu. Dijn woerde
warē bernende als een
vackel. want hi al die
werlt mit sinē woerdē
en mit sinē boekē ont
stack. ¶ Nu in sinē boe
kē en auer vloiet niet
dan mynne. Dar om se
get he mē boeke de
doctrina xpiana. dat
die leerre die heligē
schrifture also bedudē
sal dat vmers die got
like mynne voer lude in
dē bedudē. ¶ Nu dit en
was in hē niet te ver
wonderē want vtter
auervlodicheit des her
tē sprict die mont. wat
sijn hert was alsoe vol
godlicher mynē so dat
sijn mont niet en mocht
sprekē dan datter myn
nē ang mich. Dar om
schrift men van hē dat
die mynne godes sijn hert
doer wont had en dat
hi die woerde xpi dreech

in sine herte als scharpe geschutte. en die scharpe vuerige ghe schutte wt̄ alsoe m sine herte geneestet vñ sterket myn en godes.

Doe dat he vñ dage viel vsadet en mocht werde van wonderlike suetichcit an te merke die hocheit des gotlike tndes op die salicheit des menschelike gheslechtes. Totte anderen mael viel tme die on behoerlicheit en vsima de oetmodicheit sine begraeninge. Dat wt̄ af spruit vñ doer sei de theem. Qui primus erat sub nubile. Die erst was vborge vñ de wolke. Waerlike al dus so was oec die eerlike hehge vad̄ Augustini onder de wolke d' erde als een duerbaer deynot vborge onder der erde. Ende dat was gheyphentiert vmits Ezechiel dar hi seit. Ie sal die sone mitte wolke bedecke. Dese glorioese sone see. Augustinus was bedect mit drieuoldige wolke. Die erste wolke dar he onder vborge was dat was die edel koninclike stat van Ipone dar hi bisscop in was. en was swaerlike vande viande belege. Daer he en alte groter tribulatie om bedruct was en was de heer dancbaer m alsoe groter druck ende mit alle bedructe wt̄ sche medelidich en be droeft. die vand̄ ver uolginge der kerste te geloue bedruct en belast waren. Ende sund' linge om syn vole en onderfate die hi den heer mit alte vele tra ne en mit vaderliker

mynē heuael. ¶ Ēn int tyt der tribulacie ontsliep he mdē heere. ¶ Ēn die bisschoppē priesters mit sinē bruders be groeuē hē mit groten iamer mit veel trunē. ¶ Want se hē also seer mynde als oerē guder tieue getrouwē vader die oerre alre toulucht geweest was in al oerē druckide ēn noede ēn daer se doe in also grō ter noet af ontset wa rē. ¶ Der om die vre se der heidenē daer die stat doe mede be legē was ēn alle dage wachtende warē dat sy se wynē solde so en doerstē sy hē geen te mehke groeue doen. Dar om ūborgē se sy nē heligē licham mdē erdē. ēn daer lach doe dat heilige lichaem mē nich iaer onder dē wol kē der verborgē muge. ¶ Ten derdē mael was hi oer bedect ondē dē wolkē der vīsmadenis se ēn lastermuge. wat veel tyt daer na do die ongelsue der heiden seer sterck wart. ēn die self stat weder be legē was vandē heidē ēn gewonnē wart. ¶ Do wart die stat daer dat auer heilige lichā lach onteert ēn besmit mit ter heidenscher witte. ¶ Ēn doe was dat werde lichaem echter vborgē onder dē wolkē der on deuscie ēn onwerdich eidē. want doe die stat als voer secht is vnuelt was vandē heidē. Doe worde daer veel bisscop pē witter affrica mel lendē gesant tot sardy nē. ¶ Ēn vmitz der got liker besichtnugē soe wart dat heilige lichā doe mede van daer ver creegē ēn in sardynen auergeuoert. ēn daer wart hi eerlichen be

grauē. mer nochtā
en wart dat graf in
geenre temelīker erē
of reuerencie gehaldē.
¶ En doe dat heilige lich
am al dar voel iarē
gelegē had so wart oec
die stat van sardÿnē
vandē sarresinē gewō
nē en ōderst. ¶ En doe
wart dat graf die ste
de der groue dis hei
ge lichams echter mit
ter hei densicher besit
tinge ontteert. en dat
is nu die derde bewol
linge auer deser glo
riosēr sonne. ¶ Hir na
so volget nu dat derde
principael punt. als
vand glorioser festē
des dages van hude.
Als der heiliger auer
uerrijsinge des altē eer
werdichstē vaders ste
Augustinus. ¶ En dit
wort oec betekent bÿ
dē woerdē des vorsei
dē theems. Refulsit.
dat is hi heeft weder
geschenē of wedblict.
Doe die eerlike kon
inc en deuote her
toch Leuthebrandÿ
gehoert had dat die
barbarsche wreecht
des heidensche volcx
sardÿnē ōderst had
dē. en dat die stat en
dat heilige lichām dō
auer heiligē Augusti
nus dar lach in ōsina
denssē. Do en wart
die edel kōninc met
luttel in deuotie ver
wect en dacht woe
dat he mitter hulpe
godes die doncker
wolke ōdriuē mocht.
Also dat die claer trie
ge sōne stē Augusti
nus weder te heter
schinē mocht. ¶ En hÿ
sande wt eerlike badē
en legatē. en mit gro
tē giftē en mit voel
biddens verwerfhi
dat dat auer heilige
lichām des glorioseē
leercres auergeuoert

ſolde werdē in papien. In welker eer lik trāſlatie alſo als in hude begaen dat die claerſōne die heilige Auguſtinus die onder der wolkē was in claerlic heuet geſchenē. Ja drie uol delic heuet hi claerlick geſchenē als tegē die voir ſechde drieuoldige wolkē. Jndē irſte heuet he geſchenē te genis die irſte doukerheit. Als in dat claerblickē d̄ miraculen. Dant doe die getrouwe hadē des kōninc reut he brandy oer begert d̄ tegē hadde en ſi dat auer heilige lichā gebracht hadde tot terſtat van Jauue. Ende als die deuote kōninc dat vernaem ſo quam hi dē auer heilige lichā mit groter vrucht te genoetē en ontfiengt mit groter treuetie en mit vruger mynē. Ende doe hi des morgens dē heilige licham op nemē ſolde en voirt truerē. ſo beuonden ſy een dinck wol bewonderens. want ſi dat heilige licham dat ſi alſo lichtelic gebracht had tē totte ſtedē. dat en mochtmē nyemā vand ſtedē vporrē. tot ter tijt toe dat die kōninc mit groter vrucht gelaeſdē. weert ſake dat ſich dat heilige lichā hiet voert truerē dat hi dan tot ſijnre erē al dar een kerke wolde doen tymerē. Ende doe die beloſte voldaē mid togē ſe voer ſond ſwaerheit. en die kōninck voldede ſijn beloſte en liet tymerē al dā een kerke in ſē Auguſtinus eer. Ende des anderē dages geuiel hē oeck dat ſelf in eē kōninclikē dorpe des biſdoms dā terdonē. dar die kōninc doe oer mid ſeluer manierē oer een kerke

tymerē dede. Ēn dar to gaf hi dat dorp mit al sinē tobehoerē den clerkē en priesterē in der erē sē Augustinus eneclr te besittē. Ēn do die homick sach dat tēt dē eerlikē bisscop behaechdē datmē tot sinre erē kerkē tymerdē. Doe tymerde he mē een ygelike stat dar sē des nachtes rusten mittē auerheligē hcham tot sinre eren een kerke. Ēn aldus soe wart dat auerheligē hcham des edelē leertes sē Augustinus mit groter ȳmicheit ende blitscuppē gebracht tot papie in sē peters kerke. diemē noemt gildē hemel. ēn al dā gesat mit groter eren ēn lauesange. Ēn dit is tegens die andē wolhe der vbergingē. Ot tē anderē mael heuet he claer geschenē. Als mā bewsingē mēnich uoldigerē. ēn dats tegens die andē wolke als der vsmademssē ēn der onachtsamheit. want vand tyt voert begun dat gruchte ēn die tymene te van hē also grotte te werdē ēn auer al gespreit. Also dat ste delic grote mēnichuoldicheit der siekē laemē blindē doue ēn va anders mēnigerleie qualē dagelix alte mēnichuoldelic tot sy genene te comē. Die altesamē wederkerdē mit gracie der gesontheit. ēn se hietē daer oer pande ēn hietelikē der geenre die daer gesont warē gewordē. Ēn dat warē schemelē kruckē ēn hildē. so dat der daer also vol was dat al syn kerke ēn dat portael daer af veruult was. Also datmens nergens en mocht wendē of hiere

Totte derde mael so
heuet hi oec noch wed
gesthene mit claerhei
de. als mid deuocie des
volcs. Ende dats tegens
d wolke der ouere en
oudeuocie. Want in
die stat en die kerke
dar des auerheligē bis
scops en hogē leeres li
cham leecht. wt geeret
mit alre groter ynicht
en werdiger deuocie.
Do dattet volc mit gro
ter ynicheit en treuere
tie tolcept van verē
landē en vtregē alre
menichuoldige genade
en waldadē. Oec met
allē lyflike gesontheit
mer oec so vtregē se
dan vmmits dē gebede
en vdienst des auer
heligē vaders Augus
tini. geneestige d siec
te en quale oere siele.
Ende dat claer blic mach
men bilde trecke totte
heildom sēt Augustini.
wes eerlike fest sinre
translacie wy hyden
festeliker mere en be
gnen. Wat dan dat al
re helichste lichams
Augustinus des eerwer
digē vaders mid glori
fierender ogē blenct en mid
ewicheit claer schinē
sal. Als een claer mer
ge sone alster geschre
uē steet. die gerechtige
sollē blenkē als die sone
midē tyke oers vaders.
Al is dat nit gemeen ge
secht van allē heligē noch
tant machme dat wi
oec sonder linge vstnen
vandē heligē gloriose
vadē sēt Augustinus. en
want hi oec mit sinder
hauē allē anderē heligē
in der sonē is betreikent
en geleyet. Die sone v
mits oere tudie is vol
claerheide des lichtes.
en die sone geet subtili
kē doer een glas. Dan
men in vstnen mach die
subtyllheit eens gloris
ierdē lichams dat oec
soe duet. Die sone geet
oec sind emich verweue

ȳlichtende voer warts.
Die sone die en wort
oer mit gene mapenen
gequest. dan me oeck
by ȳstnen mach die on
lidechcheit der glorifi
acter der lichame. Ende
want dan alle gelou
ge rechtuurdige men
schē mit dese wordel be
gnuet sōlle werde. En
oer wo dat een ygelick
rechtuurdig en heilige
is. wo dat die gnade der
claerre glorificatie mege
te meer in hē sōlle schine
mit meere schoenheiten
wonderlikker claerheit.
Rechtuūdicheit dats ene
ygelikē te gene dat syn
is. want wt wi oer mer
kē mege dat die heilige
vader sēt Augustinus
te maal rechtuurdich
was. want hi ene ygeli
kē gaf dat syn. God
onsē hene hee offerde
he syn lyf en syn siele
en al syn vermogē. In
gestedige vhtige diēst
beide dages en nachts
Want he wael bekan
de dattet al van gnade
was en dattet hē god
al gegene had en dat
hyt hē al schuldich was
en dattet syn al was.
so dat hi minet meer
geen tyt en rustē noch
op en rustē vand wyn
inge godes tot behoef
al der heliger kerkē
Als een rechtuurdich
getrouwe vrient des
brudegoms. welkes
bruit is die heilige ker
ke dair hi seer nauwe
hede en grotē vlijt
to dede dat se dē ewi
gē brudegom wael
mocht behagē. Dar
om sal hi oec te glorio
ser blenckē inden an
schouwē der glorios'
heliger drieuoldicht
Welcs glorie en blen
kende claerheit ons
deelachtich wil makē
ons hene here Jhesus
xpus die dair is een vol
comē glorie blijtschap
en claerheit. al smre

wtuercoreuere heliger̃
nder cwicheit. Amē.
¶ Een ander wiracke l
van eenre apenbar̃ge
eens ꝓuyen broeders.
en̄ dient oec opter tyt

Het slaet. aa
was een ꝓuych
deuoet broeder vande̅
heremite̅ ſce̅ auguſtijn
die een genuechlic wi
ſloen ſach in deſer ma
nieré. He docht tot
eenre tyt dat he mit
voel eerſamer perſone̅
was die al ware̅ vand̅
beſter obſeruancie̅ der
oerde̅. ¶ Ende ſe ware̅ te
gaeder in een ſchoen
kerke. mer die kerke
en was niet van oerre
oerde̅. ¶ En inder ſelver
kerke̅ ſtont een eerlic
vheue̅ graf eens eer
like̅ biſſcops ſoe alſet
ſcheen wtter figuere̅
des wtbouwens dat̄
hauē opte̅ ſteen wtge
graeue̅ was. ¶ Ouer dat
graf dat ſcheen oft
al verworpe̅ was en̄
onachtſamlic bewaert
worde vande̅ bewaer
res der kerke̅. ¶ En̄ oec
die ornamente̅ en̄ an
der cieratige der alta
re̅ valt en̄ verplumpt.
die luchtere ſcheue̅ alt
en̄ beſtaue̅ en̄ oneer
ſamlic verworpe̅ va
de̅ bewaerres der ker
ke̅. ¶ En̄ doe al deſe bro
ders vande̅ heremiten
oerde̅ ſce̅ auguſtinus
die daer doe in̄ der ker
ke̅ ware̅ en̄ ſtonde̅ en̄ dat
graf anſage̅. Doch ſo
ophieſ he̅ dat belde
en̄ al die ſteenre ende
ſcheruer werpet mit
onweerde̅ van ſich. Da̅
na ſo quam daer wtte̅
graeue graende een al
te eerſame̅ biſſcop die
mit biſſcoplike̅ gewa
de te mael eerlick en̄
betemelic was geciert.
¶ En̄ he gruc ſtuen voor
dat altaer en̄ mit alte
bequeme̅ gelaet en̄
myneliken anſichte ſoe
noede̅ he die broeder

heng mit vrientliker
ansprake dat se tot hē
solde comē. ēn hief an
mit alre suetē roetē al
dus singende. Venite
venite venite filij audi
te me timorē dñi doce
bo vos. Comt comt
comt gij soenē tot my
ēn comt tot my ende
hoert my. ēn dē anxt
des herē wil ic v leren.
Ēn dese woerde sanc
die eer same bisschop
mit alre vrientliken
gelaet. Onder sulkē
roetē als mē plech to
singē vnder bisscoppē
wijnige ēn ordenerīge. Ēn doe se al tot hē
comē ware sp dede hi
hē een mynlike vmā
uinge techt als een
gheestelic vader to
sinē kiuē soenē. Ēn
die vmaninge was
alsō rechte mynlic ēn
soe vol cāritatē sō dat
tet die broeders doe
merctē dattet oer
gheestelic vader sīe
Augustinus was. ēn
doe wolde hi hē rasch
wt vaderliker mynnē
een antē myn nē teikē
wenē. Ēn siet hi had
de in sinē heligē hāt
dē een schoen claer
glaesē vat mit alre
suetē genuechliken
dranck. Ēn hi dranc
selue mitte irstē ēn
daer na gaf hi enen
ygelikē al sinen
de na ordenancien
wt sinre heliger hāt
te drinckē. ēn sanck
mede mit alre suetē
roetē dese woerde.
Aqua sapiē potauit
eos dñs. Mitte wa
ter der saliger wijs
heit heuet se die hēe
gedruenct. Ēn hi qua
oec totte broed diet
tisch en sach ēn gaf
hē oec mede te drin
kē. Ēn hi dranc mit
groter begertē. ēn
die dranc was alsō
auermatē suet ēn
genuechlikē. ēn had

enē wonderliken o̅
gewoenliken smaeck.
van welken dat die bro
der alte wonderlike
wrechte wart en̄ ũblie
van herten dattet niet
wt te spreken en weer.
Ende doe se al gedron
ken hadden. do hiet de
sich die eerlike bisscop
mit gueder tierenre
gunste tot hē allen en̄
benedide se mit suere
vaderliker benedic
tie. en̄ begun do wed'
totten graeue te gaen.
Doe dat die broders
sagen doe begonden se
alte saemen wenode
liken te schreien vanden
affscheide oers mynn
liken vaders. Ende als
hi dat sach so gaf he
sich tot hē allen mit al
te mynliken gelaet.
en̄ spraet trutelick
tot hē. Myn lieue
kinder en wilt niet
schreien. want siet ic
mit u en̄ sal mit u we
sen al totten ende der
werlt. Do dit geschiet
was so quam die bro
der weder tot hē self
en̄ dat visioen vñ gnck
thant. Ende he vant
sinen mont sijn tonge
en̄ enege alte gemoedi
liken vñsuetet vanden
gemoedliken suetē
dranck. Ende hi was vñ
vult mit wonderlik'
vrolicheit en̄ dacht
nu hē self en̄ haepte
dattet een voertei kē
weer eens tcomende
gnets alst oer was.
alst oer namaels schee
nde werken. Want
by nē tween maende
quamē daer seker
brieue en̄ baetscappē
saliger vroliker uyer
dnigē. Als woe die
auer troestelike sthat
als dat auer heilige
lichaem sinis Augusti
nus oers lieue heilige

eerwerdige vaders
der oerde weder wd
gegeue daer se altesa
me seer wrolic af wa
re. Hoe sy gelaeft e
welic ame. Een and'
Het exempel.
Hwas een brue
der Canonike regu
lier oerde ste Augus
tinus die lange tijt
om een sonderlinge
saeke die sware siele
aengriet mit sme ge
bede mit alte grote
vlijt gearbeit hadde.
En nochtant alsulke
troest en hulpe niet
en ontfienck als hi
begerde en haepten.
Tot eenre tijt in der
hoechtijt des heilige
eerwerdige vaders
ste Augustinus tran
slacie so gaf he sich
mit alre begerten
sijns herte en mit si
ne vuerige vingen
gebede tot ste Augus
tinus sme hieue vad
dat hi he wolde ver
weruen hulpe vande
heest. En hi wart d
vhoert en geholpen
vermits verdienst
sijns heilige vaders
ste Augustinus. en
verweecht vander
tijt dat hi begerde
en daer he om gebe
de had. En waert
seer vblijt en gaf
god danchaerlic los
en den heilgen Au
gustinus:- Een guet
gebet op sijn tuslaac
O Spiegel der
heilicheit, my
nen der gotlicher
wijtte. eerwirdi alde
alle bisscoppe mynli
che vader ste Augus
tinus die vmits uw
sueter lermige alle
die werlt hebst ver
luchtet. Hewerdicht
dij mit dinre myn li
cher bedinge onse her

tē te vluchtē. ¶ Ū verwerft ons hudē te dage
tyē gracie van gade ū
deser hoichtyt uwer tū
slacīe ēn auerualuer ū
gē. Op dat wi mitten
waegē der heliger te
gulē die ons god doer
dmē heligē wonde ge
geuē heft. ¶ Ū mitten
trechē der sterker my
nē godes auergeuoert
motē werdē van alre
gebreechlicheit die god
in ons mishaget. ¶ Ū
dat wi oec tē lestē ver
mits uwē vaderlikē ge
leide comē motē totter
ewiger glorīe des he
melschē rijckes dar
wi ons in ewicheit mit
tij ēn mit allē saligen
motē vblidē. Daer gij
ons sijt voergegaen.
Amē. ¶ Een and mirakel

Het was een guet
man die sēe Au
gustinus seer lief had.
dese gruch totte mon
nick die sēe Augustinus
reliquiē verwaerdē ēn
sijn graf. ēn gaf hē ee
sūme gelts op dat hi hē
een van sēe Augustinus
mugerē geuē wolde.
eer do die mōnick dat
gelt ontfangē had soe
gaf hi hē enē mugen
van enē anderē doden.
gewondē tū een swaruel.
ēn seide dat een weer
van sēe Augustinus muge
tē. ¶ Ū die man ontfie
gē mit groter werdicht
ēn custenē ducwijl yn
nichte. ēn leide hē wer
delick op sijn ogē ēn op
sijn hert mit guder an
dachte. ¶ Ū doe god sijn
grote geloue ēn y muge
deuocie merctē do werp
hi dē mugen en wech.
ēn gaf hē wonderlic ȳ
mits mieracle een vā
sēe Augustinus muge
tē. ēn als hi dē ontfan
gē had ēn daer veel
mieraculē bygeschiedē

so quam die tyenuere
dair af te papē. ayer
do die vorseide mōnic
seide dattet een mug
tweer van enē andere
zide. Do dede se syn tū
be op eū beuondē dat
hē een mug̃ outbrect.
Eū do se dese bedriech
nisse vnamē so dede sy
dē mōnick van synen
ampt eū begrepē on
te mael seer. Een and̃
mierakel van sē Augustē

Op een tyt do die
yelige bisschop
Augustinus noch leefde
eū sat in synre herken
studierende eū las. Do
sach hi dē duuel voer hi
lidende eū die droech
een groet boeck al vol
geschreuē. Do beswoer
hi dē duuel dat hi hē
moest segē wat dat
he mdē boec geschreuē
na droech. Die duuel
seide dat hi daer der
menschē sōndē in besch
reef die hi alsmā vgn
derde. Eū Augustinus
beual hē dat hi hē toe
nē sōlde die stede dar
hi geschreuē stont. of
hi daer oec enige sōnde
in beschreuē hed. Eū
die duuel woendē hē
die stede. eū als hi hē
die getoent had so en
vant dā Augustinus an
ders niet in dan hē dā
dat hi op een tyt syn
complete vā vgemisse
niet gelesē en had. eū
hi beual dē duuel dat
he synre ontbeidē sōlde.
Eū hi stont op eū gunt
ter stont mdē choer
eū vol dede p̄machlick
syn complete. Do hy
weder totte duuel co
mē was so beual hi hē
dat hi hē die stede we
der woenē sōlde als on
te lesē. Do dan die du
uel dat boeck dapper
lic omsloech eū socht
die stede herwert eū

der wert. ¶ Ende als hi se
doe vdel want so wart
he hauē matē gram
op augustinus ende sede.
du hebst my schandelic bedragē ende my is
leet dat ic dy my boec
heb latē sien. wat mit
ter cracht dinre bedy
gē so hebstu dyn sonde
afgewasschē. ¶ Ende doe
he dit gesacht had do
voer he confus van
dan. ¶ Een and̄ exempel

Die van s̄ augustijn

Saligē gregorius gloriose
paus vermits beden
vandē bisschop leandri tespolense exponē
dē hi dat boeck des sa
ligē Jobs. so alsmē apē
bart-lic sien mach in
sinē moralibus. ende do
die saligē leandrus
van deser werlt ge
uaerē was ¶ Ende syn bro
der Isidorus een gwet
helich leerre in schire
stedē ertsbisschop ge
maect was. Nu wes
doet dat die boecke ag
ralibus op Job vmmes
vsumelheidē verlarē
warē. so dat mē der nu
al hispanie niet en kū
de vindē. ¶ Dair om na
een deel iare vgaderde
kōmue tirdesiadȝ mid̄
stat van taletantien
enē triet wael van xxx
bisscoppē. ende dair wart
claecge gedaē als vandē
boeckē moralū. ¶ Ende mit
eenmodigē rade der
bisscoppē ende der vrod̄
erliker manē so sandē
se dē bisschop Lagrione
van ceraguste by des
voer sedē kōmuce ge
bot heut to comē mit
sinē brieue totte paus.
als om die boeke te sue
hē. ¶ Die voer sede bis
schop Lagrione dat was
een alte trueriger my
ner der heliger schrift.
dair om toech hi oec
willich her hen to comē.
¶ Ende doe hi dair comē

was en syn baetschap
gesacht had en des hō
mutre brieue getoent.
en he merctē dat van
dagē tot dagē syn
hede vleuget wart.
om voelheit der hue
ke die men dar oeck
socht so en coude mē
der niet vindē inden
schrijnē des apostelikē
stoels. Ende leste bat he
dat mē hē orlof geuen
wolde in sce peters ker
ke een hele nacht te
waekē. En als hi dat
vkregē had so bat he
mit grusēr vruchten
tot god dē heer dat dē
werck syns wegēs ge
luckelic mocht volgnē.
En siet omtrent mid
der nacht do hi seer
muetrichlic bedende was.
so sach hi een grote scha
re eerliker geestelikē
mānē. mit blenkendē
ansichtē en cledere tō
mende inder kerken.
en mit betemelikē
presslē twe en twe te
gader gaende tot scē
peters altare. Die bis
schop Augustinus wart
mit groter anxtuol di
cheit vervueert. En
en doerstē hē niet ver
weretē vanē stedē dar
he stont. Do quamen
dar oec tre twe witer
presslē tot hē dar hi
stont. Die een vraech
dē hē wie he weer en
van wat lande en om
wat saekē dat hi dar
comē weer. en om
wat saekē dat hi om
dat getide vanē nacht
al dar was wakende.
Alle dit vraegdē si hē
mit vrautliker gue
dertierenheit en mil
sueter taelē. Die bis
schop Augustinus seit hē al
temael stumpelic als
of sijs niet geweten
en heddē war om dat
hi dar comē was. en
beclaegdē sich mede
moe dat die paūwes

syn sacken al vtwegen
van dagen tot dagen.
Ende thants troesten sy
hen suetelic. ende die een
stuck syn hant voert
ende wees hen mit synen
mugen ende spen. Dier
in dat schynen dar
ligtgen die boeke in die
gry suert. Do kreech
die gude bisscop Lagrio
eyn betrouwen ende spe
oetmodelic. Ic bid v
hene gewerdicht my
uwen knecht te secgen.
wie dat dese claer
schoen pressie is deser
auerclaerre manen
die ic hyr sie. Dar to
so antwordet hi hen ende
seid seer guder tierlic.
Die twe voerste dat
syn die salige prince
der apostelen petrus
ende paulus. Die ande
ren die dar nauolgen
dat syn die heilige bis
scoppen dat nauolgers
syn geweest des apos
telike stoels. Do syn
sy hen oec nv nageuol
get ende togeuoeget md
orden nmcie der pres
sien te volgen. Ende alsoe
als sy dese kerke mit oe
ren leuen gemynt hebben.
also hebben si sen oec noch
hest na oerre doet. ende
comen stedelic om die
te nisentieren. Do wart
die bisscop Lagrio noch
meer vblyt ende vbluent
ende vermaende sich ende
spraec oetmodelick.
O hyn heer wilt v gen
digen my te secgen wie
dattu bust. die also sue
telic mit my gewerdi
gest te spreken. Hi mit
worde. Ic byn die paus
Gregorius. om wes
bueke te sueken du also
veren wecht hebst mige
gaen te wanderen. Ende
dar om byn ic hyr tot
v comen op dat ic uwer
bedingen mocht genoech
doen. Do spraec Lagrio
die bisscop voert. O
myn hene heer ic bid

v wilt v gewerdighe̅ my te myssē den saligen bis scop ons̄ heue̅ vad̄ Augustino. wes boeke ic niet myn liefs en heb dan die dyn. Doe antwordē Gregorius die heilige paus en sprac. Die saligē Augustinū dē alre hoechstē bisscop dar du na vrageste die onthelt een hoger stat bouē ons. Doe dit geschiet was doe gruchstē Gregorius weder totter heliger presselie dar hi af was comē. Daer na sach dese bisscop Lagio wo dat se alle gueder neichden mit werdicheit tot stē peters altair. en gingē weder totter doere wt daer se in gecomē warē. Des morgens vtelde hi de paus wat dat he nder nacht gesien en gehoert had. En men socht en vant die boeke daer se stē Gregorius gewijst had. Ende dit vorß visioen vant ic beschreuē in alde buckē van mornhū die ic vant in hispanie̅.

Een ander mirakel van sante

Et Augustinus was een vad' eens groteē gestudes dese was mit vuerigē deuocie̅ ontstekē da gelix die dagelicsche memorie der heuersonderlingē sante te ereē en te oefenē seer festelick. dar hi merkelikē grote mynne en liefde to hadde. Verbouē he alle so had hi alre meest mynē en suetricheit van hertē totte alre hechsten bisschop stē Augustinū dē alre hoechstē leere. En alle dage dede hi hē gern wat souē lingen ereē en werdicheit an. en riep hē ynichlic an mit sinē gebede.

C̃ want die hēue eer
sam gue̊de man haep
tē v̄uers v̄uids den
saligē Augustino dē
alrē helichstē bisscop
wtter al sinē noeden
v̄loest te werdē. C̃ū
sonderlinge in sinre
lester noet synus dodē.
van alsulkē getruwē
pathyne hulpe eū be
scherminge te hebbē.
C̃ū dese selue gue̊de
man quam dan v̄uids
dē loep der menschē
liker natuerē totten
eynde synus leuens.
C̃ū hi bat v̄uechlic ind
lester stoudē om die
tegenst synre heuer
heligē die he in sinen
leuē greert eū gemynt
had. C̃ū als hi hē deuo
telich gebedet had dō
quam he in enē auer
trat synus geuoets af
getugē van desē men
schelikē dingē. dan
hi sach die ousienlike
dingē godes. alst duck
plech gudē menschen
van gode v̄leent te wer
dē int leste einde oer
leuens. C̃ū als dan de
se gude deuste man.
een wijltijts indē geest
opgenamē was. Doe
sach hi daer dat die he
ue heligē tot hē quamē
die hi dagelix geeret
eū gemynt had. C̃ū als
he bekauwe dat se tot
synre hulpē eū v̄treos
tinge dar-tomē warē
so sach hi se alte mynlic
eū danchbarlic an. C̃ū
hi bekendē se al bi nae
mē eū een ygelic wie
he was. C̃ū hi v̄stont
eū merctē dat synre he
ue pathyren synre gud
tieren vader sē Augus
tinus dar-outbraech.
dē he bauē al die ande
rē geeert eū gemynt
had. Dar-om suchtē hi
swaerlic eū was seer
toepas. eū also seer

bedroefdē hy hē om dē
hy Augustinus sīne he
uē pathroen dair niet
en sach. ēn was dair
om te mael tonpas.
Do sprac om sīn en
gel an die hē te verwae
tē plach ēn hē tot mē
doets noedē getruwe
likē hy stont. Dat die
heer sent sīn engelen
mdē omgange dē geen
te die hē ontsien. op
dat hi sē vloesē ēn ver
troestē mach. Die en
gel sprac wair om bis
tu bedroeft en ontfru
chtey niet wanttu salst
behaldē bliuē. Die gu
de man antwordē ēn
sprac. Ja ic mach wal
mit recht drouich we
sē. want dē genē den
ic bauē al dē anderen
heligē gennynt ēn ge
dient heb den en sie ic
niet comē mitte ande
rē heligē tot myn. Die
engel sprac wie is
dat. Die guede man
sprac. dat is die heh
ge hoge leerre myn
lieue pathroen sante
Augustinus die heilige
bisscop. dē ic bauē die
ander santē meer ge
nynt ēn geeert heb
ēn ic merke nu dat
hi alleen hw ontbrict.
Doe sprac die engel
voert. en wilt u dair
om niet bedroeuē vā
sinē afwesē. want dē
en comt oec niet wt
ūsmademisse of wan
versumenisse. Dat
die hoge edel leerre
die mynende Augus
tinus doe he noch hw
opter erdē leefdē wa
hi te mael seer ont
stekē in heter myne
der heliger hoger
drieuoldicheit. ēn al
toes mitter alre meest
ter sorgē ēn vlitticheit
becōmert mitte heh
gē schriftē dē sueten
woerdē godes. ēn en
liet oec dair om niet

alleen achter ongeor
losde dinge. met oeck
duck georloefde noet
truftige dinge. om dā
af te dictiere te schri
uē te disputiere. ¶ Nū
dat en was oec geen
wonder om dat hi al
so heet was ontstekē
mitte onlesschelīken
vuer der caritate. Jn
liefde der heliger drie
vuldicheit. ar beidende
beide nachtes en dae
ges inder wyt godes.
eñ he vestichden syn
ar inlike gesichte inde
tradie der gotliker son
ne der rechtuerdicheit.
Also ervuelt en geste
delick. al wart he mit
te lichame inder erde
behalde. hi leuede en
was nochtant altijt
mitte herte en gemoe
de inde hemelsche din
ge. Daer om so is he
nv te mael vt slonden
inde af gront der got
heit. Anhangende de
ewige woerde datten
vader eñ den heligē
geest mede eñe ewich
is. Daer wt puttende
mit derstende begert
tē die vloede der leuē
der waetere vitter ewi
ger fonteine. ¶ Nū al wēt
hi nochtant daer soe
dronckē vander gotli
ker vruchtbaerheit
daer he in is gegaen
in die blijtschap syns
heren. Hi is oec nochtant
mit vaderliker sorch
vuldicheit dynre ge
dachtich eñ bidt den
heer voer dy dē hi also
stedelic omhelset eñ
anhanget. ¶ Nū en wilt
daer om niet meynē
dat he niet by dy en is.
want hi also vael toe
het beseruet dyn sal
cheit. Daer hi te claer
liker beschouwet eñ
beseruet dē staet dīn
re siele die du he beua
le eñ to betrout hebste.
Dan of he di mit eñe

voerbliidende visioen a penhardē. want he is gestedelic dynre gedē kende eñ voer dy bidde de. Eñ aldus mit dus danē of mit der gelyc kē woerde so ē trooste hē syn helich engel. eñ syn geest die tā anxt eñ rou verschrict was. wart doe weder leuen de in hē eñ ontsprane als wt eñ swarē slape. Eñ al dese dinge die he gesien gehoert eñ ūn anē had vertelde hi al dē genē die dar sate by sinē bedde. eñ corts dar na so opgaf he sinē geest. Eñ betuel dē die scholt der na tuerē eñ ontsiet in vrede. Eñ rust in ari ulodiger rustē mit sy nē lieuē patroen. Augustinus. Tot welk salliger rustē ons bren gē inl die gudertierē heer Ihs vermids ge bet eñ verdienst ons getrouwē pathroens syns lieuē knechtes sinis Augustinus Amē.

Hier eendet dat leuē ende legende des hoge leerres eñ auerheligē bisschops sinis Augus tijnus. Geschreue eñ greyndet int jaer ons heren M°. ccc°. ende lxxxij°.

LANDES- UND STA BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Beschluß 3a mai 1616
1619

TIFFEN® Gray Scale

R G B W G K C Y M

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

© The Tiffen Company, 2007

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

deus per omnia secula seculorum
amen et ne nos inducas
in tentationem ℣.
Pater noster qui es in celis
sanctificetur nomen tuum adveniat regnum tuum fiat
voluntas tua sicut in celo
et in terra panem nostrum
quotidianum da nobis hodie
et dimitte nobis debita nostra
sicut et nos in deum
intentationem sed libera nos
a malo amen ℣.